

Шляхи розвитку української науки:

суспільний дискурс

У номері:

• *Конкурс проєктів з виконання наукових досліджень «Передова наука в Україні 2026-2028»*

• *Наука проти темряви: як вчені забезпечують стійкість критичної інфраструктури*

• *Підтримка наукової роботи у ЗВО*

• *Течії Світового океану як фактор формування клімату на планеті та в Україні*

• *Роль громадянської науки в Європі*

№ 4 (208)

квітень

Київ 2025

**Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів
державної влади**

Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативної інформації
(Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»
Ідентифікатор медіа R30-01101)
Заснований у 2005 р. Видається щомісяця.

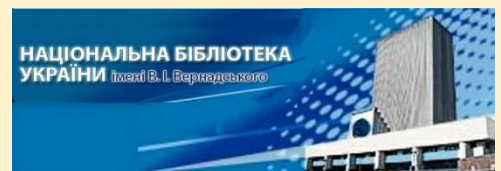
Головний редактор В. Горовий, д-р іст. наук, проф., заслуж. діяч науки і техніки України, керівник Служби інформаційно-аналітичного забезпечення (СІАЗ) НБУВ. Редакційна колегія: М. Закіров, д-р політ. наук, заввідділу політологічного аналізу; Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу оперативної інформації (заст. головного редактора); О. Натаров (упорядник).

Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, <http://nbuviap.gov.ua/>.

**Шляхи розвитку української науки:
суспільний дискурс**

№ 4 (208) квітень 2025

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2025

Київ 2025

ЗМІСТ

Сесія Загальних зборів НАН України	3
Аналітичний погляд	12
Наука – для обороноздатності країни	27
Оцінки ефективності та орієнтири розвитку вітчизняної науки й освіти	31
Наука і влада	36
Міжнародне наукове співробітництво	44
Наукові дослідження коронавірусу COVID-19	49
Новини наукового розвитку	51
Проблеми енергозбереження	58
Науково-організаційні заходи	62
Цифрова трансформація суспільства, упровадження інноваційної моделі економіки	70
Бібліотека в науковому процесі	74
Наукова комунікація	87
Зарубіжний досвід наукової діяльності	89
У критичному фокусі	94
ДОДАТКИ	99

Орфографія та стилістика матеріалів – авторські

Сесія Загальних зборів НАН України

30 квітня 2025 року відбулася сесія Загальних зборів Національної академії наук України, присвячена підбиттю підсумків діяльності Академії у 2024 році та окресленню стратегічних орієнтирів її подальшого розвитку

НАН України: про досягнення, виклики та вектори розвитку

Про це йшлося на сесії Загальних зборів Національної академії наук [\(Світ\)](https://svit.kpi.ua/).

«Сьогодні ми зібрались, аби підбити підсумки роботи Академії у 2024 році та розглянути перспективи нашої подальшої діяльності, – сказав на початку зборів президент Національної академії наук академік Анатолій Загородній. – Війна формує перед Україною непрості завдання – перемогти ворога й відбудувати зруйноване. Ці виклики потребують комплексних і обґрунтованих рішень. Академія наук повинна взяти активну участь у розробленні та впровадженні стратегій не лише подолання агресора, але й повоєнного відродження країни».

Анатолій Загородній насамперед подякував Силам оборони України, усім, хто захищає нашу свободу і незалежність.

Джерело: <https://svit.kpi.ua/>

«Завдяки їхньому героїзму ми можемо далі жити та працювати, зокрема й проводити ці збори». Учасників зборів тепло привітали Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук, прем'єр-міністр України Денис Шмигаль. До делегатів з вітальним словом звернулися присутні на зборах

міністр з питань стратегічних галузей промисловості України Герман Сметанін, заступниця голови КМДА Ганна Старостенко та інші високі гості.

Делегати заслухали звітну доповідь президента НАН України «Діяльність НАН України у 2024 році: досягнення, виклики та вектори подальшого розвитку» та обговорили її.

Академік Загородній зазначив, що попри складні реалії воєнного часу, академія зберегла свій науковий потенціал, нині концентрує свої зусилля над продовженням фундаментальних досліджень у передових галузях світової науки та над прикладними розробками, спрямованими на зміцнення безпеки та обороноздатності країни.

В умовах повномасштабної війни НАН України змінила пріоритети своєї наукової діяльності, зосередивши увагу та ресурси на розв'язання завдань, критично важливих насамперед для обороноздатності країни. Ключовим інструментом тут стала цільова науково-технічна програма оборонних досліджень, започаткована академією ще в 2015 році. Лише за минулий рік в межах цієї програми було виконано 53 проекти. Ці розробки отримали високу оцінку, як з боку військовиків, так і з боку представників оборонної промисловості.

Водночас академія, адаптовуючи свою діяльність до нових умов, активно переорієнтовує свої дослідження на потреби країни, підтримує зв'язки з міжнародною спільнотою. Однак, зазначає президент НАНУ, викликів і проблем залишається чимало. І саме відкритий конструктивний діалог про них допоможе краще знаходити правильні й ефективні рішення.

Делегати взяли активну участь в обговоренні звітної доповіді.

Окрім того, на Загальних зборах НАН України відбулися також:

вручення Золотої медалі імені В.І. Вернадського НАН України;

вручення Золотої медалі ім. Б.Є. Патона НАН України;

вручення Премії НАН України «За популяризацію науки»;

вручення премій НАН України імені видатних вчених України.

Пов'язані матеріали:

[Привітання учасникам Загальних зборів від Голови Верховної Ради України Руслана Стефанчука](#)

[Звернення Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала](#)

[Доповідь Президента НАН України академіка Анатолія Загороднього «Діяльність НАН України у 2024 році: досягнення, виклики та вектори подальшого розвитку»](#)

[Нагороджено лауреатів Золотої медалі імені В.І. Вернадського Національної академії наук України за підсумками конкурсу 2024 року](#)

[Нагороджено лауреатів Золотої медалі імені Б.Є. Патона Національної академії наук України за підсумками конкурсу 2024 року](#)

[Академія вручила премію за популяризацію науки у 2024 році](#)

[В Академії нагородили лауреатів премій імені видатних учених України за підсумками конкурсу 2024 року](#)

01.05.2025

До складу Національної академії наук України обрано нових членів

1 травня 2025 року відбулася сесія Загальних зборів НАН України, під час якої було проведено вибори дійсних членів (академіків) і членів-кореспондентів [Національної академії наук України](#)

Згідно з рішенням Президії НАН України, до чергових виборів було оголошено 12 вакансій академіків і 41 вакансію членів-кореспондентів за 37 спеціальностями. Крім того, було відкрито 10 вакансій іноземних членів за 9 спеціальностями.

Розподіл вакансій між відділеннями та визначення спеціальностей базувалися на необхідності забезпечити розвиток як фундаментальних, так і прикладних досліджень, насамперед у тих напрямках, де українські вчені досягають результатів світового рівня. Водночас однією з ключових умов висування було представлення гідних кандидатів не лише з інститутів Академії, а й із закладів вищої освіти, галузевих наукових і науково-технічних установ країни.

НАН України також послідовно дбає про регіональну збалансованість наукового середовища, прагнучи, аби нові члени Академії були представлені не лише зі столиці, а й з інших наукових центрів України. Окрему увагу було приділено необхідності покращення гендерного балансу в складі Академії.

З метою оновлення складу Академії продовжено запроваджену у 2024 році практику встановлення граничного віку для кандидатів на окремі вакансії:

- для обрання в дійсні члени – не старші 65 років включно на момент завершення прийому документів;
- для обрання в члени-кореспонденти – не старші 55 років включно.

При цьому кожна така вакансія дублювалася аналогічною без вікових обмежень, що забезпечувало рівні можливості для кандидатів різного віку.

Про значний інтерес наукової громадськості до цих виборів свідчить високий конкурс претендентів: на 12 вакансій академіків було висунуто 32 претенденти (2,7 на місце), на 41 вакансію членів-кореспондентів – 137 претендентів (3,3 на місце).

Відповідно до Статуту НАН України, підготовка та проведення виборів відбувалися в умовах відкритості й широкого обговорення кандидатур. Під час засідань загальних зборів відділень було забезпечено умови для вільного висловлення думок, дискусій і внесення пропозицій, що сприяло здійсненню обґрунтованого, об'єктивного та незалежного вибору. Усі відділення працювали за підтримки експертних комісій, які формували рекомендовані списки кандидатів.

За підсумками таємного голосування до складу НАН України обрано 12 академіків і 39 членів-кореспондентів.

**ДІЙСНИМИ ЧЛЕНАМИ (АКАДЕМІКАМИ) НАН УКРАЇНИ
ОБРАНО:**

по Відділенню математики НАН України

МАКСИМЕНКА Сергія Івановича
ШЕВЧУКА Ігоря Олександровича

по Відділенню механіки і машинознавства НАН України

ГРИГОРЕНКА Олександра Ярославовича
КОРОСТЕЛЬОВА Олега Петровича

по Відділенню фізики і астрономії НАН України

ТАТАРЕНКА Валентина Андрійовича
ЗАХАРЕНКА Вячеслава Володимировича

по Відділенню матеріалознавства НАН України

КОРЖИКА Володимира Миколайовича
ЧЕБАНОВА Валентина Анатолійовича

по Відділенню ядерної фізики та енергетики НАН України

КОРЧИНА Олександра Юрійовича

по Відділенню хімії НАН України

МЧЕДЛОВА-ПЕТРОСЯНА Миколу Отаровича
ФРИЦЬКОГО Ігоря Олеговича

по Відділенню біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України

ЛАЗОРИШИНЦЯ Василя Васильовича

ЧЛЕНАМИ-КОРЕСПОНДЕНТАМИ НАН УКРАЇНИ ОБРАНО:

по Відділенню математики НАН України

МИХАЙЛЕЦЯ Володимира Андрійовича
МИХАСЬКІВА Віктора Володимировича

по Відділенню інформатики НАН України

ПЕПЕЛЯЄВА Володимира Анатолійовича
ХАРЧЕНКА Вячеслава Сергійовича
ШАХОВСЬКУ Наталію Богданівну

по Відділенню механіки і машинознавства НАН України

СТОРОЖУКА Євгена Анатолійовича
СТУПІНКА Миколу Івановича

по Відділенню фізики і астрономії НАН України

ПЕТРУКА Олега Леонідовича
ГНАТЕНКО Христину Павлівну
СЕМЕНОВА Андрія Олександровича
ДОЛБИНА Олександра Вітольдовича
НАЗАРЕНКА Василя Геннадійовича

по Відділенню наук про Землю НАН України

ВИЖВУ Сергія Андрійовича
ЛЕГОСТАЄВУ Ольгу Вадимівну
ОЛЬШТИНСЬКУ Олександрю Петрівну

по Відділенню матеріалознавства НАН України

БОГОМОЛА Юрія Івановича
МАХНЕНКА Олега Володимировича

по Відділенню енергетики та енергетичних технологій НАН України

БЛІНОВА Ігоря Вікторовича
КУЗНЄЦОВА Миколу Петровича
ТИМОЩЕНКА Андрія Володимировича

по Відділенню ядерної фізики та енергетики НАН України

СОТНІКОВА Андрія Геннадійовича
ЛИТВИНЕНКА Володимира Вікторовича
ПОНКРАТЕНКА Олега Анатолійовича

по Відділенню хімії НАН України

РАССУКАНУ Юлію Вікторівну
КУЛИК Тетяну Володимирівну

по Відділенню біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України

КОЛИБА Дениса Володимировича
ЛУК'ЯНЕЦЬ Олену Олександрівну
ЛАЗАРЕНКО Людмилу Миколаївну

по Відділенню загальної біології НАН України

ЮРИШИНЦЯ Володимира Івановича
ВИНОГРАДОВУ Оксану Миколаївну
АНИСТРАТЕНКА Віталія Вячеславовича

по Відділенню економіки НАН України

БЛИЗНЮК Вікторію Валеріївну

по Відділенню історії, філософії та права НАН України

СОЛЯРА Ігоря Ярославовича
УДОДА Олександра Андрійовича
ПРОЛЕЄВА Сергія Вікторовича

по Відділенню літератури, мови та мистецтвознавства НАН України

БИБИК Світлану Павлівну
БОРОНЯ Олександра Вікторовича
ЛЕГКОГО Миколу Зіновійовича
СЕГЕДУ Сергія Петровича

ІНОЗЕМНИМИ ЧЛЕНАМИ НАН УКРАЇНИ ОБРАНО:

по Відділенню механіки і машинознавства НАН України

АМАБІЛІ Марка
МЮЛЛЕРА Вольфганга

по Відділенню фізики і астрономії НАН України

ІВСА Лоуренса
ЗАРКУ Філіппа
ВІТАНОВА Ніколая

по Відділенню наук про Землю НАН України

РОВІНЬСКІ Павела Маріуша

по Відділенню ядерної фізики та енергетики НАН України

ДОША Хельмута

по Відділенню біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України

РАМАКРІШНАНА Венкатрамана
ДУШИНЬСКИ Єжи

по Відділенню історії, філософії та права НАН України

ПЛОХІЯ Сергія

***

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ НАН УКРАЇНИ: ВИСТУПИ, ОБГОВОРЕННЯ ДОПОВІДІ

Представники уряду також взяли участь у Загальних зборах Національної академії наук. Вони говорили про пріоритетні завдання, які стоять нині перед країною і наукою, про плани на найближче майбутнє і збільшення фінансування для роботи кращих наукових відділів, кафедр і лабораторій (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

[Докладніше див. додаток 1](#)

***

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді ЗБРОЯ: РАЗОМ ЗМОЖЕМО БІЛЬШЕ

Про те, що інновації з'являються на перетині військового досвіду і наукової експертизи, говорила заступниця міністра з питань стратегічних галузей промисловості Анна Гвоздяр. «Ви всі докладаєте неймовірних зусиль, щоб допомогти військовим чинити опір, – наголосила вона. – І я впевнена, що разом ми можемо значно більше» (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

[Докладніше див. додаток 2](#)

***

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді УДОСКОНАЛИТИ ЗАКОНОДАВСТВО

Віцепрезидент НАНУ академік Сергій Пирожков у своєму виступі нагадав, що 24 серпня 2023 року Верховна Рада ухвалила закон «Про правотворчу діяльність», який визначив НАН України одним із суб'єктів, які долучаються через різноманітні механізми до участі у правотворчому

процесі. Академію вперше визначено головною експертною установою в державі (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

[Докладніше див. додаток 3](#)

***

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ І ЗАВДАННЯ

Президент Національної академії педагогічних наук академік НАНУ і НАПНУ Василь Кремень у своєму виступі висвітлив досягнення відділень академії, кожне з яких спрямовувало зусилля вчених на дослідження найактуальніших проблем нинішнього часу (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

[Докладніше див. додаток 4](#)

***

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді ЩОБ НЕ СТАТИ КРАЇНОЮ, «ЯКА НЕ СПРАВИЛАСЯ»

Академік НАН України, директор Інституту економіки та прогнозування Валерій Геєць запропонував поглянути на розвиток економіки і в сучасному, і в історичному контексті (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

[Докладніше див. додаток 5](#)

***

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді ІНФРАСТРУКТУРА МАЙБУТНЬОГО: ДЛЯ ЧОГО УКРАЇНІ ВЛАСНИЙ СИНХРОТРОН

Академік НАН України, директор [Kyiv Academic University](#) Олександр Кордюк підтримав звітну доповідь президента НАН України Анатолія Загороднього, особливо в частині підготовки та залучення молоді до науки, міжнародної співпраці й розвитку експериментальної інфраструктури (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

[Докладніше див. додаток 6](#)

***

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді ВОДЕНЬ У ТРЕНДІ

Фізико-механічний інститут і низка інших установ НАН України успішно розвивають фундаментальні та прикладні дослідження зі створення ефективних матеріалів для потреб водневої енергетики (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

[Докладніше див. додаток 7](#)

***

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді НАУКА – ОБОРОНЦІ

Важливе завдання зі створення новітніх зразків озброєння і військової техніки з використанням нових матеріалів, комплектування, високих технологій, програмних продуктів, математичних моделей виконується, зокрема, шляхом творчої співпраці ДП СПБ «Арсенал» з тринадцятьма інститутами НАН України (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

[Докладніше див. додаток 8](#)

***

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді ДОКУМЕНТАЛІСТИКА І ВІЙНА

Старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України, член-кореспондент Національної академії мистецтв України Сергій Тримбач спробував дати відповідь на запитання, як Україна, опинившись у центрі глобального катаклізму, може ефективніше, аніж це було досі, увійти в резонанс зі світовою спільнотою, ансамблем націй і культур, і яку роль у цих процесах може і повинна відіграти гуманітарна наука і мистецтво, зокрема кіно (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

[Докладніше див. додаток 9](#)

***

01.05.2025

Кулик М., Мазуренко С.

Загальні збори Відділення історії, філософії та права Національної академії наук України

29 квітня 2025 року в червоній залі Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського відбулись Загальні збори [Відділення історії, філософії та права Національної академії наук України](#). Під час цього зібрання було обговорено результати наукової роботи установ Відділення протягом 2024 року, а також перспективи розвитку фундаментальних і прикладних досліджень в сфері соціогуманітарних наук ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Джерело: <http://www.nbuv.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 10](#)

Аналітичний погляд

Н. Тарасенко,
науковий співробітник,
Служба інформаційно-аналітичного забезпечення
органів державної влади,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Течії Світового океану як фактор формування клімату на планеті та в Україні

Зміни клімату на планеті Земля, які дедалі частіше нагадують про себе екстремальними погодними умовами та стихійними лихами, викликають все більше занепокоєння людства і спонукають до пошуку причин їх виникнення, способів подолання або хоча б сповільнення чи пом'якшення проявів. Довкола причин кліматичних змін протягом десятиліть досліджень фактично сформувався науковий консенсус, який визначає домінуючим фактором таких змін діяльність людини, особливо ту її складову, яка призводить до викидів парникових газів в атмосферу. Підвищення їх концентрації впливає на клімат шляхом зміни обсягу сонячного випромінювання, що надходить до Землі, та інфрачервоного (теплого) випромінювання, що повертається назад у Космос.

Протягом останніх півтора століття концентрація парникових газів в атмосфері значно зросла, тому найбільш помітним проявом зміни клімату

стало підвищення середньої глобальної температури на Землі, так зване «глобальне потепління». Останні десять років були найспекотнішими на планеті від початку вимірювання температури 175 років тому. При цьому 2024 р. став найбільш спекотним – глобальна середня температура біля поверхні Землі виявилася на 1,6 °C вищою від так званого доіндустріального базового рівня (середнього показника 1850–1900 рр., який становить 15,1 °C). Це на 0,1 °C більше, ніж у 2023 р., який встановив попередній рекорд [1].

Міжнародна спільнота намагається утримати зростання глобальної середньої температури до 2050 р. не більш як на 1,5 °C і навіть уклала для цього Паризьку кліматичну угоду, яку підписали майже всі країни. У доповіді Всесвітньої метеорологічної організації (ВМО) про стан глобального клімату за підсумками 2024 р. встановлено, що концентрація вуглекислого газу в атмосфері, а також метану та закису азоту, перебуває на найвищому рівні за останні 800 тис. років, що вказує на *високу ймовірність перевищення вже в найближчий період довгострокового середнього показника в 1,5 °C, встановленого Паризькою угодою* [2].

Утім, зміна клімату – це набагато більше, ніж просто підвищення температури повітря. Це і потепління океану, і танення льодовиків в Арктиці та Антарктиці. До прикладу, площа морської криги в Антарктиці наприкінці зими 2024 р. була найменшою за всю історію спостережень – її площа була на 1 млн км² меншою від попереднього антирекорду, що еквівалентно площі Франції та Німеччини разом взятих [3].

Потепління вод Світового океану є неминучим наслідком підвищення глобальної температури, оскільки океани поглинають понад 90 % надлишкового тепла, що утворилося через парниковий ефект. Воно накопичується та спричиняє підвищення температури води. За останні два десятиліття Світовий океан щорічно встановлював нові теплові рекорди, а темпи його нагрівання більш ніж удвічі перевищили показники, зафіксовані з 1950 по 2005 р. [4].

Вимірювання вмісту тепла в океані є одним з найкращих способів кількісної оцінки темпів глобального потепління, який водночас демонструє, що взаємодія Світового океану та атмосфери є ключовим фактором у формуванні клімату. Океан є величезним акумулятором сонячного тепла і вологи. Завдяки йому на Землі згладжуються різкі коливання температури та зволожуються віддалені райони суші, що створює сприятливі умови для флори та фауни, а також діяльності людини. Окрім того, океан є основним поглиначем вуглекислого газу – головного винуватця нинішніх змін клімату.

Таким чином, енергетична роль Світового океану в кліматичній системі надзвичайно велика. Основними кліматично значущими параметрами Світового океану є такі: температура поверхні океану, солоність води, теплоємність діяльного шару океану, морські течії та льодовики. Суттєвий вплив на клімат мають морські течії, що являють собою поступальний рух

водних мас у морях і океанах, на поверхні яких вони розповсюджуються широкою смугою, захоплюючи шар води різної глибини (зазвичай у кілька сотень метрів). Морські течії виникають внаслідок дії сили тертя між водою та повітрям (вітром), перепадами тиску у воді та приливними силами Місяця та Сонця. На напрямок течій великий вплив має сила обертання Землі, під впливом якої потоки води відхиляються в північній півкулі праворуч, а у південній – ліворуч [5].

Морські течії відіграють важливу роль у процесі міжширотного теплообміну. Встановлено, що близько половини тепла, що надходить з низьких широт у високі, здійснюється безпосередньо завдяки морським течіям, а решта – через глобальну атмосферну циркуляцію. Відповідно у зворотному напрямку з холодними течіями відбувається адвекція холоду. Тому морські течії впливають насамперед на температуру повітря та її розподіл.

Усі холодні течії більшою чи меншою мірою сприяють зменшенню опадів і передбачають посушливі кліматичні області. Охолоджене над течіями повітря, просуваючись углиб материка, не утворює хмар. Опади в таких районах – велика рідкість. Тому в тих частинах суходолу, де біля берегів протікають холодні течії, зазвичай утворюються прибережні пустелі, як, наприклад, Атакама, Наміб та ін. Над районами холодних течій збільшується повторюваність туманів і зон високого тиску (антициклонів).

На противагу цьому, теплі течії створюють сприятливі умови для теплого та вологого клімату. Вони сприяють розвитку конвекції та активізації циклонічної діяльності (як у північній частині Атлантичного океану під впливом Гольфстріму). Теплі течії, які спрямовані у високі широти (Гольфстрім, Аляскінська і т. д.), створюють на берегах, що омиваються ними, особливий тип клімату з дуже теплою зимою і малою річною амплітудою температури повітря. Над теплими течіями зростає випаровування, у повітря надходить більше водяної пари і, отже, кількість атмосферних опадів зростає. У тропічних та екваторіальних широтах теплі течії сприяють формуванню ураганів (тайфунів) та підвищеної грозової діяльності протягом всього року.

Наприклад, на півдні Скандинавського півострова, біля берегів якого протікає тепла Північноатлантична течія, ростуть мішані ліси, а південь острова Гренландія, що лежить приблизно на тих же широтах, вкритий льодом. А завдяки тому, що потужна течія Гольфстрім постачає у високі широти величезну кількість енергії, потепління клімату в Арктиці відбувається найбільш швидко відносно інших регіонів планети. Для порівняння, навколо Антарктиди циркулює холодна Антарктична циркумпольна течія (АЦТ), тому тут темпи зміни клімату менш інтенсивні.

Утім, система океанічних течій може зазнати критичних змін уже в найближчі роки, що може призвести до катастрофічних кліматичних змін, коли температура в одних регіонах різко впаде, а в інших – підвищиться. Зокрема, вчені з'ясували, що танення льодів, які оточують Антарктиду,

збільшує кількість прісної води в океані, що призводить до зменшення солоності води і зміни характеру циркуляції Антарктичної циркумполярної течії, яка проходить через усі меридіани Землі і допомагає контролювати клімат, включно з розподілом тепла, вуглекислого газу і поживних речовин в океанах. Танення льодів змушує АЦТ сповільнювати свій рух. Це може призвести до ще більшого рівня глобального потепління, підвищити рівень Світового океану та його температуру, змінити морські екосистеми. Дослідження з приводу цього опубліковано в журналі *Environmental Research Letters* [6].

Згідно з дослідженням, проведеним Університетом Мельбурна та Норвезьким дослідницьким центром NORCE, якщо викиди вуглецю не контролювати, АЦТ може сповільнитися на 20 % до 2050 р. Збільшення кількості прісної води через танення льоду змінює характер солоності та циркуляції в океані, і це впливає на баланс, який дає змогу течіям циркулювати по всій земній кулі.

«Океан надзвичайно складний і тонко збалансований. Якщо цей нинішній “двигун” зламається, можуть бути серйозні наслідки, включаючи більшу мінливість клімату, з більшими екстремальними явищами в певних регіонах і прискорення глобального потепління через зменшення здатності океану діяти як поглинач вуглецю», – зазначає Б. Гаєн, один з авторів дослідження.

АЦТ відіграє важливу роль у русі світового океану, виступаючи в ролі «конвеєра», який підтримує рух води між Атлантичним, Тихим та Індійським океанами. Ця течія допомагає контролювати клімат, включно з розподілом тепла, вуглекислого газу та поживних речовин в океанах. АЦТ більш ніж у чотири рази потужніша, ніж течія Гольфстрім, тому вона значною мірою контролює міграцію низки морських видів через Світовий океан.

У зв'язку з нинішнім ослабленням існує потенційний ризик вторгнення певних видів, таких як бичачі ламінарії, креветки та молюски, у води Антарктики, що створить серйозну загрозу крихкій екосистемі та харчовим ланцюгам регіону. Можливі зрушення в доступній здобичі можуть вплинути на популяцію пінгвінів, тим самим вплинувши на біорізноманіття всього регіону.

Дослідники проаналізували ці мікродеталі за допомогою найшвидшого австралійського суперкомп'ютера GADI, за допомогою якого вони змоделювали океанські течії та кліматичні зміни. Модель враховувала зміну моделей мусонів, споживання солоної води та інші умови вільних атмосферних вітрів для визначення впливу танення льоду на океанічну циркуляцію.

Ці висновки суперечать більш раннім дослідженням, у яких говорилося, що АЦТ прискорюється через зростаючий діапазон температур в океанічних широтних регіонах. Натомість основний висновок дослідження полягав у тому, що велика кількість прісної води від танення

крижаних щитів знижує солоність океану, що послаблює процес, який змушує холодну щільну воду тонути та циркулювати – ключовий механізм, який лежить в основі функціонування Антарктичної циркумполярної течії.

За словами вчених, межі підвищення температури на 1,5 °C, яка могла б не так сильно впливати на зміну клімату, вже досягнуто. Навіть зниження рівня викидів вуглецю не може зупинити подальше підвищення температури і, імовірно, стане ще спекотніше. Тож необхідно здійснювати подальші дослідження, зокрема, моделювання кліматографом та анімаційне моделювання, щоб врахувати повний ефект уповільнення АЦТ, спричинений зміною клімату [7].

Нагрівання океану і танення льодовиків, порушуючи баланс тепла та солі, який визначає силу течій, загрожує також стабільності циркуляції теплих течій Атлантичного океану. Згідно з дослідженням, опублікованим у журналі *Science Advances*, учені, використовуючи надзвичайно складні і дорогі обчислювальні системи, визначили, що 2021 р. циркуляція течій Атлантичного океану була слабша, ніж будь-коли за останню тисячу років.

Ідеться, зокрема, про Атлантичну меридіональну перекидну циркуляцію (АМОС), частиною якої є Гольфстрім. Ця океанічна система працює як велетенський глобальний конвеєр, переносячи теплу воду з тропіків до Північної Атлантики, де вона охолоджується, стає солонішою, занурюється вглиб океану і далі знову рухається на південь. Течії переносять тепло і поживні речовини в різні куточки земної кулі та відіграють життєво важливу роль у підтримці відносно м'якого клімату на більшій частині Північної півкулі.

Внаслідок танення льодовиків та зміни сольового балансу АМОС може зупинитися, як це вже траплялося 12 тис. років тому. Тож науковці намагаються з'ясувати, чи може це повторитися.

Це дослідження є «важливим проривом», зазначив Р. ван Вестен, дослідник морської та атмосферної галузі з Утрехтського університету в Нідерландах та співавтор дослідження. Учені використовували суперкомп'ютер для запуску складних кліматичних моделей протягом трьох місяців, імітуючи поступове збільшення прісної води до АМОС – що представляє танення льоду, а також кількість опадів і річковий стік, які можуть розбавити солоність океану та послабити течії. У міру того як вони повільно збільшували кількість прісної води в моделі, вони побачили, що АМОС поступово слабшає, поки він різко не зруйнувався. Це перший випадок, коли колапс був виявлений за допомогою таких складних моделей, що є «поганою новиною для кліматичної системи та людства», ідеться у звіті науковців.

Однак дослідження не дає часових рамок для потенційного колапсу. Як вважає Р. ван Вестен, необхідні додаткові дослідження, включно з використанням моделей, які також імітують наслідки зміни клімату, такі як збільшення рівня забруднення планети, чого не було в цьому дослідженні.

«Але ми можемо принаймні сказати, що ми рухаємося в напрямку переломного моменту зміни клімату», – констатував Р. ван Вестен.

Дослідження показало, що наслідки краху АМОС можуть бути катастрофічними. У деяких частинах Європи температура може впасти на 30 °С протягом століття, що призведе до зовсім іншого клімату протягом всього одного або двох десятиліть. «Жодні реалістичні заходи адаптації не можуть впоратися з такими швидкими змінами температури», – пишуть автори дослідження.

З іншого боку, країни Південної півкулі можуть зіткнутися з посиленням потепління, тоді як вологий і сухий сезони Амазонії можуть помінятися місцями, що призведе до серйозних порушень в екосистемі. Руйнування АМОС також може призвести до підвищення рівня моря приблизно на 1 м.

Загальне зростання температури суші й океану, танення льодовиків і зменшення снігового покриву, зумовлені зміною клімату, вже призвели до підвищення рівня Світового океану, який залишався майже незмінним упродовж тривалого часу. Порівняння даних за минулі 100 років зі змінами за останні два тисячоліття показує, що швидкість підвищення рівня Світового океану останнім часом зростає. Якщо в XIX ст. вона становила 0,4 мм/рік, то впродовж XX ст. середній рівень моря підвищувався вже на 1–2 мм/рік. Загалом, за останні 100 років через потепління та танення льодовиків він зріс приблизно на 20 см і продовжує зростати все швидше. Близько третини цього підвищення обумовлено термічним розширенням океану в результаті потепління, викликаного діяльністю людини [8].

Підняття рівня Світового океану насамперед несе загрозу прибережним територіям багатьох країн світу. Враховуючи тенденцію зростання викидів парникових газів, наразі світ перебуває на траєкторії, що відповідає підвищенню температури на близько 4 °С до 2100 р. Якщо країни терміново не почнуть діяти для скорочення викидів парникових газів, до кінця століття прогнозоване підняття рівня моря може сягнути майже 1 м.

Підняття рівня моря може призвести до затоплення прибережних регіонів та навіть цілих островів по всьому світу. Більш того, дослідження «Вода Близько», яке провела громадська організація «Екодія» разом з науковцями, показує, що проблема може торкнутися й України. Так, за сучасних темпів зростання концентрації парникових газів в атмосфері до кінця століття рівень Чорного моря може піднятися на 82 см. Це означає, що на 2100 р., за проведеними розрахунками, слід очікувати на підтоплення території площею майже 1,5 млн га (понад 800 тис. га без водойм), а з урахуванням нагонів моря – до 1,8 млн га (близько 1,1 млн га без водойм). На цій території знаходяться 590 населених пунктів, що ризикують бути повністю чи частково затопленими. 75 тис. мешканців цих територій ризикують стати кліматичними біженцями.

Окрім глобального потепління, зростання концентрації вуглекислого газу в атмосфері Землі призводить до іншої проблеми – закислення океанів.

Близько 30 % CO_2 , який виділяється в атмосферу через діяльність людини, поглинається океанами. Поглинання вуглекислого газу океаном відіграє важливу роль у пом'якшенні глобального потепління, але це порушує хімічний баланс карбонатної системи в самому океані. Через ряд хімічних реакцій з морською водою вуглекислий газ перетворюється на вуглекислоту. Цей процес призводить до зниження РН і підкислення морської води. Зміна клімату та підкислення вже спричиняють суттєві зміни в морському середовищі і, як очікується, вплинуть на цілі екосистеми морів.

Наразі підкислення океану відбувається в 10 разів швидше, ніж за останні 55 млн років. За оцінками вчених, до 2100 р. кислотність морської води може збільшитися приблизно в 1,5 раза порівняно з доіндустріальним рівнем. Підкислення океану, змінюючи хімічні характеристики морської води, впливає на ріст, розмноження та обмінні процеси багатьох морських організмів, особливо, таких, що мають у своєму організмі кальцієвмісні структури. Передусім це стосується коралів, які створюють середовище існування для більш ніж 25 % всіх океанічних видів. Крім того, експерименти показують значний вплив підкислення океану на моллюсків та всіх кісткових риб на ранніх життєвих етапах, а також на мікроорганізми, що формують планктон. Кількісні і якісні зміни планктону можуть негативно вплинути на складну структуру харчових мереж цілих морських екосистем.

Підвищення температури води і підкислення океанів не тільки впливає на поширення й відтворення багатьох морських видів, але й призводить до вимирання деяких з них. Показано, що локальні темпи вимирання морських видів майже вдвічі швидші, ніж для наземних. Крім того, стійкість морських екосистем суттєво погіршується комплексом взаємопов'язаних чинників. До глобального потепління і підкислення додається забруднення морської води, перелов риби, розселення інвазійних (немісцевих) видів, які легше пристосовуються до нових температурних умов і витісняють вразливі види [9].

Аналогічні наслідки зміни клімату присутні і в наших морях – Чорному та Азовському. Дослідження показують, що так само, як і Світовий океан, Чорне море нагрівається. Кліматичні зміни в сукупності з іншими факторами призводять до того, що змінюється склад донних угруповань, а «цвітіння» морської води влітку спостерігається все частіше. Одна з унікальних характеристик Чорного моря – це глибокий безкисневий шар, що насичений сірководнем. Цікаво, що безкиснева зона займає приблизно 87 % об'єму моря і розташована на глибині нижче 90–60 м. За останні 20 років сірководневий шар піднявся на 20–25 м. Вважається, що цей негативний феномен напрямку пов'язаний зі зміною клімату та глобальним потеплінням. Це означає, що верхній шар Чорного моря, насичений киснем і придатний для життя більшості морських жителів, зменшується. Більш того, потепління клімату додає ще одну загрозу, оскільки вищі температури погіршують вентиляційні механізми між шарами морської води, а кисень

гірше розчиняється в такій воді і морським мешканцям стає складніше дихати. Крім того, через потепління й підвищення солоності Чорного моря до нього потрапляє все більше видів із Середземного моря, а також видів-вселенців з далеких куточків океану.

На підставі багаторічних досліджень встановлено, що у верхній половині Чорного моря, приблизно до глибини 1000 м, діє єдина циклонічна (проти ходу стрілки годинника) система постійних течій. Окремі відрізки цієї системи отримали власну назву. Південний відрізок кільцевої циклонічної течії в межах від Босфору до Колхідської низовини на Кавказі називають Анатолійською течією, від Колхідської низовини до Керченської протоки – Кавказькою, від Керченської протоки до Тендрівської коси – Кримською, а від Тендрівської коси до протоки Босфор – Румелійською течією.

Найбільш чіткі межі має Румелійська течія, яка отримує додатковий імпульс руху від стоку великих річок, що впадають у північно-західну частину Чорного моря, – Дніпра, Дністра та Дунаю. Починаючись біля гирла Дніпровсько-Бузького лиману, Румелійська течія рухається спочатку зі сходу на захід уздовж північних берегів моря, а потім – на південь уздовж західного берега смугою приблизно до 50–75 миль. Досягнувши Босфору, Румелійська течія розділяється на три гілки. Одна гілка крізь Босфор заходить в Мармурове море, друга гілка уздовж самого берега рухається на північний захід аж до мису Каліакра і знову вливається в основну масу Румелійської течії, а третя – дає початок Анатолійській течії і продовжує рух на схід уздовж південного берега моря.

Ширина Румелійської течії на поверхні, як і ширина інших течій, значною мірою залежить від напрямку та сили вітру. При східних вітрах вона більше притискується до західного берега і на півдні українських вод Чорного моря проходить між дельтою Дунаю та о. Змійним, практично не торкаючись його. Під час західних та південно-західних вітрів течія, навпаки, розширюється на 40–50 миль, і в такі дні можна спостерігати як о. Змійний з усіх боків оточено малопрозорою розбавленою дунайською водою. Але в усіх випадках водні маси прямують з півночі на південь.

Під дією Румелійської течії основна маса вод Дунаю, а також завислих часток мулу і піску переміщується з півночі на південь. Це добре помітно не лише з борту суден, а й на фотографіях із супутників. Дані про переміщення так званого твердого стоку річок дуже важливі для багатьох галузей діяльності людини, зокрема для охорони довкілля, рибальства, судноплавства тощо. Так, наприклад, витрати коштів на підтримку судноплавного ходу будуть вище там, куди надходить більша частина мулу та піску.

Біля мису Ереглі Анатолійська течія розділяється на дві частини. Одна з них прямує на північний схід, потім на північ, а перетнувши середину моря, повертає на захід і приєднується до Румелійської течії. Таким чином замикається циклонічний круговорот західної половини Чорного моря.

Решта Анатолійської течії продовжує рух на схід уздовж південного берега. Навпроти Колхідської низовини ця течія під назвою «Кавказька течія» прямує вздовж східних та північно-східних берегів до Керченської протоки. Тут вона поповнюється водами Азовського моря і рухається на захід під назвою «Кримська течія».

Біля берегів східного Криму Кримська течія ділиться на дві гілки. Менша гілка відхиляється на південь і, перетинаючи все море, вливається в Анатолійську течію, замикаючи циклонічний круговорот східної частини моря. Більш могутня гілка Кримської течії, яка зливається з Азовською течією, що виходить з Керченської протоки, продовжує рухатися на захід, огинає південно-східні та південні береги Кримського півострова і ділиться на три гілки. Перша з них рухається на північний схід уздовж берегів Криму, доходячи до Євпаторії, півострова Тарханкут і далі. Друга гілка йде в напрямку гирла Дунаю, де зливається з Румелійською течією, третя – лише трохи відхилившись на північний захід, також приєднується до Румелійської течії. У процесі руху кожна постійна чорноморська течія іноді розділяється на невеличкі гілки, які залежно від обрисів берегової лінії утворюють часом надто складні узори підводних течій [10].

Водні маси й структура вод Чорного моря формуються також у результаті взаємодії з водною масою Мармурового моря, яку приносить Нижньобосфорська течія. Швидкість постійних течій у Чорному морі майже всюди невелика, приблизно 10–20 см/с, але іноді, при потужних вітрах, може зростати більш ніж удвічі. Завдяки сезонній зміні стоку річок, швидкість течій зростає навесні та на початку літа, восени і взимку швидкість течій і чіткість їхніх меж знижуються. Під впливом стоку рік вода повинна була б рухатися до центру моря, але під впливом сили обертання Землі вона відхиляється вправо (у північній півкулі) на 90 °С і йде вздовж берегів у напрямку проти годинникової стрілки. Основний струмінь течій має ширину 40–60 км і проходить на відстані 3–7 км від берега. У бухтах утворюються окремі круговороти, спрямовані за годинниковою стрілкою, їхня швидкість досягає 0,5 м/с. У центральній частині моря розташована зона затишшя, де течії слабші, ніж біля берегів і непостійні в напрямку [11].

Водна маса Азовського моря формується в результаті водообміну з Чорним морем і надходження прісних вод. Течії в Азовському морі переважним чином вітрового походження і циклонічного характеру. Найскладнішою є структура течій у Керченській протоці, де потоки можуть спрямовуватися з Чорного моря в Азовське і навпаки – залежно від напрямку вітру, а при довготривалих вітрах у протоці виникають компенсаційні течії, направлені проти вітру [12].

Хоча Чорне море є внутрішнім і його течії мають локальний характер, вони все ж впливають на прибережні регіони України. Зміни в інтенсивності вітрів або водообміні з сусідніми морями можуть впливати на температуру води, солоність та інші характеристики Чорного моря, що, у

свою чергу, може відбиватися на кліматі прибережних територій України. Зміни клімату можуть призвести до підвищення температури води в Чорному морі та зміни його циркуляції. Це може мати наслідки для морської екосистеми, а також для клімату прибережних міст, зокрема через зміну вологості та температурних режимів.

Отже, основними течіями Світового океану, які впливають на кліматичні процеси на планеті, є холодна Антарктична циркумплярна течія та теплі Північноатлантична і Гольфстрім, які також чинять опосередкований вплив на клімат України. Ця потужна система теплих течій несе тепло з тропічних широт у північну частину Атлантичного океану та вздовж узбережжя Європи. Вона є ключовим фактором помірного клімату Західної та Північної Європи. Водночас прогнози щодо зміни циркуляції океанічних течій, зокрема ослаблення Гольфстріму, яке спостерігається останнім часом і пов'язується зі змінами клімату, може призвести до значних змін у погодних умовах на континенті, включаючи й Україну. Зокрема, це може проявлятися у більш екстремальних погодних явищах, змінах температурних режимів та опадів і може призвести, можливо, до більш суворих зим у Європі, включаючи Україну. Це також може вплинути на циркуляцію атмосферних мас, що приносять інші типи опадів та температур. Утім, прямий і безпосередній вплив ослаблення Гольфстріму на клімат України є складним для однозначної оцінки. Інші атмосферні фактори та континентальні процеси можуть відігравати більш значущу роль у формуванні нашого регіонального клімату, однак, загальна тенденція до нестабільності погодних умов, імовірно, посилиться. Важливо також розуміти, що вплив океанічних течій на клімат є складним і багатограним процесом, який взаємодіє з іншими факторами, такими як атмосферна циркуляція, рельєф місцевості та діяльність людини. Для більш точних прогнозів необхідні комплексні дослідження з використанням сучасних кліматичних моделей.

Список бібліографічних посилань

1. Богданьок О. Останнє десятиліття було найспекотнішим у світі – метеорологи. URL: <https://suspilne.media/973991-ostanne-desatilitta-bulo-najspekotnisim-u-sviti-meteorologi/>
2. Павлюк А. 2024 рік став найспекотнішим за всю історію спостережень: найвищу температуру зафіксували 22 липня. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2024-rik-pobiv-temperaturniy-rekord-305825/>
3. Передвісники кліматичної катастрофи: зміни, що можуть потрясти світ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3844805-peredvisniki-klimaticnoi-katastrofi-zmini-so-mozut-potrasti-svit.html>
4. Ocean absorbs 90 % of GHG emissions heat, study finds. URL: <https://safety4sea.com/ocean-absorbs-90-of-ghg-emissions-heat-study-finds/>

5. Кібальчич І. Вплив океанічних течій на клімат Землі. URL: <https://meta.ua/uk/news/society/228273-vpliv-okeanichnih-techii-na-klimat-zemli/>
6. Кадук А. На нас чекають великі проблеми: найпотужніша океанічна течія у світі сповільнюється. URL: <https://focus.ua/uk/technologies/696227-na-nas-chekayut-veliki-problemi-naypotuzhnisha-okeanichna-techiya-u-sviti-spovilnyuyetsya>
7. S. Gupta World's strongest ocean current becoming weaker due to melting Antarctic ice: Study. URL: https://interestingengineering.com/science/ocean-current-weakening-antarctic-ice-melt?group=test_b
8. Океани та зміна клімату у чому сіль. URL: <https://ecoaction.org.ua/okeyany-i-zmina-klimatu.html>
9. Pinsky M., Eikeset A., McCauley D., Payne J., Sunday J. Greater vulnerability to warming of marine versus terrestrial ectotherms. Nature, 2019. URL: https://scholar.google.com.ua/scholar?q=Greater+vulnerability+to+warming+of+marine+versus+terrestrial+ectotherms%0D%0AMalin+L.+Pinsky&hl=uk&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholart
10. Зайцев Ю. Чорноморська вода. URL: <https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitogliad/svit-2009-18-4/svit-2009-18-4-76-zaicev.pdf>
11. Чорне море. Особливості географічного положення. URL: <http://terra.chnu.edu.ua/chorne-more/>
12. Загальна океанографічна характеристика Чорного та Азовського морів. URL: <https://files.pca-cpa.org/pcadocs/ua-ru/04.%20UA%20Rejoinder%20Memorial/01.%20Exhibits/UA-01.pdf>

***

15.04.2025

Б. Грушецький,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук Національного університету біоресурсів і природокористування України

Як наукова дипломатія може посилити голос України у світі

Ось уже кілька місяців поспіль не лише Україна, а й увесь світ обговорюють проєкти угоди про надра зі США. У публічному полі активно з'являються коментарі політиків, юристів, дипломатів, представників бізнесу. І їх думки, звісно, важливі для розуміння ситуації. Однак в обговоренні бракує голосів тих, хто досліджує надра професійно – науковців. Як і в багатьох інших питаннях – від енергетики до оборони – експертиза науковців опиняється поза увагою.

Та яким є і яким має бути їхній реальний вплив на ухвалення рішень? (Світ).

Зрозуміло, що з безлічі питань науковці мають активно залучатися до формування та реалізації зовнішньої політики держави, нарівні з політиками, чиновниками та представниками громадянського суспільства. Багато прикладів можна знайти в дипломатичній практиці США: наприклад, наукові ініціативи мали важливе значення для політики розрядки з комуністичним Китаєм і Советським Союзом у роки Холодної війни (найбільш відома подія – космічна місія «Союз»-«Аполлон»). З більш сучасного можна згадати ключову роль американських дослідників з атомної енергетики у переговорах 2015 року щодо ядерної програми Ірану.

Для цього явища було навіть запропоновано окреме поняття – «наукова дипломатія». Наскільки це явище поширене в українській політиці?

Наукова дипломатія: що це таке і чому вона потрібна

Цей термін досить новий, тому вчені досі сперечаються, які саме види діяльності він має включати в себе. Та очевидно, що науковці поряд зі спортсменами, митцями, студентами та навіть кулінарами, є важливими учасниками міжнародних відносин – публічними дипломатами, які представляють свою країну перед світовою громадськістю, реалізують її національні інтереси та сприяють налагодженню співпраці між націями.

На відміну від американського досвіду, в Україні про наукову дипломатію тільки починають говорити на офіційному рівні. За рік до повномасштабного російського вторгнення Міністерство закордонних справ України ухвалило Стратегію публічної дипломатії, у якій знайшлося місце і для науки. Наприклад, говориться про обмін науковцями, залученість до наукових мереж, системну участь України у ключових науково-освітніх подіях світу тощо.

Водночас виглядає не зовсім доцільним об'єднувати освіту та науку в єдиний «науково-освітній» напрям, як це неодноразово згадується у стратегії. Все ж ці дві галузі мають різні завдання – вироблення нових знань і технологій у першому випадку та передача вже існуючих знань і навичок у другому. Ба більше, напевно не відкрито таємницю, що мало хто з учасників освітнього процесу є науковцями – одиниці серед школярів і студентів, небагато серед вчителів та й далеко не всі викладачі в університетах. Водночас співробітники наукових інститутів чи дослідницьких центрів у багатьох випадках можуть не мати жодного відношення до освіти.

Більш логічним може бути поєднання наукової й експертної дипломатії у нормативних документах. Дійсно, експерти з тих чи інших питань зазвичай можуть мати науковий ступінь чи досвід роботи у дослідницьких установах. В одне з речень стратегії навіть потрапило цілком слушне формулювання «науково-експертна дипломатія», та вочевидь в процесі неодноразових бюрократичних правок воно не було затверджене.

Наука для дипломатії: де голос учених у формуванні зовнішньої політики?

Ще одна можливість покращити українську стратегію публічної дипломатії полягає у необхідності більшого акценту на той напрям, який зазвичай називають «наука в дипломатії»: як науковці можуть допомагати у формуванні міжнародної політики України – і її ключових засад, і галузевих складових. На жаль, у діючій стратегії говориться переважно про односторонній зв'язок – «донесення зовнішньополітичних повідомлень та наративів», а не залучення до експертного діалогу. Так, це теж важлива складова наукової дипломатії – використання наукової співпраці для налагодження відносин з іншими країнами («наука для дипломатії»), але далеко не єдина.

Що ж до реалізації наукової дипломатії на практиці, то тут теж маємо чимало викликів. Подивімося на один з пріоритетних напрямів зовнішньої політики – європейську інтеграцію України – надскладний з технічної точки зору процес. Профільні науковці мають колосальний досвід у своїх галузях, який було б надзвичайно корисно використати під час переговорів про членство в ЄС. І така практика дійсно існує: більшість держав Центрально-Східної Європи, що вже успішно подолали євроінтеграційний шлях, включали до своїх переговорних команд не лише держслужбовців, але й представників громадянського суспільства, бізнесу та, звісно, науковців і аналітиків.

Яку ж маємо наразі реальну картину? Постанова Кабміну № 987 від 27 серпня 2024 р. вже суттєво обмежила коло науковців, що могли б увійти до складу робочих (переговорних) груп, адже не передбачила такої можливості для представників закладів вищої освіти. Тобто досвідчені фахівці з університетів випали з процесу ще на початку організаційного процесу. Так, вони зберегли можливість долучитися як члени громадських організацій, але це був непрямий шлях. До речі, такий спосіб ефективно використала Київська школа економіки: під її егідою існує аналітична організація «Інститут КШЕ», фахівці з якого пройшли до 24 з 36 переговорних груп саме як представники громадськості.

Але і представників наукових установ, залучення яких передбачає урядова постанова, виявилось вкрай мало у складі робочих груп: згідно з опублікованими [списками](#), їх нараховується лише 3% від загальної кількості учасників. У деяких же сферах, наприклад, щодо фінансового контролю, рибальства та водного промислу або ж цифрової трансформації та медіа взагалі «не знайшлося» жодного профільного науковця.

Хто рятує ситуацію: аналітики, донори і наукова діаспора

Такий стан лише частково компенсується можливістю ситуативного залучення науковців до консультацій з окремих євроінтеграційних питань – ця можливість, на щастя, закладена в постанові. Таке залучення в окремих випадках підкріплюється європейськими донорами, зокрема Шведське агентство з міжнародного співробітництва (SIDA) профінансує роботу українських експертів у сфері охорони довкілля та управління відходами.

Утім через всі бюрократичні складнощі найбільш актуальним каналом наукової дипломатії лишається безпосередня співпраця українських науковців з зарубіжними колегами. І ось тут після 2022 року дійсно помітний серйозний ривок. Вчені, опитані в рамках [проєкту](#) Science at Risk, говорять, що з боку іноземців з'явилося більше уваги до українських колег і бажання підтримати, надати допомогу: іноземці все більше цікавляться українською наукою, а не лише розповідають про свою. У підсумку зростає кількість контактів з іноземними науковцями та установами, спілкування з ними стає більш довірливим і співчутливим.

Для когось таке спілкування розпочалося лише після 24.02.2024, особливо для тих, хто був змушений виїхати за межі України, – сформована ними наукова діаспора стала потужним адвокатом українських інтересів. У багатьох випадках (наприклад участь у зарубіжних наукових конференціях офлайн) через обмеження воєнного стану на виїзд і відсутність фінансування закордонних відряджень наукова діаспора залишається чи не єдиним суб'єктом наукової дипломатії.

Завдяки таким серйозним змінам з'явилося більше можливостей для реалізації наукової дипломатії – і заради просування інтересів України на міжнародній арені, і задля розвитку української науки.

Від бойкоту до деколонізації: як українські вчені змінюють міжнародну оптику

За три роки повномасштабної війни українські науковці проявили справжній бойовий характер. Одним з найважливіших питань на початку вторгнення було переконати весь світ припинити будь-яку співпрацю з Москвою. Тоді ще зустрічалися фрази про «науку поза політикою», хоча сумнозвісний лист російських ректорів на підтримку війни мав би розставити усі крапки над «і». Ба більше, про тісні зв'язки між російською наукою та її руйнівним військово-промисловим комплексом і не менш шкідливою пропагандою, важко було не здогадатися.

Щодо тих, хто ніяк «не міг» здогадатися, використовували всі можливі способи – відкриті листи, публічні заклики в соціальних мережах і навіть науковий бойкот. Результати цієї кампанії були блискучими – з росіянами розірвали співпрацю і окремі університети, і міжнародні наукові програми: тож відтепер рука Москви вже не здатна дотягнутися до славетного адронного колайдера у женеvському CERN.

Другим напрямом стала деколонізація української культури та науки. Учені-мистецтвознавці, наприклад, доклали колосальних зусиль, аби довести українськість таких світових геніїв, як Казимир Малевич, Олександра Екстер, брати Бурлюки, і багатьох інших, привласнених російською пропагандистською машиною. Інші дослідники допомагали розкрити американцям очі на походження їхньої улюбленої різдвяної пісні Carol of the Bells, в основі якої лежить мелодія українського «Щедрика».

І це були лише перші кроки. У подальшому потужність української наукової дипломатії лише посилюється: науковці доносять правду про

російську злочинну діяльність на окупованих об'єктах Всесвітньої [спадщини](#) ЮНЕСКО, розповідають про історичний досвід геноцидів в Україні, демонструють дані про жахливі наслідки російської агресії для навколишнього середовища.

У перспективі ж українська наукова дипломатія України має охопити усі сфери міжнародного співробітництва. Звісно ж, якщо не обмежитися офіційними деклараціями, пишними заходами та розсиланням вказівок, а наповнити її максимальним змістом щоденної співпраці на мережевому рівні peer-to-peer, залучивши якомога більше охочих до такої діяльності та підкріпивши це фінансовими ресурсами. Варто з одного боку суттєво посилити наукову складову діяльності Українського інституту, Кримської платформи, програми ЄС House of Europe, а з іншого боку – розширити міжнародну співпрацю наукових установ і закладів вищої освіти, спрощуючи процедури та створюючи заохочення. У цьому сенсі перспективним виглядає розвиток таких ініціатив, як Глобальна коаліція українських студій та Українська наукова діаспора.

Та головною передумовою для успіху має стати усвідомлення важливості наукової дипломатії, а науковців – як рівноправних партнерів у формуванні державних політик, зокрема у міжнародній сфері.

***

28.04.2025

У березні 2025 року Європейський Союз здійснив цілу низку кроків для посилення власної ролі у сфері розвитку штучного інтелекту (ШІ)

На тлі дедалі сильнішого загального геополітичного напруження ЄС активно вживає заходів, аби зменшити свою залежність від зовнішніх стейкхолдерів та партнерів ([Національний інститут стратегічних досліджень](#)).

Наразі пріоритет – розвиток технологічної бази та обчислювальних потужностей

Дискусії щодо дотримання прав інтелектуальної власності в процесі навчання ШІ стають усе гострішими

Загострюється глобальна конкуренція довкола апаратного забезпечення для функціонування ШІ-систем

Докладніше про інновації, прориви та виклики у сфері розвитку штучного інтелекту – в огляді експертів НІСД 🙌

<https://niss.gov.ua/news/statti/ai-frontiers-innovatsiyi-proryvy-vyklyky>

Джерело: <https://www.facebook.com/nissgovua>

Наука – для обороноздатності країни

11.04.2025

Україна готує пропозиції щодо створення спільних виробництв із країнами ЄС – Умеров

Україна готує пропозиції щодо створення спільних виробництв із країнами Європейського Союзу з акцентом на проєктах у галузі наукових досліджень та розробки (ukrinform.ua).

Про це міністр оборони Рустем Умеров повідомив у [Фейсбукі](#) за підсумками зустрічі з високою представницею ЄС із зовнішніх справ та політики безпеки Каєю Каллас у Брюсселі, передає Укрінформ.

«Особливий фокус – на проєктах у сфері R&D, адже технологічна перевага – один з ключів до нашої стійкості», – пояснив він.

Джерело: <https://surl.li/yuahec>

[Повний текст](#)

***

08.04.2025

By Goda Naujokaitytė

Want to stay relevant in defence R&D? Learn from Ukraine

Борючись із повномасштабним вторгненням Росії протягом трьох років, українці розробили, мабуть, найшвидшу та найгнучкішу екосистему оборонних інновацій у світі. Європа може вчитися на їхньому досвіді, але можливості для спільних проєктів наразі обмежені, оскільки Україна виключена з головної програми ЄС з оборонних інновацій Європейського оборонного фонду ([ScienceBusiness](#)).

Однак існують схвалені обхідні шляхи, і власне фінансування інновацій в Україні стає все більш відкритим для європейських учасників торгів.

[Детальніше](#)

***

28.04.2025

Наука проти темряви: як вчені забезпечують стійкість критичної інфраструктури

Критична інфраструктура стала однією з головних мішеней ворога під час війни. Забезпечити безперебійне електропостачання, опалення та зв'язок – одне з найважливіших питань безпеки країни. Енергетики в усіх регіонах

країни вражають швидкістю відновлення пошкоджених ворогом мереж. Прогнозувати ризики щодо відбудови й сталої роботи об'єктів критичної інфраструктури допомагають і науковці. За кошти грантового фінансування НФДУ вчені Національного університету «Львівська політехніка» і Львівського державного університету безпеки життєдіяльності виконали проєкт «Оцінювання та прогнозування загроз відбудові та сталому функціонуванню об'єктів критичної інфраструктури» ([Національний фонд досліджень України](#)).

[Докладніше див. додаток 11](#)

***

30.04.2025

Для українських стартапів оборонного спрямування буде проведено конкурс: деталі

У рамках меморандуму про співпрацю між КПІ ім. Ігоря Сікорського, Інноваційним холдингом Sikorsky Challenge, науковим парком «Київська політехніка» з венчурним фондом Oppenheimer Acceleration LLC, який базується у Кремнієвій долині, буде проведено конкурс Sikorsky Challenge x Oppenheimer Acceleration Defense Tech Demo Day. Про це повідомляє офіційна сторінка КПІ ([Світ](#)).

Студенти, аспіранти, викладачі, дослідники, інженери та стартап-команди можуть презентувати рішення та інноваційні розробки, що здатні посилити обороноздатність України та стати частиною глобального ринку MilTech.

Тематика проєктів: бойові дрони та роботизовані платформи; ПЗ для керування місіями, дронами, навігацією; сенсори, радары, системи нічного бачення та зв'язку; AI-рішення для розвідки, цілевказання, навігації; нові матеріали та компоненти.

Фінал відбудеться 25 червня в Києві. Переможці отримають грошову винагороду та поїздку до Кремнієвої долини на демодень.

Подання заявок до 12.06.2025 за посиланням — <https://docs.google.com/.../1FAIpQLSe26BhJbeBa.../viewform>

Читайте також: [Стартап-школа Sikorsky Challenge 2025. Учасники презентували свої проєкти](#)

***

18.04.2025

ЗСУ показали, що в асиметричній війні можна не лише стримувати сильнішого ворога, а й перемагати – Сирський

Головнокомандувач Збройних сил України Олександр Сирський у рамках Міжнародного академічного форуму «Воєнні інновації в сучасних

війнах»¹ обговорив виклики асиметричних війн, їх вплив на глобальну безпеку та роль інновацій у сучасних військових конфліктах (ukrinform.ua).

Як передає Укрінформ, про це Сирський повідомив у [Фейсбунці](#).
[Докладніше див. додаток 12](#)

***

18.04.2025

Від науки до зброї: Укроборонпром долучився до стратегічного діалогу

Команди Укроборонпрому та Мінстратегпрому взяли участь у Міжнародному академічному форумі «Військові інновації в сучасних війнах», який відбувся на поточному тижні. Захід об'єднав представників ОПК, Сил оборони України, науковців і міжнародних партнерів ([УкрОборонПром](#)).

Під час форуму обговорювали важливість сучасних технологій, роль міжнародного права у воєнних конфліктах, а також протистояння асиметричним загрозам, коли ворог діє нестандартно, застосовуючи кібератаки, інформаційні операції замість прямого бою.

Генеральний директор Акціонерного товариства «Українська оборонна промисловість» Олег Гуляк підкреслив важливість синергії між виробниками, військовими та науковцями:

«Тільки спільними зусиллями ми можемо створювати рішення, які відповідають викликам сучасного поля бою. Інновації вже сьогодні змінюють хід війни – у повітрі, на землі й на морі. Форум об'єднав тих, хто генерує ідеї, втілює їх у зброї та посилює нашу обороноздатність. Товариство й надалі зміцнюватиме бойові спроможності Сил оборони України, втілюючи інновації у виробництві зброї та військової техніки».

***

09.04.2025

Високотехнологічні сили оборони України – запорука Перемоги, – Микола Потоцький про вдосконалення законодавства щодо ІР прав військовослужбовців

У сучасних війнах перемагають технології, а стимулювання інноваційного розвитку Сил оборони України наближає перемогу. Тому ІР офіс підтримує ініціативи, спрямовані на врегулювання відносин розподілу майнових прав на об'єкти, створені у зв'язку з виконанням службових обов'язків під час проходження військової служби ([ІР офіс](#)).

---

¹ Форум організований Центральним науково-дослідним інститутом Збройних Сил України та GLOBSEC. Головна мета – напрацювання конкретних практичних рішень для здобуття технологічної переваги над ворогом. Детальніше: <https://surl.li/uokrno>

На цьому наголосив заступник директора ІР офісу **Микола Потоцький** під час обговорення на тему “*Законодавче регулювання прав на об’єкти інтелектуальної власності, створені військовослужбовцями*”, яке організувала Асоціація Правників України ([АПУ](#)).

[Докладніше див. додаток 13](#)

***

28.04.2025

Brave1 два роки – запустили маркетплейс оборонних технологій для військових

Кластер оборонних технологій Brave1 уже два роки допомагає українським defense tech-розробникам створювати інноваційні рішення заради технологічної переваги над ворогом. Тепер запускаємо на його базі Brave1 Market – маркетплейс, який має пришвидшити постачання інновацій на поле бою ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

«Brave1 Market стане Amazon для військових, який дасть можливість підрозділам купувати саме ті технології, які потрібні зараз на фронті. Це допоможе розв’язати проблему з поширенням ефективних технологій, адже військові часто не знають про засоби, які вже є на ринку і які можуть допомогти їм ефективно виконувати завдання», — відзначив Віцепрем’єр-міністр з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій — Міністр цифрової трансформації *Михайло Федоров* під час заходу Brave1 Defense Tech Era 2025.

Наразі на маркетплейсі [Brave1 Market](#) уже розміщено більш ніж 1 000 інноваційних рішень, серед яких БпЛА, наземні роботи, засоби РЕБ та РЕР, комплектуючі, засоби на базі ШІ, програмне забезпечення й боєприпаси.

[Детальніше](#)

Оцінки ефективності та орієнтири розвитку вітчизняної науки й освіти

18.04.2025

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ ОПРИЛЮДНИЛА ЗВІТ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ У 2024 РОЦІ

У звіті висвітлено головні досягнення Національної академії наук України за 2024 рік у складних умовах воєнного часу. Попри всі виклики, Академія зберегла свій науковий потенціал і продовжувала активну роботу в широкому спектрі галузей – від фундаментальних досліджень у галузі математики, фізики, біології, хімії, наук про Землю до соціогуманітарних і міждисциплінарних проектів ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

Особливу увагу приділено: науковим результатам і впровадженням розробкам у реальному секторі економіки та оборонно-промисловому комплексі; участі в міжнародних програмах та інтеграції у світовий науковий простір; розвитку молодіжної науки та підтримці молодих вчених; популяризації науки та взаємодії з освітньою галуззю; функціонуванню науково-організаційної системи Академії. У документі також наведено аналітичні матеріали щодо кадрового, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, проаналізовано використання результатів досліджень і висвітлено діяльність установ Академії на регіональному й міжнародному рівнях.

Повний текст звіту доступний у розділі «Діяльність» – [«Річні звіти НАН України»](#) на сайті НАН України.

***

15.04.2025

Шулікін Д.

Освітня, наукова та експертна робота в умовах війни

На Загальних зборах Національної академії педагогічних наук України було представлено звіт про діяльність НАПН у 2024 році й окреслено завдання на 2025-й. І в основній доповіді, й у виступах неодноразово наголошувалося, що діяльність усіх відділень, установ і науковців була спрямована на вирішення тих завдань, які сьогодні поставила війна. Не минули на зборах і питань, які нині хвилюють фахову спільноту – зокрема законодавчих ініціатив щодо старшої профільної школи та інших [\(Світ\)](#).

Нові суворі й тривалі випробування зумовили комплексну перебудову діяльності академії, а установи академії, науковці гідно відповідали на виклики часу. Про це йшлося в доповіді президента НАПН академіка Василя Кременя.

[Докладніше див. додаток 14](#)

***

25.04.2025

Оголошено початок державної атестації наукових установ і ЗВО за напрямками «Біомедичний» та «Гуманітарно-мистецький»

Міністерство освіти і науки України (далі – МОН) оголошує про початок проведення державної атестації наукових установ і закладів вищої освіти за науковими напрямками «Біомедичний» та «Гуманітарно-мистецький» [\(Міністерство освіти і науки України\)](#).

Автор фото – пресслужба Міністерства освіти і науки України
Джерело: <https://mon.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 15](#)

***

29.04.2025

Як трансформується освіта і наука в Україні

В Україні триває трансформація освіти і науки. Буде більше безпечних шкіл, сучасних програм, цифрових рішень і підтримки для студентів та науковців. Зміни охоплюють усі рівні освіти ([Урядовий портал](#)).

Що вже зробили і які плани – дивіться у [інфографіці](#).

РОЗВИТОК НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

- в Україні **з'явиться Science City** – місце, де наука, технології та бізнес працюють разом
- на базі закладів вищої освіти **відкривають школи для стартапів і нових ідей**
- найкращі наукові установи **отримають державне фінансування**
- українські вчені тепер можуть брати участь **у великій європейській програмі Horizon Europe**
- наукові конкурси, атестація і звітність тепер – **онлайн, у системі URIS**
- Уряд **вперше затвердив перелік** науково-технічних розробок для потреб держави

8

Джерело: <https://www.kmu.gov.ua/>

***

29.04.2025

Штучний інтелект у закладах вищої освіти: рекомендації для викладачів, студентів і працівників ЗВО

Міністерство освіти і науки та Міністерство цифрової трансформації України спільно з експертами розробили рекомендації щодо відповідального використання штучного інтелекту в закладах вищої освіти. Документ містить поради для викладачів, студентів, адміністрацій ЗВО та дослідників, що допоможуть ефективно інтегрувати ШІ в освітній і науковий процес ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Автор фото – пресслужба Міністерства освіти і науки України
Джерело: <https://mon.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 16](#)

***

24.04.2025

КНУ – перший серед українських університетів у рейтингу URAP 2024-2025

Київський національний університет імені Тараса Шевченка вкотре підтвердив лідерство в українській вищій освіті. За результатами міжнародного рейтингу [University Ranking by Academic Performance \(URAP\) 2024-2025](#) Університет посів 1525 місце у світі, ставши першим серед усіх українських ЗВО ([КНУ імені Тараса Шевченка](#)).

Це значне досягнення для України та для всієї університетської спільноти КНУ, адже URAP є одним із найкомплексніших світових рейтингів, який оцінює винятково академічну якість і наукову продуктивність.

[Докладніше див. додаток 17](#)

***

03.04.2025

ЕФЕКТИВНІСТЬ УЧАСТІ ЗВО У КОНКУРСАХ НАУКОВИХ ПРОЄКТІВ

Центр міжнародних проєктів «Євроосвіта» на основі інформації з відкритих джерел підготував та оприлюднив рейтинг ефективності участі

українських ЗВО у конкурсах наукових проєктів, які відбулися минулого року ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

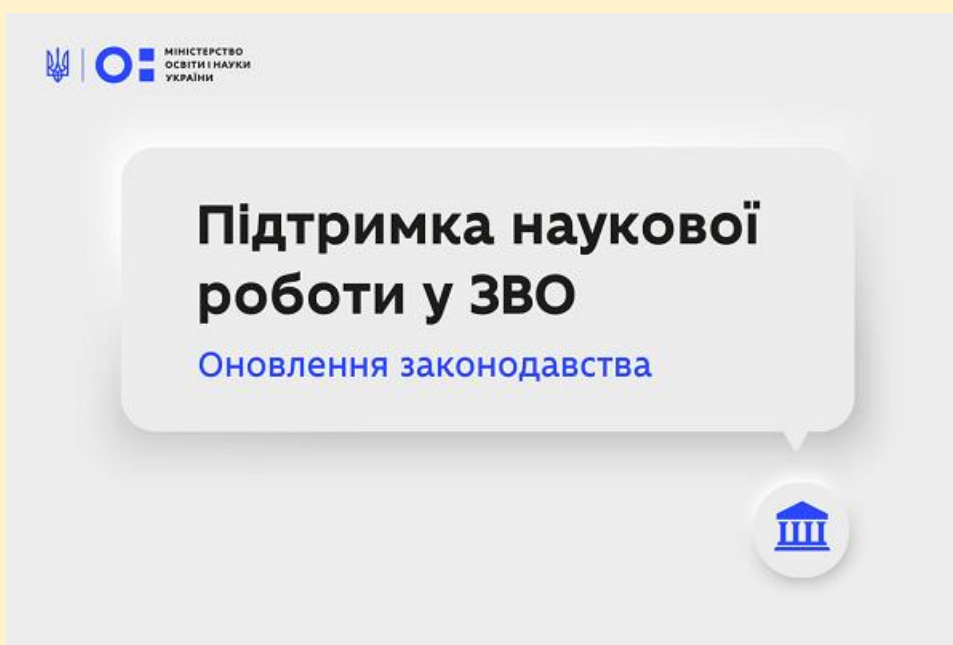
[Докладніше див. додаток 18](#)

Наука і влада

08.04.2025

Підписано закон про підтримку наукової роботи в закладах вищої освіти

Президент України Володимир Зеленський [підписав Закон України](#) «Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки наукової роботи в закладах вищої освіти» (реєстр. 3791-ІХ 06.06.2024), який був ухвалений Верховною Радою України 6 червня 2024 року ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Автор фото – пресслужба Міністерства освіти і науки України

Джерело: <https://mon.gov.ua/>

Закон спрямовано на підвищення ролі наукової діяльності в системі вищої освіти та створення гнучких можливостей для залучення фахівців-практиків до викладання.

[Докладніше див. додаток 19](#)

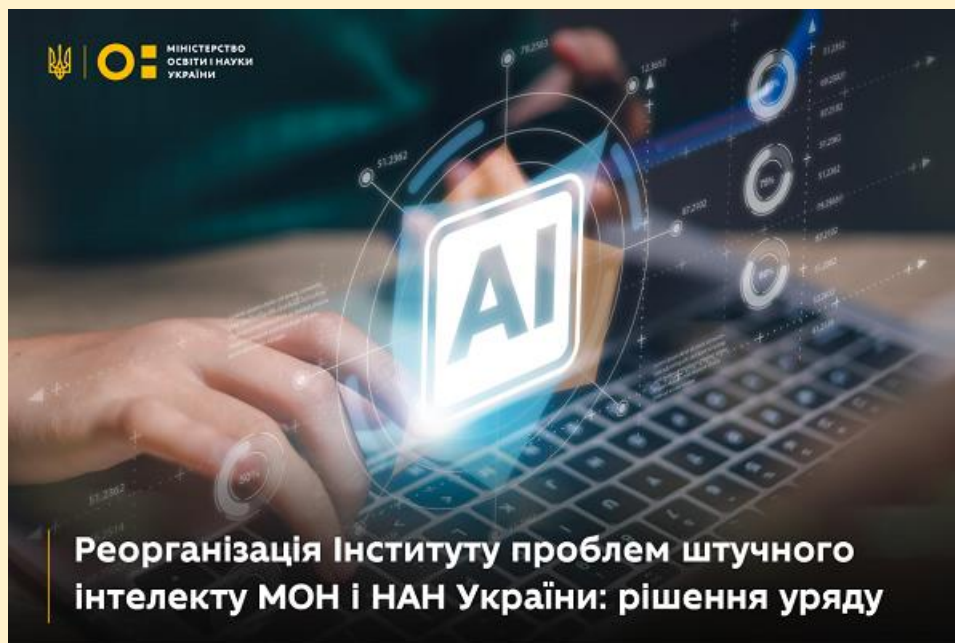
***

22.04.2025

Реорганізація Інституту проблем штучного інтелекту МОН і НАН України: рішення уряду

Кабінет Міністрів України погодив рішення про реорганізацію Інституту проблем штучного інтелекту Міністерства освіти і науки України та Національної академії наук України. Згідно з рішенням інститут буде приєднано до Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій ([Міністерство освіти і науки України](https://mon.gov.ua/)).

Автор фото – пресслужба Міністерства освіти і науки України
Джерело: <https://mon.gov.ua/>

Реорганізація є частиною загальної політики реорганізації державних наукових установ МОН України і спрямована на поліпшення якості управління, збільшення спроможностей дослідницьких колективів, які працюють в НДІ системи МОН. Об'єднання дасть змогу ефективніше використовувати наявні ресурси й посилити потенціал прикладної науки в умовах війни та глобальної технологічної конкуренції.

Відповідно до рішення уряду та подальших розпорядчих документів, інститут має зберегти наявне фінансування, тобто кошти, майно і дослідницькі колективи, зокрема з тією частиною ресурсів, яку він отримував від НАН України.

Це рішення сприятиме більш ефективному функціонуванню наукових установ, розвитку інноваційних досліджень та створенню нових можливостей для українських науковців.

***

29.04.2025

Уряд оновив склад наукової ради Національного фонду досліджень України

29 квітня Уряд України ухвалив розпорядження «Про внесення змін у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2018 р. № 1087», яким затверджено оновлений склад наукової ради Національного фонду досліджень України (НФДУ) ([Урядовий портал](#)).

[Докладніше див. додаток 20](#)

***

30.04.2025

Оновлення складу Ради молодих вчених при МОН: оголошення про утворення ініціативної групи

Міністерство освіти і науки України оголошує про створення ініціативної робочої групи для підготовки установчих зборів із формування нового складу Ради молодих вчених при МОН ([Міністерство освіти і науки України](#)).

До складу ініціативної групи увійдуть 10 представників товариств молодих вчених, які першими виявлять бажання долучитися до роботи та подадуть заявки.

Звертаємо увагу: відповідно до Положення про Раду молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України (затвердженого наказом від 30.04.2025 [№ 652](#)), члени ініціативної групи **не зможуть** увійти до складу нової Ради.

Для участі у формуванні ініціативної групи просимо надсилати заявки в електронному вигляді на адресу: olena.zaika@mon.gov.ua.

Запрошуємо активних молодих вчених долучитися до формування нової Ради!

***

18.04.2025

УВАГА! Національний фонд досліджень України оголошує новий конкурс проєктів з виконання наукових досліджень «Передова наука в Україні 2026-2028»

Раді повідомити про те, що наукова рада Національного фонду досліджень України ухвалила рішення про оголошення та затвердила умови нового конкурсу проєктів з виконання наукових досліджень «Передова наука в Україні 2026-2028» ([Національний фонд досліджень України](#)).

Джерело: <https://nrfu.org.ua/>

[Докладніше див. додаток 21](#)

***

18.04.2025

ОГОЛОШЕННЯ про вибори Національним фондом досліджень України Комісії конкурсу для проведення конкурсного відбору проєктів з виконання фундаментальних наукових досліджень

Згідно з рішенням наукової ради Національного фонду досліджень України від 13 березня 2025 року (протокол № 13) та у відповідності до п. 1 Розділу II Положення про Комісію конкурсу, НФДУ оголошує вибори Комісії конкурсу «Передова наука в Україні 2026-2028» ([Національний фонд досліджень України](#)).

[Докладніше див. додаток 22](#)

***

28.04.2025

Атестаційна колегія МОН провела чергове засідання: ключові рішення

24 квітня 2025 року відбулося чергове засідання Атестаційної колегії МОН, на якому ухвалено низку важливих рішень, які стосуються як традиційних питань присудження наукових ступенів, присвоєння вчених звань, так і питань імплементації рішень Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо підтвердженого плагіату в дисертаціях, а також питання моніторингу виконання обов'язкових вимог фаховими виданнями тощо ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 23](#)

***

18.04.2025

МОН пропонує до громадського обговорення проєкт програми ЄВВ з методології наукових досліджень для вступу на навчання для здобуття освітнього ступеня доктора філософії

Соціальні групи населення та заінтересовані сторони, на які поширюватиметься дія: вступники, здобувачі вищої освіти, заклади вищої освіти (наукові установи) ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 24](#)

***

08.04.2025

Вонс Р.

Уряд змінив правила підготовки аспірантів та докторантів

Кабінет міністрів вніс зміни в правила підготовки аспірантів та докторантів. Про це повідомляє «[Главком](#)» з посиланням на народного депутата [Олексія Гончаренка \(Главком\)](#).

На третьому курсі навчання аспірантів та докторантів студенти обов'язково складатимуть державний залік з української та іноземної мов для академічних цілей. Гончаренко зазначив, що його проводитимуть з використанням технологій зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО).

Окрім того, охочі вступити на аспірантуру та докторантуру повинні будуть обов'язково скласти іспит з іноземної мови. Раніше, якщо у вступників був міжнародний сертифікат Toefl, Ielts, Cambridge або ж якийсь інший, вони могли не складати цей іспит. Утім, тепер цю норму скасують.

Нардеп зазначив, що такі нововведення потрібні для того, щоб «підвищити якість навчання та уніфікувати вимоги».

***

23.04.2025

У МОН прогнозують скорочення бюджетних місць в аспірантуру до 5 тисяч

У 2025 році очікується скорочення кількості бюджетних місць для вступників в аспірантуру з 7 до 5 тисяч. Про це повідомив заступник міністра освіти і науки Михайло Винницький під час [брифінгу](#) в Media Center Ukraine ([Освіта.ua](#)).

За його словами, перевагу будуть надавати інженерним та природничим спеціальностям.

Винницький наголосив, що суттєве зменшення кількості бюджетних місць пов'язане з тим, що 7 тисяч у минулому році було забагато.

«Минулого року був величезний ажіотаж. Він був пов'язаний з швидше з відстрочкою, ніж з реальним бажанням вступити», – підкреслив заступник міністра.

Також він прогнозує, що цього року ажіотажу буде значно менше, тому всі, хто реально хоче писати дисертації, робити дослідження, створювати інновації, матимуть місце в аспірантурі.

«Але потрібно, щоб цих місць не було забагато, щоб аспірантура не використовувалась не за призначенням», – зазначив Винницький.

***

04.04.2026 **МОНУ ОГОЛОШУЄ КОНКУРС НА ОТРИМАННЯ** **АКАДЕМІЧНИХ СТИПЕНДІЙ ІМЕНІ ГЕРОЇВ НЕБЕСНОЇ СОТНІ НА** **2025/2026 НАВЧАЛЬНИЙ РІК**

Оголошено конкурс на здобуття академічних стипендій імені Героїв Небесної Сотні на 2025/2026 навчальний рік. Ці 50 стипендій засновані для увічнення пам'яті про події Революції Гідності та вшанування подвигу наймолодших Героїв Небесної Сотні ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

Подати заявку на стипендію можуть:

студенти закладів вищої освіти державної форми власності;

курсанти закладів вищої військової освіти.

Кінцевий термін подання документів від ЗВО – **01 липня 2025 року**.

Докладну інформацію про вимоги до кандидатів, перелік необхідних документів та процедуру відбору можна знайти у відповідному Листі ІМЗО за [посиланням](#).

Читати більше на сайті [МОНУ](#).

***

11.04.2025

Розпочато подання документів на іменні стипендії Верховної Ради **України для молодих учених – докторів наук на 2026 рік**

Міністерство освіти і науки України інформує про початок подання документів для участі в конкурсному відборі на призначення іменних стипендій Верховної Ради України для молодих учених – докторів наук на 2026 рік ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Призначення стипендій здійснюється відповідно до:

- Постанови Верховної Ради України від 05.02.2019 № 2676-VIII «Про іменні стипендії Верховної Ради України для молодих учених — докторів наук»;

• [Інструкції з оформлення і подання документів на здобуття іменних стипендій](#) (затверджено рішенням Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій від 15.12.2021, протокол № 90).

Хто може подати документи?

Взяти участь у конкурсі можуть молоді вчені — громадяни України, які:

- мають науковий ступінь доктора наук (підтверджений дипломом);
- здійснюють важливі фундаментальні та/або прикладні дослідження;
- планують виконати стипендіальну наукову (науково-технічну) роботу в Україні;
- на момент 31 грудня 2026 року включно не досягнуть 41 року.

Які роботи розглядатимуть?

Конкурсна робота має бути високого рівня готовності та мати потенціал видатного наукового досягнення, завершення якого можливе протягом одного року отримання стипендії.

[Детальніше](#)

***

04.04.2025

04 КВІТНЯ 2025 РОКУ ВІДБУЛОСЬ ЗАСІДАННЯ КОНКУРСНОЇ КОМІСІЇ З ПРИСУДЖЕННЯ ПРЕМІЇ ВЕРХОВОЇ РАДИ УКРАЇНИ МОЛОДИМ УЧЕНИМ ЗА 2024 КОНКУРСНИЙ РІК

Об'єднана Конкурсна комісія з присудження Премії Верховної Ради України молодим ученим та іменних стипендій Верховної Ради України молодим ученим-докторам наук розглянула рейтинговий список переможців та прийняла рішення рекомендувати Комітету підтримати подання щодо присудження Премії 49-ти роботам – переможцям конкурсного відбору на присудження Премії ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

[Докладніше див. додаток 25](#)

***

08.04.2025

Комітет ВРУ схвалив законопроект щодо дослідницької інфраструктури та підтримки молодих учених і рекомендував Верховній Раді України ухвалити його в другому читанні

Законопроект розроблено МОН України у співпраці з робочими групами Національної ради України з питань розвитку науки і технологій. Його мета – удосконалити чинне законодавство щодо забезпечення діяльності суб'єктів дослідницької інфраструктури та розвитку наукової діяльності молодих учених, а також наблизити законодавство України до законодавства ЄС ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 26](#)

***

20.04.2025

Мамченко Н.

Депутати пропонують встановити, що включення об'єктів Національної академії наук до переліку на приватизацію, може здійснюватися лише за згодою Президії НАН

Пропонується встановити, що передача об'єктів майнового комплексу Національної академії наук України до сфери управління інших суб'єктів управління об'єктами державної власності або у комунальну власність, а також включення об'єктів майнового комплексу Національної академії наук України до переліку об'єктів, що підлягають приватизації, може здійснюватися лише за згодою Президії НАН ([Судово-юридична газета](#)).

[Докладніше див. додаток 27](#)

***

21.04.2025

Комітет Верховної Ради рекомендував Кабміну не вилучати землі у наукових установ НААН

Комітет Верховної Ради України з питань аграрної та земельної політики ухвалив рішення, яким рекомендує Кабінету Міністрів **не вилучати землі сільськогосподарського призначення з постійного користування наукових установ і підприємств Національної академії аграрних наук України** ([Національна академія аграрних наук України](#)).

Таке рішення було ухвалене за результатами розгляду інформації, наданої керівництвом Фонду державного майна України та ТОВ «ДЕРЖЗЕМБАНК» щодо реалізації положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності використання земель сільськогосподарського призначення державної власності».

[Докладніше див. додаток 28](#)

***

03.04.2025

Внесено зміни до правил присвоєння ISSN: Україна ініціювала захист наукових видань від неправомірного використання на окупованих територіях

Міжнародний центр ISSN ухвалив зміни до правил обліку серійних видань – на ініціативу української наукової спільноти. Зміни є результатом співпраці з Міністерством освіти і науки України, Державною науково-технічною бібліотекою, Книжковою палатою України та за підтримки

Українського регіонального відділення Європейської асоціації наукових редакторів ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 29](#)

Міжнародне наукове співробітництво

09.04.2025

Космічна угода: Україна отримала майже повний доступ до програми ЄС «Copernicus»

Угода між Україною та Європейським Союзом про участь у компонентах програми «Copernicus», яка була підписана у Брюсселі в рамках Ради асоціації Україна-ЄС, надає Україні доступ до космічної програми ЄС на рівні із країнами-членами, за винятком деяких безпекових компонентів ([ukrinform.ua](#)).

Таке роз'яснення за підсумками підписання угоди надали з Місії України при ЄС, повідомляє кореспондент Укрінформу.

[Докладніше див. додаток 30](#)

***

15.04.2025

Україна активізує участь у програмі «Горизонт Європа»: у Києві відбувся круглий стіл за участю МОН, НФДУ, ЄС і наукової спільноти

15 квітня 2025 року в Києві відбувся круглий стіл «Активізація участі України в Рамковій програмі ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт Європа». Захід організовано Міністерством освіти і науки України спільно з Національним фондом досліджень України ([Міністерство освіти і науки України](#)).

До обговорення долучилися понад 60 учасників: представники Міністерства освіти і науки України, Національного фонду досліджень, Представництва ЄС в Україні, національних контактних пунктів (НКП), представники України до програмних комітетів «Горизонт Європа».

[Докладніше див. додаток 31](#)

***

01.04.2025

Понад 300 українських учених отримали підтримку в межах проєкту EURIZON: у Брюсселі відбувся завершальний захід ініціативи

Завдяки проєкту EURIZON, профінансованому Європейською комісією в межах програми Horizon Europe, 324 українські вчені отримали 4,5 мільйона євро на реалізацію 65 наукових проєктів у співпраці з

європейськими дослідницькими інфраструктурами ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Автор фото – пресслужба Міністерства освіти і науки України
Джерело: <https://mon.gov.ua/>

Проект охопив науковців із різних регіонів України, найбільше заявок надійшло з Києва, Харкова та Львова. Тематично ініціатива охопила всі галузі: від фізики, інженерії та енергетики до охорони здоров'я, цифрових наук і соціальних інновацій.

[Докладніше див. додаток 32](#)

***

12.04.2025

Про 19 засідання Програмного комітету «Культура, креативність та інклюзивне суспільство» на виконання Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт Європа»

9 квітня 2025 року відбулося 19 засідання Програмного комітету «Культура, креативність та інклюзивне суспільство» на виконання Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» ([Національна академія педагогічних наук України](#)).

<...> Діяльність зазначеного Комітету спрямована на зміцнення європейських демократичних цінностей, включно з верховенством права та основоположних прав, захист культурної спадщини та сприяння соціально-економічним трансформаціям у галузі інклюзії та зростання. На засіданні зокрема було обговорено питання загальних принципів і параметрів Робочої програми 2026-27, а також ініціатив з розбудови екосистем креативних і

культурних індустрій та відкритих інновацій; синергії соціальних і гуманітарних наук та STEM-досліджень.

За результатами зустрічі погоджено подальші кроки з розроблення Робочої програми на 2026-27 роки як і пропозиції національних делегацій щодо контенту Програми з метою укрупнення тематичних напрямів та забезпечення відкритості.

***

На сайті «Офісу Горизонт Європа в Україні» НФДУ з'явився розділ «Показники участі України у Програмі “Горизонт Європа” (dashboard)»

До уваги науковців, дослідників, інноваторів, усіх, хто зацікавлений в участі або вже є учасником Рамкової програми ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» ([Офіс Горизонт Європа в Україні](#)).

Повідомляємо, що з метою полегшення доступу до інформації щодо участі українських організацій у Програмі «Горизонт Європа» на вебсайті відділу «Офіс Горизонт Європа в Україні» Національного фонду досліджень України з'явився розділ «[Показники участі України у Програмі “Горизонт Європа” \(dashboard\)](#)».

У новому розділі містяться актуальні дані про проєкти, подані заявки, відібрані пропозиції, обсяг залученого фінансування, кількість учасників, що отримали фінансування від ЄС, співпрацю України з іншими країнами тощо. Інформація викладена у зрозумілій графічній формі та буде оперативно оновлюватися відповідно до змін на сайті.

Звертаємо увагу, що дані взято з офіційного джерела Європейської комісії – [Horizon Dashboard](#).

***

14.04.2025

МОН поглиблює науково-технічну співпрацю з Австрією і Словаччиною

У період з 9 до 11 квітня 2025 року делегація Міністерства освіти і науки України у складі керівниці експертної групи з питань стратегування та інтеграції до Європейського дослідницького простору **Олени Макаренко** та начальника відділу міжнародного наукового співробітництва директорату розвитку науки **Андрія Остапенка** взяла участь у засіданнях двосторонніх комісій, що відбулися в місті Братислава (Словацька Республіка) та місті Відень (Республіка Австрія) ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 33](#)

***

30.04.2025

Україна й Молдова взаємно визнаватимуть документи про освіту та наукові ступені, – рішення Уряду

Кабінет Міністрів України ухвалив постанову «Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Молдова про взаємне визнання документів про освіту та наукові ступені» ([Урядовий портал](#)).

[Докладніше див. додаток 34](#)

***

24.04.2025

КОНКУРС ВІД ФУНДАЦІЇ ПОЛЬСЬКОЇ НАУКИ

Фундація Польської Науки оголосила про старт п'ятого конкурсу програми підтримки дослідників з України ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Він має на меті сприяння продовженню наукової діяльності українських дослідників у співпраці з польськими вченими та світовим науковим співтовариством. Завдяки цій ініціативі вітчизняні науковці можуть налагодити співпрацю з польськими колегами у рамках досліджень у галузі гуманітарних і суспільних наук. Йдеться про надання трьох річних грантів у розмірі 268,8 тис. злотих на реалізацію польсько-українського наукового проєкту, тематика якого пов'язана з розвитком громадянського суспільства, демократії, євроінтеграції, а також питаннями безпеки. На момент подання заявки кандидати повинні мати ступінь доктора філософії або кандидата наук (отриманий не більше, ніж за 12 років до дати подання заявки), український науковець має бути працевлаштованим в українській науково-дослідницькій установі, проживати та реалізувати проєкт в Україні. У якості бонусу передбачена можливість залучення додаткового члена команди – аспіранта. Заявку на участь у конкурсі можна подати до 2 червня 2025 року.

Детальніше: <https://ukrintei.ua/y/RRHgQ>, www.wnioski.fnp.org.pl, <https://ukrintei.ua/y/aA3ZN>

***

07.04.2025

Оголошено конкурс на отримання грантів для візитів молодих науковців НАН України до Польщі для стажування в науково-дослідних установах Польської академії наук

Відповідно до Угоди про наукове співробітництво між Національною академією наук (НАН) України та Польською академією наук (ПАН) оголошується конкурс серед молодих науковців установ НАН України (до

35 років) на проходження стажування у науково-дослідних інститутах ПАН [\(Світ\)](#).

Організаційні та фінансові умови зазначених візитів до Польщі містяться у [додатку.pdf](#) Охочі взяти участь у конкурсі мають надати коротку наукову біографію (CV) англійською та українською мовами за [формою.doc](#)

CV разом із супровідним листом необхідно подати до Відділу міжнародних зв'язків НАН України **не пізніше 5 травня 2025 року** на адресу: 01601 МСП, Україна, Київ 30, вул. Володимирська, 54, Президія Національної академії наук України, Відділ міжнародних зав'язків НАН України. Наявність електронних версій обов'язкова (надсилати у форматі DOC на електронну адресу bilokon@nas.gov.ua з поміткою «на конкурс щодо стажування в ПАН»).

Після прийняття польською стороною рішення щодо схвалених кандидатур для здійснення візитів до Польщі, відповідне оголошення буде розміщено на офіційному веб-сайті НАН України.

***

02.04.2025

Д. Шулікін

КПІ та чеські академічні й промислові кола розширять співпрацю

Київська політехніка має солідний досвід співпраці з чеськими університетами, науковими установами і компаніями, але вона, безумовно, може бути розширена, насамперед – у галузі біомедичної інженерії. Днями КПІ відвідала потужна делегація, яку очолював віце-прем'єр-міністр та міністр охорони здоров'я Чеської Республіки Властіміл Валек, у її складі також були представники Посольства Чехії в Україні, чеських міністерств охорони здоров'я і промислової політики, а також низки установ і компаній, які працюють в сфері охорони здоров'я [\(Світ\)](#).

Як зауважив на початку зустрічі ректор Київської політехніки Анатолій Мельниченко, сьогодні в умовах війни Чехія демонструє справжню солідарність, допомагаючи Україні в гуманітарному, медичному і технологічному вимірах.

– Ми бачимо значний потенціал у спільних наукових і освітніх проєктах, – сказав він. – Наші науковці готові працювати разом з чеськими колегами для розробки нових технологій, що допоможуть розвивати медицину, впроваджувати інновації в сфері охорони здоров'я, відновлювати критичну інфраструктуру. Зокрема, ми зацікавлені в спільних дослідженнях у галузі біомедичних інженерних технологій (тут університет має потужні напрацювання), створенні сучасних реабілітаційних центрів для ветеранів та розвитку цифрових рішень для медичних потреб.

Окремо ректор наголосив на важливості академічної мобільності та обміну студентами і викладачами між КПІ та чеськими університетами, тож

Київська політехніка відкрита для створення нових програм подвійних дипломів, наукових стажувань і спільних дослідницьких проєктів.

[Повний текст](#)

***

16.04.2025

Нова можливість для українських науковців в Університеті Седертерн

Програма Ukrainian Research Fellowship Programme (URFP) стартує восени 2025 року в Södertörn University за координації Центру балтійських та східноєвропейських досліджень (CBEES) та за підтримки Фундації балтійських та східноєвропейських досліджень (Östersjöstiftelsen) ([Світ](#)).

Програма розрахована на викладачів і професорів соціальних, гуманітарних, педагогічних наук та екології, які наразі проживають і працюють в Україні. Дослідникам надається стипендія, Програма покриває дорожні витрати, Університет допоможе у пошуку житла у Стокгольмі.

Тривалість дослідницького візиту – від 2 до 3 місяців протягом осіннього семестру 2025 року

Кінцевий термін подання заявок – 15 травня 2025 року.

Деталі та подача заявки за посиланням: <http://bit.ly/42CM0Sf>

Наукові дослідження коронавірусу COVID-19

23.04.2025

Бугасько Т.

Науковці назвали три довготривалі наслідки COVID-19 у дітей

Діти, які перехворіли на коронавірус, мають значно вищі ризики виникнення проблем з нирками, серцево-судинною системою і шлунково-кишковим трактом порівняно з тими, хто не хворів ([Українська правда. Життя](#)).

Про це йдеться у дослідженні, яке проводили науковці зі Школи медицини Перельмана в Університеті Пенсильванії, [повідомляє](#) MedicalXpress.

Дослідження охопило понад два десятки закладів охорони здоров'я США. Медзаклади надали дані про пацієнтів, які перехворіли на коронавірус, і на основі цієї інформації дослідники робили свої спостереження.

[Детальніше](#)

***

21.04.2025

Ткач А.

Дослідження: COVID-19 робить нас вразливими до інших інфекцій

Багато людей, які перехворіли на COVID-19, відчувають, що стали більш вразливими до інших захворювань. Зазвичай застуди відбуваються частіше та тривають довше, а кашель проявляється сильніше і довше не проходить ([INKORR](#)).

Вчені з Університету Сент-Луїса (США) проаналізували медичні картки понад 200 000 людей, які перехворіли на COVID-19, та 600 000 людей без інфекції. Вони прийшли до висновку, що ризик зараження іншими інфекціями збільшується на 20-50% відповідно до тяжкості перенесеного COVID-19. Про це повідомляє Bild.

[Детальніше](#)

***

02.04.2025

By Hugo Francisco de Souza

Pregnancy linked to lower long COVID risk in study of over 70,000 women

У нещодавньому дослідженні, опублікованому в журналі [Nature Communications](#), дослідники провели ретроспективний аналіз, щоб дослідити ризик тривалого COVID-19 у вагітних жінок, які заразилися SARS-CoV-2 під час вагітності, порівняно з відповідними невагітними жінками з інфекцією SARS-CoV-2 ([News-Medical.Net](#)).

Результати дослідження показали, що вагітні жінки з інфекцією SARS-CoV-2 мали меншу ймовірність розвитку тривалого COVID.

[Детальніше](#)

***

20.04.2025

Scientists Discover Drug That Could Finally End Long COVID Suffering

Вчені з Інституту медичних досліджень Волтера та Елізи Холл (Австралія – Ред.) знайшли ліки, які можуть нарешті покласти край стражданням від тривалого COVID ([SciTechDaily](#)).

[Детальніше](#)

***

10.05.2025

Борисіхіна К.

Посилює імунітет. Китай представив революційний препарат проти раку і вірусів

Китай здійснив значний прорив в імунотерапії, представивши технологію SABER, яка може посилювати імунну відповідь організму до 150 разів ([nv.ua](#)).

Це відкриття здатне поліпшити лікування онкологічних захворювань і підвищити ефективність вакцин проти вірусів, що швидко мутують, таких як COVID-19.

[Дослідження](#) проводилося вченими Університету Сунь Ятсена, Університету Фудань і Університету Ляонін і було опубліковано в журналі *Nature* 27 березня.

[Детальніше](#)

Новини наукового розвитку

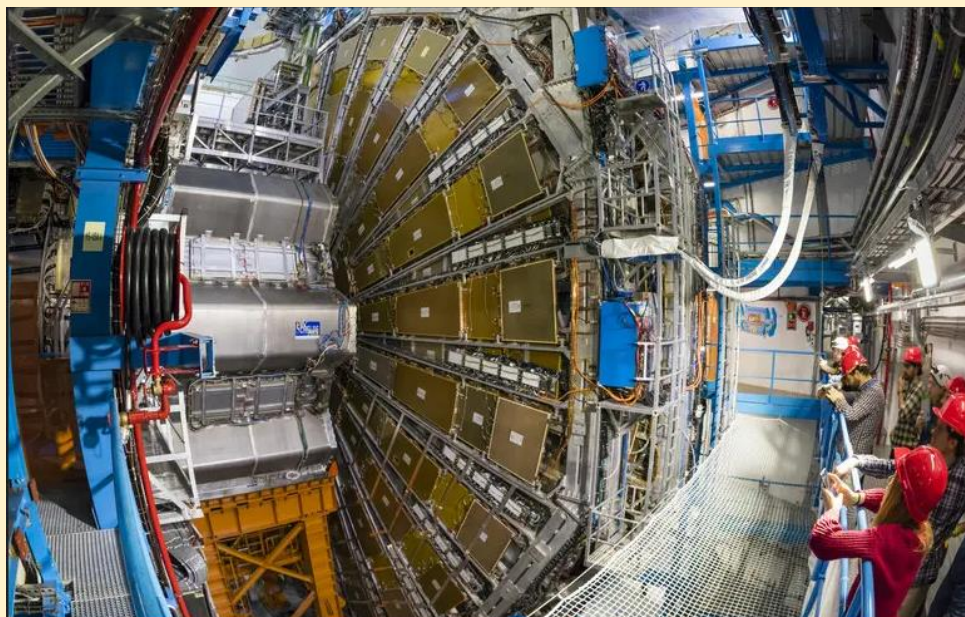
26.04.2025

Лукашенко В., Ph.D., дослідниця в галузі фізики високих енергій, науковиця Університету Цюріха (Швейцарія), бере участь в дослідженнях ЦЕРН

УКРАЇНСЬКІ НАУКОВЦІ – СЕРЕД ЛАУРЕАТІВ «НАУКОВОГО ОСКАРА» BREAKTHROUGH PRIZE

Цьогоріч одну з найпрестижніших нагороду світі науки – Breakthrough Prize in Fundamental Physics – отримали чотири міжнародні наукові колаборації, які працюють на [Великому адронному колайдері](#): ATLAS, CMS, LHCb та ALICE. Їх відзначили за дослідження квантової природи матерії, зокрема за експериментальне підтвердження ключових передбачень сучасної теорії квантової фізики. Серед [лауреатів](#) – і українські вчені, які протягом багатьох років беруть активну участь у роботі колайдера. Серед них: Андрій Бояринцев, Борис Гриньов, Василь Добішук, Анатолій Довбня, Сергій Кандубей, Сергій Колієв, Ігор Костюк, Олександр Кшиванський, Леонід Левчук, Валерія Лукашенко, Олександр Охрименко, Валерій Пугач, Віктор Трубніков, Сергій Чернишенко, Володимир Юрченко та інші. Дослідницькі інститути та університети України стали невід’ємною частиною цього глобального наукового процесу ([ZN.UA](#)).

Великий адронний колайдер, CERN. Женева (Швейцарія)

© Getty Images

Джерело: <https://zn.ua/> (скріншот)

[Докладніше див. додаток 35](#)

***

24.04.2025

Листопад О.

Екологічні наслідки підриву росіянами Каховської ГЕС: зміна гідрології, небезпечні осадки на дні, шалені збитки

Директор Українського гідрометеорологічного інституту (УГІ) ДСНС та НАН України академік Володимир ОСАДЧИЙ виступив на Президії Національної академії наук з доповіддю «Каховське водосховище: сучасний стан, виклики та стратегія відновлення». Володимир Іванович представив деякі результати наукових досліджень, які отримали науковці УГІ, вивчаючи Каховське водосховище до та після трагедії. Наслідки цієї катастрофи та його майбутня доля – у фокусі пильної уваги суспільства і наукової громади України й світу ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 36](#)

***

09.04.2025

Завідувач Відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України академік НАН України Яків Дідух в інтерв'ю журналістам «РБК-Україна» розповів:

✓ як три роки повномасштабної війни вплинули на довкілля України;

(<https://www.facebook.com/NAsofUkraine>).

- ✓ які головні завдання стоять перед вченими-екологами;
- ✓ яка нині ситуація на місці зруйнованого Каховського водосховища та чи відновлюється там екосистема;
- ✓ чи можливо відновити Серебрянський ліс, що був одним із об'єктів природоохоронного фонду Луганщини;
- ✓ скільки років має пройти, щоб довкілля України відновилося після війни;
- ✓ як інтенсивні зміни клімату вплинули на рослинність України та чи можна зупинити цей процес;
- ✓ як за останні десятиріччя змінився список охоронних рослин у Червоній книзі;
- ✓ спалення сухої трави: чим це шкодить довкіллю.

Відповіді на ці та інші питання - в повній версії інтерв'ю:

<https://www.rbc.ua/.../akademik-nan-mistsi-kahovskogo...>

***

23.04.2025

Меморандум про співпрацю ректор КНУ імені Тараса Шевченка Володимир Бугров та директор КАУ Олександр Кордюк підписали 22 квітня.

Академістечко майбутнього:

Як студенти і науковці змінюють простір Academ.City ([Київський Академічний Університет](#)).

Яким сьогодні є район наукових установ Академістечка, який вигляд має територія науково-дослідних інститутів і – якою могла б стати? Відповіді на ці запитання шукають виконавці проекту «Концепт перетворення простору Academ.city». Це одна з перших ініціатив у межах співпраці Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Київського академічного університету.

Джерело: <https://kau.org.ua/>

[Докладніше див. додаток 37](#)

***

13.04.2025

Споденець І.

Як звучить наука: усні історії, що відкривають новий вимір фізики

Наука – це не лише формули та лабораторні дослідження. Це також історії людей, які присвятили їй життя. Але як зафіксувати наукову пам'ять, зберегти спогади та переживання тих, хто став свідком визначних відкриттів? [\(Світ\)](#).

Це питання стало ключовим у масштабному дослідницькому проєкті «Фізика в Україні через історії співробітників ХФТІ». Проєкт розпочався у 2024 році, його виконують науковці кафедри українознавства Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та Відомчого науково-технічного музею ННЦ «Харківський фізико-технічний інститут» (ННЦ «ХФТІ»). Основна мета дослідження – зафіксувати усні історії співробітників інституту, щоб зберегти не лише офіційні документи, а й живі свідчення про розвиток науки протягом останніх десятиліть.

[Докладніше див. додаток 38](#)

***

17.04.2025

У сучасному світі продовольча безпека надважлива. Україна як один із провідних світових експортерів зерна активно впроваджує передові методи молекулярної генетики та біотехнології, щоб

забезпечити стабільні врожаї, підвищену стійкість культур до кліматичних змін та шкідників.

✓ Про нові генотипи пшениці, над якими працюють науковці відділу популяційної генетики Інституту харчової біотехнології та геноміки НАН України, використовуючи сучасні методи генетичного аналізу, (<https://www.facebook.com/NA SofUkraine>).

✓ поточний стан досліджень,

✓ перспективи їхнього застосування в аграрному секторі,

✓ міжнародну співпрацю вчених цієї установи

🎙 в інтерв'ю академіку НАН України Володимиру Семиноженку в програмі «Про науку. Компетентно», яка виходить на YouTube-каналі Національної академії наук України, розповів доктор біологічних наук Ярослав Пірко:

[Інтерв'ю з ученим-біотехнологом Ярославом Пірко](#)

***

02.04.2025

Чи є в Антарктиці мікропластик: українські вчені почали важливе дослідження

Мікропластик – дуже дрібний пластик, менше 5 мм. Він надзвичайно шкідливий для живих істот: потрапляючи в організм з їжею, може забити травну систему. За даними Програми моніторингу та оцінки Арктики (АМАР) мікропластик уже був знайдений в арктичному снігу, морському льоду, морській воді, в донних відкладах, відібраних з океану, і на пляжах ([Національний антарктичний науковий центр](#)).

Яка ж ситуація в Антарктиці?

Латвійський інститут гідроекології ([Latvijas Hidroekoloģijas institūts](#)) в межах ініціативи IceMicroplastic почав дослідження наявності мікропластику в прісних водах паралельно в Арктиці та Антарктиці.

В Антарктиці ця робота триває спільно з НАНЦ.

[Детальніше](#)

***

12.04.2025

Шевчук І.

НЕЙРОІНЖЕНЕРІЯ В УКРАЇНІ: ДОСЛІДЖЕННЯ, ЩО ЗМІНЮЮТЬ МЕДИЦИНУ

Інтерв'ю з провідною нейробіологинєю країни Наною Войтенко ([ZN.UA](#)).

Людина, що [силою думки](#) може керувати механізмами. Штучні кінцівки, здатні повністю, ба навіть краще, виконувати функції людських рук і ніг. Мікроскопічні, на молекулярному рівні створені структури, які

можуть вимикати гострий та хронічний біль. Все це ще зовсім недавно було чимось із наукової фантастики. Сьогодні ці технології вже виходять із наукових лабораторій, аби просто зараз або в найближчому майбутньому покращувати життя людей. Особливо якщо цьому кидає виклик якась травма чи хвороба. Творять дива, які вже незабаром можуть стати звичними, вчені, які працюють у царині нейроінженерії.

[Докладніше див. додаток 39](#)

***

04.04.2025

Українські науковці почали збір телескопа для дослідження метеоритів, астероїдів та космічного сміття

Науковці Прикарпатського університету почали збір телескопа для дослідження метеоритів, астероїдів та космічного сміття. Про це у Яремче для представників ЗМІ розповів в.о. ректора Прикарпатського (Карпатського) національного університету імені Василя Стефаника Ігор Цепенда, передає кореспондент Укрінформу (ukrinform.ua).

«Ми розпочинаємо процес збірки телескопа та виготовлення композитного купола... Телескоп збирається в цьому році. Розпочались визначення параметрів телескопа і одним із них є дзеркало, яке буде мати в діаметрі 50 см. Його завданням є дослідження метеоритів, астероїдів, супроводження супутників і космічне сміття», – зазначив Цепенда.

Він наголосив, що Міжнародний науковий центр «Обсерваторія» вважають найвищим високогірним об'єктом в Україні. «Нині ми формуємо наукову школу спільно з астрономічними обсерваторіями Польщі та Словаччини», – зазначив він. Цепенда наголосив, що школа буде допомагати нацпаркам у збереженні різноманіття та формувати плеяду людей, які будуть займатись природничими науками.

***

02.04.2025

Борисіхіна К.

На нас чекають більш розумні пристрої. У Німеччині створили інноваційний матеріал для роботів

Вчені з Технологічного інституту Карлсруе здійснили прорив у галузі механічних метаматеріалів, створивши унікальну структуру, здатну зберігати і вивільняти енергію ефективніше, ніж будь-коли (nv.ua).

Новий матеріал, що використовує скручені стрижні, дає змогу поглинати і накопичувати пружну енергію без руйнування, забезпечуючи одночасно високу жорсткість, міцність і гнучкість.

[Докладніше див. додаток 40](#)

***

20.04.2025

Китайські науковці випробували неядерну водневу бомбу

Китайські науковці провели випробовування вибухового пристрою на основі водню, досягнувши детонації без використання ядерних матеріалів (ukrinform.ua).

Про це повідомляє China Morning Post, передає Укрінформ.

Як зазначається, розробка належить фахівцям Науково-дослідного інституту Китайської державної суднобудівної корпорації (CSSC), який створює підводне озброєння. В основі пристрою – гідрид магнію.

Під час випробування була використана бомба вагою 2 кг. Внаслідок вибуху утворилася вогняна куля температурою понад 1000 градусів за Цельсієм, яка зберігалася протягом більш як двох секунд – це у 15 разів довше, ніж унаслідок вибуху аналогічної кількості тротилу.

***

11.04.2025

ЯК ПІДВИЩИТИ ТОЧНІСТЬ МОДЕЛЕЙ ГШІ

На сайті Times Higher Education опублікована стаття групи наукових співробітників університетів Великобританії та Німеччини «Як підвищити точність моделей ГШІ» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ній наголошується, що генеративний штучний інтелект пропонує способи надання індивідуального зворотного зв'язку великим групам. Та виникає питання: чи можна покластися на ці моделі, щоб дати учням точні, релевантні відповіді?

Джерело: <https://www.facebook.com/nrat.gov.ua>

[Докладніше див. додаток 41](#)

16.04.2025

Борисіхіна К.

Купіть бабусі планшет. Використання гаджетів допомагає знизити ризик деменції у літніх людей

Всупереч побоюванням щодо шкоди технологій, нове дослідження американських учених з Університету Бейлора і Медичної школи Делла показало, що використання цифрових інструментів пов'язане зі зниженням ризику когнітивних порушень у літніх людей (nv.ua).

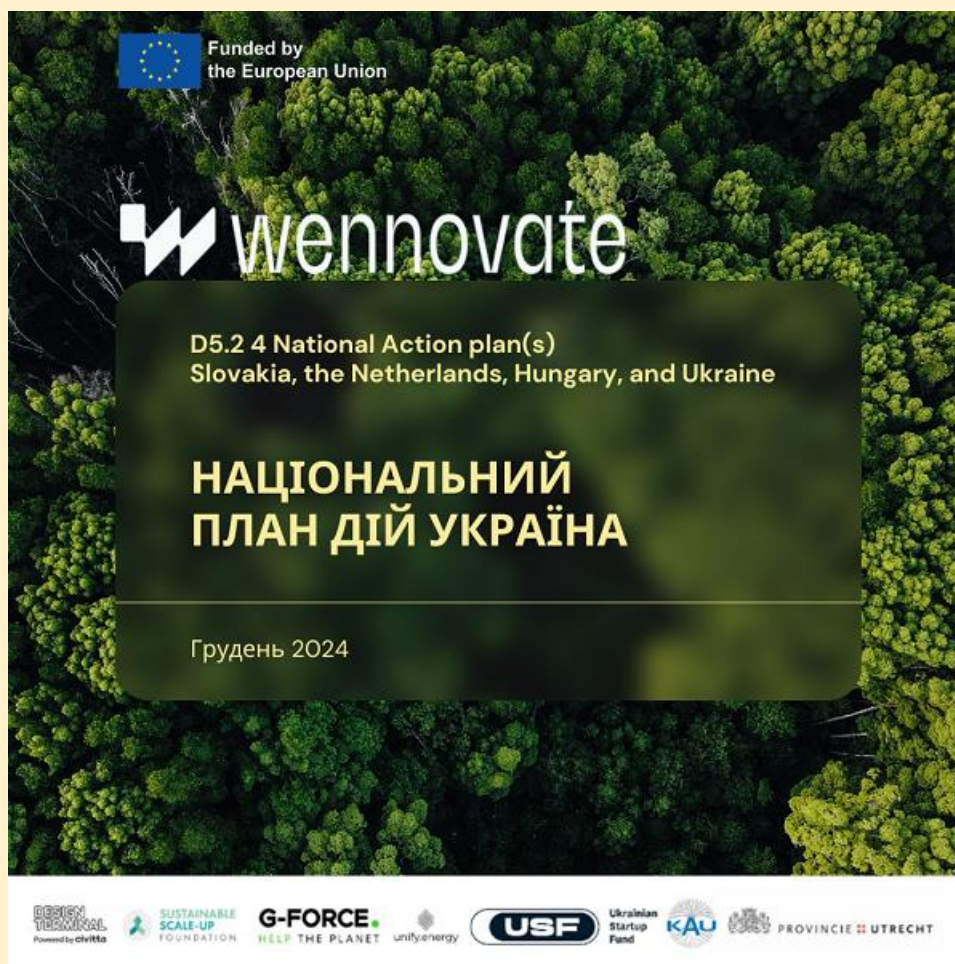
[Докладніше див. додаток 42](#)

Проблеми енергозбереження

17.04.2025

WEnnovate. Національний план дій. Україна

Проект **WEnnovate** – це 12-місячна ініціатива, спрямована на прискорення переходу Європейського Союзу до чистої, цифрової та адаптованої до місцевих умов енергетичної системи. По суті, проєкт підкреслює важливу роль взаємопов'язаних, інклюзивних та ефективних інноваційних екосистем у забезпеченні цієї трансформації. Він зосереджується на взаємозалежності енергетичного та цифрового переходу, підкреслюючи необхідність спільного створення рішень, які виходять за межі національних кордонів, одночасно вирішуючи такі важливі пріоритети, як екологічна стійкість, цифрові інновації, соціальна інтеграція, економічна стійкість та узгодження регуляторних норм (Academ.City).

<https://academcity.org.ua/>

[Докладніше див. додаток 43](#)

***

02.04.2025

Шулікін Д.

Розподілена енергетика та мікромережі

Сьогодні структура потужностей генерації в Україні зазнає істотних змін, пов'язаних із руйнуванням енергетичної інфраструктури внаслідок війни та збільшенням частки відновлюваних джерел енергії в загальному балансі енергетичної системи України. Це обумовлює необхідність розвитку розподіленої енергетики шляхом перебудови мережевої інфраструктури на основі сучасних технологій, зокрема – мікромереж. Про застосування цих технологій на одному з нещодавніх засідань Президії Національної академії наук України докладно розповів заступник директора з наукової роботи Інституту електродинаміки НАНУ доктор технічних наук Ігор БЛІНОВ ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 44](#)

***

07.04.2025

Вонс Р.

Уряд створив Інститут екологічного відновлення та розвитку України

Кабінет міністрів України погодив створення Інституту екологічного відновлення та розвитку України – першої наукової установи, що буде опікуватися екологічними викликами післявоєнного періоду та розробляти стратегії «зеленого» відновлення. Про це повідомляє [«Главком»](#) з посилання [урядову постанову \(Главком\)](#).

Інститут екологічного відновлення та розвитку України сформує шляхом злиття двох організацій: Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління та Центру підвищення кваліфікації працівників водного господарства.

Як [зазначає](#) Міндовкілля, це дозволить зберегти науковий та педагогічний потенціал обох установ, оптимізувати штат і скоротити витрати з державного бюджету.

Основною метою нового інституту стане дослідження та розробка рішень для розв'язання екологічних проблем, пов'язаних із повоєнним відновленням України. Установа також здійснюватиме фундаментальні й прикладні наукові дослідження, готуватиме наукові кадри та підвищуватиме кваліфікацію екологів.

***

12.04.2025

Кругленко О.

У ЧОРНОБИЛІ ПОБУДУВАЛИ ОБ'ЄКТ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ – ПОТУЖНУ СОНЯЧНУ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЮ

У зоні відчуження Чорнобиля завершено реалізацію важливого інфраструктурного проєкту – введено в експлуатацію нову сонячну електростанцію. Це черговий крок до трансформації території, яка ще донедавна асоціювалася лише з трагедією, на осередок чистої енергетики та інноваційного розвитку ([ZN.UA](#)).

[Докладніше див. додаток 45](#)

***

17.04.2025

Вінницький стартап SolarInt отримав нагороду “SealofExcellence”

Як розповіли в [Sikorsky Challenge](#), це нагорода від UASEEDs (Європейської програми підтримки українських стартапів «Seeds of Bravery») ([Світ](#)).

Ця нагорода є визнанням виняткової роботи команди та високого потенціалу їхньої розробки, яка може суттєво вплинути на енергетичний сектор України та світу.

[Докладніше див. додаток 46](#)

***

12.04.2025

Печенюк А.

Вперше за майже століття. Частка чистої енергії у світовій генерації перевищила 40%

Торік зелена енергетика досягла свого піка. При цьому гідроенергетика залишалася найбільшим у світі джерелом електроенергії з низьким вмістом вуглецю (14,3%). За нею йшла атомна енергетика (9,0%), частка якої досягла мінімуму за 45 років, вітрова (8,1%) і сонячна (6,9%) ([nv.ua](#)).

[Докладніше див. додаток 47](#)

***

10.04.2025

EUROOPA TEADLASED: ÜLEMINEK KODUMAISELE ENERGIALE ON TULEVIKU TAGATIS

[Нещодавній звіт](#) Наукової консультативної ради європейських академій (EASAC) підкреслює необхідність усунути зростаючі загрози енергетичній безпеці Європи. Меседж звіту для тих, хто приймає рішення в Європі, полягає в тому, що лише добре керований перехід до внутрішньої сталої енергетики та власних інноваційних технологій Європи забезпечить безпечне та процвітаюче майбутнє ([Eesti teaduste akadeemia](#)).

[Детальніше](#)

***

10.04.2025

By Juliette Portala

New leadership in Germany may tip the balance in Europe's debate on nuclear power

Нове керівництво Німеччини може схилити терези в європейських дебатах щодо атомної енергетики. Спостерігачі очікують, що проядерна позиція Фрідріха Мерца допоможе вийти з глухого кута щодо кліматичних цілей ЄС ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

***

01.04.2025

ОЕСР: ОГЛЯД ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ – ЯПОНІЯ 2025

Організація економічного співробітництва та розвитку опублікувала звіт «Огляд екологічної ефективності – Японія 2025» із серії «Огляди екологічної ефективності ОЕСР» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

[Докладніше див. додаток 48](#)

Науково-організаційні заходи

17.04.2025

МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ЗАЛУЧЕННЯ ДО НАУКИ ЗАРАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

14 квітня 2025 року Виконавча рада ЮНЕСКО на своїй 221-й сесії підтримала ініціативу України про проголошення 27 листопада Міжнародним днем залучення до науки заради сталого розвитку ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Ця ініціатива спрямована на популяризацію науки та підтримку й заохочення молоді у всьому світі до участі в наукових дослідженнях. Дата 27 листопада обрана не випадково і є символічною – в цей день народився видатний науковець Борис Патон, також це день заснування Національної академії наук України. Таким чином ЮНЕСКО підтверджує важливість зусиль з просування освіти і науки для сталого розвитку, підтримки наукової грамотності.

Детальніше: <https://ukrintei.ua/y/4Ocdc>, <https://ukrintei.ua/y/wPIRu>

***

18.04.2025

ВІДБУЛОСЯ ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

16 квітня 2025 року під головуванням Президента Національної академії наук України академіка Анатолія Загороднього відбулося чергове засідання Президії Національної академії наук України ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

Під час засідання було заслухано та обговорено дві наукові доповіді та інші питання Порядку денного.

Про «Каховське водосховище після катастрофи: сучасний стан, виклики та стратегія відновлення» у своїй доповіді розповів академік Національної академії наук України Володимир Іванович Осадчий.

Другу доповідь «Сучасний стан лісів в Україні: вплив глобального потепління та російської агресії» представив член-кореспондент Національної академії наук України Віктор Петрович Ткач.

Про нагородження відзнаками НАН України доповідав академік Національної академії наук України Вячеслав Леонідович Богданов.

Наостанок учасники засідання розглянули кадрові й поточні питання. Детальніше на сайті НАНУ за [посиланням](#).

***

04.04.2025

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ ПРИСУДИЛА ПРЕМІЇ НАН УКРАЇНИ «ЗА ПОПУЛЯРИЗАЦІЮ НАУКИ» ЗА ПІДСУМКАМИ КОНКУРСУ 2024 РОКУ

02 квітня 2025 року Президія Національної академії наук України на своєму черговому засіданні присудила премії НАН України «За популяризацію науки» за підсумками конкурсу 2024 року ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

Премію НАН України присуджено:

Зеленій Олені Леонідівні за цикл статей «Горизонти науки» на порталі мережі місцевих медіа «Громада.Груп»;

Оленченку Олександрю Олександровичу за Youtube канал «Aremath»;

Дунцю Василю Богдановичу, Дубровій Марії Павлівні та Кузьміновій Маргариті Валеріївні – за проект «Мандрівний музей науки».

Лауреатам Премії буде вручено Диплом та грошову винагороду на щорічній сесії Загальних зборів НАН України <...> Окрім того, Президія НАН України ухвалила рішення відзначити Подякою НАН України окремих учасників за участь у конкурсі.

Щиро вітаємо переможців та учасників конкурсу і бажаємо подальших творчих успіхів!

Більше на сайті НАНУ за [посиланням](#).

***

04.04.2025

ВІДБУЛОСЯ ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

02 квітня 2025 року під головуванням Президента Національної академії наук України академіка Анатолія Загороднього відбулося чергове засідання Президії Національної академії наук України ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

Під час засідання було заслухано та обговорено дві наукові доповіді та інші питання Порядку денного.

Про «Низькотемпературні аспекти квантових технологій: стан і перспективи інноваційного розвитку» у своїй доповіді розповів виконувач обов'язків директора Фізико-технічного інституту низьких температур

ім. Б.І. Веркіна Національної академії наук України доктор фізико-математичних наук Олександр Долбин.

Другу доповідь «Українська літературна мова кінця XX – першої чверті XXI ст.: стан і тенденції розвитку» представив завідувач відділу загального мовознавства Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні Національної академії наук України член-кореспондент НАН України Олександр Тараненко.

Наостанок учасники засідання розглянули кадрові й поточні питання. Детальніше на сайті НАНУ за [посиланням](#).

***

04.04.2025

В Інституті правотворчості та науково-правових експертиз НАН України обговорили пріоритети розвитку правотворчої діяльності у контексті євроінтеграції

Подальший розвиток правотворчої діяльності в Україні – питання, важливість обговорення якого сьогодні – поза будь-яким сумнівом. Саме з такої проблематики **3 квітня 2025 року** в Інституті правотворчості та науково-правових експертиз НАН України відбувся науково-практичний круглий стіл «**Правотворча діяльність та забезпечення системності законодавства України в умовах євроінтеграції**», який модерував директор Інституту, член-кореспондент НАПрН України **Олексій КОТ** ([ІПрНПЕ НАН України](#)).

Джерело: <https://lawmaking.academy/>

[Докладніше див. додаток 49](#)

***

23.04.2025

Презентовано Мовний коментар до Конституції України та інших нормативних актів

22 квітня 2025 року в Києві відбулась презентація видання „Мовний коментар до Конституції України та інших нормативних актів“, який був підготовлений та укладений спільними зусиллями Конституційного Суду України (далі – Суд) та Інституту української мови НАН України ([Конституційний Суд України](https://ccu.gov.ua/)).

Джерело: <https://ccu.gov.ua/>

На презентації були присутні судді Суду, працівники Секретаріату Суду, представники Інституту української мови НАН України, Центру правничої термінології НАПрН України, представники органів судової та законодавчої влади, правники та міжнародні експерти.

[Докладніше див. додаток 50](#)

***

28.04.2025

Розвиток і впровадження відкритої науки в Україні та її зв'язок з авторським правом: обговорення в ІР офісі

Підходи щодо регулювання відкритої науки в Україні, актуальні виклики, які стоять перед відкритою наукою та можливі шляхи їх подолання; права автора на вторинну публікацію, розподіл майнових

авторських прав на службовий науковий твір, регулювання похідних наукових творів ([IP офіс](#)).

Ці та інші питання були висвітлені під час круглого столу, присвяченого темі розвитку і впровадження відкритої науки в Україні та її зв'язку з авторським правом, який відбувся в Українському національному офісі інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ/IP офіс) у змішаному форматі.

[Детальніше](#)

***

24.04.2025

Шулікін Д.

Глобальні тренди розвитку людства

Чому США ведуть торгівельні війни, які гравці диктуватимуть правила гри у світі в майбутньому та яким шляхом розвиватимуться технології? Про тренди, які визначатимуть події у світі та Україні на наступні 10 років, можна було почути у виступі директора і співзасновника аналітичного центру «Український інститут майбутнього», члена ради Defence Alliance of Ukraine Анатолія АМЕЛІНА на семінарі в КПП ім. Ігоря Сікорського ([Світ](#)).

До заходу, який організував Інститут передових оборонних технологій КПП, долучились студенти й викладачі факультету менеджменту та маркетингу КПП, інших столичних вишів і наукових установ, а також Спілки підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України.

[Докладніше див. додаток 51](#)

***

22.04.2025

Під час Всеукраїнської науково-практичної конференції обговорили пріоритети діяльності бібліотек у воєнний та повоєнний час

22 квітня відбулося відкриття XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Бібліотека і книга в контексті часу» на тему: «Пріоритети українських бібліотек у воєнний та повоєнний час». У заході взяли участь представники національних та обласних бібліотек, закладів вищої освіти, міжнародних організацій, а також іноземні експерти у сферах цифровізації, інклюзії та культурної дипломатії ([Міністерство культури та стратегічних комунікацій України](#)).

[Докладніше див. додаток 52](#)

***

До річниці Чорнобильської трагедії

До Дня вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та з нагоди чергової річниці трагедії, Державна науково-технічна бібліотека України презентує **віртуальну [виставку](#)**, присвячену науково-технічному осмисленню Чорнобильської катастрофи та її впливу на розвиток науки, екології, енергетики й безпеки ([Державна науково-технічна бібліотека України](#)).

Цей проєкт – наша шана пам'яті, вдячність героям та внесок у поширення знань про найбільшу техногенну катастрофу ХХ століття.

***

22.04.2025

Єрмоленко О.

Участь науковців ІПБ АЕС НАН України у II Міжнародній науково-технічній конференції імені В. М. Воєводіна «Проблеми сучасної ядерної енергетики»

16–18 квітня 2025 року у Харківському національному університеті ім. В. М. Каразіна проходила II Міжнародна науково-технічна конференція імені В. М. Воєводіна «Проблеми сучасної ядерної енергетики» ([ІПБ АЕС НАН України](#)).

У заході взяли участь 160 зареєстрованих учасників, з яких близько 50 – безпосередньо в очному традиційному форматі. Загалом з доповідями виступили понад 60 науковців, фахівців підприємств, студентів і аспірантів, які представили результати досліджень, нові технології та інноваційні підходи до розвитку атомної енергетики.

[Детальніше](#)

***

26.04.2025

Круглий стіл «Військова психологія і педагогіка у вимірах війни і миру: проблеми, інноваційний підхід, перспективи»

24 квітня відбувся Круглий стіл «Військова психологія і педагогіка у вимірах війни і миру: проблеми, інноваційний підхід, перспективи» ([Національна академія педагогічних наук України](#)).

Організатори заходу – Національна академія педагогічних наук України і Центральний науково-дослідний інститут Збройних сил України.

Засідання Круглого столу тривало в залі засідань Президії НАПН України за участі вчених наукових установ НАПН України і військових-науковців – працівників Центрального НДІ Збройних сил України.

[Детальніше](#)

***

18.05.2025

Семінар «Ренесанс 1920-х: ідеологія і естетика», співорганізаторами якого є Інститут літератури, Харківський національний педагогічний університет імені Григорія Сковороди та Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, стає традицією. 17.04 відбулася третя зустріч, темою якої стало «Пере-сотворення історії» ([Інститут літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України](#)).

[Докладніше див. додаток 53](#)

***

07.04.2025

Tożsamość narodowa i kultura w dobie migracji – naukowcy z Polski, Ukrainy i Czech debatowali w Lublinie

Національна ідентичність і культура в епоху міграції – на міжнародній науковій конференції у Любліні дискутували вчені з Польщі, України та Чехії ([Polska Akademia Nauk](#)).

[Детальніше](#)

***

16.04.2025

У МОН відбувся круглий стіл щодо розвитку молодіжної аерокосмічної науки

15 квітня 2025 року в Міністерстві освіти і науки України відбувся круглий стіл «**Можливості для розвитку молодіжної аерокосмічної науки**», організований Радою молодих учених при МОН з нагоди Дня працівників ракетно-космічної галузі України ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Захід став майданчиком для презентації досягнень молодих науковців у ракетно-космічній сфері та обговорення можливостей для розвитку цієї стратегічної галузі.

[Докладніше див. додаток 54](#)

***

29.04.2025

У Києві в просторах бізнес-інкубатору МАН Ukrainian Future Incubator відбувся AgriTech Hackathon

Це міжнародний захід, під час якого українські студенти працювали у командах зі шведськими колегами над створенням інноваційних рішень для агросектору. Про це повідомили у соцмережі [Ukrainian Future Incubator](#) та [Малої академії наук України](#) ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 55](#)

***

10.04.2025

Природнича галузь як фундамент конкурентоспроможності країни: МОН збрало експертів й експерток для оновлення природничої освіти

8 квітня 2025 року в «Музеї науки» Малої академії наук відбулося експертне коло з оновлення змісту природничої освітньої галузі. Захід зібрав освітян і освітянок, науковців і науковиць, а також представників і представниць громадського сектору, які обговорили шляхи відновлення престижу природничих наук та їхньої ролі у зміцненні економіки та обороноздатності України ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Зустріч організували Міністерство освіти і науки України спільно з Малою академією наук у межах політики «Освіта для життя», що підсилює реформу НУШ.

[Детальніше](#)

***

04.04.2025

Визначено переможців «UF Spring Pitch Competition 2025»

4 квітня відбувся щорічний пітч стартапів «UF Spring Pitch Competition 2025», що є частиною річної програми з управління інноваційними проектами «UF Incubation». Це важливий етап підготовки молодіжних стартап-проектів, який дозволяє командам відпрацювати навички пітч перед потенційними інвесторами, протестувати свою ідею та отримати фідбек від експертів галузі, які ввійшли до складу журі ([Мала академія наук України](#)).

Конкурсний відбір учасників програми з управління інноваційними проектами «UF Incubation» для участі в міжнародному конкурсі-конференції стартапів «Viva Technology 2025» проходив у змішаному форматі. До нього долучилися 13 стартап-команд, що працюють у різних технологічних напрямках: від штучного інтелекту до альтернативної енергетики.

[Детальніше](#)

***

03.04.2025

Українські учні вибороли 31 нагороду на Міжнародному фестивалі інженерії, науки та технологій

Міжнародний фестиваль інженерії, науки та технологій «I-FEST» — найбільше змагання юних дослідників та розробників на Африканському континенті. Цьогоріч він відбувся в туніському Хаммаметі, зібравши 1200 учасників із 40 країн світу ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Україну на конкурсі представляли 30 вихованців МАН із 14 областей. Вісім із них презентували математичні проєкти. Учасники змагалися у восьми категоріях: фізика, науки про довкілля, суспільні науки, комп'ютерні науки, інженерія, науки про життя, мультимедіа та математика.

Українська команда виборола **31 нагороду**: 4 золотих, 8 срібних, 12 бронзових медалей та 6 почесних відзнак.

[Детальніше](#)

Цифрова трансформація суспільства, упровадження інноваційної моделі економіки

17.04.2025

Антонюк О., голова Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій.

SCIENCE.CITY: ЩО ЦЕ ДАСТЬ НАУЦІ ТА БІЗНЕСУ?

Правовий режим урядового проєкту Science.City, в разі його запровадження, може стати аналогом американських реформ для української науково-інноваційної сфери. Він покликаний урегулювати ті правові обмеження, які сьогодні гальмують ефективну взаємодію науки з бізнесом, а також створити сприятливе середовище для розвитку економіки, що ґрунтується на знаннях ([ZN.UA](https://zn.ua/)).

Джерело: <https://zn.ua/> (скріншот)

[Докладніше див. додаток 56](#)

***

10.04.2025

Європейська комісія представила оновлену програму «Цифрова Європа» 2025–2027

Європейська комісія [презентувала](#) оновлену робочу програму «Цифрова Європа» на період 2025–2027 років із загальним бюджетом 3,2 мільярда євро ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

Ця ініціатива спрямована на пришвидшення цифрової трансформації в Європі та відкриває широкі перспективи для бізнесу, зокрема у сферах інноваційних технологій, кібербезпеки, розвитку цифрових компетенцій і модернізації інфраструктури.

[Докладніше див. додаток 57](#)

***

02.04.2025

ОЕСР: КВАНТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ЦИФРОВОГО СВІТУ

Організація економічного співробітництва та розвитку опублікувала аналітичну записку «Квантові технології як нова парадигма для цифрових економік і суспільств» із серії «Аналіз політики ОЕСР» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ній наголошується, що квантові технології мають величезний потенціал для суспільної трансформації та розвитку інновацій.

[Докладніше див. додаток 58](#)

***

29.04.2025

Стартує акселераційна програма для наукоємних стартапів Science & Business Acceleration Program 2025 від МОН і USF

Як поєднати науку, підприємництво та технології? Долучайтесь до акселераційної програми Science & Business Acceleration Program 2025, яка розпочинає набір команд ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

Science & Business Acceleration Program – це програма від Міністерства освіти і науки України та Українського фонду стартапів, що підтримує студентів, дослідників і технологічні команди. Вона орієнтована на розвиток наукоємних інновацій із потенціалом комерціалізації.

[Докладніше див. додаток 59](#)

***

07.04.2025

Уряд розширює повноваження Мінцифри: нова постанова про робототехніку, ШІ та напівпровідникові технології

Уряд ухвалив постанову, яка визначає основні напрямки розвитку у сферах робототехніки, безпілотних систем, штучного інтелекту та напівпровідникових технологій в Україні ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

Документ передбачає розширення функцій Міністерства цифрової трансформації – відтепер Мінцифра відповідатиме за формування політики у сферах робототехніки, штучного інтелекту, напівпровідникових технологій.

[Докладніше див. додаток 60](#)

***

23.04.2025

Мінцифра представила аналітику секторального напрямку ШІ в межах WINWIN

Україна має всі передумови, щоб стати одним із лідерів у розвитку та впровадженні штучного інтелекту у світі. Висококваліфіковані спеціалісти, збільшення кількості навчальних програм із ШІ, високий рівень відкритих даних, розвинена екосистема ШІ-досліджень – це лише частина кроків, які вже формують нову ШІ-екосистему України ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

Джерело: <https://thedigital.gov.ua/>

Щоб цей потенціал став реальністю, Мінцифра запустила WINWIN AI Center of Excellence – перший флагманський проєкт у цій сфері – і публікує «Аналіз секторального напрямку та первинне бачення розвитку сфери ШІ» у межах Стратегії цифрового розвитку інновацій України WINWIN.

[Докладніше див. додаток 61](#)

***

10.04.2025

Навіщо Україні національна LLM – інтерв'ю Дмитра Овчаренка для DOU

Про переваги національної LLM для громадян, держави й бізнесу, які дані використовуватимуть для – розповів технічний директор AI Center of Excellence Дмитро Овчаренко в інтерв'ю DOU ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

«Зараз триває етап формування концепції: визначаємо завдання, формуємо оргструктуру, збираємо команду, оцінюємо бюджет і таймлайн, шукаємо партнерів і механізми залучення науковців, університетів та бізнесу», – зазначив Дмитро Овчаренко.

[Докладніше див. додаток 62](#)

***

11.04.2025

Новини Science City: як університети Житомира формують інноваційну екосистему регіону

Науковий парк Житомирської політехніки формує інтелектуальний хаб, який відповідає не тільки потребам регіону, а й глобальним тенденціям. Це надає конкурентну перевагу і відкриває двері до партнерств з українськими та міжнародними гравцями ([Міністерство освіти і науки України](#)).

[Докладніше див. додаток 63](#)

***

16.04.2025

Як створити стартап в українському закладі вищої освіти: покрокова інструкція від ІР офісу

Підвищити престиж вишу, реалізувати потенціал студентського і викладацького складу та перетворити інтелектуальний капітал в економічні результати – це все про стартапи ([ІР офіс](#)).

А створювати їх, будувати інноваційний бізнес на базі наукових досліджень та залишати права інтелектуальної власності за вашим закладом допоможе *“Гайд зі створення академічних, аспірантських та студентських стартапів”*, який підготувала команда ІР офісу. Він вже доступний за [посиланням](#).

Джерело: <https://nipo.gov.ua/>

[Докладніше див. додаток 64](#)

***

15.04.2025

Грантові програми на квітень-червень 2025: дайджест від National IP&Innovations Hub

IP офіс презентує перелік актуальних грантових програм станом на 15 квітня 2025 року від відділу координації [грантової діяльності](#) Національного хабу інтелектуальної власності та інновацій ([IP&I Hub](#)) ([IP офіс](#)).

Ця добірка стане помічною в пошуку необхідного фінансування, а фахівці National IP&Innovations Hub допоможуть з відповідними консультаціями.

[Докладніше див. додаток 65](#)

Бібліотека в науковому процесі

Ю. Грищенко,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
Інститут історії України Національної академії наук України

Гуманітарні проекти та дослідження в галузі формування, розвитку та інтеграції соціокультурного інформаційного простору України у діяльності Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського

Уявлення про багатоаспектність соціокультурного простору – від створення міфопоетичних образів регіонів до напрацювання системи наукового осмислення – потребує формування інформаційних баз

джерельної інформації для цілої низки соціогуманітарних досліджень як важливої складової регіональних студій зокрема та загальнонаціонального проекту формування відповідного інформаційного простору загалом. Важливе місце в реалізації цих завдань займають бібліотеки – і як культурні та інформаційні осередки громад, що реалізують краєзнавчі дослідження, популяризаційні культурно-освітні проекти; і як ініціатори чи учасники масштабних, часто – міжгалузевих та міжінституційних – проектів, спрямованих на науково-інформаційне забезпечення й осмислення процесів формування та розвитку соціокультурного простору України. Погоджуємось із думкою про те, що «механізми створення соціокультурного простору та національної соціокультурної консолідації потребують повноцінного й багаторівневого функціонування гуманітарного простору як інформаційно-комунікаційного середовища, у якому виробляється та функціонує взаємопов'язана система ідей, цінностей, ідеалів, міфів, стереотипів, образів, що впливають на суспільну свідомість, а також здійснюється реалізація проектів формування національної пам'яті, передусім сучасної цифрової культури та цифрового формату культурної пам'яті (е-Культура, e-Culture): оцифрування культурної спадщини, створення метаданих культурних об'єктів, введення у широкий громадський обіг матеріалів установ культурної пам'яті (бібліотек, архівів, музеїв) тощо» [14, с. 193].

У цьому контексті окремий інтерес представляє діяльність Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (НБУВ) та реалізована за участі бібліотеки мережа проектів, що системно формують електронні ресурси, які забезпечують наукове бачення як загальнонаціональної, так і локальної специфіки, слугують джерельною основою для різного роду регіональних досліджень, створення освітніх та культурних продуктів. До таких проектів відносимо створення національної бібліографії, численних науково-довідкових видань, формування масштабних електронних бібліотек, архівів та окремих колекцій, а це у світовій практиці – завдання передусім найбільших наукових бібліотек. Варто погодитись із науковим колективом НБУВ у їх висновку про органічність таких завдань для бібліотеки, у фондах якої сконцентровано найбільш повний масив літератури про Україну, разом з основною частиною наявних у нашій країні унікальних та рідкісних документів, особливо враховуючи, що НБУВ має вагоме дослідницьке, методологічне й системотехнічне підґрунтя як наукова установа та величезні напрацювання її вчених і спеціалістів щодо інтеграції всього багатства знань про Україну [8, с. 5].

Таким чином, **метою дослідження** є висвітлення практичних проектів та теоретичних напрацювань, розроблених фахівцями НБУВ у галузі створення ресурсної бази історичних та культурологічних досліджень за 2020–2024 рр., що охоплюють проблематику функціонування національного соціокультурного простору. Робота заснована на системному і

соціокомунікаційному підходах, а її методологічною основою став комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження.

Отже, аналіз праць, спрямованих на теоретичне осмислення інформаційного аспекту розвитку соціокультурного простору України, дає підстави стверджувати, що в основі відповідних розробок НБУВ закладено декілька напрямів. Це, по-перше, дослідження, що розкривають діяльність наукових підрозділів бібліотеки, які працюють безпосередньо з фондами як історико-культурною спадщиною та науковим ресурсом [3, 4, 6, 7, 8, 9]; по-друге – дослідження, що стосуються бібліотечних цифрових проєктів [1, 10, 11, 12]; та, по-третє – цикл досліджень, пов'язаних із питаннями формування цілісного соціокультурного простору України як складової консолідаційних національних стратегій та інформаційного синтезу українського національного простору в контексті варіативності його соціокультурних кодів, динаміки трансформацій уявлень про суспільний ідеал в українському суспільстві, зокрема, специфіки його формування в умовах глобалізованого світу та інформаційного суспільства [2, 5, 10, 11, 12].

У контексті дослідження динаміки трансформацій уявлень про суспільний ідеал в українському суспільстві цікавим видається висновок про те, що основним механізмом трансформаційних процесів є культурний синтез, коли важливі суспільно-політичні явища чи їх окремі елементи спочатку фіксуються на джерелознавчому рівні, осмислюються в науковому дискурсі і, врешті, стають об'єктом інтелектуальних, мистецьких рефлексій, коли переживання таких подій на соціокультурному рівні приводить до включення їх проєкції до світоглядних орієнтацій суспільства [2, с. 14].

Розглянемо у першу чергу ті аспекти діяльності НБУВ, що спрямовані на розкриття фондів і при цьому заповнення «білих плям» у вітчизняній науковій гуманітаристиці та публічній історії. Власне, згадане заповнення «білих плям» бере початок від 90-х років минулого століття, коли набуття статусу національної бібліотеки незалежної України в умовах розвитку демократичного суспільства дали їй можливість, як зазначають автори фундаментальної праці з історії бібліотеки, «повернутися до принципів, визначених засновниками Бібліотеки в 1918 р., – служіння суспільству і державі, роботі на благо народу України, вітчизняної і світової культури» [9, с. 86].

Загалом цілий цикл праць, що стосуються історії і сучасної діяльності НБУВ та окремих її інститутів, висвітлює різні напрями роботи, спрямованої на інформаційне наповнення соціокультурного простору.

Збирання, зберігання, дослідження найцінніших книжкових і періодичних видань, образотворчих і музичних пам'яток України та інших країн, введення їх до наукового і культурного обігу через опис пам'яток, підготовку реєстрів, каталогів, покажчиків, баз даних, путівників по фондах – у сфері компетенції Інституту книгознавства НБУВ. Як зазначають його фахівці, книжкова культура потребує вивчення з огляду на її роль в історії

суспільства та накопичені у великих бібліотеках масиви книжкових, журнальних, а також музичних та образотворчих пам'яток, необхідність введення їх у науковий обіг, бібліографічну фіксацію для пошуку книжкових пам'яток на відстані і в часі. Важливим також є наголошення того, що книга чудово вписується, принаймні в найближчій перспективі, у цифрове середовище [6, с. 6–7]. Складно переоцінити цінність електронних баз національного культурного надбання з точки зору доступності й збереженості ресурсів, що є на сучасному етапі принциповим у питанні наповнення соціокультурного простору.

Серед найцінніших, у силу унікальності та важливості для розкриття низки історичних та культурних процесів, у тому числі в прив'язці до їх регіональної специфіки, унікальні фонди Інституту рукопису НБУВ. Показово, що цей підрозділ, утворений у структурі бібліотеки від самого початку її заснування в 1918 р., за задумом фундаторів повинен бути орієнтований на «збирання історико-культурної спадщини українського народу та інших етносів, які історично проживали на території України, а також кращих зразків писемної історії та культури різних країн світу» [4, с. 4]. Важливо також, у контексті згаданого вище завдання заповнення «білих плям» національної історії, а відтак – інформаційного соціокультурного простору і часу, враховувати, що тривалий радянський період не сприяв не лише оприлюдненню, а й опрацюванню цілої низки документів, пов'язаних із важливими аспектами нашого минулого. Тому, як справедливо наголошують фахівці Інституту рукопису, «довгий час Бібліотека виконувала роль збирача та зберігача інформації; нині основним завданням наукових та бібліотечних співробітників є наукове опрацювання полишеного їм у спадок неописаного історико-культурного надбання минулого та планомірне накопичення сучасної друкованої продукції й інших документальних джерел» [4, с. 6].

Ще один важливий напрям – науково-бібліографічні дослідження, що, з одного боку, розкривають насамперед цінні історико-культурні фонди, а з іншого – зосередилися на формуванні ретроспективної національної бібліографії у напрямі створення зведеного каталогу-репертуару української книги від найдавніших часів до наших днів, працюючи, відповідно, за принципом від унікальних пам'яток до всеохопного представлення української книги в інфополі. З точки зору регіональних аспектів соціокультурного простору України особливий інтерес становлять електронний каталог видань відділу зарубіжної україніки; електронний каталог «Періодичні видання України (газети), 1818–1922»; БД рукописів і стародруків картографічних видань XVI–XVIII ст. та багато іншої наукової продукції.

Дослідження та практична інформаційна робота з біобібліографії, теорії та методики біографістики, формування електронних баз історико-біографічної інформації слугує розбудові потужних і змістовних інформаційних ресурсів науки, освіти, культури, забезпеченню

інформаційних потреб інтелектуального та духовного поступу сучасного українського суспільства. Серед згаданих заповнених зусиллями бібліотекознавців «білих плям» української історії і культури важливе місце займає історико-біографічна інформація. Тут ідеться про суттєве розширення уявлення про діапазон імен, які заслуговують на пам'ять і пошану з боку наступних поколінь [8, с. 127].

З організаційно-технічної точки зору йдеться про об'єднання в «цілісний плюралістичний, багатовимірний інформаційний ресурс» біографічних матеріалів, «нагромаджених, з одного боку, у довідкових виданнях (універсальних і галузевих енциклопедіях, словниках, збірниках, біобібліографічних покажчиках), а з іншого – у численних наукових працях різного формату, історико-літературних та історико-публіцистичних творах, а також на електронних носіях» [8, с. 129].

Варто наголосити також на активній розробці джерел з історії науки в Україні, репрезентованої в документальних фондах видатних діячів науки, культури, громадських діячів, що здійснюються співробітниками Інституту архівознавства НБУВ. Інститут є головним архівним підрозділом у системі Національної академії наук України, серед іншого – організовує діяльність щодо комплектування, наукового опрацювання, зберігання й суспільного використання Архівного фонду НАН України, наукового доробку вчених і діячів культури, що представляють усі регіони України і мають значну наукову цінність. Відтак забезпечує комплексне, з відображенням біографічних відомостей та інформації про діяльність, творчих здобутків і заслуг, розкриття місць зберігання й складу наукової спадщини, удоступнення інформації, надзвичайно важливої для дослідження історії науки [3, с. 5, 13].

Важливим результатом проаналізованих вище напрямів роботи НБУВ є формування **низки електронних цифрових ресурсів** з одночасним напрацюванням та теоретичним узагальненням підходів до їх організації.

Утворення спеціалізованих тематичних інформаційних кластерів, вагомість яких визначається авторитетом інституцій, які їх створюють, розглядаються фахівцями НБУВ як, з одного боку, ефективний метод забезпечення якісного споживання інформації, а з іншого – спосіб створення багатоаспектного системного ресурсу. На думку авторів аналітичної записки «Формування суспільного ідеалу в умовах глобалізованого світу та інформаційного суспільства», об'єднання за тематичною ознакою різних за характером документів про певний предмет, зосередження їх в окремому комплексі, по-перше, «дає змогу більш детально та глибоко відобразити поняття теми та змістові зв'язки між ними»; по-друге – «є найбільш природним і привабливим для сприйняття людини способом подання інформації, а відповідно – її сприйняття»; і, нарешті, «сприяє докладнішому поданню джерел, досліджень, вражень щодо значимих подій і суспільних явищ в історії й культурі України» [14, с. 55]. Фахівці НБУВ виходять із того, що місією цифрової бібліотеки є

надання прямого доступу до інформаційних ресурсів у структурованому та авторитетному вигляді, на основі поєднання інформаційних технологій, досягнень освіти і культури в сучасному бібліотечному обслуговуванні [11, с. 7].

Пропонована фахівцями НБУВ концепція ролі наукової бібліотеки у підтримці наукових досліджень перетворила наукову бібліотеку в активний сегмент електронної дослідницької інфраструктури і передбачає реалізацію трьох комплексів завдань відповідно до напрямів діяльності бібліотек: створення цифрових ресурсів національної пам'яті, рукописної, архівної та книжкової культурної спадщини, що зберігається в бібліотеках, як об'єкта наукового дослідження низкою гуманітарних наук; створення сучасного цифрового наукового ресурсу за всіма галузями та напрямками наук як джерельного ресурсу розвитку наукового простору та цифровий менеджмент (кураторство), який пов'язаний з формуванням цифрового ресурсу наукової літератури, що поповнює бібліотеку, та його існуванням у мережі; управління науковою інформацією, пов'язане з науково-технологічною підтримкою системи [10, с. 18–19].

Серед бібліотечних цифрових ресурсів соціогуманітарних досліджень, створених НБУВ, слід відзначити: згадані вище комплекс бібліографічних баз даних національної бібліографії України; у тематичному блоці «Історико-культурні ресурси» вебпорталу бібліотеки представлено комплекс баз даних історико-культурних фондів (стародруки і рідкісні видання, бібліотечні зібрання та історичні колекції, образотворчі та музичні рукописи та видання, картографічні та газетні колекції), бази даних кодикологічних досліджень рукописних книг «Кодекс» та «Оправа», фондові системні ресурси в базах даних «Рукописний фонд» та «Архівний фонд НАН України», сайт Українського національного біографічного архіву. Прикладом складних історико-культурних цифрових ДН-проектів, під час реалізації котрих було відпрацьовано можливості співпраці вчених гуманітарного циклу знань, включаючи істориків, філологів, філософів, етнографів, мистецтвознавців, бібліотекознавців, бібліографів та ін., та спеціалістів у галузі технічних наук, які спільно розробляли концепцію створення такого ресурсу, є проєкт «Цифрова Україніка», представлений на сайті НБУВ ресурсом Е-бібліотека «Україніка» [10, с. 20–26]. У системі предметно-довідкових рубрик регіональну специфіку відображають рубрики «Географічні об'єкти», «Мови», «Народи», «Населені пункти», «Пам'ятки культури», «Пам'ятки природи», «Персоналії», «Території» тощо. Поряд з інтегрованим національним електронним інформаційним ресурсом архівних, рукописних і друкованих джерел Електронна бібліотека «Україніка» (irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib) має значний ресурс для підтримки досліджень регіональної культурної спадщини та її представників.

У дослідженнях фахівців НБУВ об'єктивно стверджується, що реалізація сучасних наукових проєктів з огляду на зростаючі обсяги

інформаційних ресурсів потребує залучення безпосередньо до процесу дослідницької діяльності вчених та фахівців наукових бібліотек, які «накопили досвід активної присутності в глобальній мережі, системі наукових електронних комунікацій, відслідковують і першими впроваджують нові здобутки сучасних науково-інформаційних технологій створення цифрових ресурсів та пошукових систем» [12, с. 8].

Надзвичайно важливим видається спостереження про те, що названі та багато інших національних цифрових проєктів України свідчать, що значна їх кількість мали на меті «ліквідувати лакуни в дослідженні історичних, соціальних та культурних процесів в Україні (у текстах “Про проєкт” це позначається такими епітетами: закриті, знищені, маловідомі, малодоступні, малознані, малотиражні, невідомі, недоступні, раритетні, унікальні тощо). Водночас ці ресурси виконують функцію консолідації, збереження та надання широкого доступу у цифровому форматі до документів і артефактів, важливих для відображення різних аспектів життя українського суспільства» [14, С. 8].

Не менш принциповим є наголошення того, що «масштабні, авторитетні, популярні та резонансні проєкти, що відповідають головним маркерам національної ідентичності (держава, історія, територія, мова, персоналії, культура), були реалізовані національними установами України: науковими установами НАН України, закладами вищої освіти, національними бібліотеками, архівами, музеями». Розширюючи це спостереження, автори не відкидають аматорських проєктів, розглядаючи їх як «демонстрацію небайдужості українського суспільства до історії та національної спадщини, пошуків українського суспільного ідеалу, визначення маркерів національної ідентичності, вираження та збереження регіональної самобутності», а також вказують на їх компенсаційний характер: «зазвичай ці проєкти покривають ті інформаційні ніші, які не знайшли розвитку в межах проєктів національного рівня» [14, с. 60].

Проте в першу чергу фахівці розглядають дослідницьку інфраструктуру як засоби, що надають ресурси та послуги науково-дослідним спільнотам для проведення досліджень та сприяння інноваціям. Важливим є наголошення того факту, що «за останні роки бібліотеки привнесли в електронне інформаційне середовище свої сильні риси: якісну каталогізацію ресурсів, стандарти опису та систематизації документів, турботу про збереження цифрового твору. Бібліотеки представили світу якісно упорядковані та описані електронні колекції, пов'язані зі збереженням культурної спадщини та наданням доступу до неї не лише науковцям, а й широким верствам населення» [12, с. 15].

Наголошено особливе значення для формування цифрових ресурсів науки в Україні національних наукових бібліотек НАН України як таких, що покликані збирати продукти наукового знання універсального характеру і з усього світу, а також формувати сучасні ресурси науки як наукові інформаційні джерела. Управління такими ресурсами з метою організації

доступу визнається вкрай важливою діяльністю сучасних бібліотек, які займаються науковим опрацюванням та оцифровуванням власних історико-культурних фондів, та створення інтелектуальних ресурсів з метою залучення до сучасної гуманітарної науки як джерел історичного розвитку суспільства, а також й накопичення інформації про сучасний розвиток наукових знань та управління інформацією [14]. Цифрові проєкти в незалежній Україні розглядаються як такі, що є вираженням європейських цінностей громадянського суспільства, яке сприяє збереженню культурного розмаїття та особистій самореалізації.

Також важливо відзначити, що саме в контексті бібліотекознавчих досліджень у сучасній соціокомунікативістиці відбувається осмислення, узагальнення та засвоєння зарубіжного досвіду реалізації цифрових проєктів. Дослідниками НБУВ проаналізований міжнародний досвід західних держав у регулюванні культурної політики та створенні цифрового ресурсу культурної спадщини, реалізація концепцій культурної політики країн ЄС у галузі культури супроводжувалася створенням міжнародних робочих груп, започаткуванням проєктів і програм, затвердженням методик, націлених на узгодження усіх параметрів підготовки мережевого ресурсу та інформаційно-технологічних платформ, розробкою комплексних технологій консолідації культурної спадщини, що також потребувало значного часу. Аналіз міжнародної діяльності та національних проєктів вирішення питань інтеграції культурної спадщини дав змогу зробити висновки про те, що для України найближчою стала модель ЄВРОПЕАНИ, побудована на засадах цифрової інтеграції ресурсів культурної пам'яті народів різних європейських країн та інституційної конвергенції [14, с. 155].

Висновки аналітичної записки «Формування суспільного ідеалу в умовах глобалізованого світу та інформаційного суспільства» засвідчили, що значну роль у напрацюванні загального позитивного іміджу України та української культури найближчим часом будуть відігравати потужні національні цифрові проєкти, особливо консолідовані ресурси установ соціальної пам'яті.

На окрему увагу заслуговує діяльність інформаційно-аналітичних підрозділів наукових бібліотек, зокрема таких як Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади, Фонд Президентів України, Національна юридична бібліотека Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, що здійснюють на регулярній основі видання інформаційно-аналітичних журналів і бюлетенів, де відображаються сучасні тенденції регіональних аспектів стану українського суспільства, аналізують чинники консолідації суспільства на базі української культури, проводять моніторинг національного інформаційного та соціокультурного простору, розглядають проблеми збереження української ментальності, з формуванням національної державницької ідеології, що відображається не лише в колективних монографіях, а й на

спеціальному сайті «Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ» (<http://nbuv.gov.ua>).

Висновки. Реалізовані Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського дослідження в галузі формування цілісного соціокультурного простору України як складової консолідаційних національних стратегій порушують важливі та актуальні питання формування ресурсів вітчизняного історичного й культурного процесу в усьому його етнічному, мовному, конфесійному та багатокультурному розмаїтті, різноманітності і різновекторності соціальних та регіональних вимірів. Науковий колектив обґрунтовано визначає важливість установ культури та національної пам'яті, у першу чергу – бібліотек та їхніх проєктів для культурного синтезу та культурного регіоналізму українського соціокультурного простору. Дослідження осмислює функціонування вітчизняної інфосфери як важливого фактора забезпечення сталості та поступальності суспільного розвитку, напрацювання основних заходів із репрезентації в інформаційному просторі варіативності національного життя, найбільш дієвих інструментів неконфліктного представлення варіативності культурної пам'яті в соціокультурному просторі. З формуванням суспільного ідеалу тісно пов'язані проблеми утвердження загальнонаціонального пантеону знакових імен достойників, який пропонується розвивати, напрямів його поступової еволюції, розширення, зокрема в плані формування регіональних та місцевих пантеонів [2, с. 15].

Отже, огляд досліджень та ресурсів діяльності НБУВ, спрямованих на формування та осмислення інформаційного аспекту розвитку соціокомунікаційного простору України, відповідних розробок НБУВ, свідчить, що реалізовано декілька актуальних напрямів, які дають змогу розкрити ґрунтовний внесок вчених НБУВ у формування цілісного соціокультурного інформаційного розвитку України, що сьогодні має важливе значення в умовах інформаційного співробітництва і інформаційних протистоянь воєнного часу, що надає можливість відстояти право України на незалежність та національний розвиток у сучасному глобалізованому світі.

Список бібліографічних посилань

1. Бібліотечні портали знань : монографія / відп. ред. С. С. Гарагуля. Київ, 2022. 378 с.
2. Динаміка трансформацій уявлень про суспільний ідеал в українському суспільстві : аналіт. зап. / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2019. 44 с.
3. Інститут архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: формування та дослідження Архівного фонду Національної академії наук України (2000–2020) : монографія / відп. ред. О. С. Онищенко. Київ, 2021. 350 с.

4. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: формування фонду, науково-дослідницька та науково-інформаційна діяльність, створення електронного ресурсу (2000–2021) : монографія / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2021. 516 с.
  5. Інформаційний синтез українського національного простору в контексті варіативності його соціокультурних кодів : аналіт. зап. / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2021. 60 с.
  6. Історико-культурні фонди Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: дослідження, організація доступу та створення електронного ресурсу (2000–2020) : монографія / відп. ред. Г. І. Ковальчук Київ, 2021. 616 с.
  7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: бібліотекознавство та бібліотечна діяльність в інноваційному процесі розвитку (2002–2020) : монографія / відп. ред. О. М. Василенко. Київ, 2022. 507 с.
  8. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: розвиток національної бібліографії, біографічних досліджень та науково-бібліографічної діяльності (2000–2019) : монографія / відп. ред. В. І. Попик. Київ, 2019. 252 с.
  9. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у перше десятиліття незалежності України (1991–2002) : монографія / ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2019. 452 с.
  10. Цифрові бібліотечно-інформаційні ресурси у розбудові наукового сегменту національного інформаційного простору : монографія / відп. ред. К. В. Лобузін. Київ, 2021. 420 с.
  11. Цифрові бібліотечні продукти і послуги в інформаційному забезпеченні державного розвитку : аналіт. зап. / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2023. 75 с.
  12. Цифрові бібліотечні ресурси та сервіси підтримки наукових досліджень: сучасні підходи та роль у науковій комунікації : аналіт. зап. / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2020. 60 с.
  13. Формування цілісного соціокультурного простору України як складова консолідаційних національних стратегій : монографія / відп. ред. О. С. Онищенко. Київ, 2022. 224 с.
  14. Формування суспільного ідеалу в умовах глобалізованого світу та інформаційного суспільства : аналіт. зап. / відп. ред. Дубровіна Л. А., Київ, 2020. 68 с.
- (Джерело: Грищенко Ю. Гуманітарні проєкти та дослідження в галузі формування, розвитку та інтеграції соціокультурного інформаційного простору України у діяльності Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського / Ю. Грищенко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2024. – Вип. 71. – С. 225–241. doi: <https://doi.org/10.15407/np.71.225>).*

***

24.04.2025

Вчена рада рекомендувала нові проєкти

22 квітня 2025 року відбулося чергове засідання Вченої ради Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, яке відкрила генеральний директор Бібліотеки, член-кореспондент НАН України [Л. А. Дубровіна](#) ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Основну частину засідання Вченої ради було присвячено розгляду питання про затвердження та рекомендацію до конкурсу нових проєктів відомих науково-дослідних робіт.

[Докладніше див. додаток 66](#)

***

23.04.2025

ДНТБ України відзначає Всесвітній день книги та авторського права

Державна науково-технічна бібліотека України активно долучається до розвитку національної наукової екосистеми, впроваджуючи сучасні цифрові рішення [URIS](#) та [OUCI](#), що забезпечують доступ до актуальної наукової інформації та сприяють видимості українських авторів на міжнародному рівні ([NAUKA](#)).

[Докладніше див. додаток 67](#)

***

11.04.2025

Copyright campaigners: new IFLA statement and survey on key principles for and action around copyright

Борці за авторське право: нова заява Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА) та опитування про ключові принципи та дії щодо авторського права ([IFLA](#)).

Джерело: <https://www.ifla.org/>

[Детальніше](#)

***

08.04.2025

IFLA Guidelines for Audiovisual Resources in Libraries and Other Institutions – Revision project

Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ представила проєкт переглянутої версії Рекомендацій ІФЛА щодо аудіовізуальних ресурсів у бібліотеках та інших установах ([IFLA](#)).

[Детальніше](#)

***

23.04.2025

By Sophie Felfoldi

EBLIDA's Operational Plan 2025-2026

Операційний план Європейського бюро бібліотечних, інформаційних та документаційних асоціацій (EBLIDA) на 2025–2026 рр. зосереджений на зміцненні ролі EBLIDA як європейської бібліотечної мережі, відстоюванні політики, сприятливої для бібліотек, і розширенні партнерства та проєктів, які сприяють стійкості, демократії та справедливому доступу до інформації ([EBLIDA](#)).

[Детальніше](#)

***

23.04.2025

By Sophie Felfoldi

EBLIDA Strategy 2025-2028

Стратегія EBLIDA на 2025–2028 роки, зосереджуючись на адвокації, цифровій трансформації та стійкості, визначає дорожню карту для європейських бібліотек щодо посилення демократичного доступу до знань і культури ([EBLIDA](#)).

[Детальніше](#)

***

15.04.2025

Українська делегація на стажуванні у Литві

7-9 квітня 2025 р. відбувся візит-стажування керівників п'яти національних та державних бібліотек України до [Національної бібліотеки Литви імені Мартінаса Мажвідаса \(Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka\)](#) в межах проведення [33 Щорічної конференції EBLIDA](#) на тему: «Сила і стійкість: Книги та читання в епоху штучного інтелекту» ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

Інформація на сайті Національної бібліотеки Литви імені Мартінаса Мажвідаса: [Nacionalinėje bibliotekoje – penkių Ukrainos nacionalinių bibliotekų vadovų stažuotė \(atnaujintas ir papildytas\)](#)

[Докладніше див. додаток 68](#)

***

07.04.2025

Bibliopolis wordt Nederlandse Boekgeschiedenis

Нещодавно запрацював вебсайт [Nederlandse Boekgeschiedenis](#). Цей ресурс, який пропонує історичний огляд друкованої книги в Нідерландах до 2000 року, замінює вебсайт *Bibliopolis*. Обидва сервіси є ініціативою Національної бібліотеки Нідерландів ([Koninklijke Bibliotheek](#)).

[Детальніше](#)

***

23.04.2025

Національна бібліотека Польщі для професійного розвитку українських бібліотекарів

В межах співпраці з Національною бібліотекою України імені Ярослава Мудрого Національна бібліотека Польщі пропонує серію онлайнових навчальних курсів для підвищення кваліфікації українських бібліотечних фахівців ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

Курси доступні на [сайті Національної бібліотеки](#).

онлайн-тренінги

PL I EN

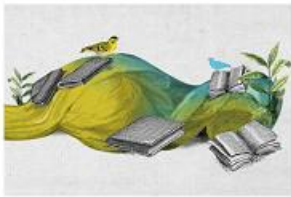
СПИСОК ТРЕНІНГІВ

БЕЗКОШТОВНИЙ ТРЕНІНГ

Роль і функції Національної бібліотеки Польщі в польському бібліотечному середовищі

DR MACIEJ SZABLEWSKI

БЕЗКОШТОВНИЙ ТРЕНІНГ

Спільне каталогізаційне середовище Національної бібліотеки Польщі. Стандарти організації бібліографічних даних

БЕЗКОШТОВНИЙ ТРЕНІНГ

“Офіційний перелік видань” - основний елемент поточної польської національної бібліографії

DR PIOTR KONIECZNY

Джерело: <https://ula.org.ua/>

[Докладніше див. додаток 69](#)

Наукова комунікація

02.04.2025

InfoScienceBot переходить на платформу WhatsApp

Ми з упевненістю продовжуємо нашу місію – інформувати науковців, інноваторів та всіх зацікавлених про найактуальніші можливості у сфері науки й інновацій ([Міністерство освіти і науки України](https://mon.gov.ua/)).

Автор фото – пресслужба Міністерства освіти і науки України
Джерело: <https://mon.gov.ua/>

Що на вас чекає:

- Щоденні оновлення про міжнародні гранти, конкурси та освітні програми
- Цікаві можливості для вашого професійного розвитку
- Програми наукових стажувань від іноземних партнерів
- Події, що формують науковий світогляд
- Заходи з підтримки й розвитку наукової та інноваційної діяльності на державному рівні

Долучайтеся за [посиланням](#) та підписуйтеся на канал, щоб отримувати сповіщення.

Маєте цікаві новини щодо актуальних можливостей для науковців та інноваторів?

✉ Напишіть нам на електронну адресу: innovations@mon.gov.ua

Разом ми робимо науку доступнішою, а інновації – ближчими до кожного!

***

01.04.2025

НАЦІОНАЛЬНИЙ РЕПОЗИТАРІЙ АКАДЕМІЧНИХ ТЕКСТІВ У ПЕРШОМУ КВАРТАЛІ 2025 РОКУ

У січні-березні 2025 року [Національний репозитарій](#) продовжував розвиватись ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

База академічних текстів поповнилась на 5,4 тис. академічних текстів – 2,9 тис. звітів НДДКР і 2,5 тис. дисертацій. Наразі відвідувачі й користувачі НРАТ мають доступ до 299,7 тис. повних електронних версій академічних текстів (у т.ч. 137,8 тис. наукових звітів та 161,9 тис. дисертацій у комплекті з авторефератами й анотаціями), з якими можна ознайомитись без будь-яких обмежень.

[Докладніше див. додаток 70](#)

***

14.04.2025.

Актуалізація авторського профілю в Scopus та Web of Science

“Актуалізація авторського профілю в Scopus та Web of Science”, вебінар ² в межах серії освітніх онлайн-заходів “Актуалізація профілів авторів у цифровому середовищі” ([Науково-технічна бібліотека ім. Г.І. Денисенка](#)).

Ключові аспекти:

- ❖ Що таке Author ID (Scopus) і ResearchID (WoS)?
- ❖ Як створюється профіль вченого;
- ❖ Як актуалізувати та об'єднати авторські профілі;
- ❖ Як визначити власні наукометричні показники;
- ❖ ORCID і його роль у синхронізації профілів.

Доповідач: Тетяна Ніжинська, головний бібліотекар Відділу інформаційної підтримки освіти та досліджень Бібліотеки КПІ

Відео: https://www.youtube.com/watch?v=yQ_-CjgsjJM

***

15.04.2025

НАВЧИТИ ДОСЛІДНИЦЬКИМ НАВИЧКАМ

На сайті Times Higher Education опублікована стаття Луїзи Г'юїтт «Два способи надати студентам дослідницькі навички» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ній йдеться про важливість ставлення до студентів як до партнерів у рамках здійснення дослідницької роботи та надання їм допомоги у

---

² Захід відбувся 9 квітня ц.р. – Ред.

формуванні навичок, необхідних для подальшого навчання і самостійної наукової діяльності.

[Докладніше див. додаток 71](#)

***

15.04.2025

Diskussionspapier zur direkten Finanzierung und Evaluation wissenschaftlicher Publikationen

Автори дискусійного документа, опублікованого 15 квітня Німецькою національною академією наук Леопольдина, пропонують новий принцип фінансування наукових публікацій, який робить їх доступними для всіх без платного доступу ([Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina](#)).

[Детальніше](#)

Зарубіжний досвід наукової діяльності

Опубліковано попередню Робочу програму «Горизонт Європа» 2025 року

«Офіс Горизонт Європа в Україні» НФДУ нагадує, що після довгих очікувань Європейська комісія опублікувала попередній проєкт Робочої програми «Горизонт Європа» 2025 року ([Офіс Горизонт Європа в Україні](#)).

Джерело: <https://horizon-europe.org.ua/uk/home/>

За новою програмою передбачено понад 7,2 мільярда євро на фінансування таких стратегічних сфер, як зелений і цифровий перехід, охорона здоров'я, культура та інші.

Остаточне затвердження Робочої програми 2025 року заплановано на травень 2025 року. Проте зацікавленим сторонам пропонується

вже [ознайомитися з попередньо опублікованими проєктами](#) та підготуватися до майбутніх конкурсів.

Звертаємо увагу, що ці проєкти не були прийняті або схвалені Європейською комісією. Будь-які висловлені думки є попередніми поглядами служб ЄК і за жодних обставин не можуть розглядатися як викладення офіційної позиції комісії.

***

03.04.2025

By Florin Zubaşcu

FP10 meets Competitiveness Fund: ‘We can have both,’ says commissioner

ЄС може мати Європейський фонд конкурентоспроможності та окрему Рамкову програму для досліджень та інновацій. «Ми можемо мати і те, і інше», – заявила на пресбрифінгу 3 квітня Катерина Захар’єва, єврокомісар з питань стартапів, досліджень та інновацій ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

***

08.04.2025

By Goda Naujokaitytė

EU bolsters support for defence innovation

Цього року Європейський оборонний фонд запускає новий бізнес-акселератор – восьмимісячну програму навчальних таборів та тренінгів для європейських оборонних стартапів ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

***

14.04.2025

Kann Europa gemeinsam aufrüsten?

Європейський Союз стоїть перед історичним поворотним моментом: у світлі агресивної війни Росії проти України та посилення тиску США щодо збільшення витрат на оборону, ЄС планує комплексне переозброєння. Але що це означає для європейської безпеки та зовнішньої політики, яка вже давно формується на основі ідеї миру? ([Österreichische Akademie der Wissenschaften](#)).

[Детальніше](#)

***

01.04.2025

Європа відстає від оборонних можливостей США на 3-10 років за деякими напрямками – Defense Express

Країни Європи відстають у розвитку оборонно-промислового комплексу від США на три-десять років за деякими напрямками. Таку думку в [коментарі Укрінформу](#) висловив Сергій Згурець, директор інформаційно-консалтингової компанії Defense Express, співзасновник Консорціуму оборонної інформації (ukrinform.ua).

«Йдеться про відставання від трьох, п'яти і навіть десяти років від американських виробників у базових речах. Європа намагається змінити підходи до переозброєння», – сказав він.

Ситуацію, на думку експерта, може змінити втілення в життя Білої книги європейської оборони – плану «Переозброєння Європи/Готовність-2030», презентованого Єврокомісією 19 березня. У ньому викладено тези про створення загальноєвропейського ринку оборонного обладнання.

«Йдеться про низку напрямків, де мають посилити свої спроможності (ППО, ПРО, артилерія, ШІ, логістика тощо), зменшити свою залежність від США і готуватися до [війни з РФ](#). Зокрема, залучити до цього Україну...», – пояснив Згурець.

[Детальніше](#)

***

10.04. 2025

Commission seeks feedback on the future Strategy for Artificial Intelligence in Science

Європейська Комісія розпочала консультації щодо майбутньої Європейської стратегії штучного інтелекту в науці ([Research and innovation](#)).

Стратегія буде спрямована на прискорення відповідального використання штучного інтелекту, полегшуючи вченим у всьому ЄС впровадження технології та проведення більш ефективних і продуктивних досліджень у таких ключових сферах, як зміна клімату, здоров'я, чисті технології тощо.

[Детальніше](#)

***

03.04.2025

By David Matthews

Research and innovation a low priority for EU youth, survey finds

Опитування молодих громадян ЄС свідчить про те, що вони не бачать дослідження та інновації як одну з сильних сторін блоку, а також не дуже зацікавлені в більших інвестиціях у цю сферу в майбутньому ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

***

25.04.2025

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ НАУКИ В ЄВРОПІ

На офіційному порталі європейських даних DataEuropaEu опублікована інформація «Розширення можливостей громадян через науку: роль громадянської науки в Європі» ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Йдеться про те, як не лише вчені, а й небайдужі громадяни залучаються до досліджень і роблять свій внесок до академічної сфери.

[Докладніше див. додаток 72](#)

***

07.04.2025

РІЧНИЙ ЗВІТ EUA

На сайті Європейської асоціації університетів опубліковано річний звіт EUA за 2024 рік ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

У ньому зазначається, що 2024 рік став ключовим для майбутнього Європи та її університетів.

[Докладніше див. додаток 73](#)

***

16.04.2025

Germany to create ‘super–high-tech ministry’ for research, technology, and aerospace

Німеччина створить «міністерство супервисоких технологій» для досліджень, технологій та аерокосмічної галузі ([Science Careers](#)).

Нова правляча коаліція також планує залучати вчених з-за кордону та полегшити університетам співпрацю з військовими в оборонних дослідженнях.

[Детальніше](#)

***

15.04.2025

By David Matthews

How Germany’s innovation agency wants to set up a military offshoot

Sprind, інноваційне агентство Німеччини, сподівається створити дочірню організацію, зосереджену на військових технологіях ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

***

24.04.2025

By David Matthews

Germany could spend part of its €500B stimulus package attracting US scientists

Хоча Франція, можливо, взяла на себе ініціативу у спробах залучити американських науковців, Німеччина також має плани. План нового уряду окреслює програму «1000 голів» для залучення міжнародних наукових талантів. Він також обіцяє спрощений процес отримання віз для іноземних науковців та студентів ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

***

16.04.2025

Dyskusja na temat ustawy o Polskiej Akademii Nauk głównym tematem kwietniowego posiedzenia Prezydium PAN

Обговорення Закону про Польську академію наук (ПАН) – головна тема квітневого засідання Президії ПАН ([Polska Akademia Nauk](#)).

[Детальніше](#)

***

24.04.2025

By Juliette Portala

France creates platform to attract US and other disaffected researchers

Французький уряд запустив платформу для об'єднання університетів та дослідницьких організацій з міжнародними дослідниками, які бажають переїхати. Платформа під назвою «Вибери Францію для науки» особливо зацікавлена в залученні дослідників, які працюють у сферах, пов'язаних із охороною здоров'я, зміною клімату, цифровими технологіями та космосом ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

***

02.04.2025

By Juliette Portala

EU should attract more US scientists, MEPs say

Багато євродепутатів закликали Європейську Комісію посилити зусилля, щоб залучити американських вчених, які постраждали від скорочення бюджету та політичного втручання в науку та дослідження.

Вони бачать поточний геополітичний контекст як шанс для ЄС представити себе як міжнародний маяк академічної свободи ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

***

04.04.2025

Вчені закликають припинити масовану атаку на науку

...Опубліковано лист членів національних академій наук США «До американського народу», в якому науковці звинувачують адміністрацію Дональда Трампа у масованому нападі на американську науку. Документ підписали близько 1900 осіб. Про це пише The Washington Post ([Світ](#)).

«Ми дотримуємося різних політичних переконань, але ми єдині як дослідники в бажанні захистити незалежні наукові дослідження», – написали вчені, звертаючись до американського народу. – Ми надсилаємо цей сигнал SOS, аби чітко попередити: національний науковий потенціал знищується».

[Докладніше див. додаток 74](#)

***

10.04.2025

By Ole Petter Ottersen

Viewpoint: Trump's attack on US universities is an attack on all universities

За іронією долі, у той час, коли прогрес у галузі біотехнологій, інженерії та штучного інтелекту готовий трансформувати науку та медицину та покращити життя, американські університети щосили реагують на посилення політичного контролю та перспективу драконівського скорочення фінансування ([Science|Business](#)).

[Детальніше](#)

У критичному фокусі

21.04.2025

Остролуцька Л.

Наукові фахові журнали: від «А» до «Б»

Проект наказу «Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 15 січня 2018 року № 32», запропонований до громадського обговорення, викликав неабиякий резонанс серед науковців і освітян. Обмін думками відбувся і на фейсбук-сторінці «Газета «Світ», на сайті і друкованій версії газети (№ 7, 2025р.) переважна більшість авторів

пропонували продовжити обговорення та професійну роботу над цим документом [\(Світ\)](#).

Такої ж думки і Науково-видавнича рада НАН України, яка розглянула цей проєкт наказу на своєму засіданні.

«Коли створювався Перелік періодичних фахових видань, – сказав на початку засідання голова Науково-видавничої ради НАНУ академік Ярослав Яцків, – було рішення через три роки переглянути його і припинити діяльність тих видань, які не вписалися у систему вимог ухваленого положення».

Але цього зроблено не було. А тепер міністерство пішло іншим шляхом. Новий документ мав би забезпечити відповідність наукових періодичних видань кращим міжнародним практикам. Однак пропонована редакція проєкту, зазначали члени науково-видавничої ради, здатна лише частково забезпечити виконання поставлених завдань. І водночас документ містить положення, які суперечать їхній реалізації, а його затвердження може навіть завдати відчутної шкоди вдосконаленню науково-видавничої справи.

[Докладніше див. додаток 75](#)

***

21.04.2025

Стріха М., перший віцепрезидент АН ВШУ

Про сенсори, кластери й про штучну конкуренцію, якої не має бути

Академія наук вищої школи України – всеукраїнська громадська наукова організація, яка об'єднує майже 500 докторів наук і професорів університетів з різних галузей знань, – вважає, що з більшістю положень проєкту наказу *«Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань»*, винесеного на обговорення, можна погодитися. Про це йдеться у листі президента АН ВШУ Олександра Наконечного до міністра освіти і науки України Оксена Лісового [\(Світ\)](#).

Однак окремі моменти цього документа в академіків ВШУ викликають рішуче заперечення. Зокрема те, що, згідно з новим порядком, журнали мають бути розділені за кластерами, відповідно до галузей знань. Адже категорія «Б» може містити лише обмежену кількість наукових фахових видань у таких кластерах. Причому, жодних перехідних періодів чи часу на адаптацію тут не передбачено. Тож загроза полягає у тому, що навіть якісні локальні наукові видання, які нині усіяко намагаються вижити й підвищити свій рівень, будуть вимушені припинити існування.

[Докладніше див. додаток 76](#)

***

03.04.2025

Прибрати “хижацькі” журнали з наукового обігу

Газета «Світ» продовжує публікувати думки науковців щодо змін у формуванні Переліку наукових фахових видань України. Нагадаємо, що Міністерство освіти і науки України днями винесло на громадське обговорення проект наказу «Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань» (<https://surl.li/janhil>) ([Світ](#)).

О. Ходосовцев, головний редактор Чорноморського ботанічного журналу (Chornomorski botanical journal), професор кафедри ботаніки Херсонського державного університету, член-кореспондент НАН України:

«...Маю запитання до розробників Порядку. Якщо виконати першу мету Порядку і прибрати «хижацькі журнали» за запропонованими критеріями, можливо, і не треба буде напружуватися з другою – «оцінюванням» та подальшим виключенням з категорії «Б», аргіогі вузькопрофільних журналів, які працюють за принципами академічної доброчесності?».

[Докладніше див. додаток 77](#)

***

08.04.2025

Не тільки вимагати, а й підтримати кращих

С. Корновенко, доктор історичних наук, професор кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки, директор науково-дослідного інституту селянства та вивчення аграрної історії Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, головний редактор збірника наукових праць «Український селянин»:

«Попри рішення, яке буде ухвалено МОН України стосовно остаточного змісту наказу, документ має відповідати апріорному судженню, що наріжним каменем будь-якої сучасної нації є наука. Потрібно зберегти і підтримати ті видання, що представляють кращу вітчизняну практику в цій сфері, не лише вимагати, а й стимулювати ці кращі практики, сприяти їх інтеграції у світовий науковий простір» ([Світ](#)).

[Докладніше див. додаток 78](#)

***

02.04.2025

Правила гри мають бути не «вічними», а гнучкими

Г. Харламова, директорка Координаційного центру із випуску серії наукових періодичних видань Київського національного університету імені Тараса Шевченка:

«Введення безкоштовних публікацій для молодих учених виглядає фінансово нереалістичним. Журнали просто почнуть обмежувати кількість таких статей або формуватимуть довгі черги, що створить додаткові бар'єри. Замість цього варто передбачити механізм грантів на публікації, які мають «ходити» за аспірантами та молодими вченими, а не за журналами» [\(Світ\)](#).

[Докладніше див. додаток 79](#)

***

02.04.2025

Ідея кластеризації – принципово неправильна

Я. Сичікова, проректорка з наукової роботи Бердянського державного педагогічного університету; головна редакторка журналу Problems and Perspectives in Management; член редколегій журналів, що індексуються в Scopus та/або Wos); запрошена редакторка спецвипусків журналів:

«...Сама ідея кластеризацій, квотування за кластерами і, тим більше, обмеження вибором одного кластеру принципово неправильна. Ми повинні розпочати обговорення з цього. Та навіть і не з цього, а з постановки питання: "Яка мета"»? [\(Світ\)](#).

[Докладніше див. додаток 80](#)

***

02.04.2025

Українські автори – «Вид, що щезає»?

Сергій Семеріков, головний редактор журналу Educational Technology Quarterly, професор Криворізького державного педагогічного університету:

«Проект нового Порядку формування Переліку фахових видань спрямований на підвищення якості наукових результатів (опосередковано), їх подання (напрямую) та видимості у світі (перспективно). Як відібрати та підтримати кращих й одночасно не виплеснути з водою й дитину – ці питання завжди викликали бурхливі дискусії. Я є членом групи з розробки проекту, але не можу сказати, що погоджуюсь із кожним його положенням» [\(Світ\)](#).

[Докладніше див. додаток 81](#)

***

24.04.2025

Мошинець О., мікробіологиня, керівниця проекту з розвитку Центру досліджень антибіотикорезистентності SURE-AMR

Катастрофа антибіотикорезистентності. Чому цією українською проблемою більше переймаються у Британії, а не в Україні

Днями я виступала перед парламентарями з доповіддю про масштаб загроз, які створили стійкі до антибіотиків інфекції, що неймовірно потужно розвинулися під час війни (називатиму їх далі загальноприйнятою в науковому світі аббревіатурою AMR, тобто Antimicrobial Resistance) ([Українська правда. Життя](#)).

Чимало військових і цивільних з пораненнями помирають не через характер отриманих травм, а від бактерій, які "з'їдають" організм, оскільки виробили стійкість до антибіотиків, зокрема й новітніх. Давно не секрет, що наші військові, потрапивши на лікування в Європу, привезли туди бактерії із нетиповими для Європи геномами, які "зірвали дах" найсучаснішим і ефективним донедавна антибіотикам, наприклад, цефідероколу і цефтазидиму-авібактаму. Тобто зробили ці ліки непрацюючими.

Ви здивуєтеся, але мою доповідь про шляхи подолання цієї біди забажали послухати не українські депутати, а... британські. Хоча проблема антибіотикорезистентності "горить" у нас, але, схоже, нею більше переймаються політики та урядовці "у них", на Заході. Власне, я би сказала, що в Україні AMR уже не просто проблема, а катастрофа.

[Детальніше](#)

***

29.04.2025

Панчук Р., доктор біологічних наук, старший науковий співробітник відділу регуляції проліферації клітин та апоптозу Інституту біології клітини НАН України

Аспірантура в Україні: як ми втрачаємо покоління молодих вчених і як можемо це змінити

Без сильної науки немає сильної держави, а без дієвої аспірантури немає науки. Система підготовки молодих дослідників в Україні давно потребує не косметичних, а фундаментальних змін. Сьогодні аспірантура більше нагадує пережиток минулого, ніж інструмент розвитку країни. Чи здатні ми нарешті зробити її джерелом справжнього наукового прориву? ([ZN.UA](#)).

[Детальніше](#)

***

18.04.2025

Наукові бази даних і мистецтво переплати: що про це має знати українська академічна спільнота

У *Katina Magazine* вийшла стаття, яку варто прочитати кожному бібліотекарю, ректору, чиновнику та науковцю в Україні: "[Academic](#)

[*Databases and the Art of the Overcharge*](#)". Її автори – Джоел Торнтон і Кертіс Бранді – викривають, як великі комерційні постачальники наукових баз даних (Elsevier, Clarivate, American Chemical Society) використовують цінову дискримінацію, тобто беруть не "чесну ціну", а ту, яку установа готова заплатити. За допомогою запитів на доступ до публічної інформації авторам вдалося [отримати реальні суми контрактів](#) з десятків провідних американських університетів ([Пан Бібліотекар](#)).

[Докладніше див. додаток 82](#)

ДОДАТКИ

Додаток 1

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ НАН УКРАЇНИ: ВИСТУПИ, ОБГОВОРЕННЯ ДОПОВІДІ

БІЛЬШЕ КОШТІВ І МОЖЛИВОСТЕЙ ДЛЯ НАУКОВЦІВ

Заступник міністра освіти і науки України Денис Курбатов у своєму виступі наголосив, що бачить динаміку у розвитку наукової сфери. Однією з найважливіших змін є те, що держава починає розуміти: наука – не соціальна сфера для витрат, а важлива галузь економіки (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

Денис Ігорович подякував НАН України за підтримку ініціатив МОН щодо розвитку наукової сфери. «Всі кроки щодо реформування наукової сфери ми погоджуємо з Академією», – зазначив він.

Серед змін: міністерства і відомства все частіше звертають увагу на дослідження і розробки українських учених, на те, як перебудувати економіку країни, посилити її обороноздатність та стійкість суспільства.

Наприклад, у минулому році вперше було проведено конкурс державного замовлення на науково-технічну продукцію за новими правилами. Фінансування одного проєкту складає до 10 мільйонів гривень на два роки. У експерименті взяли участь десять міністерств, зокрема, Міноборони, Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості, Мінцифри, Міненергетики та інші. Сформували завдання, тематику робіт і технічні завдання для вчених. На деякі «лоти» з розв'язання науково-технічної чи технологічної проблеми було подано до десяти пропозицій. «Це свідчить, що наука України жива», – додав Денис Курбатов.

Заступник міністра розповів і про інші ініціативи МОН, які теж допоможуть збільшити фінансування кращим відділам і лабораторіям. Це, зокрема, державна акредитація наукових установ і закладів вищої освіти, за результатами якої кращі команди отримують додаткове фінансування. У цьому році, за словами заступника міністра? Мінфін виділив 200 мільйонів на перші два напрямки (аграрні і суспільні науки).

Також на початку року МОН презентувало великий трансформаційний законопроект під загальною назвою Science.City. Він передбачає зміни до дев'яти законів і трьох кодексів. Мета цього документу – створити умови для розвитку інновацій, розв'язати проблеми щодо фіскального тиску, закупівель, низьких зарплат тащо.

Також Денис Курбатов розповів про плани щодо конференції з відновлення URC2025, яка відбудеться у липні в Римі. «Ми хочемо створити під час цього форуму єдину міжнародну коаліцію підтримки розвитку української науки», – зазначив доповідач. До коаліції мають увійти країни Великої сімки, ЄС, інституції на кшталт Світового банку, ЮНЕСКО, які допоможуть сконцентрувати фінансування міжнародної спільноти на Україні й розвитку української науки. «Сподіваємось, що це буде поштовхом до розвитку, зокрема інфраструктурної складової. Бо можливості України розвивати інфраструктуру зараз дуже обмежені», – наголосив Денис Курбатов.

Окрім того, міністерство працює над створенням чотирьох великих дослідницьких центрів досконалості. Центри будуть забезпечені найсучаснішим науковим і виробничим обладнанням, дослідники матимуть гідну заробітну плату.

Також у планах на рік – створення національної системи дослідників. Ця система допоможе залучити додаткове фінансування для підтримки кращих дослідників України.

([вгору](#))

Додаток 2

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді ЗБРОЯ: РАЗОМ ЗМОЖЕМО БІЛЬШЕ

Анна Юрїївна розповіла, що оборонно-промисловий комплекс нині називають чітко й ёмко: «Зброя». За її словами, назва «оборонно-промисловий комплекс» уже не відображає величезної екосистеми, яка працює над тим, щоб військовим було чим воювати і щоб інновації впроваджували максимально швидко. «Це вже не просто державні і приватні підприємства, це наукові установи, університети, інститути, це маленькі розробки, які створюють інноваційні команди. Це також сучасні акселератори-інкубатори (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

«Ми називаємо цю екосистему словом «Зброя» і хочемо, щоб про неї знав увесь світ», – наголосила Анна Гвоздяр.

На восьмистах критичних підприємствах нині працюють понад 300 тисяч людей. Ці підприємства виробляють озброєння та техніку, виконують модернізацію та ремонт. З них 100 у державній власності, 700 – у приватній. Це свідчить про дуже швидкий розвиток приватного сектору. «Завдання Міністерства з стратегічних галузей промисловості – створити майданчики для того, щоб поєднати експертизу і запит приватних виробників і

науковців. Плануємо проводити зустрічі представників підприємств, університетів, наукових установ. Усі зусилля мають бути спрямовані на допомогу Силам оборони», – наголосила доповідачка.

Анна Гвоздяр розповіла, що спроможності української «оборонки» на 2022 рік становили один мільярд доларів. У 2023 році було вироблено озброєння й техніки на 3,5 мільярди, у 2024 – на 20 мільярдів доларів. У 2025 році озброєння й техніки буде вироблено орієнтовно на 35 мільярдів доларів. «Це неймовірний результат для нас усіх, – зазначила Анна Юрїївна. – Після повномасштабного вторгнення ми втратили багато людей, території, підприємства. І попри це, ми таки зробили неймовірний стрибок. Це теж частина нашого опору. Україна має забезпечити своє військо найкращим озброєнням і технікою».

Щодня з'являються нові ідеї й види озброєння. У пріоритеті – безпілотні технології, наземні роботизовані комплекси, засоби для розмінування, морські системи. Дуже важливі комплекси моніторингу надводної та підводної обстановки акваторії Чорного моря. «Нині працюємо над підводними системами, які потребують навігації. Також потрібні рішення щодо зниження помітності морських безпілотних надводних катерів», – пояснила доповідачка.

У пріоритеті також усе, що стосується систем протиповітряної оборони. «Чим більше нових засобів ППО, тим краще. Зокрема, потрібно протидіяти ворожим дронам на оптоволокну, – зазначила Анна Гвоздяр. – Маємо багато викликів, сподіваємося, що саме наука допоможе їх подолати», – підсумувала заступниця міністра.

([вгору](#))

Додаток 3

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді УДОСКОНАЛИТИ ЗАКОНОДАВСТВО

Академік Пирожков нагадав, що закон «Про правотворчу діяльність» передбачив розроблення наукової концепції розвитку законодавства України, що здійснює НАН України раз на п'ять років, вона повинна забезпечити системне прогнозування розвитку законодавства, його окремих галузей, сфер і напрямів. «Це копітка колективна праця, що потребує аналізу великого масиву інформації, врахування світового досвіду і зваженого та сміливого погляду в майбутнє», — додав академік (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

Для реалізації стратегічних завдань, які визначив закон, Президія академії наприкінці минулого року ухвалила рішення про наукову підтримку відповідних напрямів шляхом формування цільової програми. Також торік постановою Президії було створено Науково-координаційну раду з питань правотворчої діяльності.

— Уже сьогодні вимальовується структура майбутньої концепції: від конституційних основ державності до тонкощів приватного права, від законодавства про науку до екологічних фінансових норм, — розповів Сергій Пирожков. — Ми прагнемо нічого не випустити з поля зору: ні сферу національної безпеки й оборони, ні місцеве самоврядування, ні права людини, ні цифрову економіку. За кожним напрямом стоїть конкретна команда вчених із профільного інституту нашої академії, які глибоко знаються на цих питаннях. Це гарантує, що наша концепція не буде абстрактна, а ґрунтуватиметься на серйозних наукових дослідженнях і реальному аналізі наболілих проблем.

([вгору](#))

Додаток 4

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ І ЗАВДАННЯ

...Окремо Василь Кремень звернув увагу на виконання програми спільної діяльності двох академій на 2023–2025 роки (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

Ключовими напрямками такої діяльності було проведення науково-практичних заходів установ НАН і НАПН України, підготовка спільних науково-аналітичних матеріалів тощо. На думку Василя Кременя, багато актуальних проблем потребують посилення подальшої співпраці вчених двох академій. Зокрема, це стосується необхідності внесення змін до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», а саме — додавання окремого пріоритетного напрямку «Фундаментальні, прикладні та експериментальні наукові дослідження розвитку людини впродовж життя, формування конкурентоспроможного людського капіталу», а також — утвердження реального пріоритету наукової сфери в Україні.

— Спільно з ученими НАН України маємо поглибити дослідження суспільних трансформацій, національної пам'яті, самоідентичності, соціальної згуртованості, — резюмував академік Кремень. — Ці дослідження мають лягти в основу науково обґрунтованих суспільних рішень, зокрема — щодо подальшої модернізації освіти.

([вгору](#))

Додаток 5

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді ЩОБ НЕ СТАТИ КРАЇНОЮ, «ЯКА НЕ СПРАВИЛАСЯ»

Він нагадав, що технічні інновації зумовили зростання рівня життя людей у XX столітті у вісім разів. Економісти очікують, що добробут людей продовжить зростати і в XXI столітті. Водночас як українські фахівці, так і експерти Міжнародного валютного фонду прогнозують два дуже різні

сценарії розвитку. Згідно з першим, ВВП на душу населення може зрости втричі, а рівень життя — удвічі; згідно з другим, світовий ВВП зросте в 13 разів, а рівень життя — у дев'ять (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

У XIX столітті різниця між рівнем життя слабкорозвинених і високорозвинених країн становила один до двох. У XX столітті це співвідношення вже було один до семи. На жаль, 168 країн за все століття не змогли скоротити відставання.

Хто ж досяг або не досяг успіху в XX столітті? Економіст розповів, що успіху досягли не ті, хто отримав найбільшу допомогу, а ті, хто сумлінно працював. Тобто в основі «дива» переможців — старання праця.

XXI століття «обіцяє» і надзвичайно широку невизначеність, і надзвичайно глибоку диференціацію. «І, оскільки ми надзвичайно відкриті й екзогеннозалежні, вірогідність того, що ми можемо потрапити в число країн, які «не справилися», доволі значна, — наголосив доповідач. — Потрібно поставитися до цієї загрози дуже серйозно».

У XXI столітті міжнародні фінансові організації намагаються орієнтувати країни на розвиток, а не лише на збереження стабільності. Найважливішими є три напрями розвитку економіки: досягнення вуглецевої нейтральності; промислова політика і нова промислова революція; інвестиції в людину.

Науковець розповів, що у світі на науку витрачають приблизно 2,6 % ВВП. Ізраїль витрачає на науку 5,76 %, Україна — 0,38 %. Яка структура цих витрат? З 2020 по 2022 роки чимало країн скорочували витрати на фундаментальну науку. Китай же, навпаки, збільшував і витрачав близько 6 %. Понад 7 % ВВП на фундаментальну науку витрачає й Ізраїль.

У якому ж стані перебуває українська інноваційна система?

За словами Валерія Гейця, національна інноваційна система України за Європейським інноваційним табло віднесена до останньої з чотирьох груп, так званих повільних інноваторів.

«Але не все так погано, — зауважив доповідач. — За показником робочої сили з вищою освітою Україна — на третьому місці».

Якою є інноваційна інфраструктура нашої країни?

Країна має 43 наукові парки, з яких із реальним сектором економіки співпрацюють шість; зареєстровано 99 індустріальних парків, з них 15 отримали підтримку у 2025 році. «У інноваційній системі також дуже важливі стартапи, але ситуація з ними доволі складна, — зазначив науковець. — За нашими даними, в Україні зареєстровано 640 стартапів. 276 спеціалізуються на програмному забезпеченні, 124 — на електронній торгівлі й маркетингу. І лише 26 стартапів (тобто 4 %) займаються енергетикою, промисловістю, сільським господарством, біотехнологіями, охороною здоров'я та довкіллям. Звісно, це потрібно змінювати».

Хорошими є показники патентної діяльності в НАН України. Попри війну, у 2018 році було отримано 10 000 патентів. І навіть у 2024 році — 3 560 патентів. Учений підкреслив значний потенціал установ НАН України.

Із 205 науково-технічних розробок понад 37 % мають високий рівень технологічної готовності (TRL) і можуть бути впроваджені у реальному секторі економіки.

Інноваційні стартапи можна розвивати на базі багатьох установ НАН України. Відповідну базу мають, наприклад, Інститут біохімії ім. О.В. Палладіна, Фізико-технологічний інститут металів і сплавів. Інститут газу має можливість співпрацювати з міжнародним центром газових технологій. «На базі наукових установ НАН України можна розвивати більш широку інноваційну діяльність», – переконаний Валерій Геєць.

([вгору](#))

Додаток 6

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді ІНФРАСТРУКТУРА МАЙБУТНЬОГО: ДЛЯ ЧОГО УКРАЇНІ ВЛАСНИЙ СИНХРОТРОН

Саме ці напрями роботи є основними для КАУ. «Головна мета нашого університету – залучення молоді до науки, – наголосив Олександр Анатолійович. – Ми навчаємо через дослідження. Щоб ці дослідження справді мотивували молодь, вони мають бути цікавими й передовими. А це можливо за умови широкої міжнародної співпраці та якісної експериментальної інфраструктури» (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

Олександр Кордюк розповів, що дуже добрі результати для стажувань молоді та розвитку інфраструктури мав проєкт UKRATOR. Його наступником став проєкт побудови Центру передових досліджень для пошуку нових квантових матеріалів GU-QuMat. «Важливою складовою всіх цих проєктів є підтримка досліджень на європейських дослідницьких інфраструктурах, – зазначив доповідач. – І для нас це, насамперед, синхротрони».

Нині у світі налічується близько 60 синхротронів, 19 із них – у Європі. Синхротронне випромінювання в мільйони разів потужніше й яскравіше, ніж у рентгенівському кабінеті. Синхротрон дає змогу проводити дослідження, важливі не лише для фізиків і матеріалознавців, а й для хіміків, біологів, медиків, аграріїв, геологів. Воно допомагає «розшифровувати» білкові молекули, просвічувати папіруси без розгортання.

Також, що надзвичайно важливо, синхротрони є центрами наукових спільнот.

Вчений продемонстрував учасникам Загальних зборів НАН, як виглядають найвідоміші синхротрони світу, зокрема Diamond Light Source (Велика Британія), ELETTRA біля італійського міста Трієста та BESSY в Адлерсхоф біля Берліна. Саме науково-технологічний парк «Адлерсхоф» став прикладом для проєкту Academ.City.

Після початку повномасштабного вторгнення до академії звернувся Леонід Рівкін, на той час – заступник директора Інституту Пауля Шеррера у Швейцарії та президент Ліги європейських джерел фотонів на основі прискорювачів (LEAPS), і запропонував повернутися до цієї ідеї.

Ідею побудови синхротрону в Україні підтримала ліга європейських синхротронів, до ініціативи активно долучилися швейцарські партнери. Польські колеги взялися координувати цей процес і запропонували створити першу українську лінію синхротронного випромінювання на синхротроні Solaris біля Кракова. Перше «світло» на цій лінії планується отримати у 2026 або 2027 році. Коли ж в Україні буде побудований власний синхротрон, лінію перенесуть сюди.

«Ми створили Українське товариство користувачів синхротронного випромінювання, – повідомив Олександр Кордюк. – Це товариство вже прийняли до європейської LEAPS».

За словами науковця, будівництво українського синхротрону коштуватиме орієнтовно 400 млн євро і триватиме 5–10 років. «Залишається знайти фінансування, і я вважаю, що це цілком реально, навіть в умовах війни», – наголосив він.

Для чого ж Україні власний синхротрон?

Олександр Кордюк підкреслив, що, насамперед – для залучення молоді та повернення науковців. Це справжній центр міжнародної співпраці, центр притягання. А також – інструмент, що зміцнює оборону, сприяє відновленню, розвиває економіку та підвищує міжнародний статус України.

[\(вгору\)](#)

Додаток 7

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді ВОДЕНЬ У ТРЕНДІ

Водневі технології продовжують бути у фокусі уваги вчених в усьому світі й в Україні зокрема. Як зауважив у своєму виступі завідувач Відділу водневих технологій та матеріалів альтернативної енергетики Фізико-механічного інституту ім. Г.В. Карпенка академік НАНУ Ігор Завалій, інтерес до водню зумовлений тим, що він має високу теплотворну здатність, а також не утворює шкідливих викидів під час горіння. Розвиток водневої енергетики передбачає впровадження ефективних процесів одержання водню, його зберігання і транспортування, а також використання (спалювання) (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

Академік Завалій поінформував, що Фізико-механічний інститут і низка інших установ НАН України успішно розвивають фундаментальні та прикладні дослідження зі створення ефективних матеріалів для потреб водневої енергетики, зокрема йдеться про ефективні каталізатори для одержання водню, воденьакумулювальні та воденьгенерувальні матеріали, електродні матеріали для паливних комірок тощо. Також розроблено та

створено зразки електролізерів для одержання водню високого тиску, балони для його зберігання, металогідридні акумулятори, пристрої «генератор водню – паливні комірки», інтерконекти та електроди для високотемпературних паливних комірок. Окрім того, ведуться роботи з розроблення методології оцінювання можливості використання магістральних трубопроводів України для транспортування водню.

([вгору](#))

Додаток 8

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді НАУКА – ОБОРОНЦІ

Про це йшлося у виступі радника директора підприємства, члена-кореспондента НАНУ Миколи Лихоліта (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

У рамках такого співробітництва залучається кадровий потенціал інститутів академії, використовуються їхній доробок, матеріальна база, а також – нові розробки.

Співпраця з інститутами здійснюється як у рамках цільової науково-технічної програми оборонних досліджень НАНУ, так і безпосередньо за прямими господарськими договорами та за договорами про науково-технічну співпрацю. Новітні сплави, унікальні деталі, програмне забезпечення і багато інших розробок сьогодні вже впроваджені.

Водночас Микола Лихоліт висловив низку пропозицій щодо розширення співпраці, що може принести нашому ОПК ще більше користі. Зокрема – розширення цільової НТП з оборонних досліджень НАН України як у фінансовому плані, так і за кількістю робіт.

Серед інших пропозицій – формування спільної науково-технічної програми НАН України та Мінстратегпрому для забезпечення необхідного виробництва із залученням додаткових фінансів підприємств-замовників та інститутів-виконавців.

([вгору](#))

Додаток 9

Загальні збори НАН України: виступи, обговорення доповіді ДОКУМЕНТАЛІСТИКА І ВІЙНА

Доповідач провів екскурс в історію кіномистецтва, починаючи від 20-х років минулого століття — відколи воно перетворилось на могутній засіб формування світогляду і психології мас (<https://www.facebook.com/GazetaSvit>).

— Апокаліптичні нарації дають змогу увійти в резонанс із міфологемами Західного світу, — зауважив Сергій Тримбач. — І останнє трагічне десятиліття дає нам не один приклад того.

Найпромовистіший — оскарносна стрічка Мстислава Чернова «20 днів у Маріуполі». У своїй промові Чернов зробив концептуальний посил: кіно формує спогади, а спогади формують історію. Це — прагнення документаліста впливати на історію, формувати її русло.

На думку науковця, в умовах комунікації культур, цивілізаційних блоків, власне людей і народів дуже важливо відрізняти, де правда, а де маніпуляції, і в цій ситуації роль гуманітарних наук як ніколи значуща. «На щастя, у нас з'являються молоді кінознавці, спеціалісти з медіа з дуже цікавими ідеями, які адекватно оцінюють і аналізують ситуацію, яка розгортається у світі», — додав Сергій Тримбач.

([вгору](#))

Додаток 10

01.05.2025

Загальні збори Відділення історії, філософії та права Національної академії наук України

Доповідь представив академік-секретар [Відділення історії, філософії та права Національної академії наук України](#), академік НАН України [В.А. Смолій](#), у якій, зокрема, він зазначив, що основна діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та [Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника](#) зосереджена на дослідженнях у галузях бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, біографістики, архівознавства, історії видавничої справи, а також на теоретичних і практичних аспектах збереження та реставрації фондів. Обидві установи здійснюють наукове опрацювання, каталогізацію та введення до наукового обігу унікальних рукописних, книжкових і мистецьких зібрань. Бібліотека імені В. І. Вернадського є однією з найбільших в Україні: її фонд налічує понад 17 мільйонів одиниць зберігання, а у бібліотеці імені Стефаника — близько 9 мільйонів. За минулий рік науковці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського опублікували 10 монографій, 6 збірників наукових праць, 16 довідників і 561 наукову статтю. Колектив Львівської бібліотеки підготував до друку 2 монографії, 2 наукові збірники, 5 довідників та 165 наукових статей ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Джерело: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Академік НАН України [В.А. Смолій](#) вручив дипломи і грамоти лауреатам премій НАН України для молодих вчених і студентів закладів вищої освіти.

Джерело: <http://www.nbuv.gov.ua/>

В обговоренні доповіді взяли участь члени [Відділення історії, філософії та права НАН України](#). Академік НАН України, радник [Президії НАН України](#), почесний генеральний директор НБУВ [Олексій Семенович Онищенко](#) у своєму виступі акцентував увагу на необхідності розширення нових напрямів досліджень та розвитку міждисциплінарної співпраці. Відділення виходить далеко за межі історії, філософії та права, охоплюючи широку суспільствознавчу проблематику. Тому винесені на порядок денний

питання є актуальними, адже змінюється цивілізаційний вектор, загалом трансформуються суспільні відносини, і необхідно зосередити увагу на вивченні суспільства в цілому, а не лише окремих його частин.

На Загальних зборах також заслухано наукові доповіді «Суспільні зміни в Україні: досвід трьох років війни і перспективи» ([Головаха Євгеній Іванович](#), член-кореспондент НАН України) та «Особливості імплементації стандартів Європейського Союзу у правопорядку України» ([Фалалєєва Людмила Григорівна](#), провідний науковий співробітник відділу міжнародного права та права Європейського Союзу [Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України](#), доктор юридичних наук, професор).

Учасники зібрання обговорили доповідь [В.А. Смолія](#), виступи і схвалили результати наукової роботи установ [Відділення історії, філософії та права НАН України](#) за 2024 рік.

м.н.с. відділу соціокультурної діяльності НБУВ

М. Кулик

н.с. Сектору зведеного планування НАНУ

С. Мазуренко

[\(вгору\)](#)

Додаток 11

28.04.2025

Наука проти темряви: як вчені забезпечують стійкість критичної інфраструктури

Що ж пропонують науковці? Про це запитуємо керівника проєкту, професора кафедри інформаційно-вимірювальних технологій Львівської політехніки Ореста Кочана ([Національний фонд досліджень України](#)).

Науковець розповів, що з критичними сервісами він і його колеги працюють уже не один рік. Зокрема, досліджували якість і точність вимірювань роботи об'єктів критичної інфраструктури. Рекомендації, підготовлені за результатами цих досліджень, важливі, наприклад, під час ремонтних робіт на енергогенеруючих об'єктах.

«Кафедра інформаційно-вимірювальних технологій спеціалізується саме на вимірюваннях. Ці вимірювання допомагають зрозуміти, що відбувається в тій чи іншій ситуації, – зазначив співрозмовник. – Ми співпрацювали з експертами з екології, безпеки функціонування будівель та об'єктів критичної інфраструктури, а також зі спеціалістами, які розробляють таку інфраструктуру. Так сформувалася команда одностудійців, здатна разом досягати цілей, які поодиночки були б нереальними. Це яскравий приклад ефективної міждисциплінарної взаємодії».

Ми бачили, як у темряву занурювалися міста-мільйонники

Коли НФДУ оголосив конкурс «Наука для відбудови України у воєнний та повоєнний періоди», команда вже мала досвід і чітке бачення,

тому без вагань подала заявку. «Ми бачили, як під час перших блекаутів у темряву занурювалися міста-мільйонники... Розуміли, що потрібні конкретні рекомендації – як діяти в екстремальних умовах, як мінімізувати збитки й швидко відновити функціонування інфраструктури», – згадує Орест Кочан.

Науковці вирішили протестувати свої методи на невеликих об'єктах – серверних станціях. «Ми зробили розрахунки на основі серверної станції Львівської політехніки, – пояснив керівник проєкту. – Після виконання дослідження запропонували університету рекомендації, як покращити умови роботи серверної кімнати. Раді, що наші пропозиції й технології виявилися корисними». Напрацювання можна масштабувати на регіональному чи державному рівні, наприклад, для сталої роботи електро- чи теплостанцій.

Проєкт має кілька складових: вимірювальну, екологічну, безпекову. За словами співрозмовника, дослідники поєднали теоретичні підходи (моделювання) і практичні (створення вже готових систем і пристроїв).

У рамках вимірювальної складової науковці розробили методи підвищення точності вимірювань. Це дозволило точно й швидко визначати температуру серверів.

На основі математичного моделювання виконавці проєкту розробили комплексну оцінку екологічних систем. «Ми можемо оцінити стан системи, бачити тенденції розвитку, при потребі коригувати», – зазначив науковець. Моніторити стан довкілля в режимі реального часу допомагають онлайн-карти.

Не менш важливий напрям – безпека об'єктів критичної інфраструктури. Науковці розробили методи оцінювання ризиків щодо відбудови і сталого функціонування об'єктів критичної інфраструктури, а також модель управління ризиками. «Це дало змогу вивчити критичні умови і підготувати рекомендації, як уникнути екстремальних ситуацій або максимально зменшити їхню ймовірність», – наголошує керівник проєкту.

Команда працювала в умовах дефіциту електроенергії та блекаутів, з автономними джерелами живлення. Від безперебійної роботи серверної залежало функціонування всього університету. Щоб робота серверної була стабільною, вчені розробили методи підвищення енергоефективності. «Мусимо використовувати енергію максимально ефективно, – додав співрозмовник. – За допомогою цих методів можна зменшити споживання електроенергії і, зокрема, менше платити».

За результатами досліджень спроектовано систему моніторингу температури серверної кімнати університету, виготовлено її макет і проведено експериментальні випробування. Ця система допомагає ефективніше долати проблеми з електропостачанням.

Точність сенсорів підвищили завдяки «розумовій енергії»

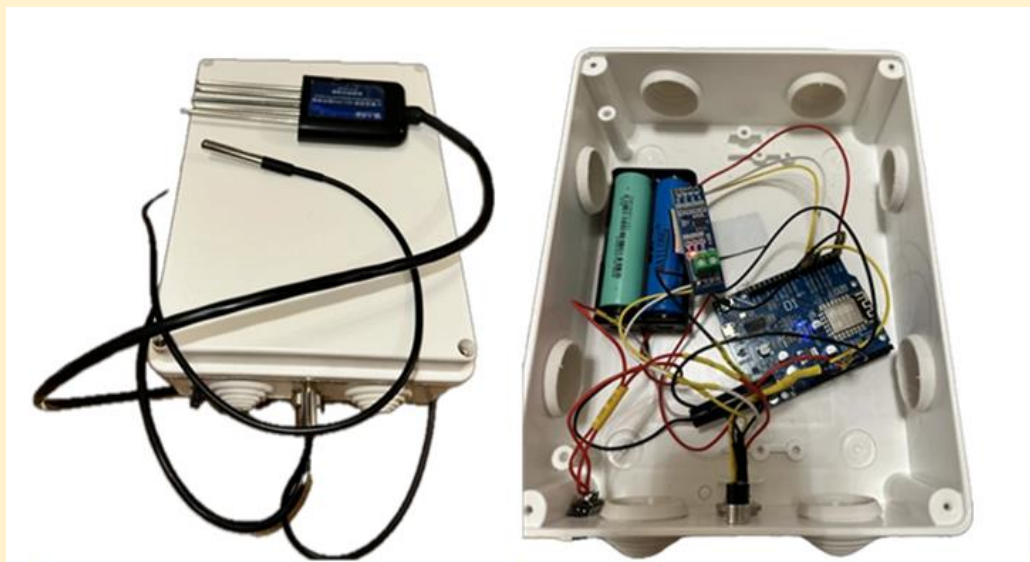
Також вчені створили кіберфізичну систему, що моніторить і прогнозує стан ґрунту, та онлайн карту. Система вимірює вологість, кислотність,

температуру ґрунту та вміст важких металів, який може зростати після ракетних атак.

Запитуємо: як працює система і де її встановили?

Науковець пояснив, що система складається з сенсорів, які вимірюють стан ґрунту, води й повітря; вузла збору даних та програмного забезпечення. «Ми встановили сенсори неподалік об'єкта, який не раз ставав мішенню для ворога», – розповідає Орест Кочан.

Система передавання даних про стан ґрунту

Транспортувати і монтувати прилади, встановлювати сенсори, проводити вимірювання та опрацьовувати дані допомогли студенти університету. «За результатами цих вимірювань захищено вісім магістерських робіт та одну дисертацію доктора філософії, – з гордістю зазначив науковець. – Після війни потрібно буде відновлювати ґрунти. Наші випускники вже мають відповідний досвід. Упевнений, що ці фахівці будуть дуже затребувані».

Розробляти кіберфізичну систему допомагала їй аспірантка Тетяна Федішин під керівництвом учасниці проєкту Тетяни Бобели. Результати досліджень стали корисними під час роботи над дисертацією.

«Моя задача — підвищення точності сенсорів. Ми придбали недорогі українські сенсори-термістори й суттєво їх вдосконалили за допомогою методики калібрування. Інакше кажучи, підвищили точність вимірювань не за рахунок дорогого обладнання, а завдяки «розумовій енергії», — жартує пан Орест.

Систему моніторингу вже використовує аграрна компанія. Також науковці розробили проєкт державного стандарту щодо регулювання роботи об'єктів критичної інфраструктури, який нині доопрацьовується.

Запитуємо також: яка команда виконала цей проєкт і що було найскладнішим?

Дослідник розповів, що екологічну частину досліджень виконали молоді кандидатки наук Ельвіра Джумеля і Марія Руда. Систему моніторингу температури серверної кімнати розробляла команда з комунікацій – доктор технічних наук Микола Бешлей і докторка філософії Галина Бешлей. Ризики функціонування об'єктів критичної інфраструктури оцінював доктор технічних наук Юрій Рудик з Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Вимірювальна команда – Орест Кочан, докторка технічних наук Тетяна Бубела і кандидат технічних наук Віктор Куць.

Під час роботи, звісно, було чимало складнощів.

«Після нічних обстрілів складно зосередитися на роботі, – зізнається науковець. – Три з чотирьох локацій, де я працював, потрапляли під обстріли. Але ми вчасно завершили проєкт, а його результати уже використовують на практиці».

([вгору](#))

Додаток 12

18.04.2025

ЗСУ показали, що в асиметричній війні можна не лише стримувати сильнішого ворога, а й перемагати – Сирський

"Мав нагоду виступити онлайн на Міжнародному академічному форумі "Воєнні інновації в сучасних війнах"... Ключовими темами для обговорення стали виклики асиметричних війн, їх вплив на глобальну безпеку та роль інновацій у сучасних військових конфліктах", - зазначив головнокомандувач ЗСУ (ukrinform.ua).

За словами Сирського, форум об'єднав зусилля Збройних Сил України, Міністерства оборони України, представників законодавчої та виконавчої гілок влади, освіти, промисловості, бізнесу й академічної спільноти, а також іноземних військових експертів із країн-партнерів.

"Відбиття Україною широкомасштабного вторгнення РФ довело, що вагому роль у сучасній війні відіграють технології, мережеві структури управління, когнітивні операції та інформаційні впливи. Війна ХХІ століття — це багатовимірне протистояння, що охоплює поле бою, економіку, кіберпростір, суспільство. Ми повинні не просто адаптуватися, а формувати новітні стратегії задля перемоги", - наголосив він.

Сирський додав, що досвід нашої боротьби довів, що в умовах асиметричної війни можна не лише стримувати значно сильнішого ворога, а й перемагати. Також головнокомандувач ЗСУ подякував усім, хто створює технологічну перевагу для української армії.

"Дякую нашим воїнам, які, зокрема й за допомогою технологій, нищать російського окупанта", - підсумував [Сирський](#).

([вгору](#))

09.04.2025

Високотехнологічні сили оборони України – запорука Перемоги, – Микола Потоцький про вдосконалення законодавства щодо ІР прав військовослужбовців

(ІР офіс).

Йдеться про законопроекти:

- “Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо майнових прав інтелектуальної власності на об’єкти, створені у зв’язку із проходженням військової служби” (реєстр. [№13110](#)),
- “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо прав інтелектуальної власності на об’єкти, створені у зв’язку із проходженням військової служби” (реєстр. [№13111](#)).

Вони були зареєстровані у парламенті 17 березня 2025 року. До розробки цих законопроектів долучився, зокрема, й ІР офіс.

У своєму виступі **Микола Потоцький** розповів, як проводили аналіз поточного українського законодавства, дослідили іноземний досвід, насамперед країн-членів НАТО, та врахували євроінтеграційний вектор України.

“ІР офіс підтримує ініціативи інноваційного розвитку Сил оборони, адже перемога можлива тільки для високотехнологічної держави, – зазначив заступник директора ІР офісу. – Тож наше завдання — сприяти розвитку правового поля, створювати стимули для винахідницької діяльності військовослужбовців та ефективної охорони, належних їм прав інтелектуальної власності.

Ми проаналізували українське законодавство в аспекті врегулювання відносин винахідницької діяльності військовослужбовців і виявили певні прогалини. Беручи участь в опрацюванні відповідних ініціатив, зважали на досвід країн-членів НАТО та шлях України до повноправного членства в ЄС. Ми виявили приклади юрисдикцій, в яких державі належать права інтелектуальної власності на винаходи, промислові зразки та торговельні марки. Часто такі права стосуються сфери оборони. В Україні також є подібний досвід, наприклад в аспекті санкційного законодавства.

Тож запропонована модель розподілу майнових прав інтелектуальної власності на об’єкти, створені у зв’язку із проходженням військової служби, має приклади реалізації в юрисдикціях країн-членів ЄС та не суперечить праву ЄС”.

(вгору)

15.04.2025**Шулікін Д.****Освітня, наукова та експертна робота в умовах війни****Експерти підставляють плече [\(Світ\)](#).**

Насамперед було відзначено експертну роботу академії. За словами Василя Кременя, більш тісною і продуктивною стала співпраця з владними структурами, зокрема з Комітетом Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. Тільки експертних висновків на законопроекти академія підготувала торік понад 50. Розпочато реалізацію нової програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України й НАПН України на 2024–2026 роки, яка охоплює широкий спектр актуальних питань модернізації освітньої й наукової сфер. Продовжено реалізацію таких програм з Національною академією наук України й Національною академією медичних наук України, укладено програму з Національною академією правових наук. Академія тісно співпрацювала з іншими державними й громадськими організаціями, зокрема зі Спілкою ректорів ЗВО України.

Заступник голови Комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій **Сергій Колебошин** у своєму виступі підтвердив, що взаємодія НАПН із комітетом інтенсифікувалася: «Ми справді дістаємо фахові висновки на багато законопроектів, і ми використовуємо їх у своїй роботі. Позиція НАПН України завжди незаангажована — це справді позиція наукової, науково-педагогічної спільноти. Вважаю, що ця робота має ще поглибитись». Як запевнив президент НАПН, так і буде.

Навів Василь Кремень і декілька цифр. НАПН України у 2024 році отримала фінансування з державного бюджету в сумі 293,1 млн грн. В установах академії у 2024 році за рахунок бюджетного фінансування виконувалося 109 наукових досліджень, з яких 36 (33 %) — фундаментальні й 73 (67 %) — прикладні. З них 7 річних прикладних досліджень спрямовувалися на розв'язання освітніх проблем, що потребують невідкладного розгляду. Розпочато 51 наукове дослідження, завершено 41.

Усього за результатами наукових досліджень ученими наукових установ та членами академії опубліковано понад 2,6 тисячі праць, зокрема 86 монографій, 29 підручників, 81 навчальна програма і посібник, 60 методичних посібників, рекомендацій тощо. Отримано 42 свідоцтва про реєстрацію об'єктів авторських прав та подано 36 заявок.

Установи академії у 2024 році істотно розширили експериментальну діяльність, яка містила 72 експерименти різних рівнів з участю близько 800 закладів освіти. Під науковим керівництвом учених академії проведено 24 всеукраїнські експерименти.

Здобутки відділень

Василь Кремень навів здобутки усіх відділень академії, науковці яких запропонувати суспільній, зокрема освітній практиці, важливі розробки з високим рівнем їхнього застосування і впливу. Назвемо лише деякі.

Наприклад, Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної освіти та його установи провели комплекс досліджень з метою науково-методичного забезпечення реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності — згідно з відповідним законом та стратегією на період до 2030 року; було розроблено модель проектування освітньо-розвивального середовища закладу загальної середньої освіти в контексті цифровізації суспільства під час воєнного стану та методик її реалізації тощо.

Щодо здобутків Відділення психології та спеціальної педагогіки, президент НАПН зауважив, що науковці розробили концептуальну модель технологій і на її основі — технології забезпечення психічного здоров'я і добробуту освітян, «внутрішніх» і «зовнішніх» вимушених переселенців, а також — технології психофізіологічного забезпечення життєстійкості фахівців соціономічних професій та різних верств населення в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення, а також — концепцію, стратегічний підхід і комплекс соціально-психологічних стратегій формування та відновлення здорового способу життя особистості в умовах війни.

Відділення загальної середньої освіти й цифровізації освітніх систем зробило істотний внесок у формування дидактичної системи реалізації нового змісту базової середньої освіти у предметному циклі сьомого-дев'ятого класу, а саме: укладено низку навчальних програм, упроваджені в освітню практику 20 нових підручників для сьомого класу, підготовлено комплект — 18 нових підручників для восьмого класу. Також було згадано про створення діагностувального інструментарію для комплексного виявлення навчальних втрат у початковій і базовій середній освіті, запропоновано механізм їх мінімізації та шляхи їх подолання.

У Відділенні професійної освіти й освіти дорослих та його установах розроблено принципи організації змішаного навчання у сфері професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, створено методикку відбору та структурування змісту розвитку професійної компетентності педагогічних працівників фахових коледжів в умовах пандемії, воєнного та повоєнного часу. Відділення вищої освіти отримало нові фундаментальні й прикладні результати щодо підвищення конкурентоспроможності вищої освіти. Зокрема, проаналізовано стан, ефективність і конкурентоспроможність мережі державних закладів вищої освіти, обґрунтовано пропозиції з її оптимізації насамперед шляхом укрупнення закладів. Також серед іншого проаналізовано вітчизняний досвід взаємодії вищої освіти та ринку праці в умовах воєнного стану й

післявоєнного відновлення України та запропоновано її модернізований механізм.

Найактуальніші завдання

Які завдання постають перед НАПН у 2025 році? За словами Василя Кременя, у сфері дошкілля — це науково-методичний супровід нового Закону України «Про дошкільну освіту», у створенні якого активну участь взяла академія.

Щодо загальної середньої освіти, то тут у вирішальну стадію входить процес упровадження профільної середньої освіти. «Важливо забезпечити реалізацію державного стандарту профільної середньої освіти й здійснити його програмно-методичний супровід, включно з якісними підручниками, посібниками, програмами, ефективними методами, з використанням цифрових технологій, а також — шляхом оптимізації профільної шкільної мережі», — зауважив Василь Кремень. Він констатував, що останнє — надзвичайно важке і складне завдання.

— Коли за мого керівництва міністерством Україна робила першу спробу перейти на новий зміст і 12-річний термін навчання в середній загальній освіті, то серед багатьох профілів старшої школи передбачали уніфікований профіль, — розповів президент НАПН. — Ми виходили зокрема з того, що не скрізь можна забезпечити створення повноцінних ліцеїв. Вважаю, що такий підхід сьогодні дав би змогу створити ліцеї там, де це доцільно, і разом з тим зберіг би можливість надання повноцінної середньої освіти там, де це зробити поки що неможливо.

На думку Василя Кременя, там, де йдеться про процеси, до яких залучені десятки мільйонів людей, неможливо водночас круто повернути, ба більше — можна дискредитувати гарну справу.

У сфері патріотичного виховання, як зауважив президент НАПН, необхідно забезпечити якісний науково-методичний супровід формування національної та громадянської ідентичності, підготовки молодих людей до захисту України. Саме цьому був присвячений загальнонауковий методичний семінар «Стратегічні орієнтири та інноваційні практики утвердження української національної ідентичності в умовах воєнного стану», про який ви зможете прочитати у наступних номерах «Світу».

— У процесі євроінтеграції освітянська спільнота стоїть на порозі ухвалення нового закону про професійну освіту, яка має узгоджуватись з європейським простором професійної освіти, — зауважив президент НАПН. — Ідеться про інтегровану систему ПТО і фахової передвищої освіти, в рамках якої здійснюється професійна профільна середня освіта. Слід також, поряд з європейським, максимально використовувати північноамериканський досвід створення потужних, багаторівневих і багатопрофільних закладів професійної освіти, здатних до гнучкої взаємодії з роботодавцями.

У вищій освіті перед НАПН стоїть завдання продовжити системні наукові дослідження і методичні рекомендації щодо реалізації Стратегії

розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки з тим, щоб допомогти МОН в ухваленні оптимальних вивірених рішень з реформування ЗВО і взагалі вищої освіти.

«Цифровізація, особливо використання штучного інтелекту як цивілізаційний тренд, має випереджально відбуватися в освіті й науці», — вважає Василь Кремень, тому важливо розширити науково-методичні розробки цієї проблематики, які здійснює Інститут цифровізації освіти НАПН.

Щодо психологічного супроводу освітніх і суспільних процесів розвитку особистості, то, як зауважив Василь Кремень, НАПН має приділити особливу увагу вивченню соціально-психологічного стану суспільства, людини, психічного здоров'я і безпеки населення, зокрема в кризових ситуаціях, наданню методичних рекомендацій закладам освіти, психологічної допомоги постраждалим у війні.

Взаємодія з національними академіями

Віцепрезидент Національної академії наук України академік НАНУ **Сергій Пирожков** розповів, що серед завдань програми спільної діяльності двох академій на 2023–2025 роки, яка успішно виконується, — взаємодія дослідницьких інфраструктур, проведення комплексних міждисциплінарних досліджень у рамках проєкту «Відновлення України», спільна участь у науково-експертній діяльності, підготовці законотворчих ініціатив у сфері науки й освіти, підготовка наукових і навчальних видань, проведення тематичних наукових і виставкових заходів з питання розвитку освіти й науки.

Перший віцепрезидент Національної академії мистецтв України **Валерій Бігасв** відзначив, що НАПН формує професійний, інтелектуальний потенціал, а НАМ України сприяє духовному, культурному, креативному розвитку людини. «До нас надходить багато запитів щодо реалізації програм дистанційного навчання у сфері культури, — розповів він. — Питання арттерапії також наше спільне». У цих та інших питаннях НАМ України очікує на допомогу від колег із НАПН. Тож недарма обидві академії домовились укласти програму про співпрацю.

Віцепрезидент Національної академії правових наук почесний академік НАПН України **Олександр Скрипнюк** наголосив, що завдання двох академій — консолідувати свої зусилля і забезпечити розвиток правової освіти і правової науки, адже без цього неможливо здійснити фундаментальні зрушення у справі побудови демократичної правової соціальної держави.

Нові реалії — нова освіта

Підсумовуючи, Василь Кремень висловив переконання, що, окрім розв'язування конкретних питань, треба думати й над глобальнішими речами: «Дійсність, умови життя і роботи людини змінюються, з'являються нові реалії, триває інноваційний прогрес, посилюється глобалізація». Усе це

диктує серйозні зміни в освіті й, на думку президента НАПН, вимагає по суті нової освіти, а отже — ставить нові завдання перед академією.

Василь Кремень вважає, що суспільство ще повністю не осмислило місце і роль цієї російсько-української війни. Попри всі труднощі й проблеми це героїчна сторінка в історії України. Президент НАПН переконаний, що освітяни повинні відіграти ключову роль у тому, щоб створити ореол героїзму, подвигу — як окремих людей, так і української нації в цілому.

Підготував Дмитро ШУЛКІН.

([вгору](#))

Додаток 15

25.04.2025

Оголошено початок державної атестації наукових установ і ЗВО за напрямками «Біомедичний» та «Гуманітарно-мистецький»

Атестація здійснюватиметься відповідно до **Методики оцінювання ефективності наукової (науково-технічної) діяльності** наукових установ і закладів вищої освіти щодо провадження ними такої діяльності за окремими науковими напрямками під час проведення державної атестації, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 21 жовтня 2024 року № 1485, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 20 листопада 2024 року за №№ 1743/43088, 1744/43089 (далі — [Методика](#)). Методика є єдиною для наукових установ і закладів вищої освіти ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Кінцевий термін подання документів за науковими напрямками «Біомедичний» та «Гуманітарно-мистецький» у профільний модуль «Державна атестація» Національної електронної науково-інформаційної системи URIS — **26 травня 2025 року о 13:00** (за київським часом).

Щодо наукового напрямку «Безпековий» — дату подання матеріалів буде визначено та повідомлено додатково в межах загального графіка [згідно з наказом МОН](#) від 28 листопада 2024 року № 1675 (із змінами).

Інструкції, форми та іншу інформацію щодо державної атестації оприлюднено в системі URIS за відповідним [посиланням](#).

Довідкова інформація за телефонами:

- +380 44 287 82 04
- +380 44 287 82 34
- +380 44 287 82 69
- +380 44 287 89 30

([вгору](#))

29.04.2025

Штучний інтелект у закладах вищої освіти: рекомендації для викладачів, студентів і працівників ЗВО

«Сучасна освіта неможлива без штучного інтелекту. Заклади вищої освіти повинні адаптовуватися до сучасних освітніх трендів і впроваджувати найкращі світові практики у сфері ШІ, щоб зберігати конкурентоспроможність, робити нові наукові прориви та готувати сильних спеціалістів», — зазначив Олександр Борняков, заступник міністра цифрової трансформації з питань розвитку ІТ ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Рекомендації підкажуть, як складати якісні запити, розробляти завдання й обирати корисні ШІ-інструменти. **Наприклад:**

- **для викладачів** — генерування й перевірка тестів, створення презентацій, аналіз навчальних досягнень студентів тощо;
- **для студентів** — пошук інформації для наукових робіт, підготовка до іспитів, генерація ідей для презентацій та есе, отримання зворотного зв'язку на наукові роботи, вивчення мов;
- **для керівників закладів вищої освіти** — оптимізація адміністративних процесів, як-от: заповнення документації, відповіді на запитання студентів тощо.

У документі також розвінчують поширені міфи про ШІ — зокрема про те, що він загрожує академічній доброчесності, витісняє викладачів чи є надто дорогим у впровадженні.

«За умови відповідального використання штучний інтелект покликаний не замінювати викладача, а розвантажувати та полегшувати його роботу. Передавши рутинні завдання ШІ, педагог може зосередитися на тому, що не підлягає автоматизації: живій взаємодії зі студентами, командній роботі та розвитку м'яких навичок», — зазначає Дмитро Завгородній, заступник міністра освіти і науки з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації.

Окрему увагу в рекомендаціях надано безпековому складнику інтеграції ШІ-інструментів — принципам контролю з боку людини, конфіденційності, управлінню даними, прозорості та недискримінації.

Заклади вищої освіти можуть ознайомитися з прикладами впровадження політик щодо використання ШІ, які базуються на найкращих практиках іноземних освітніх закладів. У документі розглядають різні сценарії інтеграції ШІ в навчальний процес — від певних обмежень до заохочування використання ШІ залежно від типу завдання та на розсуд викладача.

Ознайомитися з рекомендаціями можна [за посиланням](#).

Надати зворотний зв'язок щодо ефективності та практичної користі запропонованих рекомендацій можна, заповнивши відповідну [форму](#).

Документ розроблено Мінцифрою, МОН та робочою групою експертів за сприяння проєкту «Цифровізація для зростання, доброчесності та прозорості» (UK DIGIT), що виконується Фондом «Євразія» та фінансується UK Dev. Рекомендації враховують поради освітян, експертів з ІТ та закладів вищої освіти.

[\(вгору\)](#)

Додаток 17

24.04.2025

КНУ – перший серед українських університетів у рейтингу URAP 2024-2025

URAP (University Ranking by Academic Performance) – міжнародна система рейтингування, яка зосереджена на об'єктивному оцінюванні академічної діяльності університетів. Рейтинг не включає репутаційні опитування, а ґрунтується винятково на відкритих і перевірених джерелах, таких як Web of Science. URAP охоплює приблизно 3 000 закладів вищої освіти з усього світу, з яких тільки 2 500 потрапляють у фінальний рейтинг. Це становить близько 12% усіх університетів планети, що робить URAP одним із найвичерпніших і найнадійніших академічних рейтингів у світі ([КНУ імені Тараса Шевченка](#)).

Серед критеріїв URAP:

- кількість наукових публікацій (Article);
- цитованість без самоцитувань;
- якість журналів (за Journal Impact Factor);
- обсяг міжнародної наукової співпраці;
- загальна результативність у межах дисциплін (із врахуванням корекцій на специфіку галузей).

З 2017 року URAP впровадив фільтр якості публікацій, враховуючи лише ті статті, що опубліковані в журналах першого, другого або третього квартилю за JIF. Це сприяє зменшенню впливу масових або малозначущих публікацій та акцентує увагу на якісних дослідженнях.

За результатами рейтингу **КНУ імені Тараса Шевченка показав найкращий результат серед усіх українських ЗВО**. До цього річного рейтингування також увійшли:

- **Сумський державний університет** – 2176 місце;
- **Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна** – 2593 місце;
- **Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»** – 2695 місце;
- **Львівський національний університет імені Івана Франка** – 2817 місце.

«Це досягнення – не лише знак довіри до університету, а й заклик до постійного зростання. Ми й надалі інвестуватимемо в науку,

підтримуватимемо молодих дослідників і розвиватимемо міжнародну співпрацю. Це – наш вклад у сильну Україну», – підкреслює ректор Володимир Бугров

URAP не прагне створити список «найкращих» чи «найгірших» університетів. Його мета – дати вишам чітке уявлення про їхні сильні сторони та зони для зростання, стимулювати конкуренцію якості, а не форм.

Досягнення КНУ в URAP – це визнання не лише минулого, а й аванс довіри до майбутнього. Майбутнього, яке ми творимо знанням, свободою та відповідальністю.

([вгору](#))

Додаток 18

03.04.2025

ЕФЕКТИВНІСТЬ УЧАСТІ ЗВО У КОНКУРСАХ НАУКОВИХ ПРОЄКТІВ

Для цього було задіяно дані інформаційної системи ЄС CORDIS (Community Research and Development Information Service), платформи EACEA Projects Results, Міністерства освіти і науки України та Національного фонду досліджень України. Оцінювання проводилося за раніше складеною та апробованою методикою, у якій здійснене незначне коригування у бік значення участі у проєктах програми «Горизонт Європа». Отримані результати засвідчують наступне. Київський національний університет імені Тараса Шевченка здобув перемогу у відборі 49 проєктів і відповідно став лідером у всіх шести номінаціях, посівши перше місце у національному рейтингу. Національний університет «Львівська політехніка» має 27 вдалих проєктів у всіх шести номінаціях, відповідно посів другу сходинку рейтингу. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», торішній лідер, наразі займає третє місце з виграшними проєктами у п'яти номінаціях. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна – на четвертому місці, Національний університет біоресурсів і природокористування України – п'яте ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Детальніше: <https://ukrintei.ua/y/HqFXD>, <https://euroosvita.net>

([вгору](#))

Додаток 19

08.04.2025

Підписано закон про підтримку наукової роботи в закладах вищої освіти

([Міністерство освіти і науки України](#)).

Документ передбачає такі ключові зміни:

- **Зменшення навчального навантаження** науково-педагогічних працівників — з 600 до 460–480 годин на ставку за навчальний рік.

- **Підвищення значущості наукової роботи:** науковий складник має становити щонайменше 30%.

- **Запровадження нової категорії — педагогічних працівників,** якими можуть стати фахівці-практики, залучені до викладання без обов’язку провадити наукову діяльність.

- **Надання автономії ЗВО** у встановленні норм і обсягів наукової роботи відповідно до стратегічних пріоритетів закладу чи окремих наукових напрямів.

Норми закону набудуть чинності з 2025/2026 навчального року. Заклади вищої освіти мають урахувати нові положення під час планування навчального навантаження та організації освітнього процесу.

Відповіді на найпоширеніші запитання:

1. Чи не втрачають престиж НПП?

- Ні. Закон підсилює роль НПП як науковців. Запровадження нової категорії — педагогічних працівників — не зменшує престиж НПП, а лише розширює можливості ЗВО, надаючи вибір між фокусом на науці чи практиці.

2. Чи втраять НПП роботу, якщо не наберуть 30% наукової діяльності?

- Ні. Закон не передбачає примусового звільнення. Викладачів можуть перевести до категорії педагогічних працівників у разі недостатнього обсягу наукової діяльності. Остаточне рішення ухвалює ЗВО.

3. Хто і як визначатиме наукову діяльність?

- ЗВО матимуть автономію визначати, що вважати науковою діяльністю. Зазвичай це фіксується в індивідуальних планах викладачів.

4. Коли це запрацює?

- Зміни набирають чинності з 2025/2026 навчального року. Університети мають врахувати їх під час формування навантаження і структури освітнього процесу.

5. Чи вплине це на кількість ставок або фінансування?

- Ні. Закон не потребує додаткового фінансування з бюджету й не передбачає скорочення ставок. Навпаки — він створює нові можливості для збереження зайнятості викладачів.

6. Який статус матиме педагогічний працівник?

- Це досвідчені фахівці-практики, які викладатимуть до 30% дисциплін за програмою. Їхня роль — підсилити практичну орієнтацію освіти. Вони не зобов’язані провадити наукову діяльність.

7. Хто вирішує, кому бути НПП, а кому — непрацівником?

- ЗВО самостійно визначають ролі викладачів відповідно до потреб та стратегій.

8. Як це вплине на кадрову політику та звітність?

- Передбачено більшу гнучкість. ЗВО зможуть оптимізувати навантаження, не скорочуючи ставки. Щодо звітності, то кожен заклад може визначати власні механізми обліку наукової та навчальної діяльності.

9. Чи вплине це на акредитацію або держзамовлення?

- Зміни спрямовано на підвищення якості освіти, що є ключовим критерієм акредитації. Залучення як науковців, так і практиків може підвищити конкурентоспроможність програм. Прямого впливу на обсяги держзамовлення закон не має.

10. Яка мета реформи?

- Виконання Угоди про асоціацію з ЄС (ст. 431).
- Гармонізація з Болонським процесом.
- Поліпшення якості освіти та наукової результативності.
- Зміцнення автономії ЗВО.
- Залучення практиків для посилення прикладного складника освіти.
([вгору](#))

Додаток 20

29.04.2025

Уряд оновив склад наукової ради Національного фонду досліджень України

Наукова рада — це колегіальний орган управління Фонду, який забезпечує науково-експертний та методичний супровід його діяльності. До складу ради входять 32 провідні вчені, які працюють на громадських засадах. Новий склад сформовано на основі конкурсного добору, проведеного Ідентифікаційним комітетом у 2024 році ([Урядовий портал](#)).

Що змінено:

- Завершено повноваження 16 нових членів, строк повноважень яких завершився 17 березня 2025 року;
- Обрано 16 членів ради строком на 4 роки;
- Ще двоє членів достроково припинили участь у роботі ради (один — через смерть, інший — за власним бажанням);
- Для заміщення вакантних місць призначено ще двох учених.

Список членів було схвалено Національною радою України з питань розвитку науки і технологій на засіданні 19 березня 2025 року.

Оновлення складу наукової ради Фонду — це головна умова для його ефективного функціонування. Саме цей орган ухвалює рішення щодо фінансування наукових проектів на конкурсній основі, а отже, забезпечує підтримку вчених, університетів та наукових установ.

([вгору](#))

18.04.2025

УВАГА! Національний фонд досліджень України оголошує новий конкурс проєктів з виконання наукових досліджень «Передова наука в Україні 2026-2028»

Метою конкурсу є відбір проєктів для надання колективних грантів на виконання передових фундаментальних досліджень, які передбачають постановку і розв'язання актуальних наукових проблем колективами провідних і молодих вчених у відповідь на сучасні виклики та запити українського суспільства, задля забезпечення конкурентоспроможності України у світі, сприяння розвитку національного дослідницького потенціалу та інтеграцію до світового дослідницького простору ([Національний фонд досліджень України](#)).

Тематика проєктів має відповідати пріоритетним напрямам розвитку науки і техніки (у відповідності до п. 2 статті 3 Закону України “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки” <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14#Text>) та принаймні одному з тематичних напрямів, окресленому для фундаментальних наукових досліджень з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави (відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2024 р. № 476 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/476-2024-%D0%BF#Text>)

Виконання проєктів передбачається у 2026-2028 рр.

Термін подання заявок: з **25 квітня 2025, 00:01** по **28 травня 2025, 23:59** (за київським часом).

Умови конкурсу розміщено за посиланням: «[Передова наука в Україні 2026-2028](#)»

Бажаємо успішної подачі заявок та перемоги!

*Вимоги до учасників конкурсу (наукового керівника та авторів проєкту) сформульовано відповідно до Угоди про реформування оцінювання в галузі науки

https://coara.eu/app/uploads/2022/09/2022_07_19_rra_agreement_final.pdf

Електронна пошта для довідок: excellent.2026@nrfu.org.ua ([вгору](#))

18.04.2025

ОГОЛОШЕННЯ про вибори Національним фондом досліджень України Комісії конкурсу для проведення конкурсного відбору проєктів з виконання фундаментальних наукових досліджень

(Національний фонд досліджень України).

Члени кожної Комісії конкурсу обираються з числа визнаних вчених з урахуванням таких основних критеріїв:

- наявність наукового ступеня;
- широка цитованість наукових публікацій у відповідній галузі науки;
- висока кваліфікація та досвід;
- досвід проведення наукової і науково-технічної експертизи;
- бездоганна професійна репутація та академічна доброчесність (зокрема, якщо хоча б два члени наукової ради секції Фонду мають заперечення проти певної кандидатури з огляду на обґрунтовані сумніви щодо її репутації та/або академічної доброчесності, така кандидатура не допускається до розгляду).

Наукова рада секції Фонду може застосовувати додаткові критерії відбору до членів Комісії конкурсу з метою обрання найбільш кваліфікованих та досвідчених кандидатур.

Для обрання до складу Комісії конкурсу відповідна кандидатура повинна набрати більше половини голосів складу наукової ради секції Фонду.

Членами Комісії конкурсу **не можуть** бути:

- працівники дирекції Фонду, члени наукової ради Фонду, Наукового комітету Національної ради з питань розвитку науки і технологій та члени їхніх сімей;
- керівники або заступники керівника наукових установ, організацій і закладів вищої освіти, а також особи, що займають інші штатні адміністративні посади вище рівня керівника структурного підрозділу (відділу, лабораторії, кафедри) наукової установи чи закладу вищої освіти;
- учасники конкурсного відбору.

Всі члени Комісії конкурсу письмово підтверджують ознайомлення з вимогами Порядку розгляду та експертизи проєктів із виконання наукових досліджень і розробок, що подаються Національному фонду досліджень України для участі в конкурсних відборах, вимогами Положення про дотримання наукових етичних принципів та запобігання конфлікту інтересів під час проведення експертизи та конкурсного відбору проєктів, що фінансуються за рахунок грантової підтримки Національного фонду досліджень України, а також підписують зобов'язання про нерозголошення конфіденційної інформації (в тому числі – конфіденційної конкурсної інформації).

Оплата праці членів Комісії конкурсу здійснюється з урахуванням Порядку формування та використання коштів Національного фонду досліджень України та Норм оплати праці експертів, які залучаються для проведення державної наукової та науково-технічної експертиз, що проводяться за рахунок коштів державного бюджету.

Для участі у виборах членів Комісії конкурсу претенденти на електронну адресу Фонду подають анкети з врахуванням зазначених в оголошенні основних критеріїв, підписані особисто.

Анкети (за особистим підписом), подаються претендентами з **21 квітня 2025 року по 05 травня 2025 року** у форматі PDF-файлу ([зразок](#)).

Електронна пошта подачі анкет для участі у виборах Комісії конкурсу – nrfu@nrfu.org.ua

Веб-сайт: <https://nrfu.org.ua/>
([вгору](#))

Додаток 23

28.04.2025

Атестаційна колегія МОН провела чергове засідання: ключові рішення

([Міністерство освіти і науки України](#)).

Ключові рішення Атестаційної колегії:

- ***Підтримка академічного розвитку***
Затверджено рішення про присудження **213 наукових ступенів і присвоєння 513 вчених звань**
- ***Реагування на академічний плагіат***
На підставі висновків Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти **чотирьох осіб позбавлено наукових ступенів** через встановлений (у визначеному законодавством порядку) академічний плагіат.
- ***Моніторинг відповідності статусу наукових видань***
Нещодавно МОН розпочало системний моніторинг статусу фахових видань категорії Б. Упродовж майже двох місяців здійснено базову перевірку видань, раніше внесених до Переліку наукових фахових видань України категорії Б на відповідність чинному Порядку й обов'язковим вимогам, зокрема на відповідність заявленій періодичності, а також формалізованій наявності рецензування.

На основі аналізу офіційних вебресурсів, платформи «Наукова періодика України» в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, звернень засновників було виявлено, що 18 видань не опублікували жодного випуску за останні два і більше років. Деякі видання випустили останні номери 4–5 років тому. Ще одне видання порушило вимоги до належного рецензування матеріалів. Ці видання **вилучено з Переліку наукових фахових видань України** та позбавлено відповідного статусу.

Ще низка видань отримає відповідні попередження й час на виправлення виявлених недоліків.

- ***Контроль за присвоєнням вчених звань***

Скасовано рішення вченої ради одного із закладів вищої освіти про присвоєння вченого звання доцента у зв'язку з невідповідністю освітньої діяльності заявленій спеціальності здобувача.

- **Оновлення системи спеціалізованих рад**

Утворено **53 нові докторські ради**, а також внесено часткові зміни до складу чинних. Водночас **припинено повноваження 9 постійних спеціалізованих учених рад**, зокрема і ради Д 26.613.02 Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика.

«Важливо, що з огляду на дискусію, яка природно повинна бути у складних питаннях, у підсумку всі рішення Атестаційної колегії Міністерства ухвалено одноголосно. Це означає розуміння і консенсус. Принципова позиція МОН — не лише реагувати на порушення, а й випереджати їх. Ми продовжимо роботу і повинні забезпечити якісніший стандарт у сфері наукової атестації, а отже, і якості досліджень», — наголосив **Денис Курбатов**.

З рішеннями Атестаційної колегії можна ознайомитися за посиланнями:

- [наказ № 621](#) від 24.04.2025
- [наказ № 641](#) від 28.04.2025

Читайте також: [Присвоєння вчених звань: які функції виконує МОН \(вгору\)](#)

Додаток 24

18.04.2025

МОН пропонує до громадського обговорення проєкт програми ЄВВ з методології наукових досліджень для вступу на навчання для здобуття освітнього ступеня доктора філософії

Міністерство освіти і науки пропонує до громадського обговорення [проєкт програми](#) єдиного вступного випробування з методології наукових досліджень для вступу на навчання для здобуття освітнього ступеня доктора філософії ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Соціальні групи населення та заінтересовані сторони, на які поширюватиметься дія: вступники, здобувачі вищої освіти, заклади вищої освіти (наукові установи).

Можливі наслідки реалізації проєкту акта для різних соціальних груп населення та заінтересованих сторін: задоволення права вступників на ознайомлення із програмою єдиного вступного випробування з методології наукових досліджень.

Зауваження та пропозиції до зазначеного проєкту приймаються до **01.05.2025 року** на електронну пошту: svitlana.didusenko@mon.gov.ua.

Контактна особа для надання консультацій: Світлана Дідусенко, тел. (044) 481-32-18,

Результати обговорення будуть розміщені на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України не пізніше ніж через два тижні після прийняття рішень за результатами обговорення.

([вгору](#))

Додаток 25

04.04.2025

04 КВІТНЯ 2025 РОКУ ВІДБУЛОСЬ ЗАСІДАННЯ КОНКУРСНОЇ КОМІСІЇ З ПРИСУДЖЕННЯ ПРЕМІЇ ВЕРХОВОЇ РАДИ УКРАЇНИ МОЛОДИМ УЧЕНИМ ЗА 2024 КОНКУРСНИЙ РІК

Згідно з Постановою Верховної Ради України від 5 лютого 2019 року № 2675-VIII «Про Премію Верховної Ради України молодим ученим» щорічно призначаються 50 Премій, розмір кожної з них становить шістдесят прожиткових мінімумів для працездатних осіб ([Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій](#)).

Загалом на конкурс за 2024 рік було прийнято та допущено до подальшого конкурсного відбору 59 робіт, отже конкурс становив 1,2 роботи на одну Премію.

Відповідно до Положення про Премію Верховної Ради України молодим ученим об'єднана Конкурсна комісія з присудження Премії Верховної Ради України молодим ученим та іменних стипендій Верховної Ради України молодим ученим-докторам наук розглянула рейтинговий список переможців та прийняла рішення рекомендувати Комітету підтримати подання щодо присудження Премії 49-ти роботам – переможцям конкурсного відбору на присудження Премії.

Враховуючи подання від об'єднаної Конкурсної комісії, Комітет рекомендуватиме внести на розгляд Верховної Ради України подання на присудження 49 Премій Верховної Ради України молодим ученим за 2024 конкурсний рік з відповідним проектом Постанови Верховної Ради України.

Комітет висловлює вдячність всім експертам та членам Конкурсної комісії за підтримку у проведенні конкурсу!

Читати [тут](#).

([вгору](#))

Додаток 26

08.04.2025

Комітет ВРУ схвалив законопроект щодо дослідницької інфраструктури та підтримки молодих учених і рекомендував Верховній Раді України ухвалити його в другому читанні

7 квітня 2025 року Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій підтримав на своєму засіданні проект Закону України

«Про внесення змін до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” щодо питань дослідницької інфраструктури та підтримки молодих вчених» (реєстр. № 10218) та рекомендував Верховній Раді України ухвалити його в другому читанні та в цілому ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Законопроект розроблено Міністерством освіти і науки України у співпраці з робочими групами Національної ради України з питань розвитку науки і технологій. Його мета — удосконалити чинне законодавство щодо забезпечення діяльності суб’єктів дослідницької інфраструктури та розвитку наукової діяльності молодих учених, а також наблизити законодавство України до законодавства Європейського Союзу.

Серед ключових змін, передбачених законопроектом:

- **запровадження термінів:** «дослідницька інфраструктура», «відкрита наука», «відкритий доступ», «оптимізовані дослідницькі дані (FAIR-дані)», «Національна електронна науково-інформаційна система», «постдокторант», «принципи FAIR»;
- уперше використання поняття «науковий керівник наукового (науково-технічного) проєкту» та визначення його повноважень;
- започаткування конкурсних програм для відбору постдокторантів для проведення наукових досліджень;
- **створення Реєстру дослідницької інфраструктури** та умов його формування та функціонування;
- **визначення особливостей організації діяльності** локальних, розподілених, віртуальних (цифрових) дослідницьких інфраструктур;
- **можливість створення національних консорціумів дослідницької інфраструктури** як особливого виду об’єднання розподіленої інфраструктури;
- **розширення прав учених** щодо доступу до інфраструктури й відкритих наукових даних, а також відповідальності за повноту і достовірність опублікованих результатів наукових досліджень;
- **уточнення ролі та повноважень Рад молодих учених**, розширення можливостей грантової підтримки Національним фондом досліджень України програм навчання в аспірантурі, ад’юнктурі, докторантурі, інтернатурі та резидентурі;
- **оновлення порядку формування державного замовлення** на найважливіші науково-технічні (експериментальні) розробки та науково-технічну продукцію;
- **розширення цілей та напрямів державної політики** у сфері наукової і науково-технічної діяльності через забезпечення впровадження принципів відкритої науки.

За словами заступника міністра освіти і науки України Дениса Курбатова, реалізація законопроекту дасть змогу налагодити ефективну взаємодію між науковими установами, закладами вищої освіти та іншими суб’єктами наукової і науково-технічної діяльності, забезпечить надання

відкритого доступу до об'єктів дослідницької інфраструктури та результатів наукових досліджень, а також надасть додаткову підтримку наукової діяльності молодих учених.

Під час доопрацювання законопроекту враховано позиції основних стейкхолдерів, зокрема провідних наукових установ, університетів, академій, Рад молодих учених, а також рекомендації Європейської комісії, надані в межах переговорного процесу щодо розділу 25 «Наука та дослідження».

([вгору](#))

Додаток 27

20.04.2025

Мамченко Н.

Депутати пропонують встановити, що включення об'єктів Національної академії наук до переліку на приватизацію, може здійснюватися лише за згодою Президії НАН

Група народних депутатів на чолі з **Олександром Бакумовим** зареєструвала у Верховній Раді законопроект 13121-1, яким пропонується внести зміни до Закон «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузових академій наук та статусу їх майнового комплексу» ([Судово-юридична газета](#)).

Зокрема, пропонується встановити, що передача об'єктів майнового комплексу Національної академії наук України до сфери управління інших суб'єктів управління об'єктами державної власності або у комунальну власність, а також включення об'єктів майнового комплексу Національної академії наук України до переліку об'єктів, що підлягають приватизації, може здійснюватися лише за згодою Президії Національної академії наук України.

Передача об'єктів майнового комплексу національних галузових академій наук до сфери управління інших суб'єктів управління об'єктами державної власності або у комунальну власність, а також включення об'єктів майнового комплексу національних галузових академій наук до переліку об'єктів, що підлягають приватизації, може здійснюватися лише за згодою президії відповідної національної галузевої академії наук.

Як вказують автори, необхідність прогнозування діяльності НАН України, національних галузових академій наук та їх установ обумовлює необхідність прийняття цього законопроекту, оскільки неконтрольована передача об'єктів майнового комплексу НАН України та національних галузових академій наук до сфери управління центральних органів виконавчої влади, інших органів чи установ або у комунальну власність може призвести до нівелювання напрацьованих національними академіями наукових результатів та міжнародних наукових зв'язків, унеможливити

ефективне проведення наукових досліджень, суперечитиме тенденціям розвитку науки щодо самоврядності й академічної свободи, спеціалізації наукових досліджень.

«Фактично це може призвести до руйнації наукової інфраструктури, цілих наукових галузей та напрямів, які сьогодні визначають напрямки соціально-економічного розвитку. У зв'язку з вказаною проблематикою та виходячи із самоврядного статусу НАН України та національних галузевих академій наук, розроблено цей законопроект», вказують ініціатори проекту.

Нагадаємо, що основний законопроект 13121, який зареєстрували народні депутати **Іван Калаур** та **Володимир Ватрас**, передбачає, що передача об'єктів майнового комплексу Національної академії наук України до сфери управління інших суб'єктів управління об'єктами державної власності або у комунальну власність, а також включення об'єктів майнового комплексу Національної академії наук України до переліку об'єктів, що підлягають приватизації, може здійснюватися лише за згодою Президії Національної академії наук України.

([вгору](#))

Додаток 28

21.04.2025

Комітет Верховної Ради рекомендував Кабміну не вилучати землі у наукових установ НААН

Учасники засідання звернули увагу на численні звернення від наукових центрів, інститутів і підприємств НААН, які повідомили про ризики, пов'язані з проектом розпорядження Кабінету Міністрів України щодо вилучення земель сільськогосподарського призначення з постійного користування. Йдеться про площу 135,2 тис. га, яку планувалося передати іншому державному підприємству — без зміни цільового призначення ([Національна академія аграрних наук України](#)).

Своїм рішенням від 2 квітня 2025 року (протокол № 4) Президія НААН висловила категоричне заперечення щодо такого вилучення, наголосивши на ризиках для аграрної науки.

Під час засідання Комітету зазначалося, що **аграрна наука неможлива без землі**, оскільки для якісних наукових досліджень необхідні експериментальні поля, господарства і доступ до різних ґрунтово-кліматичних зон. У разі втрати цих ресурсів під загрозою опинилися б **провідні наукові установи, зокрема:**

- Інститут садівництва
- Інститут механіки та автоматики агропромислового виробництва
- Державна установа «Інститут зернових культур північного сходу»
- Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла
- Інститут сільського господарства Західного Полісся
- Інститут овочівництва і баштанництва

- Інститут кормів та сільського господарства Поділля
- Інститут аграрних ресурсів та регіонального розвитку
- Інститут сільського господарства Карпатського регіону
- Інститут картоплярства
- Національний науковий центр «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського»
- Національний науковий центр «Інститут землеробства НААН»

У документі також наголошується, що **зменшення землекористування аграрних наукових установ призведе до згортання діяльності, скорочення робочих місць, ослаблення селекційних програм і зростання імпортозалежності українського агропромислового виробництва. Це створює ризики для продовольчої та економічної безпеки України в умовах війни.**

Комітет рекомендував:

- **Не вилучати землі, що перебувають у постійному користуванні державних підприємств НААН, особливо тих, що займаються племінною справою та виконують державні завдання в галузі тваринництва.**
- **Визначити оптимальний обсяг землекористування, який дозволить науковим установам НААН ефективно реалізовувати державні програми в галузях селекції, насінництва, мікробіології, садівництва, виноградарства тощо.**
- **Фонду держмайна України — переглянути проєкт розпорядження, яким передбачається вилучення зазначених земель.**
- **ТОВ «ДЕРЖЗЕМБАНК» — затвердити фінансовий план на 2025 рік та регулярно звітувати про ефективність управління землями, що перебувають у його оренді.**

Із повним текстом рішення Комітету Верховної Ради можна [ознайомитися за посиланням](#).

Читайте також:

[Народний депутат розкритикував наміри Фонду держмайна передати землі агронауки в оренду](#)

[Звернення Президії НААН до Голови Верховної Ради України Руслана Стефанчука, Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала та членів Уряду НААН закликає уряд і ФДМ конструктивно обговорити питання земель, які підпорядковані академії \(ВІДЕО\)](#)

([вгору](#))

Додаток 29

03.04.2025

Внесено зміни до правил присвоєння ISSN: Україна ініціювала захист наукових видань від неправомірного використання на окупованих територіях

Причиною перегляду правил стали виявлені факти порушення: журнали, що діють на тимчасово окупованих територіях, безпідставно використовували ISSN українських наукових видань або оформлювали нові ISSN як нібито правонаступники таких видань. Це створювало загрозу академічній доброчесності та поширенню дезінформації ([Міністерство освіти і науки України](#)).

За результатами перемовин Міжнародний центр ISSN:

- підтримав ідею застосування кодів країни відповідно до ISO (зокрема UA для України),
- зобов'язався вносити правдиву історичну інформацію про походження видань з окупованих територій.

Що змінюється для українських ЗВО та наукових установ

Тепер українські заклади вищої освіти та наукові установи, чиї видання були незаконно привласнені, можуть самостійно ініціювати звернення до Міжнародного або Національного офісу ISSN із проханням анулювати або скоригувати відповідні ISSN-записи. Без такого офіційного звернення ISSN-офіс не матиме підстав здійснювати будь-які дії.

Додатково Міністерство освіти і науки України надішле листи до ЗВО та наукових установ з роз'ясненням, куди саме звертатися і з якою метою.

МОН і надалі координуватиме зусилля для захисту прав українських інституцій у міжнародному науковому середовищі.

Контакт для довідок:

- ✉ oksana.dvyhun@mon.gov.ua
- ☎ +380442878207

Оксана Двигун — державна експертка експертної групи з питань відкритої науки та систем оцінювання ефективності.
([вгору](#))

Додаток 30

09.04.2025

Космічна угода: Україна отримала майже повний доступ до програми ЄС «Copernicus»

«Угода визначає умови та принципи участі України в окремих компонентах Космічної програми Європейського Союзу відповідно до Регламенту (ЄС) 2021/696.... Угода регламентує, що Україна братиме участь у цих програмах на умовах, аналогічних до умов для держав-членів ЄС, з деякими обмеженнями. Зокрема, Україна не матиме доступу до безпекових компонентів програми (наприклад, служби безпеки Copernicus)», - йдеться у наданому роз'ясненні ([ukrinform.ua](#)).

Зокрема, «космічна угода» з ЄС передбачає асоціацію України з такими частинами європейської космічної програми:

- Copernicus – європейська програма спостереження за Землею, що надає супутникові дані для моніторингу навколишнього середовища, кліматичних змін, управління надзвичайними ситуаціями тощо;
- Космічна погода (Space Weather Events, SWE) – моніторинг та аналіз явищ у космічному середовищі, які можуть впливати на [супутники](#), енергосистеми та комунікації;
- Навколоземні об'єкти (Near-Earth Objects, NEO) – відстеження астероїдів та інших об'єктів, що можуть становити загрозу для Землі.

Представники України отримають право бути спостерігачами в комітетах, які приймають рішення щодо цих програм, але без права голосу. Така співпраця сприятиме розвитку космічних технологій в Україні, допоможе українським підприємствам інтегруватися в європейський космічний ринок та сприятиме економічному відновленню країни.

Європейський комісар з питань оборони й космосу Андрюс Кубілюс привітав підписання з Україною угоди про доступ країни до програми ЄС «Copernicus» та назвав цей документ «першим кроком» у приєднанні України до космічних програм Європейського Союзу.

«Радий оголосити, що сьогодні, разом із Всеволодом Ченцовим (представником України при ЄС – ред.), я підписав угоду між ЄС і Україною про участь України у програмі ЄС «Copernicus», у космічній програмі погоди та навколоземних об'єктів. Це критично важливий перший крок для поглиблення нашого співробітництва в рамках Космічної програми ЄС», - написав представник Єврокомісії [на власній сторінці](#) в мережі X.

Як вже повідомлялося, [сьогодні у Брюсселі відбувається 10-е засідання Ради асоціації між Україною та ЄС](#) під головуванням високої представниці ЄС із зовнішніх відносин й політики безпеки Каї Каллас. Українську делегацію на цій зустрічі очолює Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль.

Угоду між Україною та Європейським Союзом про участь України в компонентах програми «Copernicus» та підкомпонентах «Події космічної погоди» і «Об'єкти, що зближуються з Землею», «Обізнаність про космічну обстановку» Космічної програми ЄС підписали єврокомісар з оборони й космосу Андрюс Кубілюс і Представник України при ЄС посол Всеволод Ченцов.

([вгору](#))

Додаток 31

15.04.2025

Україна активізує участь у програмі «Горизонт Європа»: у Києві відбувся круглий стіл за участю МОН, НФДУ, ЄС і наукової спільноти

З вітальним словом до учасників звернувся заступник міністра освіти і науки України **Денис Курбатов**: «Україна вже перевищила показники залученого фінансування і кількості проєктів, у яких беруть участь українські організації в межах програми «Горизонт Європа», порівняно з

показниками участі в попередній рамковій програмі «Горизонт 2020». Також наша країна посідає достатньо високі місця — 6-те за рівнем участі та 7-е за кількістю залученого фінансування ЄС серед 19 асоційованих країн програми «Горизонт Європа». Водночас переконаний, що в Україні є набагато більший потенціал для зростання, і ми вбачаємо вагомую роль мережі НКП у збільшенні показників та ефективності участі у найбільшій науковій грантовій програмі ЄС» ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Також до учасників звернулися виконавча директорка НФДУ **Ольга Полоцька** та науковий радник Представництва ЄС в Україні **Єгор Пивоваров**.

Під час заходу керівник «Офісу Горизонт Європа в Україні» **Ігор Таранов** презентував результати роботи Офісу як координаційного центру програми, а також аналіз діяльності усіх НКП за встановленими ключовими показниками.

Під час виступу генерального директора директорату розвитку науки МОН **Григорія Мозолеви́ча** йшлося про теперішній стан і перспективи участі України у програмі «Горизонт Європа». **Зокрема, було наголошено:**

- станом на квітень 2025 року 205 українських установ та організацій беруть участь у міжнародних консорціумах з виконання проєктів за програмою «Горизонт Європа», підписано 207 грантових угод на суму 59 млн євро.
- у 2025 році МОН передбачено продовження фінансування у розмірі 500 тис. грн на діяльність кожного НКП, що майже вдвічі більше, ніж у 2024 році (267 тис. грн);
- у червні 2025 року планується впровадження системи електронного звітування НКП через [Національний портал міжнародного науково-технічного співробітництва](#). Перший етап — для моніторингу без оцінювання. До 20 грудня 2025 року заплановано річне оцінювання діяльності НКП за встановленими КРІ;
- для кожного НКП уже створено персональні кабінети на Порталі «Наука».

У межах панельної дискусії учасники обговорили важливість синергії між НКП, представниками програмних комітетів, «Офісом Горизонт Європа в Україні» як координаційним центром та МОН — для системного представлення інтересів України у формуванні робочих програм ЄС і розширення участі українських колективів у конкурсах. Спільно напрацьовано пропозиції щодо врахування кількості конкурсів під час аналізу виконання ключових показників ефективності НКП, налагодження ефективнішої комунікації між НКП та представниками України до програмних комітетів у межах відповідних напрямів діяльності, проведення спільних заходів з українськими виконавцями проєктів «Горизонт Європа» для поширення досвіду, опрацювання з європейською стороною питання

подальшої підтримки в контексті можливого навчання проєктних менеджерів закладів вищої освіти, наукових установ, організацій України.

Захід завершився сесією питань і відповідей, що дало змогу обговорити технічні та організаційні аспекти подальшої взаємодії.

([вгору](#))

Додаток 32

01.04.2025

Понад 300 українських учених отримали підтримку в межах проєкту EURIZON: у Брюсселі відбувся завершальний захід ініціативи

28 березня відбувся фінальний захід проєкту EURIZON — масштабної ініціативи, спрямованої на підтримку українських дослідників у час війни. Завдяки проєкту, профінансованому Європейською комісією в межах програми Horizon Europe, 324 українські вчені отримали 4,5 мільйона євро на реалізацію 65 наукових проєктів у співпраці з європейськими дослідницькими інфраструктурами ([Міністерство освіти і науки України](#)).

«Війна створила загрози, з якими не повинен стикатися жоден дослідник — небезпека для життя, руйнування інфраструктури та значні перешкоди для наукової діяльності. Незважаючи на ці виклики, українські вчені продемонстрували неймовірну силу духу та прагнення продовжувати свою роботу, роблячи внесок у розвиток світової науки», — зазначив генеральний директор директорату розвитку науки МОН Григорій Мозолевич.

Ініціатива стартувала у квітні 2023 року як короткострокові дослідницькі стипендії на 6 або 12 місяців. Спочатку очікували отримати до 80 заявок і підтримати приблизно 90 дослідників. Утім, завдяки інформаційній кампанії в Україні було отримано понад 780 заявок, із яких 730 відповідають критеріям. У відповідь на такий інтерес Єврокомісія втричі збільшила бюджет програми — з 1,5 до 4,5 мільйона євро.

Проєкт охопив науковців із різних регіонів України, найбільше заявок надійшло з Києва, Харкова та Львова. Молоді дослідники й дослідниці були широко представлені серед учасників: жінки були у складі 88% команд. Тематично ініціатива охопила всі галузі: від фізики, інженерії та енергетики до охорони здоров'я, цифрових наук і соціальних інновацій. Найбільше партнерських проєктів реалізовувалися з установами Польщі, Німеччини та Франції.

Під час заходу Григорій Мозолевич наголосив на важливості продовження таких ініціатив у майбутньому за підтримки Європейської комісії, адже EURIZON продемонстрував високу ефективність та реальну потребу в міжнародній підтримці української науки. Окремо він згадав про створення Міжнародної коаліції з підтримки науки, досліджень та інновацій в Україні, яку Міністерство ініціює як важливий крок для координації зусиль донорів і партнерів. Запуск коаліції заплановано на Конференцію з

відновлення України в Римі цього літа. До її ядра увійдуть країни G7, Європейська комісія та ЮНЕСКО.

Захід об'єднав представників української та європейської наукової спільноти, донорських організацій і міжнародних партнерів. Учасники підсумували результати EURIZON та обговорили можливості продовження підтримки українських дослідників у межах майбутніх європейських програм.

([вгору](#))

Додаток 33

14.04.2025

МОН поглиблює науково-технічну співпрацю з Австрією і Словаччиною

Метою участі стало розширення та поглиблення міжнародного науково-технічного співробітництва ([Міністерство освіти і науки України](#)).

У межах візиту відбулося:

- **7-ме засідання Спільного українсько-словацького Комітету з питань науково-технічного і технологічного співробітництва** (9 квітня 2025 року, м. Братислава);

- **11-те засідання українсько-австрійської змішаної Комісії з питань науково-технологічного співробітництва** (11 квітня 2025 року, м. Відень).

Під час засідань українська делегація:

1. Обговорила теперішній стан та перспективи розвитку українсько-словацького й українсько-австрійського співробітництва у сфері науки та технологій.

2. Представила стан дослідницької та інноваційної інфраструктури України, зокрема в контексті її модернізації на тлі збройної агресії РФ.

3. Презентувала ініціативу створення **Міжнародної коаліції підтримки науки, досліджень та інновацій в Україні** (R&I Coalition for Ukraine).

4. Поінформувала партнерів про:
  - участь українських науковців у програмах «Горизонт Європа», NATO SPS, «Eureka»;
  - заходи МОН щодо забезпечення функціонування мережі національних контактних пунктів (НКП) програм «Горизонт Європа» та «Євратом».

5. Проаналізувала результати реалізації спільних науково-дослідних проєктів і обговорила наукові пріоритети, умови і строки проведення чергових спільних конкурсів. Також було затверджено перелік відібраних проєктів.

У своїх виступах українська делегація акцентувала на важливості науки та інновацій як ключових чинників післявоєнного відновлення та стійкого розвитку. Попри війну Україна зберігає стратегічний курс на європейську

інтеграцію, прагне розширення участі в європейських програмах і послідовно розвиває наукову екосистему. Також під час зустрічі було наголошено на потребі в міжнародній підтримці для модернізації пошкодженої інфраструктури, збереження людського капіталу у сфері науки та посилення спільної відповіді на виклики, спричинені повномасштабним вторгненням РФ.

За підсумками засідання зі словацькою стороною досягнуто важливого рішення — **поновити двостороннє науково-технічне співробітництво**, що перебувало на паузі впродовж кількох років. Уже восени цього року заплановано **оголошення конкурсу спільних українсько-словацьких науково-дослідних проєктів**, які реалізовуватимуться у 2026–2028 роках. МОН закликає українських науковців уже зараз **шукати партнерів у Словаччині та стежити за оновленнями на наших офіційних ресурсах**.

Під час засідання з австрійськими партнерами було **затверджено перелік із 15 українсько-австрійських науково-дослідних проєктів**, що реалізовуватимуться у 2025–2026 роках. Нагадаємо, такий конкурс було оголошено восени 2024 року — [деталі за посиланням](#). Відібрані ініціативи пройшли паралельну незалежну експертизу з боку обох держав. Цьогоріч уперше **збільшено кількість підтриманих проєктів до п'ятнадцяти**, що стало свідченням зростання взаємної зацікавленості у спільних дослідженнях. Наступний конкурс українсько-австрійських науково-дослідних проєктів попередньо заплановано на весну 2026 року.

([вгору](#))

Додаток 34

30.04.2025

Україна й Молдова взаємно визнаватимуть документи про освіту та наукові ступені, – рішення Уряду

Документ створює правові підстави для набрання чинності Угоди між Кабінетом Міністрів України та урядом Республіки Молдова про взаємне визнання документів про освіту та наукові ступені, підписаної 25 січня 2025 року ([Урядовий портал](#)).

«Відтепер українські дипломи про освіту та наукові ступені визнаватимуть в Молдові, і навпаки — молдовські документи про освіту будуть визнані в Україні за спрощеною процедурою. Підписана угода — важливий крок для наших країн, адже відкриває нові можливості для навчання, працевлаштування й професійної та освітньої мобільності громадян обох країн», — зазначив Міністр освіти і науки України Оксен Лісовий.

«Це лише перший крок ширшого процесу роботи з визнання документів та підтримки наших громадян по обидва боки кордону. Українці зможуть легше навчатись, працювати й реалізовувати себе, не стикаючись з

бюрократичними бар'єрами», — додає Віцепрем'єр-міністр України — Міністр національної єдності України Олексій Чернишов.

Угода передбачає взаємне визнання документів про освіту, періоди навчання та наукові ступені, видані в Україні та Республіці Молдова відповідно до національного законодавства.

([вгору](#))

Додаток 35

26.04.2025

Лукашенко В., Ph.D., дослідниця в галузі фізики високих енергій, науковиця Університету Цюріха (Швейцарія), бере участь в дослідженнях ЦЕРН

Премія Breakthrough Prize, яку часто називають науковим «Оскар», вручається щороку з 2012 року за найвагоміші прориви в галузях фундаментальної фізики, науки про життя та математики. Її призовий фонд становить три мільйони доларів США. Ці кошти передано до Фондації Європейської організації з ядерних досліджень CERN & Society для надання грантів талановитим аспірантам із різних країн, які отримають змогу проводити власні дослідження в організації ([ZN.UA](#)).

Великий адронний колайдер — це найбільший у світі прискорювач частинок завдовжки 27 кілометрів, розташований поблизу Женеви на кордоні Швейцарії та Франції. Його було побудовано 2008 року на базі Європейської організації з ядерних досліджень (CERN). Головне завдання Великого адронного колайдера — дослідження таємниці природи матерії. У цьому гігантському підземному прискорювачі вчені розганяють частинки до надвисоких енергій і зіштовхують їх між собою. У таких умовах на мить відтворюються ті процеси, що відбувалися в перші мікросекунди після народження Всесвіту. Це дає змогу краще зрозуміти, з чого складається наш Всесвіт і як він виник.

У дослідженнях на колайдері беруть участь тисячі науковців із сотень інститутів в усьому світі — серед них і українські дослідники. Разом вони були нагороджені за надзвичайно точні вимірювання в сучасній фізиці частинок. Їхні здобутки включають відкриття знаменитого бозона Гігса — частинки, яка надає масу іншим частинкам; дослідження стану матерії в перші миті існування Всесвіту; точні вимірювання рідкісних процесів і розпадів частинок; а також вивчення відмінностей між частинками матерії й антиматерії, які можуть допомогти зрозуміти, чому наш Всесвіт не зник одразу після свого народження.

Україна є асоційованим членом CERN із 2016 року. Сьогодні в CERN працює близько 230 українських учених, інженерів та аспірантів, а провідні наукові інститути та університети країни — зокрема Інститут теоретичної фізики імені М.Боголюбова (Київ), Інститут ядерних досліджень (Київ), Інститут сцинтиляційних матеріалів (Харків) та Харківський фізико-

технічний інститут, а також Київський національний університет імені Т.Шевченка та Харківський національний університет імені В.Каразіна — залучені до трьох із чотирьох основних експериментів Великого адронного колайдера — ALICE, CMS і LHCb.

Крім того, українські науковці беруть участь і в роботі над новими прискорювачами й технологіями прискорювачів, а також у неколайдерних дослідженнях на базі CERN. Зокрема вони працюють на установці ISOLDE, де створюються радіоактивні ізотопи в тому числі для медичного використання, а також беруть участь у розробленні майбутнього експерименту SHiP, який шукатиме нові, ще не відкриті частинки. До цих досліджень долучені також Інститут прикладної фізики НАН України (Суми) та Ужгородський національний університет.

Окрім участі в експериментальних дослідженнях, українські інститути відіграють важливу роль у розробленні передових технологій для CERN. Наприклад, Інститут сцинтиляційних матеріалів у Харкові виготовляє унікальні матеріали, здатні працювати в екстремальних умовах радіації. Паралельно розробляються надлегкі мікрокабелі для трекерів, що фіксують рух частинок у детекторах. Ці інноваційні компоненти створює Харківське науково-виробниче підприємство «ЛТУ» для майбутнього оновлення одного з детекторів Великого адронного колайдера — ALICE. Ця технологія, винайдена українцями, також розглядається для використання в масштабному проєкті електрон-іонного колайдера у США та для іншого детектора на Великому адронному колайдері — LHCb. Українські вчені також розробили спеціальні прилади для Великого адронного колайдера — систему моніторингу радіаційного фону (Київський інститут ядерних досліджень) та люмінометр PLUME (Київський інститут ядерних досліджень, Інститут сцинтиляційних матеріалів та Київський національний університет разом із іноземними групами). Ці прилади допомагають у реальному часі відстежувати кількість частинок, що пролітають крізь експериментальні установки, та рівень радіації навколо. Це дуже важливо — як для безпеки, так і для точності наукових вимірювань, адже найменші відхилення можуть вплинути на експериментальні результати.

У сфері обробки наукових даних CERN Україна також відіграє важливу роль: спеціалізований центр у Харкові, так званий Tier-2 центр CMS, отримує й аналізує реальні дані з Великого адронного колайдера. Українські фахівці беруть безпосередню участь у розшифруванні результатів експериментів, які проводяться в одній із найвідоміших наукових установ світу. Щохвилини з колайдера надходять величезні обсяги інформації, й українські комп'ютерні сервери та команди допомагають обробляти ці дані, щоб виявити нові частинки чи незвичні фізичні явища.

Крім того, українські фізики-теоретики з Інституту теоретичної фізики імені М.Боголюбова працюють над складними розрахунками, що допомагають зрозуміти кварк-глюонну плазму — дуже гарячий і щільний стан матерії, який існував у перші мільйонні частки секунди після

народження Всесвіту. Вчені намагаються зрозуміти, як із початкового хаосу народилася матерія, з якої ми створені сьогодні. Теоретики з Харківського фізико-технічного інституту також досліджують властивості важких електронів, зокрема в контексті так званих аномальних магнітних та електричних моментів, що показують, як вони поведуться в магнітному або електричному полі.

Участь у таких передових проєктах не лише зміцнює міжнародну присутність української науки, а й відкриває нові перспективи для молодих дослідників і студентів, які вже сьогодні отримують досвід у глобальних наукових колабораціях і працюють пліч-о-пліч із найкращими фахівцями світу.

Українська наукова спільнота має амбітні плани на майбутнє, пов'язані з новим проєктом CERN — Future Circular Collider (FCC), який може стати наступником Великого адронного колайдера. У січні 2025 року п'ять українських інституцій — серед них Інститут теоретичної фізики імені М.Боголюбова, Інститут сцинтиляційних матеріалів, Харківський фізико-технічний інститут, Київський національний університет і Харківський національний університет — підписали Меморандум про співпрацю над FCC.

Крім того, українські фізики долучаються до обговорення майбутнього розвитку європейської фізики високих енергій у межах оновлення Європейської стратегії з фізики елементарних частинок. Це стратегічний документ, що визначає головні пріоритети розвитку науки у Європі на найближчі десятиліття. **Позиція української спільноти — підтримати побудову майбутнього колайдера FCC, а також узяти активну участь у науковій, технологічній та освітній складовій майбутніх проєктів CERN.**

Попри війну українські вчені не припиняють плідної наукової діяльності: продовжують фізичні експерименти на колайдері, розробляють інноваційні детекторні системи, вдосконалюють інфраструктуру для обробки великих масивів даних. Усе — з вірою в науку та прагненням розгадати найскладніші таємниці Всесвіту.

([вгору](#))

Додаток 36

24.04.2025

Листопад О.

Екологічні наслідки підриву росіянами Каховської ГЕС: зміна гідрології, небезпечні осадки на дні, шалені збитки

«Створення водосховища було зумовлене природними умовами Півдня України, зокрема кліматичними, та особливостями формування водного стоку в басейні Дніпра, коли на нижній Дніпро припадає менш ніж 1 %

водного стоку з загальної величини водного стоку Дніпра: в середньому 52 кубокілометри на рік», — зазначив доповідач [\(Світ\)](#).

Академік навів цитату дослідника Карла Бера (Karl Ernst von Baer), який у 1850 році писав: «Таврійські степи за своїм кліматом і нестачею води завжди будуть належати до найбільш бідних і найнезручніших для оброблення місцевостей».

Остання «велика будова комунізму»

На думку Володимира Івановича, передумовою створення Каховського водосховища стала низка соціальних та політичних причин, на які наклалися сильна посуха 1946 року. До того така сильна посуха була у 1900-му. Внаслідок цього, вважає академік, протягом 1946–1947 років Україну охопив нищівний голод.

Хоча доповідач не озвучив ще два вагомих фактори, які характеризують той період, але вони вказані на слайді презентації: це повоєнна розруха і репресивні хлібозаготівлі.

Справді, історики вказують на ці фактори, як на вагомі причини неврожаю і масовий голод. Ідеться про дефіцит робочих рук (наслідки Другої світової), худоби й техніки. А також економічну політику керівництва СРСР. Сталінське Політбюро дарувало зерно братнім режимам соціалістичного табору. Зокрема, 1946-го з СРСР вивезено 350 тисяч тонн зерна до Румунського королівства, у 1947-му — 600 тисяч тонн — до Чехословаччини, а Польща за ці два роки отримала з Радянського Союзу 900 тисяч тонн зерна (Вікіпедія).

«У 1948-му Радянським Союзом була ухвалена програма «Велике перетворення природи», у ході якої й було створене Каховське водосховище, що стало останньою «великою будовою комунізму» в Україні. Це мало низку як позитивних, так і негативних наслідків», — сказав академік Осадчий.

Серед позитивних — Володимир Іванович бачить значний економічний ефект.

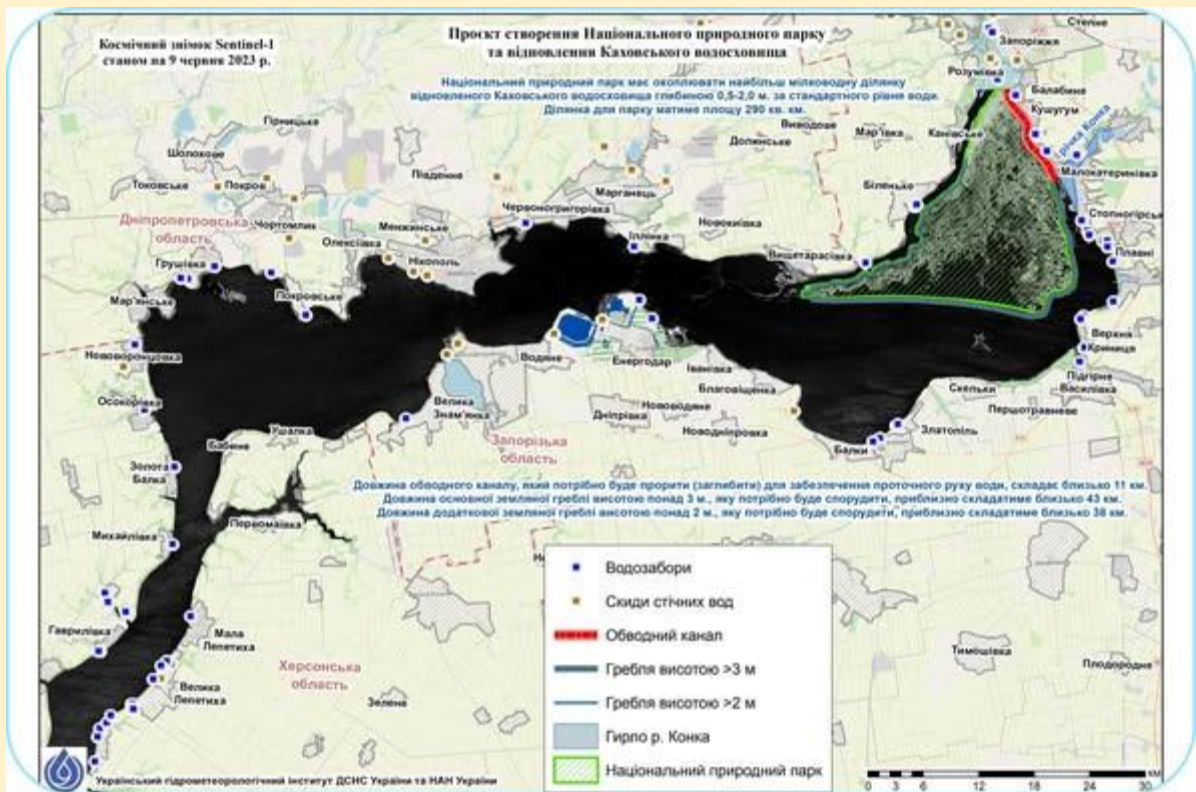
«Основною метою створення водосховища було отримання стабільної врожайності сільськогосподарських культур, але водночас були розв'язані питання енергетики, забезпечення питною водою населення, проблеми водного транспорту, рекреації та рибництва», — зауважив доповідач.

Хоча, знову ж, варто відзначити, що судноплавство успішно здійснювалося (і може здійснюватися і надалі) й без Каховської греблі. Окремого обговорення варті й цінність водосховища для рекреації, енергетики й рибництва.

«На базі водосховища було створено найбільшу в Європі Каховську меліораційну систему. Вода для зрошення подавалася з Каховського магістрального каналу на Північнорогачинську зрошувальну систему. Мережею місцевих зрошувальних каналів вода надходила до Херсонської, Запорізької та Дніпропетровської областей. Найбільшим споживачем поливної води були підприємства Херсонської області, які до початку

повномасштабної агресії російської федерації споживали у середньому більше ніж кубокілометр води на рік», — сказав академік Осадчий.

На думку науковця, створення водосховища дало змогу зупинити сезонне коливання водного стоку і, що найважливіше, збільшити показники водності у періоди, коли води зовсім мало. Так на піку водопілля максимальні витрати води знизились з 3500 м³/с до менше ніж 2000 м³/с. А у меженний період вони, навпаки, зросли, що важливо для використання води різними галузями економіки.

Гуманітарні й екологічні наслідки

«Через відсутність уваги до потреб людини з боку радянської влади, будівництво Каховського водосховища призвело до численних негативних гуманітарних наслідків. Було переселено близько 37 000 осіб із 91 населеного пункту. Найвідомішим містом, яке зникло під водою, є стародавнє місто Велика (Стара) Каховка. А також багато сіл та хуторів. Зокрема, 15 сіл повністю, решта частково переселені на нові місця. Переселення було здійснено в авторитарний спосіб без реального вибору та компенсації для населення. Ми відновили старі топографічні карти й маємо всю інформацію про знищення не тільки окремих населених пунктів, а і конкретних ферм, господарств та іншого. Було знищено місце національної ідентифікації українців — Великий Луг запорізький», — повідомив Володимир Іванович.

Прорахунки під час проектування та на стадії реалізації будівництва призвели до інтенсифікації біологічних процесів, наслідком чого стало масове цвітіння води.

Злочин російської федерації

Шостого червня 2023-го російські війська зруйнували греблю Каховської ГЕС.

«Знищення греблі водосховища спричинило різнобічну соціальну та екологічну кризу, наслідки якої мають різний вимір. Ця подія призвела до загибелі людей і численних руйнувань. Водна маса об'ємом понад 16 кубічних кілометрів спрямувалася вниз за течією, викликавши в пониззі Дніпра масштабну повінь. Від затоплення постраждало 110 000 осіб та 60 000 будівель. Спустошення водосховища тривало 20 діб. 26 червня 2023 року Каховське водосховище перестало існувати», — нагадав промовець.

З першого дня катастрофи й дотепер у Національній академії наук України працює спеціальна група фахівців із різних інститутів, яку очолює віцепрезидент НАНУ академік Вячеслав Богданов. Інформація, яку вона отримує, надається різним виконавчим органам, РНБО. Одним з учасників групи є ІГМ.

«Моделювання гідродинамічних умов, яке ми виконали у співпраці з американськими вченими, показало, що хвиля повені не мала характеру цунамі, а рухалась за принципом так званого вузького горла. Інакше кількість жертв та руйнувань могла бути набагато більшою. На 28 червня вода залишалась тільки у русловій частині та залишкових водоймах глибоководних зон. Площа водної поверхні складала лише 124 км² або 6 % від початкової площі», — зазначив академік Осадчий.

Для дешифрування дна Каховського водосховища науковці інституту використали, зокрема, знімки супутника Sentinel 2. Це дало змогу точно визначити площі, які потім були вкриті рослинами. А також, у поєднанні з раніше отриманою інформацією, ідентифікувати типи донних відкладів та визначити у них згодом вміст важких металів і радіонуклідів.

«Одне з ключових питань, над якими ми працювали до теракту — оцінка міграції та розповсюдження у різних складових водної екосистеми Каховського водосховища важких металів і радіонуклідів. Завдяки наявності сучасних технологій і технологічної бази, фахівці інституту протягом останніх десятиліть здійснюють комплексне дослідження забруднення біотичних та абіотичних компонентів екосистеми Дніпровських водосховищ. Застосування радіоізотопного датування дало змогу простежити динаміку техногенного навантаження на Каховське водосховище від початку його експлуатації до 2021 року. У 2021-му в нас була остання експедиція на Каховське водосховище. Встановлено, що донний відклад є кінцевою ланкою трансформаційно-міграційних процесів для більшості поліутантів, зокрема важких металів», — пояснив доповідач.

Учені показали, що ключовим фактором, який визначає розподіл металів у донних відкладах водосховища, є ступінь їхньої дисперсності. Це дуже важливо для можливості прогнозувати.

«Піщані фракції інертні до сорбції та десорбції металів і не беруть участь у процесах міжфазової трансформації. Найбільш забруднені дрібні

дисперсні донні відклади, які мають високу сорбційну здатність та накопичуються переважно у глибоководних зонах, а це зони з активними седиментаційними процесами. Треба відзначити, що водосховище відіграло роль природного буфера, акумулюючи токсиканти різного походження. Додатковим джерелом сорбції металів слугували лесові породи, які надходили під час розмиву береговій лінії. Їх щорічно було більше ніж 3,5 млн тонн. Це сприяло формуванню великих зон із помірними концентраціями важких металів у донних відкладах. І через це концентрації токсиканту були значно нижчі у порівнянні з аналогічними показниками для Дніпровського водосховища», — зазначив Володимир Осадчий.

Дослідження науковців УГІ продемонстрували, що концентрація цезію в Каховському водосховищі на декілька порядків менша, ніж у Київському. Це, зокрема, показує, що Запорізька АЕС не вплинула суттєво на забруднення Каховського водосховища.

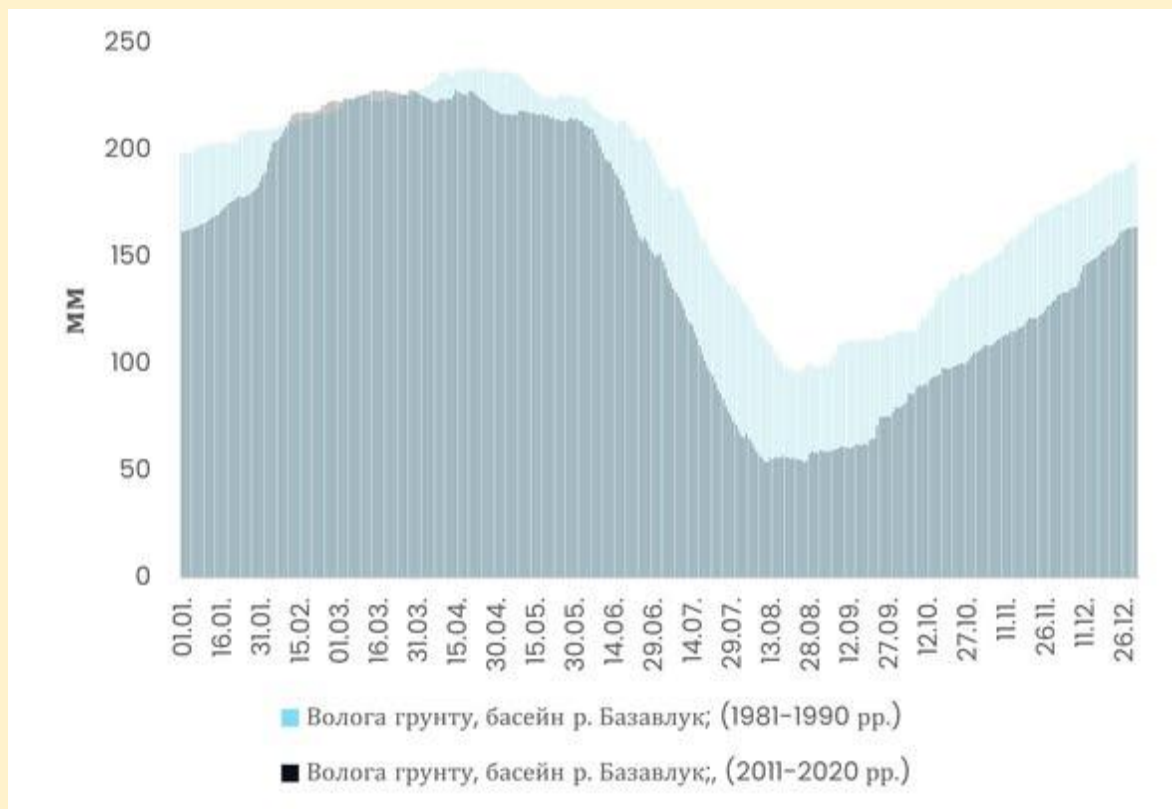
Інші дослідження інституту виявили, що на сьогодні донні відклади Каховського водосховища абсолютно безпечні для виробництва сільськогосподарської продукції.

«Зміна клімату є одним із ключових викликів для аграрного сектору України, особливо у південних регіонах, які традиційно забезпечували значну частку сільськогосподарської продукції нашої країни. Підвищення середньорічних температур, зростання частоти посух та зменшення кількості опадів у вегетаційний період суттєво погіршують умови ведення сільського господарства.

У цих умовах забезпечення стабільного водопостачання стає вирішальним фактором для збереження продуктивності та продовольчої безпеки нашої держави. Економічні вигоди інвестицій у відновлення водосховищ та зрошувальних систем дадуть змогу відновити виробництво високорентабельних культур, збільшити експортний потенціал агросектору, створити робочі місця та активізувати розвиток громад. Активне водокористування, поєднання з сучасними технологіями, зрошенням, зокрема крапельним, сприятиме раціональному управлінню водними ресурсами, навіть в умовах зміни клімату», — вважає науковець.

Також на підтвердження своєї тези доповідач навів дані про зменшення запасу вологи ґрунтів на правобережжі Каховського водосховища в басейні Базавлуку.

«Волога ґрунту у 2011–2020-му в порівнянні з 1985–1990 роками, якраз у піковий, весняно-літній період, зменшується на 40–60 %. Без води наш степ не буде берегти нашу державу. В умовах зміни клімату питання відновлення Каховського водосховища має розглядатися не лише як технологічний та екологічний проєкт, а як елемент національної адаптаційної стратегії. Відновлення водосховища забезпечить сталу базу для розвитку сільського господарства та зміцнення економіки південного регіону в нових кліматичних умовах», — переконаний академік Осадчий.

Тут одразу варто зробити ремарку. Треба враховувати, що сьогодні лівий берег Дніпра окупований російськими військами. І навіть у разі звільнення Запорізької та Херсонської областей на розмінування дна водосховища та роботи з побудови греблі піде років десять. Ситуація на той момент суттєво зміниться і варто буде як провести нові дослідження, так і переосмислити доцільність відбудови водосховища в принципі.

Що робити з органікою

Розробляючи різні варіанти відбудови Каховського водосховища, потрібно розв'язувати проблему з забрудненням Дніпровської водної системи, зокрема й Каховського водосховища біогенними елементами — азотом і фосфором.

«Один приклад: понад 80 % забруднення азотом і фосфором відбувається з точкових джерел: з Києва, Дніпра і Запоріжжя. А наявні очисні споруди в змозі очистити тільки 35 % азоту і 20 % фосфору», — повідомив директор ІГМ.

Як відновлювати водосховище

«Нам потрібно розробляти багато сценаріїв відродження майбутнього Каховського водосховища. З урахуванням соціальних, екологічних, економічних та кліматичних складових. Щодо Великого Лугу. Гадаю, ви зі мною погодитесь, що Великий Луг має бути відроджений. У яких межах? Учені з різних наукових установ Національної академії наук України та Національної академії аграрних наук, наші науковці з університетів запропонують суспільству концепцію конфігурації національного парку

Великий Луг після вивчення питання в детальних експертних оцінках», — сказав Володимир Осадчий.

Підготував до друку Олег ЛИСТОПАД

На фото: слайди з презентації Володимира ОСАДЧОГО

Варіант відновлення Каховського водосховища із створенням Національного парку

Водність у басейні Базавлука

([вгору](#))

Додаток 37

23.04.2025

Меморандум про співпрацю ректор КНУ імені Тараса Шевченка Володимир Бугров та директор КАУ Олександр Кордюк підписали 22 квітня.

Меморандум про співпрацю ректор КНУ імені Тараса Шевченка Володимир Бугров та директор КАУ Олександр Кордюк підписали 22 квітня. Документ передбачає нові можливості для розвитку сучасного освітньо-наукового середовища та реалізації спільних урбаністичних ініціатив у столиці ([Київський Академічний Університет](#)).

Перед підписанням Меморандуму представники наукової й освітньої спільноти та Київської міської державної адміністрації обговорили плани щодо консолідації зусиль у розвитку територій вищих навчальних і наукових закладів, підтримки студентських проєктів, проведення спільних дослідницьких та освітніх заходів.

«Наша мета – створити у столиці науковий парк, – наголосила у вступному слові керівниця науково-технологічного парку Academ.City Олександра Антонюк. – Йдеться про розвиток територій і створення умов для співпраці містян, бізнесу і науковців. Це можливо лише за умови тісної взаємодії Національної академії наук і Київської міської державної адміністрації».

Ці інституції вже співпрацюють. Віцепрезидент НАН України Олег Рафальський наголосив: науковий парк – це точка доступу до здобутків академії, до її результатів і можливостей. «У Київському академічному університеті завжди відбуваються події, які спершу здаються фантастикою, а потім стають реальністю, – додав Олег Олексійович. – Ідеї, які ми чуємо сьогодні, можуть здаватися журавлем у небі, але ці «журавлі» дають поштовх до руху вперед».

Начальник управління промисловості, підприємництва та регуляторної політики КМДА Анатолій Баган розповів про конкретні кроки міської влади для розвитку Academ.City. Зокрема, розроблено міську цільову програму, підготовлено дорожню карту та фінансовий план проєкту. Їх створив Інститут економіки і прогнозування НАН України. «Маємо чітке бачення, куди рухатися далі», – зазначив Анатолій Олександрович.

Ректор КНУ імені Тараса Шевченка Володимир Бугров, говорячи про глобальні виклики, наголосив: «Наука допомагає людям окреслювати межі незнання та відкривати нові горизонти. Проєкт Academ.City – це можливість перейти від знання до технологій. А технології – основа майбутньої конкурентної економіки».

За його словами, викладачі та студенти географічного факультету університету є рушіями багатьох дослідницьких ініціатив. «Географія сьогодні – це не лише компаси й карти, це соціально-поведінкова наука. Наш експертно-консультаційний центр активно співпрацює з громадами, і я впевнений, що наші фахівці зроблять багато корисного і для Academ.City», – зазначив він.

У чому ж суть проєкту? З чого він почався?

Очільниця проєкту, студентка географічного факультету Анастасія Сотник розповіла: усе почалося із запитання: який вигляд сьогодні має територія наукових установ Academ.City. Команда проєкту провела польові дослідження Академмістечка, оглянула проїзди, зелені й промислові зони, недобудови та ділянки, що використовуються. А також – вивчила міжнародний досвід і залучила до проєкту урбаністів, географів і стейкхолдерів.

Після польових досліджень студенти створили карту території з позначенням функціональних зон. Також вони спробували з'ясувати, в чій власності перебувають земельні ділянки інститутів, які з них приватизовано, чи використовується територія за призначенням.

«Результатом неконтрольованого поділу територій стало виникнення великої кількості «негуманних елементів», – підкреслила під час презентації Анастасія. – Ідеться про паркани, обмеження руху, бар'єри для комунікації

між інститутами, неможливість виїзду з ЖК до бульвару Академіка Вернадського тощо».

Проект включає й температурний аналіз. Студенти використали знімки геологічної служби США (Landsat 8 Collection 2), обробили їх у геоінформаційному середовищі Qgis і створили карти температури поверхні у спекотні місяці. Виявили: найнижчі температури фіксуються в зелених зонах поблизу ЖК «Академ-квартал» та інститутів, найвищі – на території недобудов і котельні «Центральна». Вони також розробили картосхему можливого озеленення дахів для зниження температури влітку.

Дослідники створили ще одну картосхему – покривів території. Дані супутників Sentinel-1 і Sentinel-2 дозволили з'ясувати, що 37 % простору займають дерева, 9 % – трав'янистий покрив, 20 % – будівлі, 13 % – дороги, 8 % – інша інфраструктура. Ці дані порівняли з Оксфордом, де зелені зони становлять 54,67 %.

На основі дослідження учасники проекту визначили особливо цінні, цінні та захащені зони. Вони сформували рекомендації: для особливо цінних – унікальні проекти ландшафтного планування, для цінних – зони спільної комунікації, для захащених – розчистка та впорядкування.

«Проблемними» ділянками на території є закинуті споруди. Наприклад, на ділянці, де планували збудувати житло, є лише руїни складу та офісу продажу. «Говорячи про науковий парк, ми уявляємо відкритий, дружній простір, а не зону, яку всі намагаються швидко минути», – каже Анастасія.

Дослідники проаналізували взаємодію різних зон з містом і запропонували три сценарії трансформації: точкові зміни; комплексну зміну одного типу території (наприклад, зелених зон) або комплексне перетворення всього простору.

Який міжнародний досвід вивчили учасники проекту?

Про це Academ.media розповів науковий керівник проєкту, очільник експертно-консультаційного центру з розвитку громад і територій КНУ імені Тараса Шевченка Анатолій Мельничук. Серед прикладів – простори Оксфорду, науковий парк «Адлерсхоф», кампуси університетів Японії. «У світі є цікаві приклади перетворення міжфакультетського середовища на сучасний науково-навчальний простір. Мрію побачити таке середовище і в Києві – доступне, відкрите, зі збереженням університетсько-технологічного профілю», – сказав він.

Про бачення подальшої роботи розповів студент-магістрант географічного факультету Даниїл Хлобистов. За його словами, команда планує розробити архітектурно-містобудівний концепт, визначити функції будівель, покращити дорожню інфраструктуру. «Ми хочемо зробити простір зручним і відкритим для людей», – підкреслив він.

Даниїл живе в Академмістечку з дитинства, як і його родина в кількох поколіннях. «Я мрію, щоб ця територія стала зеленою, відкритою для людей. Щоб тут відбувалися науково-популярні заходи, а діти з сусідніх шкіл могли дізнатися про науку від самих науковців», – поділився він.

Із ним погоджується студент географічного факультету Олександр Лісогор: «Хочеться, щоб тут з'явився простір для киян і гостей міста. Місце, де можна пройти науковий квест, послухати лекцію, поспілкуватися з дослідниками, відчути, що наука – це частина життя. Сподіваюся, що у найближчому майбутньому так і буде».

Текст та фото-матеріали підготовлено командою [Academ.media](#) ([вгору](#))

Додаток 38

13.04.2025

**Як звучить наука: усні історії, що відкривають новий вимір фізики
Чому це важливо?**

Наукові відкриття відбуваються в конкретному історичному контексті. Які випробування доводилося долати науковцям у радянський період? Як війна та суспільні зміни вплинули на розвиток фізики в Україні? Відповіді на ці питання не знайдеш у підручниках — їх знають люди, які працювали в Інституті роками ([Світ](#)).

Ініціаторами та безпосередніми виконавцями дослідження стали Анастасія Боженко, кандидатка історичних наук, старша викладачка Каразінського університету (керівництво проєктом і проведення інтерв'ю); В'ячеслав Греков, кандидат історичних наук, науковий співробітник Відомчого науково-технічного музею ННЦ «ХФТІ» (розробка методології, архівування та структурування матеріалів); Ірина Споденець, кандидатка культурології, керівниця музейного сектору ННЦ «ХФТІ» (налагодження контактів з респондентами, розробка методології дослідження).

<...> **Як фіксуються історії?**

У межах проекту вже проведено 22 глибинні інтерв'ю. Темі розмов охоплюють як професійний шлях співрозмовників, так і їхні спогади про найважливіші події в історії фізики.

Особливу цінність мають два відеоінтерв'ю, записані безпосередньо на території Інституту, який перебуває під постійними обстрілами російських агресорів. Такий формат обрано для того, щоб зафіксувати зв'язок між розповідями вчених світового рівня і контекстом наукової установи. Ці інтерв'ю насичені фактами й історіями, водночас вони емоційні й допомагають візуально задокументувати місце роботи науковців.

Знахідки, які змінюють погляд на науку

Процес інтерв'ювання виявився набагато глибшим і значущішим, ніж очікувала команда проекту. На зустрічі співробітники Інституту принесли унікальні документи та артефакти, які раніше не були представлені в архівах. Це, зокрема, книги з автографами та примітками фізиків, що працювали в ХФТІ; фотографії наукового життя, зроблені десятки років тому; збірники з віршами, написаними самими науковцями.

Ці матеріали розширюють межі традиційної історії, роблять її більш особистою та наповненою живими деталями.

Під час виконання проекту команда дійшла висновку, що інтерв'ювання — це не лише збір інформації, а й спосіб створення простору для рефлексії. Це можливість для науковців переосмислити свій досвід, зафіксувати важливі моменти й передати їх наступним поколінням.

Що далі?

У перспективі всі матеріали буде оцифровано — вони стануть частиною відкритого фонду для дослідників і широкої аудиторії. Уже розпочато роботу над тим, щоб ці історії стали основою для аудіовізуальних експозицій, музейних подкастів та інтерактивних лекцій.

Проект несподівано отримав продовження у співпраці з Вільнюським технічним університетом. Разом із дослідниками кафедри архітектури українські науковці працюють над переосмисленням ролі наукового містечка П'ятихатки, яке стало не просто місцем роботи фізиків, а й унікальним культурним простором.

Інфраструктурі ХФТІ завдано катастрофічної шкоди. Починаючи з 24 лютого було багато точних влучань по території Інституту.

Росія постійно обстрілює в Україні науковий ядерний об'єкт світового значення.

Цей проєкт лише розпочав свій шлях. Попереду — нові інтерв'ю, нові дослідження, нові можливості для переосмислення історії науки в Україні.

Але найголовніше — це збереження пам'яті. Бо поки звучать голоси тих, хто творив науку, — вона залишається живою.

Ірина СПОДЕНЕЦЬ

([вгору](#))

12.04.2025

Шевчук І.

НЕЙРОІНЖЕНЕРІЯ В УКРАЇНІ: ДОСЛІДЖЕННЯ, ЩО ЗМІНЮЮТЬ МЕДИЦИНУ

Нана Войтенко — одна з провідних учених в Україні, які займаються дослідженнями мозку. Нейробіологиня, докторка біологічних наук, професорка, ректорка приватного закладу вищої освіти «Академія Добробут», професорка кафедри біомедицини та нейронаук Київського академічного університету МОН та НАН України. Провідним з-поміж її наукових інтересів є природа болю та способи його подолання. Науковиця також розробляє методи відновлення функцій нервової системи засобами нейроінженерії (ZN.UA).

Однак пані Нана не лише займається наукою, а й популяризує її — саме вона започаткувала проведення Тижнів мозку в Україні. Такі заходи організовують в усьому світі щороку наприкінці березня, аби популяризувати сучасні дослідження в царині нейробіології. З багаторічних спостережень за тими, хто приходить на лекції на Тижнях мозку, науковиця впевнено робить висновок: навіть за найважчих потрясінь інтерес людей до нейробіології не зникає. «Навпаки, — каже пані Нана, — зараз, коли три роки триває повномасштабна війна, люди особливо зацікавлені у знаннях про свою нервову систему. І ми намагаємося саме про це розповідати на наших лекціях: що відбувається в мозку під час стресу, що являють собою посттравматичні розлади, чи можна це якось контролювати. Цього року я читала лекцію про те, як нейроінженерія допомагає відновлювати функції нервової системи, якщо вона якось пошкоджена».

— Нано Володимирівно, але ж ми вже давно призвичаїлися до міфу, що нервові клітини не відновлюються?

— Тут ідеться не про відновлення самих нервових клітин — нейронів, тому що вони відновлюються, звісно, але цей процес дуже повільний. І, в принципі, якщо зруйновано тіло нейрона, то воно не може відновлюватися. Ми займаємося відновленням аксонів — відростків нейрона, які передають нервовий імпульс у тканинах. Якщо пошкоджено аксон, навіть якщо його просто відрізати, він може відновлюватися, але йому потрібно допомогти. Для цього ми за допомогою 3D-друку створюємо скафолди — мікроскопічні каркаси, імплантуємо їх, і вони допомагають аксону регенерувати.

— Ви є одним із провідних фахівців в Україні з вивчення природи болю та розроблення методів знеболення. Цей напрям зараз є особливо актуальним для України. Що нового тут може запропонувати вітчизняна та світова наука?

— Ми вийшли на те, що можемо перепрограмувати нейрони, щоб вони почали знижувати рівень хронічного болю. Приміром, за допомогою вірусних конструкторів ми можемо доставляти в нейрони генетичні

блокатори певних молекулярних механізмів, які запускають хронічний біль, зокрема при діабетичних нейропатіях. В цьому випадку однією такою ін'єкцією ми можемо блокувати проведення болю. Можливо, на перший погляд, для широкого загалу звучить дивно, що вірусні конструктори та генетичні блокади можуть лікувати. Адже віруси в нас асоціюються передусім із хворобами, зокрема й дуже важкими, а будь-які генетично-модифіковані структури лякають пересічного громадянина через масовану пропаганду, спрямовану проти ГМО. Тож, серед іншого, наші лекції на Тижднях мозку якраз і покликані пояснити людям: зараз наука вже розвинулася до такого рівня, що ми можемо використовувати віруси як маленькі машинки для доставки генетичного матеріалу туди, куди нам потрібно. Адже вірус — це що? В нього є оболонка, яка може проникнути всередину клітини й там розмножити свій генетичний апарат — те, що в оболонці міститься. І зазвичай цей генетичний апарат спрямований на те, щоб цю клітину вбити, ну, або якось у неї вбудуватися, заважаючи їй правильно працювати. Але якщо взяти від цього вірусу лише оболонку (є віруси-оболонки, достатньо нейтральні для людського організму, наприклад, адено-асоційовані віруси) і замість шкідливого геному вмонтувати в неї геном того, що нам потрібно, той вбудовуватиметься в цих клітинах. І, наприклад, ми можемо в якихось клітинах пригнітити ген (не знищити, а саме зупинити його роботу), який відповідає за проведення болю. А клітина при цьому функціонує нормально, бо цей генетичний матеріал зроблений так, що діятиме тільки там, де нам потрібно. Він не матиме побічних ефектів, тому що ні на що інше впливати не може.

— Винаходи в сучасній нейроінженерії межують із фантастикою — створення каналів безпосереднього зв'язку людського мозку з комп'ютером. Або протезів, здатних функціонувати як повноцінний орган. Вдалося футуристичні прогнози наблизити до реальності?

— Так. Є дуже багато хвороб, що можуть спричинити параліч у людини. Вона не здатна рухатися, однак її мозок відповідні сигнали генерує. Є спеціальні чипи, які цей сигнал зчитують, ну й далі вони можуть передаватися на комп'ютер. Це називається brain-computer interface, тобто BCI (інтерфейс мозок—комп'ютер). Таких чипів дуже багато. Тут одним із перспективних напрямів є застосування ендovasкулярних імплантів, які вставляються як стенти — по судині підводяться в ту частину кори головного мозку, яку нам треба активувати, або з якої слід зчитати сигнал. У такий спосіб **паралізовані люди можуть керувати комп'ютером**. Цей імплант зчитує сигнал і через Wi-Fi передає його на комп'ютер. Є вже перші успіхи в тому, щоби зчитувати сигнали з ділянок кори, які відповідають за мову, й навіть генерувати мовлення.

— А як далеко ми від створення, приміром, реальних біонічних протезів, які можуть замінити втрачену руку, надсилаючи сигнали мозку та виконуючи згенеровані ним накази?

— Такі технології вже є. Але наразі це настільки дорого, що я, чесно кажучи, не знаю, чи є в Україні хоч один такий протез.

— **В Україні його ціна стартує десь від мільйона гривень. Але, крім біонічних протезів, є й інші винаходи, дуже потрібні зараз для допомоги пораненим. Ваші дослідження щодо природи болю та способів його приборкання наприклад. Якою є ситуація з їх практичним застосуванням?**

— Річ у тім, що будь-які клінічні дослідження — це дуже довго й дуже дорого. І так, для того, щоб, наприклад, щось запрацювало вже зараз, нам потрібно було починати 20 років тому. Але з іншого боку, в принципі, світ сам собою прискорюється, тому є сподівання, що, може, щось вдасться втілити раніше.

— **Але чому в Україні таке прискорення не спостерігається, хоча через війну є реальний запит і на високотехнологічне протезування, і на нові технології подолання болю?**

— Якщо говорити про Україну, то в нас зараз, у принципі, все дуже погано з інвестиціями та фінансуванням науки зокрема. І якщо навіть щось і з'являється на фінансування науки, то піде радше на розвиток військово-промислового комплексу, на розроблення нових дронів, нових технологій, пов'язаних із веденням бойових дій. Хоча наш Національний фонд досліджень України проводить конкурси, і власне наші проєкти з імплантатами й діабетичною нейропатією та з вірусними конструкторами фінансуються саме цим фондом. Але це поки початок, це тільки фундаментальні доклінічні дослідження, які потім треба буде ще перенести на людей і провести всі стадії клінічних випробувань, які призведуть до створення, можливо, коли-небудь нового препарату або нової технології. Та це дуже важко. Зокрема й через те, що треба знайти фінансування. Ось чому всі дослідження на вістрі нейробіології зазвичай утілюються в якісь розробки в Америці — там легше отримати фінансування, створити стартап-компанію. Принаймні — було. За адміністрації Трампа все змінилося, й відтепер усі надії на Європу.

— **Повернімося до переднього краю науки. Зараз у центрі уваги — штучний інтелект. Учені констатують, що комп'ютери та комп'ютерні мережі вже навчилися розпізнавати образи, виявляють здатність до абстрактного мислення й упевнено походять тест Тюрінга, який визначає здатність електронно-обчислювальної машини думати «по-людськи». Отже, нині людський інтелект від машинного відрізняє лише наявність емоцій та самосвідомості?**

— А це багато. Це дуже багато. Ми досі мало знаємо про принципи роботи мозку. Ми знаємо, скажімо так, електричну основу передачі сигналів у ньому. Але нам досі не все відомо про молекулярні та хімічні компоненти. Те, що працює в машині, — це все електричне. Там усе ґрунтується лише на електричних імпульсах. У мозку це все супроводжується геть божевільною хімічною машинерією, у якій одночасно беруть участь сотні, тисячі різних

молекул, які модулюють ці сигнали. Ця модуляція якраз і робить людину людиною. Вона лежить в основі емоцій, ухвалення рішень, наших почуттів. Мозок — це фантастичний досконалий природний комп'ютер, який містить іще багато таємниць і можливостей. І науковці працюють над тим, щоб їх розкрити.

([вгору](#))

Додаток 40

02.04.2025

Борисіхіна К.

На нас чекають більш розумні пристрої. У Німеччині створили інноваційний матеріал для роботів

Ця розробка може призвести до революції в робототехніці, механічних системах і енергоефективних конструкціях. Завдяки здатності матеріалу розтягуватися і відновлюватися без пошкоджень, він може знайти застосування у створенні більш довговічних і адаптивних роботів. Крім того, механізми на основі метаматеріалів дадуть змогу підвищити ефективність зберігання і використання енергії в машинах і промислових системах ([nv.ua](#)).

Комп'ютерне моделювання та випробування підтвердили, що новий метаматеріал перевершує аналоги, демонструючи енергоємність, що перевищує наявні матеріали у 2–160 разів. Це відкриває перспективи для створення роботів і екзоскелетів із суто еластичними з'єднаннями, виключаючи необхідність у традиційних шарнірах і збільшуючи ефективність рухів.

Відкриття, опубліковане в журналі Nature, може стати ключовим кроком у розробці нових технологій, що підвищують довговічність і функціональність механічних конструкцій. У майбутньому дослідники планують подальше вивчення потенціалу цих метаматеріалів для застосування в широкому спектрі промислових і наукових галузей.

([вгору](#))

Додаток 41

11.04.2025

ЯК ПІДВИЩИТИ ТОЧНІСТЬ МОДЕЛЕЙ ГШІ

Автори пропонують три підходи, які можуть реалізувати педагоги. Звісно, інструменти ШІ повинні містити попередження про те, що вони можуть надавати неточну інформацію. Відповідно виникає наступне запитання: які механізми можна використовувати, щоб гарантувати, що ГШІ надає студентам точну, актуальну та контекстну інформацію? Це особливо актуально для викладачів, які можуть не мати технічних знань або доступу до спеціалізованих ресурсів. Великі мовні моделі використовують

імовірнісну генерацію тексту, а не фактичний пошук, отже вони передбачають найбільш вірогідну послідовність слів на основі шаблонів, отриманих із великого навчального набору даних. Враховуючи ризик того, що чат-боти дадуть неправильні відповіді на запитання студентів, як гарантувати точність і надійність інформації з чат-ботів для окремих предметних областей? По-перше, необхідна генерація з доповненим пошуком – це найкращий підхід, але він підвищує рівень складності, оскільки потребує від викладача технічного досвіду у створенні баз даних, конфігурації пошукових систем та оптимізації моделі для встановлення пріоритетів отриманої інформації, що у сукупності робить його менш доступним для викладачів. Їм може бракувати ресурсів або технічної підтримки, необхідних для здійснення відповідних налаштувань та подальшого обслуговування системи. По-друге, можна створити власний чат-бот, але тут проблеми ті самі. По-третє, можна запровадити колективну участь із підказуванням правильних відповідей самими учнями, при якому здійснюється залучення студентів до навчання (т.зв. «оцінка та отримання зворотного зв'язку»). Цей варіант залучає здобувачів освіти за допомогою персоналізованого зворотного зв'язку навіть у великих групах і потребує реалізації наступного сценарію: створення завдання та підказки; надсилання підказки; генерація відгуку; пошук прикладів ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Детальніше: <https://ukrintei.ua/y/3oVV8>
([вгору](#))

Додаток 42

16.04.2025

Борисіхіна К.

Купіть бабусі планшет. Використання гаджетів допомагає знизити ризик деменції у літніх людей

[Дослідження](#) спростовує гіпотезу «цифрової деменції», що припускає шкоду від тривалої взаємодії з технологіями, і натомість підтримує ідею, що цифрова активність сприяє збереженню когнітивного здоров'я.

Проаналізувавши дані більш ніж 400 тисяч осіб, дослідники дійшли висновку, що регулярна взаємодія з цифровими пристроями може чинити стимулювальний вплив на мозок ([nv.ua](#)).

Особливо це актуально для покоління, яке виросло на очах у технологічної революції. Використання комп'ютерів, смартфонів та інтернет-додатків вимагає постійної адаптації, що активізує мозкову діяльність.

На думку дослідників, цифрові технології виконують роль своєрідного когнітивного тренування і дають змогу людям довше зберігати незалежність, впорядковуючись із повсякденними завданнями.

Спілкування через відеозв'язок і месенджери знижує рівень соціальної ізоляції, що також позитивно впливає на мозок. Технології стають не загрозою, а підтримкою — особливо якщо їхнє застосування спрямоване на розвиток, зв'язок і самоорганізацію.

Правова інформація. Ця стаття містить загальні відомості довідкового характеру і не повинна розглядатися як альтернатива рекомендаціям лікаря. NV не несе відповідальності за будь-який діагноз, поставлений читачем на основі матеріалів сайту. NV також не несе відповідальності за зміст інших інтернет-ресурсів, посилання на які присутні в цій статті. Якщо вас турбує стан вашого здоров'я, зверніться до лікаря.

([вгору](#))

Додаток 43

17.04.2025

WEnnovate. Національний план дій. Україна

Співпраця на місцевому, регіональному, національному, міжнародному, міждисциплінарному рівнях та на рівні «четвертої спіралі» є ключовою для досягнення успішного цифрового енергетичного переходу. WEnnovate приділяє значну увагу спільному створенню своїх результатів з ключовими зацікавленими сторонами, створюючи при цьому інклюзивну атмосферу для залучення учасників, які традиційно недостатньо представлені в цифрових та енергетичних екосистемах. Такий підхід забезпечує більш цілісну та партисипативну основу для здійснення переходу ([Academ.City](#)).

Працюючи на перетині обширних науково-дослідних робіт, розробки політики та значної участі зацікавлених сторін, WEnnovate відповідає на питання «чому» і «який» енергетичний перехід, спираючись на існуючі та нові стратегії ЄС, національні та регіональні стратегії, такі як План дій ЄС з цифровізації енергетичної системи та Новий європейський порядок денний з інновацій.

Визначення сфери впливу

Енергетичний перехід є критичним імперативом для Європейського Союзу, його держав членів та країн світу. Ця нагальність зумовлена посиленням кліматичної кризи, необхідністю декарбонізації, зростанням попиту на енергію та критично важливі сировинні ресурси, а також посиленням геополітичної напруженості, зокрема, триваючим конфліктом в Україні. Енергетичний сектор займає стратегічну позицію у вирішенні цих глобальних мегатенденцій, вимагаючи системних змін та комплексної трансформації існуючих енергетичних систем, де цифрові, відновлювані та соціальні виміри мають бути невід'ємними компонентами.

Цифровізація енергетичної системи розглядається як наріжний камінь у досягненні цілей Net Zero. Визнаючи широкий спектр заходів, необхідних

для підтримки цих амбіцій, WEnnovate зосереджується насамперед на ініціативах, які одночасно просувають порядок денний цифровізації та інновацій. Цей цілеспрямований підхід має на меті забезпечити ефективне використання цифрових технологій для стимулювання енергетичного переходу.

У контексті переходу до цифрової енергетики ключовими технічними факторами є оптимізація енергетичного балансу, зокрема шляхом інтеграції відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) в «розумні» мережі, вирішення пов'язаних з цим проблем з пропускнуою спроможністю та підключенням, а також сприяння впровадженню розподілених цифрових активів. Централізоване управління даними, надійна нормативно-правова база, активна участь споживачів і робочої сили, підвищення рівня знань і навичок, а також посилення енергетичної безпеки та стійкості також мають вирішальне значення для успіху цієї трансформації.

Залучення зацікавлених сторін і проведення досліджень

4 національні плани дій є результатом широкого залучення зацікавлених сторін у всіх чотирьох регіонах: загалом 408 зацікавлених сторін були залучені до процесу діалогу та спільного створення, а 32 багатосторонні зустрічі зі спільного створення та планування доповнили безпосередню взаємодію з представниками екосистем.

У результаті, були розроблені заходи шляхом поєднання кабінетного аналізу, інтерв'ю, опитувань та багатосторонніх воркшопів за участю зацікавлених сторін. Заходи в рамках Національних планів дій включають пропозиції від сторонніх стейкхолдерів, які узгоджуються з дослідженнями та пріоритетами WEnnovate, а також ініціативи консорціуму, які спрямовані на пошук необхідних партнерів. Ці дослідження на національному рівні надалі формують основу для Спільної програми — документа, в якому викладено узгодження спільних пріоритетів.

Створення Національних планів дій включало в себе спільний та інклюзивний підхід, коли партнери консорціуму залучали ключові зацікавлені сторони протягом усього процесу через згадані вище інтерв'ю, воркшопи з багатьма зацікавленими сторонами, а також оглядові сесії. Таким чином, розроблені заходи є результатом залучення різних зацікавлених сторін і залишаються відкритими для більш широкої підтримки з боку третіх сторін. Залучаючи ключових стейкхолдерів, партнери консорціуму прагнули зрозуміти поточний стан цифрового енергетичного переходу та заходи, розпочаті або заплановані в цій сфері, щоб розвивати та зміцнювати існуючі зусилля.

Аналіз екосистеми України: ключові проблеми та рекомендації

Українська екосистема інновацій в енергетиці стикається з низкою складних викликів, що зумовлює необхідність трансформації в усіх її аспектах: інфраструктурі, бізнес-моделях, співпраці із зацікавленими сторонами тощо. Через війну Україна різко досягла «точки хаосу» на трансформаційній X-кривій, що підкреслює нагальну потребу в нових

підходах в усій енергетичній екосистемі. До війни Україна боролася з монополізованим енергетичним сектором, який характеризувався корупцією, повільним впровадженням інновацій та недостатнім фінансуванням для розвитку нових потужностей. Пошкоджені під час війни енергетичні об'єкти, включаючи атомну та відновлювану енергетику, у поєднанні з обмеженими потужностями для зберігання електроенергії, загострюють проблему перевантаженості мережі. Ця критична ситуація вимагає негайних заходів для відновлення функціональності та підтримки щоденних потреб як бізнесу, так і домогосподарств. Такі заходи часто покладаються на легкодоступні неінноваційні рішення, що потенційно ставить під загрозу довгострокові цілі «зеленого» та цифрового переходу на користь більш дешевих і швидких рішень. Але військова агресія підняла енергетичну безпеку та незалежність до найвищого пріоритету, підкресливши необхідність децентралізації та цифровізації відповідно до амбіцій ЄС. Це надає унікальну можливість перебудувати систему на основі принципів зеленого, цифрового та справедливого переходу, одночасно узгоджуючи її з інтеграцією України до ринків досліджень, інновацій та енергетики ЄС.

Україна має значний потенціал для створення інноваційних рішень, підкріплений потужною академічною базою та духом підприємництва. Оскільки діджиталізація вже визначена пріоритетом на національному рівні, поєднання цієї мети з відповідними механізмами підтримки може стати рушійною силою для створення трансформаційних рішень.

Регуляторні обмеження, брак кадрів, недостатнє фінансування інноваційних рішень, низький рівень обізнаності зацікавлених сторін щодо цифровізації та децентралізації енергетики, особливо на регіональному та місцевому рівнях, через підвищені ризики, спричинені війною, потреба населення у швидких рішеннях для покриття дефіциту енергоресурсів змушують концентрувати та використовувати всі наявні ресурси та змінювати ментальні моделі.

Висновки

Цифровізація енергетичної системи — це не просто технічний захід, а наріжний камінь ширшого енергетичного переходу, в якому переплітаються соціальні, цифрові та чисті енергетичні інновації. Цей план дій, тісно пов'язаний з Планом дій ЄС з цифровізації енергетичного сектору, підкреслює важливість сприяння як цифровим, так і соціальним інноваціям, залучаючи до цього четверту спіраль — промисловість, наукові кола, уряд і громадянське суспільство. В ньому підкреслюється центральна роль місцевих ініціатив у сфері відновлюваної енергетики, а також потужна підтримка малих і середніх підприємств та інноваторів, які відіграють ключову роль у просуванні наступного етапу енергетичного переходу в Європі. Усуваючи системні бар'єри на шляху інновацій та їх впровадження, цей план пропонує шлях до інклюзивної, безпечної та сталої енергетичної екосистеми.

У нинішньому соціально-політичному та геополітичному контексті цифровий енергетичний перехід є більш важливим, ніж будь-коли. Війна в Україні, проблеми енергетичної безпеки та глобальні кліматичні імперативи підкреслюють нагальність створення стійких, децентралізованих та ефективних енергетичних систем. Ці зусилля мають бути органічно інтегровані з європейськими та національними стратегіями для вирішення спільних викликів і використання спільних можливостей Словаччини, України, Нідерландів та Угорщини.

Однак енергетичний перехід не може бути успішним, якщо усунути лише симптоми — такі як неефективність енергосистеми або хибні уявлення громадськості — без усунення основних причин, включаючи фрагментарне управління, недостатнє залучення зацікавлених сторін та відсутність доступу до цифрових інструментів і ресурсів. Розглядаючи перехід до цифрової та чистої енергетики як взаємодоповнюючі, цей план виступає за цілісний підхід, який надає пріоритет довгостроковій стійкості та системним змінам.

**Більш детально можа ознайомитися з [повним текстом презентації за лінком](#).
([вгору](#))**

Додаток 44

02.04.2025

Розподілена енергетика та мікромережі

Як нагадав доповідач, розпорядженням Кабміну від 18 липня 2024 р. № 713-р) схвалено Стратегію розвитку розподіленої генерації на період до 2035 року, а також затверджено операційний план заходів з її реалізації у 2024 – 2026 роках ([Світ](#)).

Одним із пунктів цього документа є впровадження мікромереж.

Ще раніше, у 2022-му, уряд схвалив Концепцію впровадження «розумних мереж» в Україні до 2035 року та затвердив деталізований план заходів з її реалізації.

— Важливим аспектом розвитку «розумних мереж» є формування відповідних вимог, стимулів, мотивацій, рекомендацій до впровадження мікромереж і реалізації відповідних пілотних проєктів, — зауважив Ігор Блінов.

На основі міжнародних стандартів

Указ Президента України № 737/2023 передбачав терміновий аналіз чинних законодавчих актів з метою внесення законодавчих змін, необхідних для створення та функціонування в громадах мікромереж. А у 2024 році відповідні зміни з'явилися у Законі України «Про ринок електричної енергії», де поняття «мікромережа» визначається, як група взаємопов'язаних навантажень розподіленої генерації з певними електричними межами, що утворюють локальну енергетичну систему на

рівні систем розподілу, тобто обленерго. «Така мережа діє як єдиний керований об'єкт, здатна працювати паралельно з ОЕС України та в острівному (ізолюваному) режимі», — розповів Ігор Блінов.

<...> У плані заходів Міненерго щодо впровадження сучасних європейських і міжнародних стандартів у сфері розвитку «розумних мереж» відзначена і важливість такого впровадження у сфері мікромереж.

У цьому контексті Ігор Блінов відзначив багаторічну роботу Технічного комітету стандартизації «Керування енергетичними системами та пов'язані з ним процеси інформаційної взаємодії» (ТК 162), базовою організацією якого є Інститут електродинаміки НАНУ, де було забезпечено впровадження понад 80 % стандартів у сфері «розумних мереж» за останні десятиліття.

Як зауважив доповідач, на замовлення Міністерства енергетики України науковці інституту розробили проекти національних нормативних документів у галузі мікромереж на основі міжнародних стандартів щодо технічних вимог і вимог до їх експлуатації, систем енергоменеджменту, моніторингу й керування мікромережами, саморегулювання навантажень у них.

Сценарії використання

Ігор Блінов навів основні сценарії використання мікромереж для розвитку розподіленої енергетики. Перший варіант — мікромережі, структура яких спрямована на підвищення надійності та забезпечення безперервності енергопостачання приєднаного навантаження або його частини за допомогою можливості роботи в острівному режимі. Як ішлося в доповіді, у цьому разі мікромережа може бути, наприклад, частиною мережі розподілу загальної призначеності, що обслуговує широке коло споживачів, або мікромережею окремого об'єкта, наприклад, державної чи комерційної структури, військової бази, лікарні.

Другий сценарій — мікромережі, структура яких спрямована на зниження витрат у разі забезпечення електроенергією віддалених районів, для яких організація надійного централізованого електропостачання є надто витратною. Як приклад, у презентації було наведено ізолювані мікромережі для електропостачання об'єктів у сільській місцевості.

Третій — мікромережі, структура яких спрямована на зниження витрат на електроенергію для їхніх користувачів шляхом оптимального використання власних активів (зокрема, це відновлювані джерела та установки зберігання енергії, диспетчеризоване навантаження і генератори).

Четвертий варіант — мікромережі, структура яких спрямована на забезпечення стійкості електропостачання до стихійних лих або пошкоджень енергетичної інфраструктури шляхом оптимального використання власних активів. Як ішлося в презентації, мікромережі такого типу доцільно будувати в районах, де часто спостерігаються особливі умови роботи, або використовувати їх для поліпшення показників надійності електропостачання для об'єктів критичної інфраструктури тощо.

Навів доповідач і основні режими, в яких функціонують мікромережі: режим паралельної роботи з зовнішньою мережею електропостачання (системою розподілу) і острівний режим з живленням від власних джерел енергії, коли відповідно виникає ситуація з перебоями централізованого електропостачання.

Енергетичний менеджмент

Основою забезпечення функціонування мікромережі, як зауважив Ігор Блінов, є система енергетичного менеджменту, що реалізується на базі сучасних мікроконтролерів та систем інформаційного обміну. Функції планування функціонування мікромереж стосуються таких задач, як формування оптимальної графіки функціонування мікромереж на певний заданий період (доба, місяць, рік), і ситуативне коригування графіків на основі відповідного моніторингу відхилень фактичних характеристик режиму роботи мікромережі від запланованих. Основними функціями системи енергоменеджменту мікромережі є згладжування піків електроспоживання і компенсація його провалів.

Як ішлося у виступі, науковці Інституту електродинаміки НАН України на основі міжнародного досвіду запропонували структуру системи енергетичного менеджменту і визначили основні вимоги щодо забезпечення функціонування мікромереж.

— Важливим елементом функціонування мікромереж (і відповідно — системи енергетичного менеджменту) є прогнозування відпуску і споживання електричної енергії, — розповів Ігор Блінов. — В Інституті електродинаміки ми розробили моделі прогнозування навантаження споживачів та відпуску електричної енергії в мікромережах із використанням засобів штучного інтелекту, зокрема штучних нейронних мереж глибокого навчання. Зараз ми інтегруємо їх у системи енергетичного менеджменту, що розробляються.

Найбільша СЕС у НАНУ

Ці результати науковці Інституту електродинаміки отримали в межах реалізації пілотного проекту «Оптимізоване управління мікромережею в Україні» програми міжнародної технічної допомоги «Інноваційний фонд зеленої енергетики Innovate Ukraine», що фінансується урядом Великої Британії.

— Як уже йшлося, основна мета проекту полягає в розробленні системи енергоменеджменту на базі мікроконтролера, який би забезпечував надійне живлення критичних споживачів в умовах відключень, зниження витрат на закупівлю електричної енергії, коли ситуація є сприятливою і нормальною, а надалі — надання операторам мереж послуг з регулювання напруги, — пояснив Ігор Блінов.

Власне, така мікромережа створюється в інституті. Минулого року на даху було побудовано сонячну електростанцію з використанням баластної системи кріплень. За словами доповідача, сьогодні це найбільша дахова СЕС у НАН України (також сонячні електростанції є в Інституті

відновлюваної енергетики та в Інституті газу). На сьогодні вже встановлено сучасні гібридні інвертори, установку зберігання електричної енергії, в тестовому режимі під'єднано критичне навантаження та «розумні» лічильники електроенергії. Розпочато побудову систем керування роботою мікромережі на базі мікроконтролера.

Як розповів Ігор Блінов, нещодавно відбувся візит до інституту заступника міністра закордонних справ Великої Британії з питань Європи Стівена Дауті. Гість ознайомився з ходом реалізації цього та інших проєктів інституту, висловив зацікавленість у подальшій роботі програми й дав схвальну оцінку роботі науковців.

Як резюмував доповідач, сьогодні й у найближчому майбутньому впровадження технологій мікромереж, їхній розвиток у частині цифрової трансформації передбачатиме розв'язання цілої низки наукових та науково-практичних задач, пов'язаних з розробленням моделей розрахунків режимів роботи мікромереж, моделей функціонування обладнання в їхньому складі, моделей для аналізу впливу режимів роботи таких мікромереж на параметри якості електричної енергії, оптимізація функціонування в різних режимах їхньої роботи.

Відповідаючи на запитання, Ігор Блінов зауважив, що науковці Інституту електродинаміки також мають на меті надати рекомендації та відповідні оцінки (як технічні, так і, можливо, техніко-економічні) щодо доцільності впровадження таких систем в установах НАН України.

Перспективні напрями

Під час обговорення доповіді директор Інституту загальної енергетики НАН України академік Віталій Бабак зауважив, що функціонування децентралізованих мікромереж на рівні системи розподілу електричної енергії має особливості, зокрема, у принципах регулювання частоти й активної потужності, напруги та реактивної потужності, управління генерацією енергомереж з відновлюваними джерелами енергії.

<...> Тому окремими завданнями повинні бути пошук оптимальних місць установлення відновлюваних джерел, їхньої потужності, визначення місткості накопичувачів та прогнозування параметрів роботи як у паралельному із зовнішньою енергосистемою, так і в острівному режимах.

Перспективним напрямом, на думку Віталія Бабака, може бути розроблення методів отримання режимних залежностей параметрів мікромереж для розроблення спеціальних алгоритмів, що будуть використовуватися в мікроконтролерах та системах інформаційного обміну, а також моделі регулювання напруги та реактивної потужності для підтримки нормованих параметрів якості електричної енергії в ізольованих мікромережах та надання відповідних послуг регулювання реактивної потужності в мережевих умовах експлуатації з використанням відновлюваних джерел енергії.

Окрім того, як зауважив академік Бабак, важливим є також розроблення науково-методичних інструментів для інвентаризації елементів

регіональних мереж на основі геоінформаційних технологій, розроблення і впровадження цифрових двійників, сучасних систем диспетчеризації на основі, наприклад, SCADA (від англ. supervisory control and data acquisition — диспетчерське управління і збір даних) тощо.

Керівниця експертної групи директорату ресурсоефективних трансформацій Міністерства енергетики України Оксана Колосова нагадала, що відомство є бенефіціаром проєкту «Оптимізоване управління мікромережами в Україні» й очікує на результати відповідних досліджень. Експертка висловила впевненість, що вони дадуть основу, поштовх та необхідну інформацію для ухвалення політичних рішень і розроблення нормативно-правових актів.

Також Оксана Колосова відзначила, що Інститут електродинаміки бере активну участь у робочій групі при Міністерстві енергетики з впровадження «розумних мереж». «Ця співпраця дуже цінна для нас і ми вже маємо її результати», — додала експертка.

<...> Академік-секретар Відділення енергетики та енергетичних технологій НАН України Олександр Кириленко відзначив, що під керівництвом Ігоря Блінова виконується цілий комплекс робіт з науково-технічного та нормативно-правового забезпечення розвитку в Україні технологій «розумних мереж». І ці роботи, зокрема з розвитку сучасних моделей мережі, розроблення методів прогнозування споживання, створення системи моніторингу та інші, відділення повністю підтримує.

Як підсумував президент НАН України академік Анатолій Загородній, беручи до уваги актуальність та важливість практичного використання напрацьованих фахівцями академії теоретичних та практичних результатів розв’язання проблем розвитку розподіленої енергетики та системи енергетичного менеджменту різного рівня, приклад практичної реалізації проєкту, про який йшлося у виступі Ігоря Блінова, необхідно тісніше співпрацювати з відповідними міністерствами, державними та приватними компаніями.

Підготував Дмитро ШУЛКІН

Дивиться також відео:

[Інтерв'ю із вченим у галузі електроенергетики Ігорем Бліновим \(вгору\)](#)

Додаток 45

12.04.2025

Кругленко О.

У ЧОРНОБИЛІ ПОБУДУВАЛИ ОБ'ЄКТ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ – ПОТУЖНУ СОНЯЧНУ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЮ

Про це 12 квітня, у суботу, повідомило [Міністерство захисту довкілля](#) та природних ресурсів України ([ZN.UA](#)).

Новий об'єкт “зеленої” енергетики у Чорнобилі – фотоелектричну станцію - відкрили міністр Світлана Гринчук разом з послом Іспанії в

Україні Рікардо Лопесом-Аранда Хагу, секретарем Ради національної безпеки і оборони України Олександром Литвиненком та головою Державного агентства з управління зоною відчуження Григорієм Іщенком.

Проект стартував ще у 2019 році з амбітною метою: створити потужний об'єкт відновлюваної енергетики саме на території Чорнобильської зони. Однак реалізація була призупинена з початком повномасштабної війни. Незважаючи на труднощі, восени 2024 року будівництво вийшло на фінішну пряму, і вже сьогодні фотоелектрична станція повністю готова до експлуатації та під'єднана до об'єднаної енергосистеми України.

Станція складається з 2244 монокристалічних сонячних модулів, які розміщені на площі 13 тисяч квадратних метрів. Це сучасне технологічне рішення, що відповідає найвищим стандартам ефективності та екологічності. Її поява є логічним продовженням стратегії розвитку "зеленої" енергетики у зоні відчуження — території, яка дедалі більше стає прикладом того, як техногенна спадщина може бути перетворена на джерело сталого майбутнього.

Унікальність цього об'єкта полягає не лише у його розміщенні, а й у способі фінансування. Станція збудована за кошти, виділені Урядом Іспанії у межах Кіотського протоколу — міжнародної угоди про зменшення викидів парникових газів. Це стало можливим завдяки співпраці України з партнерами, які підтримують курс на енергоефективність та екологічну безпеку.

Нагадаємо, побудова [сонячних електростанцій у Чорнобилі](#) була запланована ще у 2014 році, а у 2018 році поблизу Чорнобильської АЕС вже запустили першу сонячну електростанцію Solar Chernobyl. Тоді планувалося інвестувати 100 мільйонів євро у будівництво відновлюваних джерел енергії у радіоактивній зоні відчуження. Пізніше проєкт перейшов у стадію остаточного здійснення, і навіть незважаючи на війну, був доведений до завершення, хоча й з труднощами.

Чорнобильська сонячна станція — це не просто новий об'єкт генерації. Це символ переходу від трагедії до інновацій, від зони відчуження до зони перспектив. Вона демонструє можливості відновлюваної енергетики навіть у найскладніших умовах. Навіть на тлі атак на критичну інфраструктуру, країна продовжує рух у напрямку сталого розвитку та енергетичної незалежності.

Паралельно з будівництвом сонячної станції у зоні відчуження впроваджуються й інші важливі ініціативи. Зокрема, автоматизована система контролю за нерозповсюдженням радіоактивних матеріалів, яка модернізує роботу стаціонарних радіометрів на контрольних пунктах доступу. Цей проєкт реалізований за підтримки Європейського Союзу та сприяє підвищенню безпеки при перевірці транспорту й вантажів.

([вгору](#))

17.04.2025

Вінницький стартап SolarInt отримав нагороду “SealofExcellence”

Проект SolarInt розпочався у 2022 році, коли команда інженерів та підприємців почала працювати над концепцією автономного екологічного теплопостачання ([Світ](#)).

Вже на початкових етапах вони пройшли навчання у Вінницькій стартап школі мережі на базі ВНТУ, стали фіналістами конкурсу 2023 року та отримали можливість стажування у стартап-школі Шеффілдського університету у Великій Британії.

Перші результати роботи команди стали справжнім проривом:

- запатентовано “Теплоаккумулятор прибудинковий” – пристрій для довготривалого всесезонного зберігання теплової та електричної енергії;
- запатентовано “Сонячний плоский високотемпературний концентратор” – система для ефективного збору сонячної енергії;
- отримано науково-технічну експертизу у ВНТУ, що підтверджує ефективність розробки.

Основними продуктами стартапу є:

MiniCSP – концентратор сонячної енергії, який працює за принципом точкового збору сонячного випромінювання для створення високотемпературної теплової енергії. Це дозволяє використовувати його для:

- опалення будинків та підприємств,
- технологічних потреб у виробництві,
- високотемпературних процесів у сільському господарстві та промисловості,
- обезсолення води та виробництва водню.

HomeTES – тепловий акумулятор, що може зберігати тепло та електроенергію протягом кількох місяців. Основні переваги пристрою:

- працює у поєднанні або окремо від MiniCSP,
- може зберігати надлишкову енергію від сонячних панелей або вітрогенераторів,
- використовується як мобільний тепловий акумулятор.

Стартап SolarInt має значний потенціал для масштабування. Основні ринки, на які націлена компанія, охоплюють індивідуальних споживачів, фермерів, підприємства та екологічні енергетичні системи.

У 2025 році команда планує протестувати 10 прототипів, а потім продати близько 100 пристроїв для подальшого вдосконалення та розширення ринку.

Чому SolarInt отримав “SealofExcellence”?

UASEEDs – одна з провідних платформ підтримки інноваційних проєктів в Україні.

Нагорода “SealofExcellence” є підтвердженням того, що розробка відповідає високим стандартам інноваційності, технологічної готовності та бізнес-ефективності.

Основні критерії, за якими проєкт був оцінений:

висока науково-технічна цінність;
реалістичний бізнес-план та стратегія виходу на ринок;
вплив на економіку України та її енергетичну незалежність;
використання передових цифрових технологій для автоматизації та керування енергетичними процесами.

У 2025-2026 роках команда SolarInt планує:

1. Вийти на серійне виробництво MiniCSP та HomeTES.
2. Створити мережу партнерів серед будівельних компаній, енергетичних підприємств та агрофірм.
3. Отримати додаткове фінансування через українські та європейські грантові програми.

Нагорода “SealofExcellence” підтверджує, що SolarInt – це не просто стартап, а серйозний технологічний проєкт, що має всі шанси стати провідним гравцем на ринку екологічної енергетики.

([вгору](#))

Додаток 47

12.04.2025

Печенюк А.

Вперше за майже століття. Частка чистої енергії у світовій генерації перевищила 40%

«У 2024 році вперше з 1940-х років виробництво з усіх джерел енергії з низьким вмістом вуглецю — відновлюваних і ядерних — перевищило 40% світової електроенергії. Рекордне збільшення відновлюваних джерел енергії в поєднанні з невеликим збільшенням виробництва ядерної енергії на 69 ТВт-год призвело до того, що у 2024 році частка низьковуглецевої енергії склала 40,9% (12 609 ТВт-год)», — йдеться у щорічному звіті Ember [Global Electricity Review \(nv.ua\)](#).

Загалом відновлювані джерела енергії принесли рекордні 858 ТВт-год у 2024 році. Це на 49% більше, ніж у 2022 році, коли зафіксували попередній рекорд. Сонячна енергія подвоїлася лише за три роки, забезпечивши понад 2000 ТВт-год електроенергії у 2024 році.

Водночас аналіз показав, що у 2024 році споживання викопного палива також зросло на 1,4%. Це сталося через стрімке зростання попиту на електроенергію, що призвело до збільшення викидів у світовому енергетичному секторі. Головною рушійною силою зростання виробництва викопних палив стали хвилі спеки.

«Спекотніша погода сприяла збільшенню викопної генерації у 2024 році, але ми навряд чи побачимо подібний стрибок у 2025», — зауважує Філ Макдональд, директор Ember.

Окрім погодних умов, збільшення використання електроенергії пов'язане з потребами ІІІ, центрів обробки даних, електромобілів сприяє зростанню глобального попиту.

([вгору](#))

Додаток 48

01.04.2025

ОЕСР: ОГЛЯД ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ – ЯПОНІЯ 2025

У ньому наголошується, що Японія досягла прогресу у зменшенні тиску на навколишнє середовище, включаючи використання енергії, викиди парникових газів, забруднення повітря та відходи. Вона зробила важливі кроки до «чистого нуля», формування стійкої до клімату, замкнутої та природно-позитивної економіки й дедалі більше інвестує у перехід на чисту енергію та циркулярну економіку. Разом із тим, її енергоспоживання залишається вуглецево-інтенсивним, а зусилля з переробки вторинної сировини потребують посилення, що особливо актуально для пластмас. Японія підвищила свої кліматичні амбіції, але має прискорити скорочення викидів і відійти від викопного палива, щоб досягти «чистого нуля» до середини поточного століття. Країна створила потужний потенціал для адаптації до клімату та активно залучає приватний сектор до збереження біорізноманіття, щоб зменшити тиск, який постійно навантажується на екосистеми та види. Для успішної «зеленої трансформації» потрібен комплексний, економічно ефективний пакет політичних заходів, розширення ініціатив, які допомагають субнаціональним урядам вирішувати соціально-економічні та екологічні проблеми ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Детальніше: <https://ukrintei.ua/y/sPjqJ>, <https://ukrintei.ua/y/ePDBC>, <https://doi.org/10.1787/583cab4c-en>

([вгору](#))

Додаток 49

04.04.2025

В Інституті правотворчості та науково-правових експертиз НАН України обговорили пріоритети розвитку правотворчої діяльності у контексті євроінтеграції

З вітальним словом до учасників науково-практичного круглого столу звернувся Голова Верховної Ради України, академік НАПрН України **Руслан СТЕФАНЧУК**. Підкреслюючи важливість наукового заходу він зазначив, що «коли ми говоримо про нормативний масив, який

сьогодні існує в Україні, про ту кількість нормативно-правих актів, то за загальними підрахунками, станом на зараз в Україні понад один мільйон нормативно-правих актів. А це свідчить лише про одну річ, що, мабуть, законодавство – це єдина сфера, яка не піддається філософському закону переходу кількості в якість. І навпаки, чим більша кількість суперечливих, взаємовиключних, дублюючих законів різної юридичної ваги, тим нижче якість законодавства в цілому. Я думаю, що це претензія справедлива і вона повинна йти до кожного, хто опікується цим законодавством» ([ШпрНПЕ НАН України](#)).

Тож звертаючись до науковців, Руслан Стефанчук зауважив, що задачею номер один є питання впорядкованості, яке повинно визначати напрямок діяльності кожного. Задачею номер два, з огляду на євроінтеграцію України, є не просто вдосконалення законодавства України, а його вдосконалення у відповідності до законодавства Європейського Союзу, положення якого для України є визначальним. В цьому контексті, Голова Верховної Ради України нагадав, що перед Україною стоїть завдання до кінця цього року відкрити всі кластери перемовин і на Національну академію наук України і на науковців покладається завдання розробити загальну наукову концепцію розвитку законодавства. «Це має бути єдина, зв'язана системна матерія, в основі якої лежать останні наукові дослідження і розробки, які існують в Україні та Світі» – зауважив Руслан Стефанчук.

Виступаючи з вітальним словом Президент Національної академії наук України, академік НАН України **Анатолій ЗАГОРОДНІЙ** наголосив на важливості ухвалення Закону України «Про правотворчу діяльність», що відкриває новий етап у вдосконаленні національного законодавства та його гармонізації з правом Європейського Союзу. Особливу увагу він приділив ролі Національної академії наук України, якій доручено розробляти Наукову концепцію розвитку законодавства України кожні п'ять років.

З цією метою при Президії НАН України створено Науково-координаційну раду з питань правотворчої діяльності під керівництвом віцепрезидента НАН України, академіка НАН України Сергія Пирожкова. До її складу увійшли представники провідних академічних інститутів, які мають потужний науковий потенціал для реалізації поставлених завдань.

Попри складність викликів, Анатолій Загородній висловив впевненість у здатності наукової спільноти ефективно виконати цю роботу. Результатом має стати виважена Наукова концепція розвитку законодавства України, що окреслить стратегічні перспективи для української держави.

Перший заступник міністра юстиції України, академік НАПрН України **Микола КУЧЕРЯВЕНКО** звернув увагу на те, що питання системності законодавства в Україні не нове і досліджується вже десятки років. Однак нині воно набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану, євроінтеграційних процесів та появи нарешті системного базового документа – Закону України «Про правотворчу діяльність», який можна

вважати фундаментом нової якості нормотворення. Доповідач підкреслив, що Закон уже впливає на юридичну практику і розробку нормативних актів, попри те, що його повноцінне впровадження очікується після завершення воєнних дій. Зокрема, Міністерство юстиції України активно долучене до євроінтеграційної роботи за кластерним принципом. Загалом, у своєму виступі він наголосив на тому, що системність у правотворчості поступово реалізується як на законодавчому, так і на науково-методологічному рівнях, а синергія між наукою, практикою і органами влади є ключем до якісного оновлення правової системи України.

Академік-секретар Відділення історії, філософії та права НАН України, академік НАН України **Валерій СМОЛІЙ** підкреслив, що з прийняттям Закону України «Про правотворчу діяльність» був закладений системний фундамент для формування законодавства України з огляду на євроінтеграцію.

У своєму виступі заступник голови Науково-консультативної ради при Голові Верховної Ради України, академік НАПрН України **Наталія КУЗНЕЦОВА** наголосила, що Закон України «Про правотворчу діяльність» – це не просто інструкція для законотворців, а програма модернізації та систематизації законодавства, яка має вивести його на рівень цивілізованого та європейського зразка. Ключовим завданням є формування політики права – не лише правової політики – через глибокий аналіз чинного законодавства, наукове прогнозування його розвитку та розробку Наукової концепції розвитку законодавства, що вже перебуває у процесі створення Національною академією наук України за участі Науково-консультативної ради при Голові Верховної Ради України.

Спікерка звернула увагу на масштаб і глибину дослідження, до якого залучено провідних учених і регіональні наукові школи. Йдеться не про точкові зміни, а про системний скринінг чинного законодавства, адаптацію його до права ЄС і створення логічної структури законодавства, яка відповідатиме потребам держави, зокрема в умовах воєнного стану. Особливо підкреслено важливість соціального законодавства як новітнього напрямку, що охоплює медицину, освіту, науку, житлову політику та соціальні гарантії – у відповідь на виклики війни та відбудови. Було відзначено, що наразі не йдеться про внесення змін до законів, а про побудову цілісної архітектури законодавства – «скелету», на якому згодом будуть «наращені м'язи» конкретних змін.

Також пані Кузнєцова наголосила на потребі розмежовувати систему законодавства й систему права, уникаючи академічних суперечок у прикладному процесі. Завершуючи, вона повідомила, що влітку планується видання наукової монографії, яка стане основою для широкого обговорення, а паралельно – розробка концепції, яка має стати практичним дороговказом для законотворців.

З доповіддю про роль та завдання Науково-координаційної ради з питань правотворчої діяльності при Президії НАН України виступив

віцепрезидент Національної академії наук України, академік НАН України **Сергій ПИРОЖКОВ**. Виступаючий відзначив, що ухвалення Закону України «Про правотворчу діяльність» стало важливим кроком для формалізації принципів нормотворчості та визначення ролі різних суб'єктів, зокрема Національної академії наук України.

Він окреслив уже реалізовані ініціативи ради: підготовлено проекти двох нормативно-правових актів (порядку юридичної експертизи в НАН України та порядку координації правотворчих досліджень); проаналізовано роботу робочих груп з правового моніторингу у сфері науки та інновацій; видано перший в Україні Науково-практичний коментар до Закону України «Про правотворчу діяльність»; проведено науково-практичний круглий стіл щодо експертизи актів на відповідність праву ЄС; започатковано тематичні рубрики з проблем правотворчості у фахових виданнях установ НАН України; здійснюється підготовка колективної монографії з наукового забезпечення концепції розвитку національного законодавства.

Віцепрезидент особливий акцент зробив на необхідності налагодження прямої комунікації з органами виконавчої влади з метою чіткого розуміння вимог до формату й змісту наукової концепції. На завершення Пирожков підкреслив важливість скоординованої та ефективної роботи усіх учасників процесу підготовки результативних наукових напрацювань. За його словами, 2025 рік має стати ключовим у формуванні змістовного концептуального матеріалу для реалізації положень закону та законодавчої реформи в цілому.

[Повний текст](#)
([вгору](#))

Додаток 50

23.04.2025

Презентовано Мовний коментар до Конституції України та інших нормативних актів

Модерував захід керівник Центру правничої термінології НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України **Сергій Головатий**, який був Головою Постійної комісії з правничої термінології Суду та головним натхненником цього проєкту ([Конституційний Суд України](#)).

Сергій Головатий зазначив, що в час, коли була ухвалена Конституція України 1996 року, відомий український мовознавець Святослав Караванський висловив міркування щодо тексту української Конституції, адресувавши зауваження не до її авторів та укладачів тексту: „*Мовні огріхи, що там трапляються, – це наслідок знекровлення української мови, яку практиковано в УРСР останні 65 років (він писав 2001 року), яку за інерцією здійснювано і в незалежній Україні*“. Власне тому „Мовний коментар до Конституції України та інших нормативних актів“ має

полегшити шлях до впровадження в українську правову систему українських юридичних термінів. *„Маю сподівання, що завдяки спільним зусиллям усіх заінтересованих сторін правова лінгвістика в Україні буде на найвищому рівні“*, – сказав Сергій Головатий.

Із вітальним словом до учасників заходу звернувся виконувач обов'язків Голови Суду **Олександр Петришин**. Він зауважив, що рух за українську мову в праві та юридичних текстах був започаткований ще десять років тому. *„Уже тоді було розпочато роботу на цьому напрямі та були поставлені гостро деякі проблеми“*, – зауважив промовець. Олександр Петришин зазначив, що за будь-яких умов юриспруденція завжди була дуже чутливою до слова, мови, тексту, забезпечуючи правову визначеність. У юриспруденції є цілий розділ *„Правова лінгвістика“*. *„Суд завжди спирається на таку конструкцію як правова визначеність, яка є однією із найважливіших принципів верховенства права і без цього ніяк. Суд приділяв значну увагу лінгвістичному аналізу і показував певні взірці застосування української мови в юридичних текстах, зокрема в його рішеннях“*, – наголосив виконувач обов'язків Голови Суду.

Старший проєктний співробітник Програми підтримки ОБСЄ для України **Олександр Водянніков** у вітальному слові зазначив, що мова є не тільки засобом спілкування, а й наріжним каменем і фундаментальним аспектом правовладдя, правової визначеності демократичної держави.

Згадуючи вислів французького лінгвіста, який стверджував, що *„немає нічого поза текстом“*, він підкреслив, що цей постулат є дуже актуальним для юридичної науки і правничої професії, адже право не існує поза текстом. На його переконання, результат цієї праці матиме визначальне значення для розвитку правової науки.

У виступі директор Інституту української мови НАН України, доктор філологічних наук, професор **Павло Гриценко** подякував суддям Суду за їх національну глибинну позицію у відстоюванні української мови. Він зазначив, що *„Суд двічі відстояв мовну національну вершину поняття національної мови і не поступився попри відкриті атаки на нього. Лише принципова позиція суддів Суду зберегла українськість України“*.

Промовець підкреслив, що людина і держава тісно пов'язані із правом. Мовознавці оцінюють мову права як вершину складної загальної національної мовобудови, мовокористування, щоденного буття мови, вершину у розбудові літературного стандарту. Він наголосив на таких важливих для мови права чинниках як точність і недвозначність, умовних знаках правних текстів, в яких чітко окреслені суб'єкт, об'єкт, хронотоп, обставини важливі для змісту закону, визначеність меж і обставин застосування закону. *„Усі ці ознаки підносять правні тексти до суспільно значущих зразків текстового простору національної мови. Ось чому ми свідомо ставимо на перше місце у ієрархії стилів – тексти права“*, – підкреслив мовознавець.

Продовжуючи свій виступ, він також додав, що наша мова сьогодні у стані перебудови. За його словами, центрами активної динаміки українського права залишаються насамперед Верховна Рада України, Конституційний Суд України, установи й інституції, які пов'язані із правом безпосередньо. „Основними завданнями в опрацюванні українських правових текстів новітньої доби був вихід із міцних російськомовних обіймів, очищення від російськомовних нашарувань в українських текстах права“, – зазначив Павло Гриценко.

На завершення професор відзначив особливий внесок усіх, хто працював над науковим виданням, та висловив упевненість, що це видання стане важливим кроком у відродженні українського осердя, нашої мови, ментальності у зміцненні нашої держави. Промовець також додав, що подібна робота розгортається у різних галузях науки і закликав до співпраці наукової та інформаційної.

Про ідею, процес створення та особливості Мовного коментаря розповіли заступниці керівника редакційно-видавничого управління Секретаріату Конституційного Суду України **Ірина Савченко**, керівник групи граматики відділу граматики та наукової термінології Інституту української мови НАН України, доктор філологічних наук, професор **Катерина Городенська**.

Деталі:

„Мовний коментар до Конституції України та інших нормативних актів“ вийшов друком 31 березня 2025 року. Укладений із двох частин. Перша частина містить: текст Конституції 1996 року; слова і словосполучення, що їх рекомендовано відповідно до норм сучасної української літературної мови; витяги з актів КСУ та коментарі Інституту української мови НАН України. Друга частина – тексти законів та інших актів, рекомендації щодо застосування окремих слів і словосполучень.

Укладачами наукового видання виступили доктор юридичних наук, професор **Сергій Головатий**, представники редакційно-видавничого управління Секретаріату Конституційного Суду України **Світлана Сидоренко** та **Ірина Савченко**.

Мовні коментарі підготували доктор філологічних наук, професор **Катерина Городенська**, кандидат філологічних наук **Лариса Колібаба**, кандидат філологічних наук **Валентина Фурса**. Коментарі ґрунтовані на чинних нормах сучасної української літературної мови. Видання підготовлено за сприяння Програми підтримки ОБСЄ для України.

([вгору](#))

Додаток 51

24.04.2025

Глобальні тренди розвитку людства

У рамках роботи над проєктом «Візія 2035. Проєкт Україна 2.0» експерти «Українського інституту майбутнього» вивчали десятки глобальних документів, форсайтів, аналітичних звітів, дані розвідувальних агентств щодо сценаріїв розвитку майбутнього [\(Світ\)](#).

Як констатував Анатолій Амелін, деякі форсайти суперечать один одному, наприклад, одні кажуть, що великої війни у найближчій перспективі не буде, а інші — що з 2027-го по 2034 рік є дуже велика ймовірність Третьої світової війни.

— Ключові фактори, які збігаються в усіх дослідженнях: невизначеності буде більше, зростатиме технологізація, держави від глобалізації переходитимуть до регіоналізації, — розповів експерт. — Вже сьогодні бачимо, що роблять США — ведуть торгівельні війни, вводять мита. Це і є регіоналізація і сепарація світу.

На думку Анатолія Амеліна, для України є два шляхи. Перший — розвиватись інерційно: визначати, які в нас є ресурси, інфраструктура, і потроху все відновлювати й зростати. «Це еволюційна модель, але вона ніколи не зробить вас лідерами, — каже експерт. — Є й інша модель — ми ставимо амбітну ціль і шукаємо ресурси для її досягнення. Наприклад, бути лідером Європи — з погляду технологічного зростання, інвестицій, які ми залучаємо тощо. Сьогодні це звучить дивно, але хто чотири роки тому міг сказати, що Україна буде дуже великим гравцем на ринку озброєнь?»

У своєму виступі Анатолій Амелін розклав по полицях глобальні тренди, які впливатимуть на майбутнє: геополітичні, демографічні, економічні, кліматичні, енергетичні, технологічні й соціальні.

Серед перших було насамперед названо загострення суперництва між США і Китаєм. «Програма президента Дональда Трампа прямо зазначає, що головний суперник — це Китай, — додав експерт. — І те, що сьогодні відбувається з торгівельними війнами, підвищенням мит — це лише маленька частина цієї війни».

Взагалі про суперництво цих двох гравців на семінарі говорили багато. Зокрема, йшлося про те, що, хоча сьогодні формально ВВП у США більше, але Китай вже обігнав Америку за декількома напрямками: 5G-технології, виробництво автомобілів, контроль критичних матеріалів тощо — і все це велика загроза для майбутнього технологічного зростання США.

Також експерт розповів, що очікування американських компаній щодо ведення бізнесу в Китаї песимістичні, тому вони забирають звідти свої дочірні філії — це є частиною програми Трампа, яка націлена на те, щоб компанії (особливо американські, а також іноземні) переносили своє виробництво в США.

Серед інших геополітичних трендів Анатолій Амелін назвав зростання ролі регіональних держав (Індії, Ірану, Туреччини, Бразилії, Південно-Африканської Республіки), продовження нестабільності на Близькому Сході, зростання ролі Іndo-Тихоокеанського регіону. «Бачимо, що США намагаються налагодити партнерство з росією, щоб «відтягнути» її від

Китаю і послабити його, зауважив експерт. — На жаль, це відбувається за рахунок України». Серед глобальних тенденцій — зростання політичної та економічної ваги країн Азії, Африки та Латинської Америки, що призведе до поступового зсуву центру глобального впливу з Заходу на Схід і Південь.

Тривожний тренд — глобальна мілітаризація. Як констатував Анатолій Амелін, сьогодні у світі зростають військові витрати. Щодо України, то, на його думку, навіть потенційне зменшення військової допомоги від наших зовнішніх партнерів стимулює нас виробляти більше власної продукції.

«Сьогодні Україна — серед світових лідерів у виробництві не тільки дронів, а й, наприклад, самохідних артилерійських установок, — зауважив експерт. — Тобто ми трошки накопичуємо можливості бути сильною країною. Якщо буде наступна стадія великої війни, дуже сподіваюсь, що ми станемо «несмачними» для ворога».

За словами Анатолія Амеліна, ні США, ні Європа не готові до великої війни, а от Китай завершить повне перезавантаження своєї армії у 2027 році.

— Тому криза, яка сьогодні штучно створюється, також спрямована на те, щоб Китай втратив свій економічний потенціал, — зауважив експерт. — Причому мита, навіть стовідсоткові, боляче КНР не зроблять, а от такі кроки для Європи й інших країн можуть створити хвилю економічних криз і серйозні наслідки для Китаю як найбільшої фабрики світу. І це може також вплинути на плани Китаю щодо перезавантаження власної армії, технологічного розвитку тощо.

Зростання впливу штучного інтелекту потрапило у виступі Анатолія Амеліна одразу до двох груп трендів — економічних і технологічних. Спікер навів результати досліджень, згідно з якими за три роки у світі близько 40 мільйонів людей втратять роботу через розвиток ШІ.

— Я майже не знаю сфер життя, де людину не може або посилити, або замінити штучний інтелект, — зауважив експерт.

— Уже сьогодні можна створювати ботів, які можуть за вас повністю вести ваші соціальні мережі. ШІ може аналізувати законодавство краще за деяких юристів. За допомогою штучного інтелекту можна проаналізувати рентгенівський знімок і одразу дістати його якісний аналіз. ШІ може навіть замінити держслужбовців, які діють за алгоритмами, що прописані в нормативно-правових актах. Ми тільки почали знайомитись зі штучним інтелектом, але він розвивається так швидко, що ми навіть не розуміємо, як він впливатиме на наше життя в наступні два-три роки.

Експерти Українського інституту майбутнього переконані, що регулювання ШІ стане центральним питанням політики: в країнах Європи це обговорюють, але виникає запитання, як бути з країнами, які не дотримуватимуться відповідних домовленостей.

Одним із глобальних економічних трендів Анатолій Амелін назвав кризу капіталізму. «Те, що робить Дональд Трамп, убиває стару модель економіки як таку, — вважає експерт. — Ми ще не розуміємо, що відбувається, а тільки спостерігаємо, можемо обговорювати якісь моделі,

сценарії, наслідки. Каталізатори кризи — демографія, слабке зростання продуктивності праці в США і в ЄС, накопичені борги, в Америки майже немає потенціалу для зростання».

Як перемогти в цій конкуренції? На думку Анатолія Амеліна, вагомим фактором може бути технологічний прорив (у ШІ, квантових обчисленнях), або, наприклад, контроль ринку напівпровідників. Інший шлях — «вбити» конкурента. Експерт вважає, що США обрали другу тактику.

Наприкінці виступу Анатолій Амелін окреслив топгалузі для інвестування у горизонті 2035 року. Серед них — знову-таки штучний інтелект, електричні автономні транспортні засоби, робототехніка, 5G-технології, розширена і віртуальна реальність, хмарні обчислення та зберігання даних, геноміка і генна терапія. Щодо останнього пункту, то, за словами експерта, для України це велика можливість, адже багато розвинених країн мають значні обмеження в цій галузі, а ми можемо стати одним із регіонів, де відповідні технології можуть бути локалізовані й розвиватись.

Під час семінару своїми думками з аудиторією поділився і директор Інституту передових оборонних технологій КПІ, президент наукового парку «Київська політехніка» Юрій Єхануров. Тему виступу він окреслив як «Українська гра у пошуках майбутнього». «Нам потрібні управлінці, які здатні працювати в цьому шаленому світі, маємо писати програми, придумати механізми їхньої реалізації, маємо чітко розуміти, що є вигідним Україні, — зауважив Юрій Єхануров. — Наша мета — змінити світ, визначитися, що будемо йому пропонувати. Ніяких ілюзій, будемо реалістами. Вивчаємо підходи до майбутнього Туреччини, Ізраїлю і Китаю. Головний актив України у XXI столітті — це інтелект». У цьому контексті спікер анонсував створення в КПІ магістерської програми зі спеціальності 256 «Національна безпека».

Серед інших можливих кроків для України Юрій Єхануров назвав розроблення програми цифровізації України до 2030 року, негайне введення електронної гривні, скорочення протягом 2026 року кількості державних службовців удвічі, а міністерств — до 12, створення суперкомп'ютерних центрів для обробки великих даних, зняття заборони на експорт продукції оборонно-промислового комплексу. Щодо останнього, то, на думку спікера, маємо всі можливості завоювати світові ринки озброєнь.

Підготував Дмитро ШУЛІКІН.

([вгору](#))

Додаток 52

22.04.2025

Під час Всеукраїнської науково-практичної конференції обговорили пріоритети діяльності бібліотек у воєнний та повоєнний час

Перший заступник Міністра культури та стратегічних комунікацій України **Галина Григоренко** долучилася до заходу та виступила з вітальним словом у форматі онлайн ([Міністерство культури та стратегічних комунікацій України](#)).

У своєму відеозверненні вона подякувала фахівцям бібліотечної справи за активну діяльність та самовіддану працю попри триваючу збройну агресію РФ проти України.

Заступниця Міністра окреслила основні виклики, з якими нині стикається бібліотечна сфера. Серед ключових проблем вона назвала скорочення мережі бібліотек, зниження кадрового потенціалу через рівень заробітної плати, обмеженість ресурсів, потребу в оновленні професійних стандартів та вдосконаленні підготовки фахівців, а також питання поповнення бібліотечних фондів актуальною літературою.

Своєю чергою МКСК працює над системними та дієвими змінами у бібліотечній сфері. Зокрема, в затвердженій Урядом Стратегії розвитку культури до 2030 року визначено пріоритети в усіх сферах культури, зокрема й у бібліотечній.

«Бібліотеки сьогодні — це не лише місця доступу до знань, а й простори для психосоціальної підтримки, згуртування та спілкування в громадах. Особливо важливою стає їхня роль у реінтеграції ветеранів, які повертаються з фронту. Дякую вам за відданість, активність і збереження фахових традицій. Бажаю плідних дискусій і нових ініціатив», — зазначила Галина Григоренко.

[Повний текст](#)
([вгору](#))

Додаток 53

18.05.2025

Ініціатор семінару Ростислав Мельників в упровідному слові окреслив проблематику зустрічі, яку конкретизували доповіді учасників. Василь Будний (Львівський національний університет імені Івана Франка) запропонував доповідь про давньоруську культурну спадщину в компаративному та ідеологічному дискурсах доби Червоного ренесансу. Вадим Василенко (Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України) охарактеризував історичну белетристику Юрія Косача 1930-1940-х років. Мар'яна Гірняк (Львівський національний університет імені Івана Франка) репрезентувала образи інтелектуалів у романі Олекси Слісаренка «Чорний Ангел». Тетяна Дзюба (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) поділилася роздумами над жанром художньо-документальних творів Майка Йогансена ([Інститут літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України](#)).

Тетяна Євсєєва (Інститут історії України НАН України) розглянула літературно-критичні дискусії в Україні/СРСР 1920-х крізь призму

комуністичного будівництва. Сніжана Жигун (Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України) окреслила образ Запоріжжя у дитячій літературі 1920х як поле битви сучасного з минулим. Пантеон Празької школи аналізувала Валерія Колодій (Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України).

Майже детективну історію про атрибуцію текстів представила Олеся Омельчук (Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України), а Раїса Савченко (незалежна дослідниця) запропонувала свої міркування про експресіоністичну міфопоетику Тодося Осьмачки. Спорідненість інтересів учасників семінару щоразу забезпечує якісне обговорення доповідей, у якому народжуються нові ідеї, а цього разу залучення доповідачів з різних галузей додало у дискусію пропозицій з нових перспектив. Атмосфера і ефективність семінару заохочує готувати нову зустріч.

([вгору](#))

Додаток 54

16.04.2025

У МОН відбувся круглий стіл щодо розвитку молодіжної аерокосмічної науки

([Міністерство освіти і науки України](#)).

У заході взяли участь понад 20 молодих учених, інженерів, представників університетів, наукових установ, державних підприємств, бізнесу та міжнародних організацій. **Програма охоплювала дві панелі:**

1. **«Дослідження молодих учених в аерокосмічній галузі»** — представлено 12 наукових доповідей, зокрема щодо розроблення наносупутників, систем орієнтації, авіаційних двигунів, інноваційних матеріалів і STEM-освіти.
2. **«Можливості для розвитку молодіжної аерокосмічної науки»** — дискусія за участю представників Національного фонду досліджень України, програми «Горизонт Європа», AVIA VENTURES LLC, компаній оборонно-промислового комплексу та міжнародних експертів.

Заступник міністра освіти і науки України **Денис Курбатов** у своєму зверненні наголосив на стратегічному значенні ракетно-космічної галузі для України. Він зауважив, що попри кризові явища через вторгнення РФ, сектор зберігає значний потенціал, а його технологічні рішення можуть стати основою нової економіки та важливим складником майбутньої інноваційної моделі держави.

Окрему увагу Денис Курбатов звернув на роль науки в університетах і підтримку інновацій, яку міністерство системно посилює останніми роками. Одним із ключових напрямів цієї політики є реалізація проєкту **Science City**, що спрямований на розвиток наукової інфраструктури, комерціалізацію досліджень та стимулювання міжсекторної співпраці.

Під час заходу учасники обговорили сучасні дослідження в галузі аеродинаміки, матеріалознавства, зносостійких покриттів, адаптивних навігаційних систем, а також освітні ініціативи, зокрема створення шкільних обсерваторій та підготовку ІТ-фахівців для аерокосмічного сектору.

Круглий стіл засвідчив високий рівень зацікавленості молодих учених у розвитку ракетно-космічної науки та готовність державних, академічних і бізнес-структур працювати спільно над створенням умов для реалізації їхніх проєктів в Україні.

[Відеозапис](#) заходу доступний на сторінці Ради молодих учених у фейсбуці.

([вгору](#))

Додаток 55

29.04.2025

У Києві в просторах бізнес-інкубатору МАН Ukrainian Future Incubator відбувся AgriTech Hackathon

7 молодіжних команд з України та Швеції презентували у бізнес-інкубаторі Ukrainian Future свої перші напрацювання для розв’язання реальних викликів агросектору, сформованих на основі запитів українських фермерських господарств! ([Світ](#)).

У фокусі уваги:

- цифрові рішення для фермерів
- точне землеробство
- автоматизація виробництва нішевих продуктів
- захист відкритих пасовищ від зовнішніх загроз
- скорочення втрат врожаю під час збирання та експорту

Як результат – неймовірні ідеї та вражаючі командні рішення! Наразі учасники мають час на доопрацювання своїх проєктів та створення прототипів у лабораторіях Ukrainian Future та Halmstad University. І вже 3 червня – фінальна презентація!

AgriTech Hackathon відбувається у рамках проєкту «CRAFT» («Co-creating Value For entrepreneurial engagement in Ukraine»), що реалізується у співпраці «Ukrainian Future», бізнес-інкубатору Малої академії наук України, з Halmstad University (Швеція), Львівським інститутом менеджменту (Україна) та за фінансової підтримки Swedish Institute (Швеція) і є частиною дослідницької програми «ProActS». Координатор проєкту — Генрік Барт, професор Halmstad University.

([вгору](#))

17.04.2025

Антонюк О., голова Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій.

SCIENCE.CITY: ЩО ЦЕ ДАСТЬ НАУЦІ ТА БІЗНЕСУ?

Конкурентоспроможність країни, [її інноваційний розвиток](#) неможливі без переходу на якісно нову модель економічного розвитку — економіку, що базується на знаннях. Ідеться про системний зсув у підході до розвитку держави, де рушієм зростання стають інновації, наука й технології ([ZN.UA](#)).

У США цей злам відбувся у 1980-х роках, коли після ухвалення низки нормативно-правових актів, зокрема відомого закону Бай-Доула, приватні інвестиції в наукові дослідження вперше перевищили державні. Менш відомими, але не менш важливими стали й додаткові правові механізми, що регулювали передачу технологій та права інтелектуальної власності, зокрема Federal Technology Transfer Act (Федеральний закон про передачу технологій) 1986 року, які забезпечили ефективну взаємодію між наукою та бізнесом. Саме вони створили умови для вибухового зростання інновацій і зробили США лідером світової інноваційної економіки.

Українська система в правовому регулюванні та структурі бюджетного фінансування суттєво відрізняється від американської. Зокрема характерною особливістю США є [потужний сектор приватної вищої освіти](#), що забезпечує університетам значну фінансову автономію та наближує їхню модель управління до бізнес-структур. Натомість федеральні дослідницькі лабораторії, які фінансуються з державного бюджету, за своїм статусом більше нагадують українські заклади вищої освіти та наукові установи. Саме ці лабораторії стали основними вигодонабувачами змін, закріплених у згаданих вище законах, які значно спростили для них комерціалізацію досліджень.

Україні також необхідні власні інструменти, які відповідатимуть специфіці правового поля та статусу державних наукових установ і університетів, а також враховуватимуть особливості перехідної економіки, що зазнає додаткового тиску від неспровокованої зухвалої військової агресії.

У цьому сенсі правовий режим урядового проєкту [Science.City](#), в разі його запровадження, може стати аналогом американських реформ для української науково-інноваційної сфери. Він покликаний урегулювати ті правові обмеження, які сьогодні гальмують ефективну взаємодію науки з бізнесом, а також створити сприятливе середовище для розвитку економіки, що ґрунтується на знаннях. Уряд готує [проєкт](#) закону про Science.City.

Які проблеми вирішує Science.City?

Операційна діяльність державних наукових установ та університетів в Україні надмірно зарегульована, що створює серйозні бар'єри для ефективної співпраці з бізнесом. Зокрема невинновдано високим є фіскальний тиск: так, державні установи змущені сплачувати до 70% податків на дивіденди, отримані від комерціалізації наукових розробок, створених їхніми ж науковцями. Такий рівень оподаткування є унікальним і не застосовується до жодної іншої діяльності в країні.

Виконання реального науково-технічного проєкту на замовлення бізнесу часто потребує оперативного закупівельного процесу — придбання реактивів, матеріалів, обладнання. Проте довготривалі й складні процедури державних закупівель значно ускладнюють цю взаємодію: затягують терміни, позбавляють проєкти гнучкості та призводять до здорожчання. Часто єдиним виходом стає виконання робіт із використанням давальницької сировини (тобто сировини, наданої замовником для вироблення готової продукції), що влаштовує далеко не всіх замовників. Додаткові проблеми створює застаріла інфраструктура та складність доступу до матеріально-технічної бази.

У таких умовах природною є поява двох негативних тенденцій: відтоку інтелектуального капіталу з державного сектору та відмови приватного бізнесу співпрацювати з державними науковими установами й університетами.

Неконкурентне податкове навантаження на заклади вищої освіти та наукові установи істотно знижує їхню конкурентоспроможність, зокрема у залученні інвестицій та розвитку науково-дослідницької діяльності. Навіть якщо не враховувати 20% ПДВ, після [сплати 5% військового збору](#), [22% ЄСВ від заробітної плати](#) та 18% ПДФО працівник отримує 63 грн з кожних 100 грн у зарплатній частині потенційного проєкту. Для порівняння, коли послуги надаються через ФОП, податкове навантаження становить лише 3 грн на 100 грн залученого проєкту.

Такі нерівні конкурентні умови значно обмежують фінансові можливості для реалізації інновацій, ускладнюючи співпрацю з бізнесом і знижуючи потенціал для комерціалізації наукових розробок.

Які ж основні новели вводяться правовим режимом Science.City?

[Усім відомий проєкт Дія.City](#), який отримує переважно позитивні відгуки з боку ІТ-галузі та вже демонструє відчутний стимулювальний вплив на її розвиток.

Так, згідно з [даними](#) Національного банку України, експорт комп'ютерних послуг 2024 року становив 6,4 млрд дол., що включає діяльність компаній-резидентів Дія.City. Дослідження Advanter Group, проведене на замовлення об'єднання резидентів Diia.City United, показало, що 98% компаній-резидентів позитивно оцінюють вплив Дія.City на розвиток бізнесу, а за 2023 рік його резиденти [сплатили](#) 8,5 млрд грн (Мінцифри).

Які основні стимули розвитку інновацій закладені в правовий режим Science.City? Насамперед — поширення правового режиму Дія.City на діяльність наукових парків, що істотно знизить податкове навантаження та підвищить конкурентоспроможність української прикладної науки, яка готова надавати науково-технологічні послуги бізнесу. Це дасть змогу створити сприятливі умови для залучення інвестицій і покращення співпраці між наукою та бізнесом.

Для стимулювання розвитку інноваційних виробництв і сприяння комерціалізації наукових розробок передбачаються такі податки: ПДФО — 5%, військовий збір — 5%, ЄСВ — 22% за мінімальної зарплати працівників наукового парку приблизно 800 євро. Порівняно з Дія.City такі зарплати можуть видатися незначними, але проти окладу старшого наукового співробітника в державній установі (17 640 грн, що на сьогодні еквівалентне 375 євро) це — вимога щодо збільшення заробітної плати співробітника, а отже, і сплачених державі податків, більш як удвічі.

Крім того, важливим аспектом є унормування оренди державного майна для наукових парків. Без упровадження для них так званої резидентської бізнес-моделі неможливо буде ефективно впорядкувати науково-дослідну інфраструктуру, яка занепадає через недостатнє державне фінансування, не кажучи вже про інфраструктуру, яка перебуває під постійними обстрілами. **Тому відкриття можливостей для взаємовигідного партнерства між науковим парком і приватними компаніями без відчуження наукових лабораторій та обладнання в приватні руки є ключем до відновлення інфраструктури, налагодження роботи та створення зручного й комфортного робочого місця для науковця.**

Включення наукових парків до цього режиму з урахуванням того, що держава через державні наукові установи та університети входить як співзасновник зі своїми правами інтелектуальної власності, дасть змогу активніше залучати ресурси, сприяючи ефективнішому використанню наукового потенціалу та прискоренню комерціалізації досліджень і технологій.

Чи не обмежує користь для держави така кількість пільг?

Історичний досвід підтверджує, що непряма вигода для економіки від підвищення інноваційності, що призводить до виробництва більшої кількості продуктів із високою доданою вартістю, значно перевищує витрати на пільги та інвестиції в дослідження й розробки (R&D). **Без комерційної зацікавленості університети й науковці не шукатимуть партнерів для комерціалізації своїх досліджень і технологій, що значно обмежує потенціал їхнього впливу на економіку.**

Водночас ефективне державно-приватне партнерство є ключовим чинником для успішної комерціалізації наукових розробок, незалежно від ринкової ситуації. А здатність компаній упроваджувати нові технології є основою довгострокового зростання економіки країни.

На сьогодні правовий режим Science.City вже пройшов громадське обговорення та доопрацьований і перебуває на погодженні в інших міністерствах. **Наступний крок — передача до парламенту.**

Я погоджуюся із заступником очільника Мінцифри Олександром Борняковим, який упевнений: якщо ми цього не зробимо, майбутнє української науки під великим питанням. Тож сподіваюся, що цей законопроект зареєструють і він потрапить до порядку денного. У разі ухвалення спеціальний податковий режим Science.City може почати працювати до кінця 2025 року.

([вгору](#))

Додаток 57

10.04.2025

Європейська комісія представила оновлену програму «Цифрова Європа» 2025–2027

Для компаній, які прагнуть посилити свою конкурентоспроможність, це стратегічна можливість отримати фінансову підтримку та реалізувати амбітні проекти ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

Серед пріоритетних напрямів фінансування:

- Штучний інтелект і передові технології. Фінансування розробки рішень на базі AI, хмарних технологій та обробки великих даних для підвищення ефективності бізнес-процесів.

- Розвиток цифрових навичок. Програми навчання для фахівців, підприємців і державних службовців, спрямовані на адаптацію робочої сили до вимог цифрової економіки.

- Цифровізація МСП і державного сектору. Підтримка впровадження цифрових рішень для оптимізації діяльності малого та середнього бізнесу, а також модернізації державних послуг.

- Високопродуктивні обчислення. Інвестиції в інфраструктуру суперкомп'ютерів і AI Factories для компаній, що потребують значних обчислювальних ресурсів.

- Кібербезпека. Посилення захисту цифрових інфраструктур і розробка рішень для протидії кіберзагрозам.

- Напівпровідникові технології. Розвиток європейської екосистеми виробництва мікрочипів як основи технологічної незалежності.

Ознайомитися з рекомендаціями та покроковими інструкціями щодо залучення грантового фінансування в межах Програми «Цифрова Європа» можна [за посиланням](#).

Детальна інформація та доступ до конкурсів на офіційному порталі Європейської комісії [за посиланням](#).

Читайте також: [Долучайтесь до нових конкурсів у межах програми «Цифрова Європа»](#)

([вгору](#))

02.04.2025

ОЕСР: КВАНТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ ЦИФРОВОГО СВІТУ

Вони засновані на унікальних властивостях атомів (таких, як суперпозиція та заплутаність) та дозволяють побудувати пристрої, що суттєво покращуватимуть збір, обробку та передачу даних порівняно із класичними інформаційно-комунікаційними технологіями. Найбільш розвиненою технологією є наразі квантове зондування. Квантові обчислення залишаються на відносно ранній стадії розвитку, стикаючись з науковими та інженерними викликами. Квантовий зв'язок був успішно продемонстрований, але все ще має перешкоди у масштабуванні та імплементації. Квантові технології обіцяють значний прогрес в інноваціях у різних бізнес-секторах, а також можуть допомогти у вирішенні суспільних проблем. Гібридні системи, які поєднують квантові та класичні обчислення, можуть прискорити інновації, тоді як квантовий штучний інтелект має довгостроковий потенціал. Разом із тим, квантові обчислення можуть знищити сучасні методи шифрування, ставлячи під загрозу безпеку майже всіх даних, що передаються у мережі інтернет. Високоточні квантові сенсори також можуть бути використані для інвазивного спостереження. Перспективи застосування цієї технології у криптоаналізі, зборі розвідданих, розробленні зброї, викликають занепокоєння. Отже, необхідні зважене державне регулювання та контроль фундаментальних досліджень у квантовій науці. У документі ОЕСР узагальнено оглядові матеріали стосовно сучасних квантових досліджень, їх готовності до комерційного використання, проаналізовано переваги та ризики ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Детальніше: <https://ukrintei.ua/y/oNqyH>, <https://ukrintei.ua/y/dvlKv>, <https://doi.org/10.1787/e6664d58-en>

(вгору)

29.04.2025

Стартує акселераційна програма для наукоємних стартапів Science & Business Acceleration Program 2025 від МОН і USF

Упродовж шести місяців учасники зможуть перетворити свої ідеї на повноцінні стартапи — з бізнес-моделлю, менторською підтримкою, підготовкою до пітчів і доступом до інвесторів ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

Хто може долучитися

Science & Business Acceleration Program 2025 — для команд, які:

- працюють над розробками у сферах MedTech, BioTech, AgroTech, GreenTech або dual-use технологій — індустрій, визначених WINWIN-стратегією;
- перебувають на стадії Proof of Concept (TRL 3–6);
- мають мінімум двох учасників, один з яких — студент або науковий співробітник;
- ще не залучали інвестицій, але мають технічну базу або MVP.

Якщо ви — соло-засновник, попередньо знайдіть свою команду: фокус програми зосереджений на колективній роботі та розвитку підприємницької культури.

Що отримають учасники

Програма триватиме із червня до листопада 2025 року та міститиме:

- стратегічне менторство від українських і міжнародних експертів;
- практичні сесії з бізнес-моделювання, виходу на ринок, залучення фінансування;
- тренінги з підготовки пітчів;
- зустрічі з потенційними інвесторами та партнерами;
- участь у Demo Day з фіналістами, експертами та венчурною спільнотою.

Окрім цього, фіналісти програми отримають \$25 000 у вигляді хмарних сервісів AWS.

Цьогоріч партнером є SET University — провідний український технологічний університет, а також Berkeley Haas Entrepreneurship — стартап-екосистема при Haas School of Business (University of California, Berkeley).

Таймлайн програми

- Приймання заявок: 25 квітня — 24 травня 2025
- Pitch Day (відбір команд): 29 травня
- Початок програми: 2 червня 2025
- Demo Day: 14 листопада 2025

Дізнавайтеся більше та подавайте заявки [за посиланням](#).

Участь у програмі безоплатна.

Чому це важливо

Сьогодні цифрова трансформація вимагає не лише технологій, а й глибоких наукових знань. Саме такі проєкти — на стику науки, ринку та інновацій — формують майбутнє цифрової економіки. Не залишайте ідеї «на полицях» — долучайтеся та масштабуйтеся!

Програма реалізується в межах експериментального проєкту Міністерства освіти і науки України у співпраці з Фондом розвитку інновацій щодо створення на базі закладів вищої освіти, наукових установ мережі стартап-шкіл — інкубаторів — акселераторів.

([вгору](#))

07.04.2025

Уряд розширює повноваження Мінцифри: нова постанова про робототехніку, ШІ та напівпровідникові технології

Постанова Уряду дасть змогу забезпечити технологічну незалежність країни і сприяти розвитку вітчизняної індустрії. Вона також створить можливості для підтримки українських розробників технологій та впровадження інноваційних роботизованих і безпілотних рішень ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

Постанова також є частиною реалізації Стратегії цифрового розвитку інновацій України до 2030 року (WINWIN), зокрема, у частині розвитку галузі напівпровідників і внутрішньої інфраструктури для штучного інтелекту.

Що зміниться:

- Нормативно-правове регулювання: встановлені вимоги до постачальників технологій, які забезпечать захист даних та ефективність рішень у сферах робототехніки й безпілотних систем.
- Підтримка наукових досліджень: сприяння розвитку наукових досліджень, освітніх і навчальних програм у сферах робототехніки, безпілотних систем та ШІ.
- Підтримка бізнесу: фінансова підтримка компаній, що працюють у сферах робототехніки, дронів, ШІ та напівпровідників.
- Фокус на мікроелектроніку: розвиток вітчизняного виробництва напівпровідників. Планується створення інноваційного кластера у сфері мікроелектроніки.
- Розвиток і впровадження ШІ в Україні, зокрема у сфері державного управління та безпеки.
- Створення платформи для швидкого виведення українських технологічних рішень на ринок.
- Впровадження системи тестування та сертифікації інноваційних технологій, що дасть змогу оперативно адаптувати новітні рішення. Передбачено створення інфраструктури для випробувань і демонстрації технологій.

Тож, з ухваленням постанови в Україні з'явиться більше можливостей для створення роботизованих і безпілотних рішень, що можуть бути використані не лише в промисловості, а й у повсякденному житті — від медичних роботів до автономних транспортних засобів. Крім того, постанова сприятиме покращенню інвестиційного клімату, що дасть змогу залучати міжнародні компанії і стартапи для співпраці з українськими підприємствами, а також наблизитиме Україну до стандартів Європейського Союзу у сфері інновацій та цифрових технологій.

([вгору](#))

23.04.2025

Мінцифра представила аналітику секторального напрямку ШІ в межах WINWIN

Документ визначає ключові напрями розвитку ШІ, а WINWIN AI Center of Excellence стане майданчиком для тестування й масштабування технологій. Крім того, команда Мінцифри активно працює над створенням програмного документа щодо розвитку ШІ до 2030 року ([Міністерство цифрової трансформації України](#)).

*«Україна має всі передумови, щоб стати регіональним кластером штучного інтелекту, і WINWIN AI Center of Excellence — це важливий інституційний крок у цьому напрямі. Ми об'єднуємо експертів, відкриваємо доступ до ресурсів та інновацій, щоб упроваджувати ШІ-рішення в ключові сфери: державне управління, оборону, медицину, освіту та бізнес. Упровадження ШІ є надзвичайно важливим для модернізації державних процесів, підвищення ефективності управління та зміцнення економічної стабільності. Це дає змогу Україні оперативно реагувати на глобальні виклики й забезпечувати конкурентоспроможність на світовій арені. Завдяки міжнародній співпраці та сприянню розвитку українськомовних ШІ-продуктів ми формуємо потужну технологічну екосистему, яка допоможе зміцнити цифровий суверенітет України й зробити її лідером ШІ-інновацій у світі», — зазначила **Валерія Іонан**, заступник Міністра цифрової трансформації з питань європейської інтеграції.*

Упровадження ШІ-рішень створить нові можливості для розвитку стратегічних секторів економіки України. Наприклад, в оборонній сфері ШІ допоможе автоматизувати системи озброєння, дрони та розвідку, що підвищить безпеку військових операцій і зміцнить обороноздатність. У сфері кібербезпеки алгоритми прогнозуватимуть загрози та запобігатимуть атакам, забезпечуючи надійний захист критичних даних і цифрової інфраструктури. У медицині ШІ дасть змогу покращити діагностику, аналіз медичних даних та створення інтелектуальних протезів з інтеграцією до нервової системи.

*«Наша місія — до 2030 року увійти в топ-3 країни за рівнем розробки та інтеграції ШІ в публічний сектор. Починаємо з AI-трансформації держави й оборони, із часом ШІ має стати частиною кожної стратегічної сфери — від медицини до освіти. Розвинений ШІ підвищить наш ВВП, посилить обороноздатність країни та перетворить Україну на цифрову державу з найзручнішими послугами для громадян і бізнесу», — зазначив **Олександр Борняков**, заступник Міністра цифрової трансформації з питань розвитку ІТ.*

На шляху реалізації цієї стратегії постають виклики, серед яких: низький рівень фінансування AI-інновацій, брак ШІ-інфраструктури, відтік

кадрів і науковців, застаріла освітня програма, а також висока конкуренція AI-компаній на світовому ринку.

Тому для подолання перешкод та реалізації ШІ-потенціалу необхідно розпочати низку інноваційних проєктів, які дадуть змогу тестувати новітні технології в реальних умовах і сприятимуть їх інтеграції в ключові галузі економіки.

1. **створення освітніх програм для підготовки AI-спеціалістів**, зокрема підтримуваних бізнесом та дослідницькими центрами у сфері ШІ;
2. **розбудова технічної інфраструктури**: інноваційних хабів, технопарків, інкубаторів для стартапів, національних платформ для аналізу великих даних тощо;
3. **збільшення державної підтримки, ефективного регулювання і фінансування**, зокрема через розробку стратегії розвитку сфери та профільного законодавства, надання грантів для стартапів, створення державних програм з інтеграції ШІ в державний сектор;
4. **розвиток міжнародної співпраці** через членство в міжнародних AI-організаціях, партнерство з міжнародними компаніями та науковими центрами, промоція українських компаній і продуктів на міжнародних ринках.

Серед ключових ініціатив для досягнення поставлених цілей:

- **WINWIN AI Center of Excellence** — центр передового досвіду з розробки та інтеграції ШІ при Мінцифрі, який створює AI-продукти для державного сектору й оборони та стимулює впровадження ШІ в ключові галузі;
- **Government BI** — система на основі Big Data та ШІ для ухвалення зважених управлінських рішень у державному секторі;
- **Sandbox для ШІ- та блокчейн-стартапів** — проєкт, у межах якого компанії-розробники ШІ можуть тестувати інноваційні продукти за підтримкою держави та незалежних експертів.

Аналіз секторального напрямку та первинне бачення розвитку сфери ШІ є важливим компонентом WINWIN, спрямованим на розвиток ШІ-технологій і зміцнення позицій України у світовій ШІ-індустрії.

Детальніше ознайомлюйтеся з Аналізом секторального напрямку та первинним баченням розвитку сфери ШІ [на офіційному лендінгу WINWIN](#).

Дізнавайтеся більше про WINWIN у соціальних мережах: [Facebook](#), [Instagram](#), [Linkedin](#).

Аналіз секторального напрямку ШІ та первинне бачення розвитку галузі розробила експертна група при Міністерстві цифрової трансформації України за сприяння проєкту «Цифровізація для зростання, доброчесності та прозорості» (UK DIGIT), що виконується Фондом Євразія та фінансується UK Dev.

Стратегію цифрового розвитку інновацій до 2030 року створено з ініціативи Міністерства цифрової трансформації України у співпраці з Міністерством освіти і науки України та Офісом ефективного регулювання BRDO, за підтримки Проєкту USAID «Кібербезпека критично важливої інфраструктури України». Секторальні стратегії структуровані за підтримки проєкту Good Governance Fund «Інноваційна екосистема», що фінансується UK International Development.

[\(вгору\)](#)

Додаток 62

10.04.2025

Навіщо Україні національна LLM – інтерв'ю Дмитра Овчаренка для DOU

Наявність власної LLM допоможе інтегрувати штучний інтелект у Дію, Мрію та оборону. Це ключ до появи сотень AI-помічників для державних службовців, громадян і компаній [\(Міністерство цифрової трансформації України\)](#).

Для навчання національної LLM використовуватимуть різноманітні відкриті джерела українською мовою: новини, статті з Вікіпедії тощо, які збирають ком'юніті та університети. Ключове завдання — адаптувати моделі до національного контексту, щоб на запитання: «Чий Крим?» — відповідь була однозначною, — наголосив Дмитро Овчаренко.

«Основна мета української LLM — це задоволення внутрішніх потреб, а не глобальна конкуренція. Наш фокус — закрити потреби всередині країни, щоб бізнеси в Україні конкурували між собою за допомогою LLM для покращення своїх сервісів і загального рівня життя. Нам важливо створювати корисних асистентів і бути більш ефективними в управлінні країною. Ми прагнемо до 2030 року увійти до трійки країн світу за розробкою та впровадженням AI у публічному секторі», — пояснив Дмитро Овчаренко.

Більше про роботу над національною LLM, виклики, які стоять перед розробниками, та вплив LLM на ринок праці в Україні — у повному інтерв'ю [за посиланням](#).

Читайте також: [Михайло Федоров про розвиток ШІ в Україні та роботу над національною LLM](#)

[\(вгору\)](#)

Додаток 63

11.04.2025

Новини Science City: як університети Житомира формують інноваційну екосистему регіону

10 квітня в Житомирі відбувся круглий стіл «Роль наукових парків як драйвера інновацій в контексті перспектив Science City». Захід об'єднав представників держави, науки, бізнесу та інноваційної спільноти навколо однієї мети – зробити наукові парки рушієм розвитку економіки знань і доданої вартості в Україні ([Міністерство освіти і науки України](#)).

Місце події— Науковий парк Державного університету «Житомирська політехніка», який за останні два роки перетворився на точку тяжіння для низки інженерних та інформаційних досліджень і технологій у регіоні. Водночас обговорення було присвячене ширшому контексту, зокрема побудові регіональної інноваційної екосистеми за участю університетів Житомира.

Результати, які вже сьогодні працюють на майбутнє

Ректор Державного університету «Житомирська політехніка» **Віктор Євдокимов** наголосив, що Науковий парк став точкою дотику між дослідниками, студентами, стартапами й бізнесом:

«Сучасний університет не може існувати без тісної співпраці з бізнесом та промисловістю. Науковий парк — це інструмент, що дає змогу науці стати частиною технологічного прориву, залишаючись у фокусі суспільних потреб».

Серед досягнень — залучення зовнішнього фінансування на наукові дослідження, створення спільних проєктів із локальним бізнесом та розвиток освітніх програм на стику технологій та підприємництва.

Вектор на Science City

Заступник міністра освіти і науки України **Денис Курбатов** розповів про бачення МОН щодо перетворення таких ініціатив на системні зміни:

«Ми хочемо, щоб наукові парки ставали ядром національного та регіонального інноваційного розвитку. Концепція Science City — це про свободу в ухваленні рішень, спрощене адміністрування проєктів і відкритість до інвестицій від бізнесу. Житомир має сильний потенціал — у місті діють кілька потужних закладів вищої освіти, десятки підприємств та організацій».

Ключові напрями: технології, що змінюють реальність

Науковий парк Житомирської політехніки формує інтелектуальний хаб, який відповідає не тільки потребам регіону, а й глобальним тенденціям. Це надає конкурентну перевагу і відкриває двері до партнерств з українськими та міжнародними гравцями.

Олег Дзюбенко, виконувач обов'язків голови обласної ради зазначив: *«Регіональна влада всіляко підтримує ініціативи, пов'язані з перспективами Science City. Це надзвичайно важливо для зростання не лише університетів, а й усього регіону. Тут формується нова якість взаємодії між освітою, технологіями та економікою».*

Серед пріоритетних технологічних напрямів:

- інжиніринг і передове виробництво;
- штучний інтелект і розроблення програмного забезпечення;

- біомедична інженерія;
- кібербезпека;
- технології в медицині та спорті;
- відновлювальна енергетика;
- гірничі технології.

«Ми концентруємо зусилля на технологіях із високим рівнем впливу — таких, що формують основу економічної стійкості як для університету, так і економіки країни. Парк працює на перетині науки, освіти й підприємництва, створюючи простір для інновацій і прикладних рішень», — наголосив директор ТОВ «Науковий парк Житомирської політехніки» **Михайло Псюк**.

Співпраця науки і бізнесу

Надія Стечишина, інвестиційна директорка компанії BGV Group Management:

«Ми бачимо величезний потенціал у співпраці з університетами — це не лише інвестиції в науку, це інвестиції в нову інтелектуальну економіку. У таких середовищах, як Житомирська політехніка, народжуються рішення, що будуть затребувані не лише в Україні, а й за її межами».

Також у заході взяли участь:

- **Володимир Павліков**, голова Ради проректорів з наукової роботи;
- **Сергій Стіренко**, проректор з наукової роботи НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»;
- **Ольга Ситниченко**, директорка з операційних питань ГС «Офіс підтримки інновацій»;
- **Ольга Попович**, представниця Фонду розвитку інновацій;
- **Марія Краснощок**, консультантка МОН з розвитку інноваційної екосистеми та міжнародної НТІ співпраці.

Учасники обговорили виклики, які стоять перед науковими парками в умовах війни та змін на ринку праці, а також шляхи залучення молоді до проектної діяльності та інноваційного підприємництва.

Нові перспективи:

- Масштабування моделі співпраці між університетами Житомира;
- Запуск спільних програм із бізнесом та міжнародними донорами;
- Підготовка до запровадження спеціального режиму **Science City**, відкритого для всіх учасників освітньо-наукового ландшафту міста;
- Створення акселераційних програм для студентських стартапів.

Круглий стіл став кроком до формування в Житомирі повноцінної інноваційної екосистеми, де університети є драйвером змін, а партнери — невіддільною частиною розвитку.

([вгору](#))

16.04.2025

Як створити стартап в українському закладі вищої освіти: покрокова інструкція від ІР офісу

Що містить Гайд

- **Особливості різновидів стартапів:** академічний, аспірантський/студентський та індивідуальний ([ІР офіс](#)).

- **Алгоритм дій щодо запуску стартапу**, зокрема щодо:

- створення та реєстрації об'єкта права інтелектуальної власності (ОПІВ);
- надання дозволу на використання або передання майнових прав на ОПІВ;
- отримання винагороди.

Чому це важливо?

Міжнародний досвід підтверджує, що університетські стартапи є ефективним механізмом перетворення інтелектуального капіталу на реальні економічні результати.

Массачусетський технологічний інститут, Стенфордський університет, Гарвардський університет, Пенсільванський університет та інші лідери світової освіти демонструють колосальні успіхи у сфері академічного підприємництва. Щороку на базі їхніх досліджень створюються сотні стартапів, які зростають, залучають інвестиції, змінюють ринок та створюють інноваційні райони.

Українські ЗВО так само – осередки інновацій. А академічні стартапи, в яких ІР повністю або частково належить університету, можуть стати основою для інвестицій та розвитку високотехнологічного бізнесу в Україні.

Для кого?

Гайд стане в пригоді:

- науковцям, дослідникам, винахідникам та вченим, які прагнуть комерціалізувати свої розробки;
- студентам, які мріють створити власний інноваційний бізнес;
- керівникам вишів та наукових установ, які прагнуть перетворити власні організації на підприємницькі;
- менеджерам з трансферу технологій закладів вищої освіти та наукових установ (працівники офісів трансферу технологій, TISC, патентно-ліцензійних відділів тощо);
- усім, хто зацікавлений розвивати підприємницьку культуру в університетах та наукових установах.

У разі виникнення додаткових питань, пишiть на електронну адресу: olha.khmara@nipo.gov.ua ([вгору](#))

15.04.2025

Грантові програми на квітень-червень 2025: дайджест від National IP&Innovations Hub

(IP офіс).

Ознайомитись із дайджестом грантів на II квартал 2025 року можна за посиланням:

Для кого?

Участь у програмах можуть брати:

- підприємці, малі та середні бізнеси (МСП),
- представники закладів вищої освіти,
- дослідники та науковці,
- громадські організації, культурні діячі та представники творчих професій,
- ветерани та науковці у сфері оборони,
- ініціативи та активісти, що працюють у сфері боротьби зі зміною клімату,
- організації, що займаються захистом прав жінок.

Основні напрями фінансування

В дайджесті ви можете знайти спеціальні пропозиції за такими напрямками:

• Бізнес та підприємництво

Програми для підтримки підприємців і МСП, зокрема в питаннях впровадження циркулярних бізнес-моделей та розвитку консалтингових послуг, які сприятимуть ухваленню стратегічних рішень і стабільному зростанню бізнесу.

• Наука та освіта

Широкий спектр грантів для науковців і дослідників, включаючи фінансування академічних проєктів, а також Micro Travel Grants для участі в міжнародних конференціях, як онлайн, так і офлайн.

• Громадянське суспільство

Гранти для громадських організацій, спрямовані на посилення їхньої спроможності, реагування на соціальні виклики, розвиток філантропії на місцевому рівні та мобілізацію ресурсів громади.

• Зміна клімату та екологія

Гранти для проєктів у сфері археології стійких ландшафтів, передачі екологічних знань, збереження традиційної спадщини та захисту прав громад на природні ресурси. Особлива увага — довготривалим результатам, що приносять реальний вплив громадам.

Інформація щодо консультацій

Для отримання додаткової інформації та консультацій звертайтеся за номером телефону +380978653158 – **Галина Штогрин**, начальник відділу координації грантової діяльності IP офісу.

(вгору)

24.04.2025

Вчена рада рекомендувала нові проєкти

Про тему й зміст роботи «Інформаційно-аналітичний супровід цифрової трансформації наукової бібліотеки» розповів старший науковий співробітник [Інституту інформаційних технологій Сергій Сергійович Гарагуля](#) ([Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського](#)).

Особливості проєкту «Теоретичні та прикладні засади використання штучного інтелекту в бібліотечній діяльності» висвітлила директорка [Інституту бібліотекознавства НБУВ Ольга Миколаївна Василенко](#). Її доповнив заступник генерального директора з наукової роботи НБУВ [Юрій Славович Ковтанюк](#). Як зазначили доповідачі, основною метою дослідження є розробка теоретичних засад, науково-методичного інструментарію та рекомендацій щодо використання й упровадження штучного інтелекту в діяльність наукової бібліотеки. Щодо актуальності дослідження, на думку вчених, вона є беззаперечною, оскільки реалізація його завдань передбачає створення стратегічного бачення й науково-методичних підходів до впровадження штучного інтелекту в бібліотечну практику як дієвого засобу виведення бібліотек на вищий рівень у контексті активних суспільних трансформацій.

Відповідні проєкти було рекомендовано до відкриття.

Також було розглянуто питання щодо індексування монографій та наукових періодичних видань у базах даних **Scopus** та **Web of Science**. Доповідач — старший науковий співробітник [Інституту інформаційних технологій Сергій Сергійович Гарагуля](#) — у своїй відеопрезентації детально розповів, за якими критеріями здійснюється оцінювання монографій у Web of Science та Scopus. Зокрема, всі метадані мають містити коди **BIC** або **BISAC**.

Сьогодні, за словами [Сергія Гарагулі](#), окремі бібліотеки США та Канади вже використовують коди предметних рубрик **BISAC (Book Industry Standards and Communications)** і частково відмовилися від УДК, перейшовши на класифікацію BISAC. У зв'язку з цим вчений озвучив пропозиції щодо індексування монографій НБУВ у найближчій перспективі. Слушні зауваження та поради висловив керівник [СІАЗ Валерій Микитович Горовий](#).

[Повний текст](#)
([вгору](#))

23.04.2025

ДНТБ України відзначає Всесвітній день книги та авторського права

Щороку 23 квітня світова спільнота відзначає Всесвітній день книги та авторського права — свято, що було започатковане ЮНЕСКО в 1995 році з метою популяризації читання, книговидання, захисту інтелектуальної власності та вшанування внеску авторів у культурний розвиток людства ([NAUKA](#)).

Ця дата була обрана не випадково — 23 квітня 1616 року світ втратив одразу кількох великих письменників, зокрема Мігеля де Сервантеса, Вільяма Шекспіра та Інку Гарсіласо дела Веґу. Символічно, що саме цього дня щороку мільйони людей на всіх континентах об'єднуються навколо ідеї книги як джерела знання, діалогу між культурами та засобу збереження історичної пам'яті.

Державна науково-технічна бібліотека України підтримує цінності відкритого доступу до знань та сприяє розвитку культури читання через свої електронні ресурси, науково-інформаційні системи та інноваційні проекти. Ми переконані, що книга — це не лише носій інформації, а потужний інструмент змін: інтелектуальних, соціальних та технологічних.

Цьогорічна тематика Всесвітнього дня книги також звертає увагу на важливість цифрових форматів і відкритої науки. У цьому контексті ДНТБ України активно долучається до розвитку національної наукової екосистеми, впроваджуючи сучасні цифрові рішення [URIS](#) та [OUCI](#), що забезпечують доступ до актуальної наукової інформації та сприяють видимості українських авторів на міжнародному рівні.

([вгору](#))

Додаток 68

15.04.2025

Українська делегація на стажуванні у Литві

На 33-й щорічній конференції EBLIDA були зібрані експерти та практики, щоб обговорити, як штучний інтелект та інші технологічні інновації впливають на світ книг і читання, і як бібліотеки можуть використовувати ці технології та продовжувати виконувати свою вікову місію. Розглядалися питання стратегічного управління, комунікації та проектної діяльності національних бібліотек. А також організації та підтримки бібліотечних будівель та інфраструктури на прикладі Національної бібліотеки Литви та Бібліотеки Вільнюського університету ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

Під час сесії «Блискавичні виступи» мали змогу поділитися українським досвідом **Оксана Бруй**, президентка ВГО Українська бібліотечна асоціація, заступниця генерального директора Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого та **Олег Сербін**, віцепрезидент Української бібліотечної асоціації, генеральний директор Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого з доповіддю: «[Лідерство українських бібліотек у часи невизначеності та викликів](#)».

В межах візиту відбулися зустрічі з віце-міністром культури Литви, доктором **Інґрідою Велюте**. Також українські бібліотекарі відвідали Український центр, де зустрілися зі старшою радницею офісу Президента Литви з питань освіти, науки та культури **Йолантою Карпавацієне**.

З представниками влади бібліотекарі обговорювали важливість культури та бібліотек для національної ідентифікації та розвитку демократичних суспільств, допомоги спільнотам та людям у складних умовах, зокрема важливість бібліотек для стійкості та перемоги України. Також обговорили можливу подальшу співпрацю.

Це перший візит в межах програми стажувань, організованої Національною бібліотекою Литви для українських колег. Програма стажування фінансується Міністерством культури Литви. З українського боку організаторами стажувань є ВГО Українська бібліотечна асоціація та [Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого](#).

Велика вдячність литовським колегам, владі та народу Литви за постійну підтримку України та українських бібліотекарів!

([вгору](#))

Додаток 69

23.04.2025

Національна бібліотека Польщі для професійного розвитку українських бібліотекарів

Навчання охоплює ключові напрямки діяльності центральної бібліотеки держави, її роль і функції в бібліотечному середовищі, з особливим акцентом на спільне каталогізаційне середовище, створення загальнодержавного каталогу, національної бібліографії, а також стандарти і методологію каталогізації, яку використовує Національна бібліотека Польщі, як головний оператор спільного каталогізаційного середовища ([Українська бібліотечна асоціація](#)).

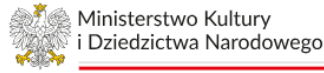
Навчальний курс складається з 6 окремих частин:

1. Роль і функції Національної бібліотеки в польському бібліотечному середовищі
2. Спільне каталогізаційне середовище Національної бібліотеки Польщі. Стандарти організації бібліографічних даних
3. "Офіційний перелік видань" – основна складова поточної національної бібліографії Польщі
4. Дескриптори Національної бібліотеки: основні положення та практика
5. Зони бібліографічного опису книги. Теоретична частина каталогізації
6. Створення бібліографічного запису у форматі MARC 21 в системі Alma, практична частина

Кожна тема є окремим сертифікованим навчальним курсом.

Курси доступні двома мовами. При виборі української версії навчання видаються іменні сертифікати, українською та англійською мовами.

Створення курсів фінансується за кошти Європейської економічної зони та Норвезького фінансового механізму.

Дякуємо польським колегам за можливість професійного розвитку рідною мовою!

([вгору](#))

Додаток 70

01.04.2025

НАЦІОНАЛЬНИЙ РЕПОЗИТАРІЙ АКАДЕМІЧНИХ ТЕКСТІВ У ПЕРШОМУ КВАРТАЛІ 2025 РОКУ

Відповідно до плану заходів «Партнерство «Відкритий Уряд»» до пошукового сервісу НРАТ у 2024 році було додано можливість працювати з [реєстраційними картками НДР](#), – їх наразі у БД біля 203 тис. Національний репозитарій у рамках інформаційної інтеграції з інституціональними учасниками продовжує співпрацювати з Державним податковим університетом; Дніпровським національним університетом імені Олеся Гончара; Донецьким національним університетом імені Василя Стуса; Закарпатським угорським інститутом ім. Ференца Ракоці II; Київським національним університетом імені Тараса Шевченка; НТУ «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»; Міжнародним європейським університетом; Національною академією педагогічних наук України; Національним медичним університетом імені О.О. Богомольця; Національним університетом біоресурсів і природокористування України; Сумським державним університетом; Українським гуманітарним інститутом; Українським католицьким університетом, а також журналами «Політичні дослідження» (Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім.І.Ф. Кураса НАН України) та «Полтавський правовий часопис» (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого). Їх контент у Нацрепозитарії становить [30,6 тис. академічних текстів](#). База даних НРАТ є доволі затребуваним ресурсом для вітчизняних науковців і освітян: [пошук академічних текстів](#) у репозитарії здійснювався понад 150 тис. разів на місяць. Регулярно відбувається оновлення відомостей про контент НРАТ на порталі <http://nrat.gov.ua/opendata/> та [порталі відкритих](#)

даних. Для постійного інформування цільової аудиторії здійснюється публікація корисних матеріалів з різноманітних питань, – від прийнятих урядом та центральними органами влади управлінських рішень, обговорення проєктів документів, наукових заходів, – до аналітичних матеріалів міжнародних організацій, кращих практик відкритої науки та управління даними досліджень, використання технологій ІІІ, академічної доброчесності, популяризації наукових здобутків. У 1-му кварталі 2025 року на порталі було розміщено 273 таких інформаційних матеріали. Віддаємо шану видатним вітчизняним науковцям (меморіальна рубрика «Brevis nobis vita data est, at memoria bene redditae vitae sempiterna...»). Працює сервіс підписки на новини portalu, завдяки якому науковці, освітяни, інноватори, бібліотекарі у зручному для себе режимі (щодня або раз на тиждень) отримують інформацію про нові публікації документів, події, наукові заходи. Дайджест НРАТ безкоштовно щотижня розсилається підписникам. Зростає спільнота НРАТ у соціальних мережах фейсбук, телеграм, вайбер, відбувається комунікація з користувачам репозитарію. НРАТ отримав DOI та відповідну сторінку на сайті fairsharing.org. (Національний репозитарій академічних текстів).
(вгору)

Додаток 71

15.04.2025

НАВЧИТИ ДОСЛІДНИЦЬКИМ НАВИЧКАМ

Автор згадує про брак дослідницьких навичок на початку власної наукової кар'єри та пропонує надавати допомогу студентам у подоланні розриву між бакалавратом і післядипломним дослідженням. На переконання Луїзи, спільна робота над дослідницькими проєктами викладачів і студентів допомагає здобувачам освіти відчувати причетність до академічного світу й розвинути навички, які вони можуть у подальшому використати під час навчання в аспірантурі. Вона пропонує долучати студентів до фінансованих дослідницьких проєктів у якості виконавців і ставитись до них як до повноцінних партнерів або співтворців, а не лише як до «технічних» помічників у дослідженні. Також вона вважає за доцільне запровадити окремий кредитний модуль дослідницького проєкту для студентів бакалаврату для організації співпраці між студентами та науковцями у рамках освітніх дослідницьких проєктів. Він має бути розроблений таким чином, щоб надати студентам спеціальні навички, досвід і знання із проведення дослідження, спільної праці з іншими студентами та досвідченим дослідницьким співробітником. Для цього науковці пропонують тематику дослідницьких проєктів, а студенти подають заявку на участь. Після цього академічний керівник опитує та відбирає студентів, причому розмір групи залежить від масштабу дослідницького проєкту. Студенти готують письмовий звіт і роблять презентацію

наприкінці модулю. Тим самим вони навчаються генерувати ідеї, отримують досвід спільного дослідження, беруть участь у наукових заходах, чітко розуміють свою відповідальність та внесок у спільну справу, навчаються будувати творчі колаборації. Такі проекти створюють атмосферу довіри, надають почуття причетності та дозволяють створювати важливі довгострокові зв'язки. При цьому як студенти, так і науковці вчаться один у одного під час спільної наукової роботи. Луїза Г'юїтт упевнена: такі ініціативи допомагають на практиці подолати розрив між студентськими та післядипломними дослідженнями, покращують академічний досвід студентів, а також заохочують більше студентів продовжувати навчання ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Детальніше: <https://ukrintei.ua/y/94Bll>
([вгору](#))

Додаток 72

25.04.2025

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ НАУКИ В ЄВРОПІ

Громадянська наука є способом залучення усіх зацікавлених осіб, незалежно до їх фаху, до різних етапів процесу наукового дослідження. Загально визнано, що такі зацікавлені особи можуть сприяти визначенню проблеми, забезпеченню якості її опрацювання, брати посильну участь у зборі та аналізі даних, а також долучатись до їх інтерпретації. Такий підхід робить наукові дослідження більш доступними та інклюзивними. Зазначається, що активні громадяни стали важливими постачальниками даних: на платформі European Citizen Science (ECS) представлено огляд понад 300 громадських наукових проектів з різних країн ЄС. Платформа ESC формує глобальну, інклюзивну та сильну спільноту науковців-громадян, щоб стимулювати суспільні зміни. Наприклад, у проекті «Громадянська обсерваторія посухи» громадяни збирають інформацію про посуху, надаючи локалізовані дані, які інакше могли б бути недоступними. Також ECS забезпечує підтримку відкритих та FAIR даних, роблячи знання та дані відкритими для громадськості і дозволяючи усім зацікавленим можливість брати участь у дослідженнях. Ця ініціатива повністю узгоджується з цілями data.europa.eu основна мета якої – зробити дані відкритими й доступними ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Детальніше: <https://ukrintei.ua/y/QVKdk>, <https://ukrintei.ua/y/I5Gfi>, <https://eu-citizen.science/>, <https://eu-citizen.science/project/285>, data.europa.eu
([вгору](#))

Додаток 73

07.04.2025

РІЧНИЙ ЗВІТ EUA

Упродовж минулого року EUA провела серію заходів, покликаних підтримати стратегічні пріоритети організації та здійснювати ефективну адвокацію університетів. Зокрема, розроблений Асоціацією «Оновлений суспільний договір для Європи та її університетів» окреслив синергію політик університетів та політичних інституцій ЄС задля формування сильної, відкритої, з кращими перспективами Європи у наступні 5 років. У контексті адвокаційних заходів Асоціація представила своє бачення FP10, зробила цінний внесок у розвиток ЕНЕА як ключової зацікавленої сторони Болонського процесу, окреслила наступні кроки для транснаціональної співпраці і розвитку альянсів європейських університетів, а також об'єднання науково-дослідницьких та інноваційних організацій під час обговорення перспектив інклюзії та підвищення конкурентоспроможності. EUA провела системний аналіз академічної сфери, здійснила стратегічний форсайт (9-е видання «Тенденції – Європейські вищі навчальні заклади в перехідний період»). Розглядались практичні аспекти діяльності в рамках форуму фінансування EUA, проведена конференція Ради EUA з питань докторської освіти (питання ролі даних у докторській освіті, запуск нового ресурсу для картографування цифрової трансформації університетів, робота над сумісністю у європейській вищій освіті). Солідарність з університетськими спільнотами в Україні стала джерелом різноманітних заходів EUA. Програма інституційної оцінки EUA відсвяткувала своє тридцятиріччя, здійснено підготовку до запуску пілотної Програми розвитку лідерства. Вийшла серія підкастів про те, як університети можуть використовувати перспективне мислення та передбачення для розробки стратегії ([Національний репозитарій академічних текстів](#)).

Детальніше: <https://ukrintei.ua/y/WqiyX> , <https://ukrintei.ua/y/yCHbF> (вгору)

Додаток 74

04.04.2025

Вчені закликають припинити масовану атаку на науку

Науковці акцентують увагу, що адміністрація Дональда Трампа дестабілізує галузь, скорочуючи фінансування досліджень, звільняючи тисячі вчених, закриваючи доступ громадськості до наукових даних і тиснучи на дослідників, щоб вони змінили або відмовилися від своєї роботи з ідеологічних причин ([Світ](#)).

Підписанти акцентують увагу, що пошук істини — місія науки — вимагає, щоб науковці вільно досліджували нові питання та чесно повідомляли про свої відкриття, незалежно від особливих інтересів, а адміністрація Трампа запроваджує цензуру, знищуючи цю незалежність.

«Адміністрація блокує дослідження на теми, які вона вважає небажаними (зокрема, зміни клімату) або які дають результати, що їй не подобаються, — від безпечності вакцин до економічних тенденцій», —

написали вчені, наголосивши, що атмосфера страху охопила дослідницьку спільноту.

Зазначається, що дослідники, побоюючись втратити фінансування чи безпечні умови роботи, видаляють свої імена з публікацій, припиняють дослідження та переписують грантові пропозиції та документи, щоб видалити деякі терміни (зокрема «зміна клімату»), які федеральні агентства позначають як небажані. «Незважаючи на те, що деякі представники наукового співтовариства голосно протестували, більшість дослідників, університетів, дослідницьких установ і професійних організацій зберігали мовчання, щоб уникнути ворожнечі з адміністрацією та не поставити під загрозу своє фінансування», — розповідають науковці. Вони переконані: якщо дослідницьку сферу США буде демонтовано, то розробкою нових методів лікування захворювань, чистих джерел енергії та інших нових технологій майбутнього керуватимуть інші країни.

WP цитує Річарда Асліна, одного з підписантів листа та старшого наукового співробітника Єльської школи медицини: «Науковці хочуть переконатись, що американська громадськість усвідомлює — йдеться не лише про те, що вони втрачають роботу, а й про те, вся країна втрачає надзвичайно цінний ресурс».

Оригінал публікації — <https://www.washingtonpost.com/.../trump-science-letter.../>

Повний текст листа американських науковців — <https://surl.li/owagnl> ([вгору](#))

Додаток 75

21.04.2025

Наукові фахові журнали: від «А» до «Б»

До аналізування проєкту наказу були залучені не тільки члени ради, а й фахівці з Відділень НАН України та наукових установ. Зокрема Відділення економіки та Відділення інформатики ([Світ](#)).

Учасники обговорення відзначали, що новий проєкт наказу про внесення змін до Порядку скеровує наукові періодичні видання (зокрема журнали категорії «Б») здебільшого на публікацію статей, пов'язаних з дисертаційними дослідженнями. Адже у проєкті так і записано, що призначення журналів категорії «Б» — публікація статей «першочергово з метою забезпечення атестації докторів філософії». Тобто метою наукового періодичного видання цієї категорії є не ознайомлення всієї наукової спільноти з результатами наукових досліджень, а «забезпечення атестації докторів філософії». Виходить, що інші науковці мають друкуватися виключно в журналах категорії «А», що само собою непросто. Але, окрім усього іншого, це означає, що у журналів категорії «Б» ніколи не буде можливості «виросли» до категорії «А».

Ба більше, ухвалення нового Порядку, на думку членів ради, призведе до скорочення кількості фахових видань категорії «Б» — без підняття, а, може, навіть зі зниженням наукового рівня та якості публікацій. Члени НВР переконані, що більш актуальним був би не перехід до чергового підтвердження приналежності журналів до категорії «Б» раз на три роки, а перевірка роботи наявних періодичних видань цієї категорії у межах чинного законодавства.

Нікому не подобається наявність хижацьких видавничих практик, наголошували промовці, але саме бюрократичні вимоги, «накинуті» науковцям, є однією з причин, які призводять до таких практик. Щоб їх позбутися, необхідно переглянути правила публікації статей, пов'язаних з дисертаційними дослідженнями та науковою звітністю. Але те, що нині прописано у проєкті наказу, є не що інше, як суб'єктивне та довільне потрактування видавничих практик, у результаті чого виникають ризики необ'єктивних рішень аж до закриття видання.

Учасники обговорення підкреслювали, що адміністративна складова у пропонованому проєкті Порядку, а також ризик застосування непрозорих інструментів оцінювання роботи, небезпека бюрократичного тиску та ігнорування механізмів незалежного арбітражу зростають. Зазначалось, що не виключені також корупційні ризики та недобросовісна конкуренція.

Новація щодо кластерів викликала особливе пожвавлення в обговоренні проєкту. Введення цього поняття для видань категорії «Б» штучно обмежує їхню кількість. Незрозуміло також: до кожного кластера буде входити однакова чи різна кількість видань. Непрозорим вважають члени ради визначення у кластері кількості видань, що її за критеріями «державної потреби» формуватиме комісія з питань публікаційної етики.

Необхідно зважити й на те, що значна частина наукових періодичних видань має мультидисциплінарний характер, а отже — самі вони є мультикластерними. Деякі з них — просто унікальними, але якщо новий наказ буде схвалено, ці журнали можуть бути виведені з Переліку через квотне обмеження у тому чи іншому кластері.

«Світ рухається до міждисциплінарних досліджень, а ми хочемо запровадити кластеризацію», — зауважив Ярослав Яцків.

Виникає запитання і щодо журналів категорії «А»: вони також мають подавати документи на підтвердження категорії із зазначенням кластера? А якщо журнал зареєстрований як фаховий за кількома спеціальностями з різних кластерів?

Пропозиції та зауваження членів ради стосувалися також приведення деяких пунктів Порядку у відповідність до чинного законодавства. Приміром, наведене у проєкті визначення наукового періодичного видання не відповідає викладеному в Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Некоректним, на думку відділення інформатики і правових досліджень, є одне визначення для редакційної колегії та редакційної ради, оскільки в них рідні завдання й різні функції.

Кілька зауважень стосуються вимог до вчених, яких залучено до редакційних колегій та рецензування наукових фахових видань категорії «Б» (у частині підтвердження їхньої кваліфікації). Наприклад, є вимога до членів редколегій мати не менш як по три публікації у Scopus або Web of Science. Але цієї вимоги важко дотриматись соціогуманітаріям. І взагалі, чи варто обмежуватися тільки названими наукометричними базами? У багатьох країнах ЄС використовують також інші бази даних, або й долучають високоякісні національні видання.

Членство видавця або головного редактора у міжнародних професійних організаціях (COPE, OASPA, FASE тощо) не завжди є свідченням якості редакційної політики, а іноді є лише формальним маркером. Тож не варто його вводити як обов'язковий.

Надмірною, на думку членів ради, є і вимога щодо наявності HTML-версії, оскільки у кожній статті й без того є окрема вебсторінка з усіма метаданими.

У рішенні Науково-видавничої ради НАН України є й інші зауваження та пропозиції. Зважаючи на важливість запропонованих змін для всієї науково-видавничої спільноти України, йдеться у ньому, Науково-видавнича рада не підтримує ухвалення цього проєкту в нинішньому його вигляді та вважає доцільним проведення подальшого професійного обговорення із залученням працівників наукових установ, редакцій наукових видань, галузевих асоціацій і фахівців у сфері наукометрії, публікаційної етики та права.

На засіданні побувала Лариса ОСТРОЛУЦЬКА
([вгору](#))

Додаток 76

21.04.2025

Про сенсори, кластери й про штучну конкуренцію, якої не має бути

Олександр Наконечний наводить приклад журналу категорії «Б» «Сенсорна електроніка і мікросистемні технології» (ISSN 1815-7459 (Print), ISSN 2415-3508 (Online)). У ньому оприлюднюються статті за різними напрямками в науці. До прикладу, у журналі йдеться про фізичні, хімічні та інші явища, на основі яких можуть бути створені сенсори; проєктування і математичне моделювання сенсорів; сенсори фізичних величин; оптичні, оптоелектронні й радіаційні сенсори; акустoeлектронні, хімічні сенсори; біосенсори; наносенсори; матеріали для сенсорів; технологію виробництва сенсорів... І це ще далеко не все ([Світ](#)).

Річ у тім, що поява цього журналу зумовлена необхідністю створювати спільно інтелектуальні інформаційні системи, що належать до нових науково-технічних досягнень і мають перспективу застосування практично у всіх галузях людської діяльності, ба більше, спроможні

кардинально змінити організацію, структуру і якість різних видів виробництва. Тому постає проблема створення мікроелектронних датчиків (сенсорів) нового покоління на основі наноструктурованих матеріалів з використанням нових фізичних, хімічних, біохімічних і біофізичних ефектів.

І оскільки створити видання (зокрема, категорії «Б») з кожного окремого напрямку неможливо, було створено один унікальний журнал. Нині він входить до Переліку фахових видань ДАК України з фізико-математичних, технічних та біологічних наук.

Журнал «Сенсорна електроніка і мікросистемні технології» видається в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова з 2003 року. Членами редколегії є шість іноземних учених і фахівців, сім академіків і членів-кореспондентів НАН України, п'ять академіків Академії наук вищої школи України.

У виданні публікуються статті закордонних авторів. Він реферується українським реферативним журналом «Джерело» та індексується у кількох міжнародних базах. Але як буде далі?

Схвалення проєкту наказу в запропонованому вигляді майже напевно призведе до закриття цього важливого міждисциплінарного фахового видання, яке буде поставлене в умови штучної конкуренції з іншими виданнями різних профілів.

Тож, беручи до уваги цей та інші приклади, що стосуються насамперед міждисциплінарних журналів, які висвітлюють дослідження у сфері передових технологій, очевидно, що у проєкті наказу має бути усунуто норми про поділ видань на кластери та про штучну конкуренцію в межах кластерів. Натомість необхідно сформулювати чіткі, зрозумілі й достатньо жорсткі критерії входження видань до категорії «Б», які в основі своїй повинні відповідати (з певними невеликими відхиленнями в бік пом'якшення) вимогам до входження видань до баз даних Scopus та Web of Science.

Обговорення проєкту наказу академіки АН ВШУ продовжили також на спеціальному засіданні. Висловлювались думки, що Порядок не повинен містити штучних і надмірних вимог. Особливо треба враховувати специфіку гуманітарних наук, які за природою своєю мають більш національний характер, і значення яких сьогодні для українського суспільства відчутно зростає.

Відзначили вони й низку інших недоліків: наприклад, те, що Порядок суперечить визначенню «наукового видання», що міститься в Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність»; вносить плутанину в усталені практикою функції редакційної колегії (робочого органу, що відповідає за зміст журналу) та редакційної ради (дорадчого органу при редколегії).

Для головного редактора вимагається участь у професійних міжнародних організаціях, що здебільшого є платним членством на індивідуальній основі й зовсім не є гарантією якісної редакційної політики.

Численні надмірні вимоги застосовуються до сайтів видань, що не відповідає усталеній міжнародній практиці (зайвою є вимога наявності HTML- версії для кожної статті на додачу до PDF/A-версії).

Відсутня регламентація випадків можливого «випадання» видань з категорії «А» через виключення з міжнародних наукометричних баз: незрозуміло, чи може таке видання продовжувати виходити як видання категорії «Б», чи воно припиняє існування.

У «Критеріях для оцінювання наукових періодичних видань» не встановлено кількості балів, що робить усю процедуру непрозорою.

Усе це свідчить, що затвердження у нинішньому вигляді цього проєкту призведе, окрім штучного «вбивства» потрібних міждисциплінарних журналів, ще й до надмірної бюрократизації редакційно-видавничої діяльності.

АН вищої школи України вважає, що проєкт має бути ґрунтовно доопрацьований з урахуванням наведених вище зауважень, і готова надіслати своїх представників для такого доопрацювання.

Максим СТІХА,
перший віцепрезидент АН ВШУ
([вгору](#))

Додаток 77

03.04.2025

Прибрати “хижацькі” журнали з наукового обігу

У медіа триває дискусія щодо проєкту наказу МОН «Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань...». Прочитав висловлювання Дмитра Леонтєва та Андрія Новікова, з думками яких повністю погоджуюся. Повторюватися не буду, але деякі акценти варто поглибити ([Світ](#)).

Виходячи з тексту, розроблений документ має на меті:

- 1) виключити «хижацькі» журнали з наукового обігу в Україні;
- 2) оптимізувати кількість наукових журналів в Україні.

Перша мета не викликає сумніву. Представлений інструментарій для її вирішення достатньо добре виписаний в додатку «Перелік ознак хижацьких практик наукових періодичних видань».

Що стосується другої мети – отут є над чим попрацювати.

Скорочення наукових журналів означає, що якихось журналів в Україні за напрямом надто багато, а деяких замало? І чи робили фахівці МОН такий аналіз? Я спробував хоча б приблизно побачити картину співвідношень між українськими науковими журналами (український перелік із 1540 найменуваннями) і тими, що входять до списку SCIMAGO.

За ключовими словами «botan», «entom», «micol», «pharm», «educat», «law», «econom», «tuso», які символізують «коло наукових інтересів» ботаніка, ентомологія, фармакологія, економіка, педагогіка (спеціально не пишу «науковий напрям»), пошукова система видала такі результати. У базі SCIMAGO журналів з ключовим словом «pharm» в 71 раз більше ніж в Україні, «botan» – в 64 рази, «entom» – в 45 разів, «educat» – в 44 рази, «law» – у 20 разів, «econom» – в 11 разів. Пошук за ключовим словом «tuso» видав 41 журнал в міжнародній базі, в Україні – 0. В підсумку: «коло наукових інтересів» в Україні перебуває у фокусі юридичних та економічних наук, і ми тут найкращі у світі, або... Висновки робіть самі. У представленому документі не знайшов жодного інструментарію для вирівнювання співвідношень між переліком провідних журналів світу за науковими спеціальностями та українським переліком.

Коли почав читати оновлений документ, у мене була якась надія на кластери. Проте, як на мене, документ виявився дуже дивним, особливо щодо розподілу за науковими спеціальностями (докторськими). Так, кластер «Безпечна, чиста енергетика та енергоефективність» має 17 наукових спеціальностей, проте кластер «Біологія, біотехнології, медицина та реабілітація» має аж 92 наукові спеціальності! Можливо, я не вловив якихось тонкощів «гри», проте у переліку українських журналів усього 12 з ключовим словом «energy». В одному кластері виключать 2 журнали, в іншому 9 (і це за умови, що в середньому один журнал закриває якусь одну наукову спеціальність). Це «ведмежа послуга» для енергетиків, де втрата будь-якого журналу при їх мінімальній кількості – критична.

Що ж з критеріями для оцінювання наукових періодичних видань? На вході маємо перелік з 11 критеріїв. Більшість критеріїв, запропонованих групою розробників нового порядку, можна швидко виконати. Але декілька – ні. Критерії 5 і 6 потребують додаткового роз'яснення, бо є спільні публікації авторів з різних установ та країн. Проте найважливішим є 10 критерій – показник цитованості. Чому оцінюють лише цитування в журналах із наукометричних баз SCOPUS та Web of Science? Де показник цитованості в українській періодиці? Він, на мій погляд, теж важливий. Специфічні наукові журнали, які закривають вузьку наукову спеціальність, мають значно менший показник цитованості (і це стосується не лише українських журналів). Можливо, кластери повинні бути розділені за середніми світовими показниками цитованості певних наукових напрямів? В Україні, наприклад, є два вузькоспеціалізовані ентомологічні журнали, два вузькоспеціалізовані журнали з ґрунтознавства. Де гарантія, що вони не потраплять у перелік тих, які потрібно за представленими критеріями виключити в роздutomу кластері «Біологія, біотехнології, медицина та реабілітація»? З таким підходом Україна реально може непомітно втратити часописи для цілих наукових спеціальностей...

Вихід є. Можна публікуватися у «Вісниках...» з широким спектром наукових напрямів, але чи є широкий профіль спеціальностей стратегією

розвитку науки в світі? Думаю, що ні. Чим вужчим є науковий напрям, тим «глибше» занурення у проблему, якісніша організація їх рецензування і, відповідно, наукова новизна. Наприклад, у Великій Британії шість спеціалізованих мікологічних журналів, в Україні – жодного, хоча спеціальність 03.00.21 – мікологія є. Переліком не передбачена стратегія підтримки та розвитку вузьких наукових спеціальностей. Чи можна знайти в Україні міколога, який би погодився випускати мікологічний журнал, в якому два роки статті не будуть зараховуватися для захисту дисертаційних робіт? Чи захоче редакційна колегія вузькоспеціалізованого, «закритого» на два роки журналу, знов його відновити в категорії «Б»? Риторичні запитання. Є небезпека, що ми самі собі закриємо шлях для відродження і розвитку.

Повертаючись до початку дискусії, маю запитання до розробників Порядку. Якщо виконати першу мету Порядку і прибрати «хижацькі журнали» за запропонованими критеріями, можливо, і не треба буде напружуватися з другою – «оцінюванням» та подальшим виключенням з категорії «Б», аргіорі вузькопрофільних журналів, які працюють за принципами академічної доброчесності?

([вгору](#))

Додаток 78

08.04.2025

Не тільки вимагати, а й підтримати кращих

<...> Нині наукова спільнота активно обговорює проєкт наказу про новий порядок формування фахових видань. Є надія, що МОН проаналізує, систематизує і візьме до уваги зауваження і пропозиції учасників обговорення ([Світ](#)).

Хочу викласти свої міркування стосовно окремих положень проєкту.

У пункті 3 проєкту визначено, що «метою формування Переліку є впорядкування наукових періодичних видань України, які повинні відповідати кращим міжнародним практикам видавничої і редакційної політик, для підвищення якості опублікованої у них наукової інформації, подальшої інтеграції цих видань до світового наукового простору, а також відповідність принципам публікаційної і дослідницької етики». Погоджуюся загалом із цим формулюванням, але пропоную його відкоригувати, адже з цього пункту випливає, що кращих вітчизняних практик немає, хоча насправді вони є. Підтвердженням цієї думки, наприклад, є індексація українських наукових видань у наукометричних базах Scopus та Web of Science.

Пропоную додати: «відповідати кращим вітчизняним та міжнародним практикам ...».

Зміст пункту 7 проєкту також потребує корекції. Якщо ініціатор документу має намір протистояти фабрикам наукових публікацій чи

хижацьким виданням, то це досягається іншими інструментами, ніж запропоновані у проєкті. Зокрема, правовою базою і відповідною практикою.

Пропозиція: не обмежувати кількість видань категорії «Б» у кластері, а на підставі рейтингу фінансувати їх, враховуючи фінансові можливості міністерства.

Критерій 5 пункту 8 «звільнення від будь-якої оплати (внесків) за опрацювання, рецензування та/або оприлюднення статей, поданих здобувачами третього рівня вищої освіти, виконаних ними одноосібно (без співавторів)» потребує додаткового обговорення. По-перше, такий підхід має стосуватися і видань категорії «А». По-друге, піклування держави про здобувачів третього рівня вищої освіти – зрозуміла місія. Незрозумілі джерела компенсації такого піклування за умов, коли наукові періодичні видання перебувають на самоокупності й здебільшого існують за рахунок волонтерської праці членів редколегії. По-третє, такого ж піклування потребують й інші учасники наукової та освітньо-наукової діяльності в Україні, насамперед переміщених ЗВО. По-четверте, запропонований 5 критерій у такому формулюванні – дискримінаційний стосовно інших суб'єктів наукової та освітньо-наукової діяльності без практичних компенсаторних механізмів.

Пропозиція: запропонувати практичні компенсаторні механізми.

Критерій 6 пункту 8, на мою думку, потребує уточнення. У ньому йдеться про кількісні показники членів редакційної колегії: «до складу редколегії наукового періодичного видання залучено не менше дев'яти вчених, які мають науковий ступінь та здійснюють дослідження за заявленим напрямом: серед них – не менше третини працюють за основним місцем роботи в закладах вищої освіти (наукових установах) України, і не менше третини – у закордонних закладах вищої освіти (наукових установах). Вчений може входити до складу не більш як двох редколегій наукових видань, включених до категорії «Б».

А як бути у випадку, коли редакційна колегія складається з більш, ніж із дев'яти членів?

Пропозиція: очевидно, що конструктивнішим рішенням є формула – на зразок тієї, що застосовується під час формування складу постійно діючих спеціалізованих вчених рад, в якій визначено пропорційне співвідношення між штатними, запрошеними членами тощо. Якщо взяти до уваги особливості редколегії наукового періодичного видання, порівняно зі складом спецрад, формула для членів редколегії може враховувати співвідношення між штатними працівниками засновника видання, запрошених вітчизняних фахівців, запрошених закордонних фахівців. Як варіант, пропорційне співвідношення: штатні працівники засновника видання – $1/3$, запрошені вітчизняні фахівці – $1/3$, запрошені закордонні фахівці – $1/3$ від загальної кількості членів редколегії.

Формулювання критерію 6 пункту 8 проекту наказу, що «вчений може входити до складу не більш як двох редколегій наукових видань, включених до категорії «Б»», по-перше, потребує обґрунтування; по-друге, потрібно взяти до уваги умови воєнного стану і спричинений війною кадровий голод в Україні; по-третє, якщо науковець може брати участь в опонуванні не більше п'яти дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата/доктора наук чи восьми дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня доктора філософії, на рік, то чому він не може бути членом більшої кількості редколегій; по-четверте, не йдеться про членство у редколегіях наукових видань категорії «А»: не зазначено кількість редколегій, членом яких може бути науковець.

Пропозиція: залишити чинну норму про те, що НПП/НП може бути членом не більше трьох редколегій; враховувати членство в редколегії наукового видання категорії «А» для членства у редколегії наукового видання категорії «Б» як альтернативу однієї статті, опублікованої у виданні категорії «А» чи виданні, індексованому в наукометричних базах Scopus та Web of Science.

Критерій 7 пункту 8 проекту, на мою думку, теж потребує удосконалення. Зокрема, до підпункту, яким передбачено «керівництво міжнародним грантом на виконання наукових досліджень і розробок (конкурсні програми Горизонт 2020, Горизонт Європа, НАТО, УНТЦ, Євратом, Ерасмус+)» пропоную додати також «керівництво вітчизняним грантом чи держбюджетною темою», наприклад, за останні п'ять років. До підпункту, яким передбачено «монографія (окрім розділів), видана за останні п'ять років (для наукових видань в кластерах «Національна безпека та оборона» і «Гуманітарні науки та мистецтво»)» пропоную додати «одноосібний розділ у колективній монографії, виданий за результатами вітчизняного гранту чи держбюджетної теми за останні п'ять років».

Пункт 12 проекту наказу визначає завдання Комісії. Зокрема, «встановлює кількість балів до критеріїв для оцінювання наукових періодичних видань; визначає прохідний бал для наукових періодичних видань, які подані до включення категорії «Б» Переліку» тощо. Для забезпечення прозорості та публічності у цій частині діяльності Комісії, пропоную проєкт критеріїв для оцінювання видань винести на обговорення спільноти, як і проєкт механізму визначення прохідного балу.

Очевидною, зважаючи на задекларовану в проєкті наказу мету, зокрема «подальшої інтеграції цих видань до світового наукового простору», є пропозиція передбачити документом не лише вимоги, а й заохочення як для авторів, так і членів редколегії, видавців, а також врегулювати фінансовий компонент, що стосується підготовки до друку та друку наукового періодичного видання.

Заохочення – не лише моральне задоволення від праці, а й матеріальні стимули, такі як фінансова винагорода тощо.

Як засвідчує практика, неврегульованість фінансового складника призводить до недоброчесних пропозицій, нехтування принципами публікаційної етики та процедури рецензування.

На мою думку, варіантами врегулювання цього питання можуть бути такі: 1) грантова державна/фондова підтримка видань категорії Б; 2) пільгове оподаткування (за нульовою ставкою) вітчизняної приватної фінансової ініціативи у підтримці видання; 3) виплата гонорару автору. Перелік не є вичерпним.

Проектом наказу, пунктом 14, передбачено: «Подання суб'єктом у сфері медіа заявки (додаток 2) щодо включення до категорії «Б» Переліку здійснюється в електронній формі через національну електронну науково-інформаційну систему «URIS»» (далі – Система). Загалом підтримуємо інструмент електронного подання заявки. Водночас, зважаючи на досвід роботи в Системі щодо звітності в частині наукової та науково-технічної діяльності, а також подання інформаційних матеріалів на проходження Державної атестації, є достатньо підстав для обґрунтованого судження про те, що Система потребує постійного оновлення. Вона перебуває на стадії дослідної експлуатації, що зумовлює безліч технічних недоліків та обмежену функціональність. Відповідно, після оновлення, закладам вищої освіти доводиться поновлювати та доопрацьовувати окремі дані. Це забирає час, ресурси та не дає змоги технічно здійснювати повноцінну та своєчасну подачу інформації. Це особливо критично у випадках, коли строки подання є жорстко регламентованими, а системні оновлення призводять до втрати частини даних або порушень логіки введення. Така нестабільність Системи не лише ускладнює роботу відповідальних працівників, а й ставить під загрозу своєчасне проходження акредитаційних процедур та отримання статусу фаховості. Зважаючи на це, впровадження URIS як єдиного інструменту для таких важливих процесів вимагає попереднього ретельного тестування, забезпечення технічної підтримки та стабільного функціонування.

І на завершення. Попри рішення, яке буде ухвалено МОН України стосовно остаточного змісту наказу, документ має відповідати апріорному судженню, що наріжним каменем будь-якої сучасної нації є наука. Потрібно зберегти і підтримати ті видання, що представляють кращу вітчизняну практику в цій сфері, не лише вимагати, а й стимулювати ці кращі практики, сприяти їх інтеграції у світовий науковий простір.

Завдання не з легких, його реалізація вимагає продуманої стратегії, тактики, єдності в реалізації як МОН України, так і профільної спільноти.

([вгору](#))

Додаток 79

02.04.2025

Правила гри мають бути не «вічними», а гнучкими

<...> Про зміни у формуванні Переліку наукових фахових видань України, про оцінку ініціативи МОН щодо оновлення Порядку формування Переліку; про роль Переліку в минулому і про сьогодишню актуальність; про ключові зміни Порядку та ризик застаріти газета поцікавилася у Ганни ХАРЛАМОВОЇ, [директорки](#) Координаційного центру із випуску серії наукових періодичних видань Київського національного університету імені Тараса Шевченка ([Світ](#)).

«Одразу хочу [зазначити](#), що під час зустрічей членів Координаційного центру, експертної групи проєкту НФДУ «Теоретичні засади гармонізації редакційних практик українських наукових видань із міжнародними стандартами для конкурентоспроможної інтеграції України до європейського простору відкритої науки» та регіонального відділення EASE ми багато часу присвятили обговоренню цього питанню, – відповіла пані Ганна. – Звісно, МОН наголошувало на конфіденційності своїх нарад, але ми, як експерти, обговорювали концептуальні аспекти майбутнього фаховості, доцільність існування цього списку, аналізували світовий досвід. Тому відчуваємо відповідальність за зміни, що відбуваються.

Моя особиста перша реакція на початок цієї ініціативи була: чи потрібно взагалі зберігати цей список? Може, краще його скасувати? Але обґрунтована позиція МОН полягає в тому, що список має залишатися. Ми синхронізуємося з ЄС, і в багатьох країнах Європи існують подібні переліки рекомендованих видань (аналог фахових журналів). Звичайно, механізм їхнього формування суттєво відрізняється від нашого, адже він базується не лише на відборі вітчизняних журналів, які не потрапили в Scopus чи Web of Science, а й на певному рейтинговому представленні різних вітчизняних та міжнародних видань: це можуть бути журнали певних квартилів, певних видавців (наприклад, у деяких країнах офіційно відмовилися від журналів MDPI).

Цікаво порівняти наш підхід із американським досвідом. Коли ми обговорювали майбутнє фахового переліку, то під час вебінарів із партнерами з Association of University Presses нам довелося пояснювати, що таке «фахові журнали» в українському розумінні. У США немає централізованого списку, як у нас, але є міжуніверситетські домовленості щодо того, які журнали вважаються авторитетними для публікацій результатів досліджень. Така система, як і наша, має особистісний фактор і ризику непрозорості.

Ви запитуєте, яка була роль фахового переліку в минулому і чи актуальний він сьогодні. Раніше перелік фахових журналів, ще за часів ДАК, не мав чітких критеріїв якості. По суті, це був список наукових журналів, у яких аспіранти могли публікувати результати дисертаційних досліджень. Чи залишається така потреба нині? Так, адже інститут PhD є усталеною світовою практикою, і аспірантам важливо знати, що вони публікуються у надійних журналах, які дотримуються належних стандартів

якості та етики. Поки лише МОН може дати певний незангажований перелік таких видань.

...У новому Порядку формування Переліку наукових фахових видань України основний акцент робиться на скороченні кількості журналів, які або ледве виживають, або займаються хижацькими практиками. Це абсолютно правильний підхід, і Порядок пропонує механізми для його реалізації.

Важливим пунктом у новому порядку є автоматичне зарахування журналів, індексованих у Scopus та Web of Science, до категорії «А». Це безумовна необхідність.

Однак найбільші дискусії викликали три аспекти.

Перший: кластеризація журналів. Є варіант уникнути цього механізму, якщо встановити жорсткіші вимоги до редакційних колегій. Наприклад, можна передбачити, що в редколегії має бути не менше 10 науковців з індексом Гірша ≥ 3 , і кожен із них може входити лише до однієї редколегії. Це зменшить кількість заявок і допоможе сфокусуватися на якісних журналах.

Другий: цінова дискримінація для молодих учених. Введення безкоштовних публікацій для молодих учених виглядає фінансово нереалістичним. Журнали просто почнуть обмежувати кількість таких статей або формуватимуть довгі черги, що створить додаткові бар'єри. Замість цього варто передбачити механізм грантів на публікації, які мають «ходити» за аспірантами та молодими вченими, а не за журналами.

Третій: цифровізація процесу. Порядок має враховувати можливості автоматизації. Наприклад, штучний інтелект міг би оцінювати журнали за формальними критеріями, а експерти перевіряли б лише складніші аспекти. Це зменшило б навантаження на експертні групи (не Комісію!). Також одразу має бути передбачене фінансування для автоматизації процесу та адміністрування системи. Окремо варто звернути увагу на формування експертних груп під такі задачі. У попередні роки відбір журналів часто був формальністю, де рішення ухвалювали вузькі кола, без достатньої прозорості. Якщо ми хочемо справді мати якісний процес, необхідно змінити підхід до відбору експертів: залучати міжнародних фахівців, уникати конфлікту інтересів і зробити оцінювання максимально об'єктивним та прозорим. Без цього є ризик, що новий Порядок просто відтворить старі проблеми в новому вигляді. Експертна група не повинна бути постійною, а має формуватися на конкурсній основі кожні три роки, за аналогією з відбором експертів для оцінювання проєктів МОН. Це забезпечить ротацію фахівців, уникнення конфлікту інтересів і залучення нових компетентних дослідників до процесу оцінювання наукових видань.

Звісно, є ризик, що новий Порядок також швидко застаріє.

Світ наукового публікування змінюється дуже швидко. Уже зараз ми бачимо, що чимало журналів у Scopus і Web of Science деградує у гонитві за прибутками, кількість рукописів різко зростає через штучний інтелект, а

багато університетів відходять від жорсткої прив'язки до квартилів та рейтингів.

Тому цей Порядок має бути не «вічним», а гнучким, із переглядом правил кожні 5-10 років. Загалом, він є хорошою спробою змінити правила гри та підтримати кращі журнали. Перший етап обговорення вже показав продуктивну роботу експертної групи, яка працювала над ним, і я впевнена, що слушні зауваження будуть враховані, щоб сформувати адекватні правила для наступного десятиліття».

([вгору](#))

Додаток 80

02.04.2025

Ідея кластеризації – принципово неправильна

<...> Я дивлюся на Проєкт порядку формування Переліку наукових фахових видань з різних ролей:

- як менеджерка науки (проректорка з наукової роботи, і питання підготовки наукових кадрів в моїй компетентності);

- як авторка (маю більш як 100 статей у виданнях, що індексуються у Scopus, зокрема ТОП 1%);

- як постійна рецензентка (маю більш як 100 підтверджених рецензій у профілі Web of Science ResearcherID);

- як членкиня редколегій (головна редакторка Problems and Perspectives in Management; членкиня редколегій журналів Knowledge and Performance Management і Ukrainian Metrological Journal; запрошена редакторка спецвипусків журналів тощо);

- як постійна читачка наукової періодики (кожен день читаю багато статей з різних предметних галузей) ([Світ](#)).

Досвід дозволяє мені проаналізувати Проєкт порядку та побачити і дрібні огріхи, і принципові невідповідності світовим усталеним практикам. Однак ці питання можна вирішити – на те воно й громадське обговорення. Робоча група відкрита до діалогу і пропозиції приймаються.

Однак перед тим, як формувати пропозиції, я хочу обговорити один важливий момент.

Моя основна сфера наукових інтересів – наноматеріалознавство. І, перебираючи кластери – куди мені тепер, гублюся: фізика, хімія, електроніка, енергетика чи інженерія? Мені особисто, в принципі, не так важливо, можу обирати будь-які журнали. Однак, чи не стане це перепорою для аспірантів, для яких, начебто, Порядок намагається створити сприятливі умови? Якщо ми заформалізуємо це сьогодні – чи не опинимося в ситуації, коли аспірант повинен буде мати публікації, що належать виключно до одного кластеру, як і члени спецради?

Запропонований Порядок передбачає, що журнал може входити лише до одного кластеру. Куди подіти міждисциплінарні студії? (Не маю на увазі

журнали, що приймають статті з будь-яких наук і на будь-яку тематику. Моє запитання – про галузі, які не підпадають під конкретну науку – сталий розвиток, гендерні дослідження, урбаністика, загальні питання науки – тут можуть бути представлені дослідження з різних предметних спеціалізацій).

Візьмемо, для прикладу журнал *Cities* (Elsevier, Q1). У цілях журналу зазначено, що він публікує статті про аспекти міського планування та політики; забезпечує міжнародну та міждисциплінарну платформу для обміну ідеями та інформацією між міськими планувальниками, політиками та аналітиками, а також урбаністами з усіх дисциплін. Схожі формулювання має великий масив міжнародної наукової періодики.

Якщо хтось заперечить, що в українському контексті це не працює, то погляньмо на журнали категорії А, до яких, на радість, цей кластерний поділ не застосовується. Тут у переліку ми можемо знайти: «Український антарктичний журнал», «Історія науки і техніки», «Фізико-хімічна механіка матеріалів», «Хімія, фізика та технологія поверхні» тощо. Кожен з них підпадає, як мінімум, під три кластери. І якщо цим журналам довелося б визначатися, до якого кластеру податися, то що їм треба було б робити?

Україна зараз на шляху до відкритої науки. У світі нині під цю тенденцію підпадають журнали, які публікують набори даних (Scientific Data, наприклад), або реплікаційні дослідження. Якби ми в Україні захотіли створити такий журнал, то під який кластер намагалися б його притягнути?

Тож сама ідея кластеризацій, квотування за кластерами і, тим більше, обмеження вибором одного кластеру принципово неправильна. Ми повинні розпочати обговорення з цього.

Та навіть і не з цього, а з постановки питання: «Яка мета»? Однак це обговорення вже для іншої колонки.

(Щодо реальних пропозицій – ми можемо розглянути варіанти на кшталт «Мітки якості» або «Добровільної сертифікації» – коли журнал сам ініціює перевірку й отримання статусу «Рекомендовано», «Визнано експертами» чи як ми вирішимо).

([вгору](#))

Додаток 81

02.04.2025

Українські автори – “Вид, що щезає”?

<...> Нині у соцмережах і медіа активно обговорюють проєкт наказу Про внесення змін до Порядку формування Переліку наукових фахових видань. Зокрема, у газеті «Світ» було опубліковано статтю «Українські фахові журнали: час навести лад. Але як?» (<https://surl.li/zfwkqa>). Уважно прочитав думки колег, які багато в чому поділяю та підтримую ([СВІТ](#)).

Андрій Новіков, головний редактор журналу *Modern Phytomorphology*, який індексується Web of Science та чи не автоматично стане виданням категорії «А», стурбований долею інших вузькопрофільних журналів,

зокрема, журналу «Інтродукція рослин». Повністю погоджуюсь із його аналізом поточного стану, за яким підтримка якості видання є політикою втрати українських авторів.

Так, у журналі Educational Technology Quarterly, головним редактором якого я є, українські автори — «вид, що щезає». Якщо у 2023 році з України було подано 70% статей, то у 2024 — менше, ніж 20%, а у 2025 із 29 подань на різних етапах рецензування з України — 2 (два). Аргументи такі: «це ж не Scopus/WoS, чого я буду подавати» та «це ж фахове, чого я маю ще й доопрацьовувати»? Старі товариші відверто кажуть — вибачай, у нас зараховують лише статті у журналах 1-3 кuartилів, тому ми твій журнал поважаємо, але подавати будемо, можливо, коли увійдете до Scopus/WoS. Дехто каже більш прямо — «за вашу безоплатну публікацію я намучусь з доопрацюванням як у Шпрингері, так там хоч є за що». І я їх розумію — ба більше, вже звик, що подання від умовного танзанійського аспіранта часто суттєво якісніше, ніж подання умовного вітчизняного кандидата наук: кількість видань у переліку фахових постійно зростає, на відміну від якісних дослідників.

Вітчизняні автори мають надзвичайно широкий вибір видань, у яких можна опублікувати результати своїх досліджень. І коли потенційний автор на запитання «Якщо я подам публікацію сьогодні, чи вийде вона у травні або раніше?» отримує відповідь «Це залежить від процесу та результатів рецензування», то журнал, найімовірніше, втрачає цього автора. Подібна картина і в інших виданнях університету: всі ці диваки зі своїм рецензуванням загалом не потрібні, тому що категорія «Б», принаймні в галузі освіти, стала ознакою того, що «стаття надсилається для публікації», згідно з якою задача журналу — надрукувати надіслане, не змушуючи шановного автора чекати на результати оцінювання. І чинна система формування переліку фахових видань не змогла цьому завадити. Тому зміни однозначно потрібні — більшість журналів перестали виконувати свою основну роль каналу наукової комунікації та поширення нового знання: в них друкуються, але їх не читають — такі собі братські могили, нецікаві навіть їхнім авторам за винятком етапу звітування.

Дмитро Леонтєв, головний редактор журналу «Біорізноманіття, екологія та експериментальна біологія», прогнозує, що маленькі нішеві журнали, у яких все тримається на ентузіазмі, — не виживуть: «Тероризуючи доброчесні журнали, МОН збільшує моральний тиск на знесилену війною і безгрошів'ям наукову спільноту, доводить до вигорання і відчаю останніх чесних науковців». Справді, існують журнали, які є суто редакторським проєктом — наприклад, у нашому університеті головний редактор журналу у 2020 році через вигорання вирішив припинити його видання (таке собі «я тебе породив, я тебе і вб'ю!»), і спроби керівництва університету продовжити роботу вже з іншим редактором зіткнулися з проблемою конфлікту інтересів через те, що всі потенційні кандидати були його підлеглими: «я б залюбки, але ж ви розумієте...». Так, ми розуміємо,

що така видавнича модель далека від сталої, й універсального рішення тут немає.

Проект нового Порядку формування Переліку фахових видань спрямований на підвищення якості наукових результатів (опосередковано), їх подання (напрямую) та видимості у світі (перспективно). Як відібрати та підтримати кращих й одночасно не виплеснути з водою й дитину — ці питання завжди викликали бурхливі дискусії. Я є членом групи з розробки проекту, але не можу сказати, що погоджуюсь із кожним його положенням. Так, на моє особисте переконання, до переліку мають входити лише наукові видання, безоплатні як для авторів, так і читачів. Водночас пропозиція перейти виключно на діамантовий (платиновий) відкритий доступ одразу ж викликає запитання, за який кошт? І якщо у науковий журнал ніхто не вкладає коштів, невже на ньому варто поставити тавро «нікому не потрібен»? Тут ідеться скоріше про те, що, якщо наукова спільнота, профільні інституції, потенційні спонсори не готові інвестувати у розвиток видання — це привід для ґрунтовного аналізу його затребуваності та якості. Журнал має довести свою корисність і незамінність для певної галузі чи наукового напрямку — лише тоді можна розраховувати на стабільну підтримку, тому майбутнє — за комбінованими моделями фінансування, які забезпечать журналам більшу стійкість та незалежність: тут і гранти на інституційну підтримку від держави чи наукових фондів, і краудфандинг від зацікавленої спільноти, і спонсорські внески від бізнесу, який зацікавлений у розвитку певних напрямів досліджень, і доходи від передплати, й інше. Якщо ж журнал виживає виключно за рахунок включення до переліку наукових видань, і «жоден автор, котрий себе шанує, не буде публікуватися в журналі після втрати ним «фаховості», виникає запитання — а чи справді цей журнал живий?

Чинний проект — результат тривалих, а інколи й бурхливих дискусій та багатьох ітерацій і, як за будь-якого компромісу, кожен з учасників обговорення у чомусь залишився незадоволений результатом.

Громадське обговорення — наступний етап суспільного консенсусу, який потребує залучення широкого кола науковців. Пропозиції та зауваження до цього проекту просять надсилати до 13 квітня 2025 року на електронну адресу: kadry.atest@mon.gov.ua — сам подам і вас запрошую.

([вгору](#))

Додаток 82

18.04.2025

Наукові бази даних і мистецтво переплати: що про це має знати українська академічна спільнота

Вони виявили, що одна установа може платити у 2-4 рази більше за ту саму базу даних, ніж інша. При цьому, вища ціна не пояснюється кількістю студентів, обсягом досліджень чи публікаційною активністю. Часто просто

спрацьовує "ефект незнання" – якщо ви не знаєте, скільки платять інші, вам можуть продати значно дорожче ([Пан Бібліотекар](#)).

За допомогою [набору даних](#) від Торнтон та Бранді ми можемо дізнатися, що Техаський технологічний університет платить \$488,000 за Web of Science, а Х'юстонський університет передплатив Scopus за \$202,980. Але як це порівняти з ситуацією в Україні?

University	Price	Total Full Time Students	Price Per Full Time Student	Total Library Expenditures	% of Total Expenditures
Texas State University	\$70,642	29,480	\$2.40	\$22,199,680	0.32%
University of North Carolina	\$79,921	26,490	\$3.02	\$38,547,926	0.21%
University of Florida	\$85,000	46,962	\$1.81	\$37,424,754	0.23%
University of Utah	\$101,475	27,167	\$3.74	\$24,467,751	0.41%
University of Houston	\$202,980	33,368	\$6.08	\$22,645,176	0.90%
Texas Tech University	\$205,489	37,178	\$5.53	\$35,382,312	0.58%
Indiana University	\$230,434	40,072	\$5.75	\$39,878,314	0.58%

Наша перемога не за горами й незабаром українським чиновникам від науки знову доведеться домовлятися про ціну для централізованого національного доступу до академічних баз даних. Схоже більшість українців досі не розуміють [для чого нам повні тексти](#), а от насолоджуватися своїми профілями люблять усі, тому, очікую, чиновники знову захочуть передплатити реферативні бази.

З відкритих джерел відомо, що [доступ до Scopus коштував](#) Україні приблизно \$730,000 і [\\$645,000 до Web of Science](#). Чи зavelика це ціна для України? Залежить від того, як рахувати.

Якщо взяти "на одного викладача, чи студента", то українська ціна передплати виглядає дуже скромно. Однак, коли розділити вартість передплати на одну публікацію українських авторів, то це вже в межах "нормальної" ціни, якщо брати західні стандарти.

Відтак, як на мене, українська ціна не є екстремально високою, але ця сума зavelика, якщо більшість наших користувачів пасивні й лише переглядають авторські профілі та списки журналів у Scopus та Web of Science, що й так доступні всім без передплати.

([вгору](#))

Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс

Інформаційно-аналітичний бюлетень
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»
Ідентифікатор медіа R30-01101

Упорядник **Натаров Олег Олександрович**

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
Тел. (044) 524-25-48, (044) 525-61-03
E-mail: siaz2014@ukr.net
Сайт: <http://nbuviap.gov.ua/>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7871 від 28.06.2023 р.